

RUSLAN ȘEVCENCO

**DIȚIONARUL
ABREVIERILOR
SOVIETICE**

А-Я

RUSLAN ȘEVGENCO

DICȚIONARUL ABREVIERILOR SOVIETICE

CHIȘINĂU, 2023

Acest volum a apărut în cadrul proiectului nr. 20.80009.1606.11 Patrimoniul academic universitar din RSS Moldovenească: investigația și valorificarea bunelor practici.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Șevcenco, Ruslan.

Dicționarul abrevierilor sovietice / Ruslan Șevcenco. – Chișinău : Lexon-Prim, 2023. – 251 p. – (Historia Universitaria, ISBN 978-9975-3454-5-3).

Referințe bibliogr.: p. 206-251 (912 tit.). – [50] ex.

ISBN 978-9975-172-38-7.

81*374.2:003.083=135.1=111

Ș 50

MD-2049, mun. Chișinău, str. București 59
GSM: 0 699 04 555; 0 795 29 555
fax. 022 28 81 78; www.lexon.md
e-mail: lexonprim2001@gmail.com

CUPRINS

Nota asupra ediției	4-6
A	7-18
Б	19-21
B	22-40
Г	41-66
Д	67-70
E	71
Ж	72-73
З	74-76
И	77-85
K	86-95
Л	96-97
M	98-142
H	142-144
O	145-151
Π	152-160
P	161-164
C	165-177
T	178-180
У	181-186
Ф	187-188
X	189-190
Ц	191-198
Ч	199
Ш	200
Э	201-202
Ю	203
Я	205
Referințe	207

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În cei peste 30 de ani care au trecut de la dispariția URSS de pe harta lumii, în Republica Moldova a crescut o generație de oameni ce nu au văzut și nu știu care au fost realitățile sovietice. Dar și memoria persoanelor care s-au născut și au trăit o bună parte a vieții lor în Uniunea Sovietică se estompează. În perioada sovietică, s-a constituit un număr impunător de acronime, abrevieri, care s-au utilizat în literatura politică, militară, economică, științifică, tehnică, în documentele oficiale, în corespondență și discursul oral și care desemnau diferite realități sovietice: de cele mai multe ori, denumiri ale instituțiilor, organizațiilor și ale altor structuri sociale, economice, militare, educaționale, științifice etc. Abrevierile sovietice se împart în cinci grupuri principale, alcătuite din: 1) litere; 2) silabe; 3) silabă(e) și litere; 4) silabă (silabe) și substantiv; 5) acronime alcătuite din silabe inițiale și finale ale unui cuvânt (de ex.) și altele¹. Fiecare dintre aceste acronime au creat, la rândul lor, alte cuvinte (substantive sau adjective), care au intrat în limbajul cetățenilor sovietici și care reflectă mentalitatea și viziunea lor asupra lumii, precum și trăsăturile dezvoltării istorice și culturale a Uniunii Sovietice. Abrevierile, acronimele și alte sovietisme au fost utilizate pe larg în majoritatea documentelor emise de autoritățile de stat și de partid, ale instituțiilor și organizațiilor sovietice, creând anumite dificultăți de traducere. Aceste cuvinte au fost, deseori, „împrumutate” în limba română de către locuitorilor RSS Moldovenești, fiind întrebuințate în vorbirea orală, dar și în literatura artistică și publicistica vremii.

¹ Словарь советских терминов и наиболее употребительных иностранных слов: объяснение сокращений и новых понятий, вошедших в разговорную и литературную речь при советской власти / под ред. П. Х. Спасского. Нижний Новгород: Шк.-тип. им. В. Г. Короленко, 1924; Список русских сокращений, применяемых в СССР. Мюнхен: Институт по изучению истории и культуры СССР, 1954.

O bună parte din cuvintele, termenii și expresiile tipice sovietice, abrevierile, acronimele rusești, care erau altădată pe înțelesul oricărui om sovietic, au ieșit din uz și au fost date uitării, unele dintre ele nefiind „descifrate” nici în epocă de către utilizatorii lor. Totuși, perioada sovietică rămâne un subiect de mare interes nu doar pentru istorici, dar și pentru cercetătorii din diferite domenii ale științelor, studenți etc. Oricare dintre ei, având în față un document de sorginte sovietică – fie că este redactat în limba rusă (în majoritatea cazurilor), fie că este scris în limba română, zisă în epocă „moldovenească”, – vor identifica în text cuvinte, termeni și acronime, ce vor solicita un efort de căutare și cercetare suplimentar, care nu întotdeauna se poate încununa cu succes. Dicționarul de față, fără a pretinde la exhaustivitate, vine să răspundă acestor provocări pe care le întâmpină fiecare cercetător sau cititor al documentelor de origine sovietică. Lucrarea însumează peste 900 de abrevieri folosite activ în perioada sovietică, care desemnează nume de autorități de stat și de partid, instituții și organizații care au existat și au funcționat în perioada sovietică, inclusiv în RSS Moldovenească în 1940 – 1941 și 1944 – 1991.

Abrevierile, acronimele sunt expuse în ordinea alfabetului rusesc, pentru a facilita căutarea lor, deoarece în perioada sovietică aproape toate documentele au fost redactate în limba rusă. Pentru fiecare abreviere, acronim se arată descifrarea în limba rusă și echivalentul (dacă există) în limba română. În cazul în care abrevierile, acronimele desemnează instituții de stat, de partid, organizații și alte structuri din domeniul social, economic, politic, al culturii, științei etc., autorul a considerat necesar să indice anul fondării și/sau reorganizării, lichidării, atribuțiile pe care le aveau și alte informații, care să simplifice înțelegerea misiunii și rolului lor în istoria RSS Moldovenești. Dicționarul este elaborat în baza mai multor lucrări cu caracter științific (monografii, enci-

clopedii, dicționare, studii etc.), dar, mai ales, în baza documentelor din arhivele de stat ale Republicii Moldova. În ultima parte a lucrării au fost incluse referințele la surse.

Considerăm că dicționarul nostru poate fi un suport valoros atât pentru istoricii care studiază perioada contemporană, cât și pentru toți cei care se interesează de trecutul sovietic al Republicii Moldova. Lucrarea este relevantă și pentru generațiile viitoare, pentru că cel care nu cunoaște trecutul nu știe nici prezentul și nu va înțelege viitorul.

Autorul

A

Автобаза (Автотранспортное предприятие) /Baza auto/ – locul de staționare și reparație a automobilelor și păstrării detaliilor de rezervă¹.

Автобат (Автомобильный батальон) /Batalion auto/ – subdiviziune militară, a cărei funcție consta în transportarea încărcăturilor în mașini².

Автовнештранс (Всесоюзная контора по автомобильным перевозкам экспортных и импортных грузов) /- Oficiul unional pentru transportarea auto a încărcăturilor de export și import³.

Автодор (Общество содействия развитию автомобилизма и улучшению автомобильных дорог) /- Societatea benevolă de ajutor pentru dezvoltarea automobilismului. Exista în 1927 – 1935⁴.

Автокомбинат (Автомобильный комбинат) /Combinatul auto/ – creat în 1945, pentru asigurarea aducerii în rețeaua comercială a Chișinăului a mărfurilor industriale și alimentare. Includea 8 coloane auto cu circa 800 de mașini⁵.

Автомат /Automat / – asociația comercială orășenească din Chișinău pentru comercializarea angro și cu bucata a mărfurilor alimentare. Creată în 1977⁶.

Автопарк (Автотранспортный парк) /Parc auto/ – întreprindere a transportului auto pentru exploatarea automobilelor cu diferite destinații⁷.

Автопоезд (Автомобильный поезд) /Tren auto/ – automobil cu unul sau câteva remorci, anexate prin dispozitive speciale, care au sistemul de oprire și utilajul electric comun cu automobilul⁸.

Автопром (Автомобильная промышленность) /- industria de producere a automobilelor⁹.

Авторемснаб (Всесоюзный трест по снабжению автоимуществом и ремонту автомобилей) / – trustul unional pentru aprovizionarea cu detalii a automobilelor și reparația acestora¹⁰.

Авторемзавод (Автомобильно-ремонтный завод) / – uzina de reparație a automobilelor¹¹.

Автостоянка (Автомобильная стоянка) / Stația auto / – prima stație auto la Chișinău a fost deschisă în anul 1971 lângă hotelul *Chișinău*¹².

Автотехобслуживание, Молдавское республиканское спецуправление по техническому обслуживанию автомобилей / Direcția moldovenească specială de deservire tehnică a automobilelor / – se ocupa cu deservirea tehnică a automobilelor¹³.

Автотехснабжение (Техническое снабжение автотранспорта) / – oficiu responsabil pentru asigurarea tehnică a transportului auto¹⁴.

Автотрансиздат (Государственное научно-техническое издательство автотранспортной литературы) / – editura tehnico-științifică a literaturii din domeniul transportului auto¹⁵.

Автотранстрой (Автотранспортный строительный трест) / – trustul de construcții în domeniul transportului auto¹⁶.

Автоцентр /Кишиневский республиканский центр АвтоВАЗтехобслуживание/ - centrul republican AvtoVAZ a fost fondat în anul 1976 pentru deservirea tehnică, reparația și vânzarea autoturismelor „Jiguli”. Avea filiale la Soroca, Rezina, Nisporeni, Cimișlia, Chișinău¹⁷.

Автоцентр КАМАЗ (Камский автомобильный завод) / – centru de deservire a autocamioanelor de marca KAMAZ în RSS Moldovenească, inclusiv asigură reparația și suportul tehnic pentru autocamioanele care tranzitau RSS Moldovenească¹⁸.

Агитбригада (Агитационная бригада) / Brigadă de agitație / – un colectiv profesionist sau de amatori, al cărui repertori era alcătuit din miniaturi dramatice, muzicale și coregrafice cu referire la teme actuale, inclusiv politice¹⁹.

Агитпрон/ - secție/direcție de agitație și propagandă. Includea agitația în masă, desfășurarea campaniilor politice, administrarea cu construcție culturală, învățământul public, presa, studii politice partinice²⁰.

Агитпункт (Агитационный пункт) / Punct de agitație/ – Instituție de iluminare politică în URSS. Centrul muncii politice cu populația în perioada alegerilor²¹. Punctele de agitație au fost instituite în orașe și în gările feroviare prin Hotărârea Sovietului muncitoresc-țăărănesc pentru apărare din 13 mai 1919 ca centre de propagandă politică. Acestea, prin materiale de propagandă și agitație verbală, trebuiau să explice populației acțiunile și scopurile puterii sovietice, s-o implice în realizarea acestor scopuri. Au avut un rol important și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Агрозоотехникум (Агрономически-зоологический техникум)/ – Tehnicumul (Colegiul) de agronomie și zoologie²².

Агролаб (Агрономическая лаборатория) / – laborator agronomic²³.

Агролесопроект (Проектно-изыскательское объединение Главного управления лесного хозяйства) / – Asociația de proiectare și cercetare a Direcției Generale a gospodăriei forestiere²⁴.

Агрометеослужба (Агрономическая метеорологическая служба) / – Serviciul Meteorologic pentru Agricultură²⁵.

Агрометеостанция (Агрономическая метеорологическая станция) / – Stația agrometeorologică, reprezenta un complex autonom, specializat pentru necesitățile agriculturii și predestinat pentru colectarea informației meteorologice de pe câmpuri²⁶.

Агропромвинкомбинат (Агропромышленный вино-водочный комбинат) / – Combinatul agroindustrial pentru producerea vinurilor și a votcăi²⁷.

АДД (Авиация Дальнего Действия) / Aviație de Curse Lungi / – tip al aviației forțelor aeriene sovietice, predestinat pentru lovi-

turi asupra obiectelor și spionaj aerian în spatele adânc al inamicului. Creată la 5 martie 1942, prin separarea acestei subdiviziuni de forțele aeriene sovietice. Exista în martie 1942 – septembrie 1944, când a fost inclusă, în calitate de armată a 18-a aeriană, în forțele militare aeriene ale URSS²⁸.

Азовсталь (Азовский сталеплавильный завод) / – combinatul metalurgic din Mariupol (Ucraina). Producea oțel, șine feroviare și fixări pentru ele. Fondat în 1933. Distrus în 2022, în urma ocupării de către trupele ruse a orașului Mariupol²⁹.

АЗС (Автозаправочная станция) /Stație de alimentare cu combustibil/ - prima stație de alimentare cu combustibil în Moldova a fost creată la Chișinău în 1946³⁰.

АК/АКМ (Автомат Калашникова) / Автомат Калашникова модернизированный / – automatul lui Kalașnikov/modernizat³¹.

АК (Автоколонна) / Coloana Auto/ – grup de automobile, care activează separat de baza permanentă (**întreprinderea de transport auto**). Includea de la 10 până la 150 de automobile³².

Академкнига / Специализированный книжный магазин / Academică/Librărie specializată/ - secția oficiului central „Академкнига” al editurii „Наука” („Știința”). Distribuia literatura din toate domeniile, publicată de această editură. A fost deschis în a.1970³³.

Аккремонтаж (Всесоюзный аккумуляторный монтажный и ремонтно-зарядный трест) /– trustul unional de montare, încărcare și reparație a acumuloarelor³⁴.

АКСЖ/ (Антифашистский комитет советских женщин) / Comitetul Antifascist al Femeilor Sovietice/ – organizație obștească a femeilor sovietice, creată pentru unificarea eforturilor femeilor URSS și ale țărilor străine în lupta comună pentru pace și securitate în lume. Creat în septembrie 1941. În 1956 a fost redenumit în Comitetul femeilor sovietice³⁵.

АКСМ/ (Антифашистский комитет советской молодежи) /Comitetul Antifascist al Tineretului Sovietic/ - organizație

obștească, creată în 1941 la primul miting unional antifascist al tineretului URSS. Format din reprezentanții structurilor comsoliste, sportive, studențești etc. Reprezenta tineretul URSS în mișcarea internațională de tineret în anii celui de-al Doilea Război Mondial și după încheierea acestuia. A întărit colaborarea tineretului sovietic cu organizațiile de tineret din alte țări, făcea parte din Uniunea internațională a studenților, din Federația mondială a tineretului democratic, participa activ la lucrările Comitetului Sovietic pentru apărarea păcii. În 1956 este redenumit în **Comitetul organizațiilor de tineret (КМО)** al URSS³⁶.

АКХ (Академия Коммунального Хозяйства) /Academia Gospodăriei Comunale /– centru de cercetări științifice în domeniul gospodăriei locativ-comunale. Fondată în 1931. Se afla la Moscova. Sarcinile principale: cercetarea problemelor privind dezvoltarea gospodăriei locativ-comunale cu scopul creșterii productivității muncii la întreprinderile comunale, ieftinirea serviciilor, acordate populației prin mecanizarea largă a lucrărilor, automatizarea proceselor tehnologice, perfecționarea tehnologiei și nivelului organizațional-tehnic de exploatare a gospodăriei locativ-comunale, pregătirea prin aspirantură (doctorantură) a cadrelor științifice de înaltă calificare³⁷.

Алюминтехснаббыт/ (Государственная контора по техническому и материальному снабжению и сбыту продукции предприятий алюминиевой промышленности)/ - aprovizionarea tehnică și materială și comercializarea producției întreprinderilor industriei de aluminiu³⁸.

АМН (Академия Медицинских Наук) / Academia de Științe Medicale/– instituție științifică de medicină, care includea pe cei mai cunoscuți savanți-medici din URSS. A fost fondată în iunie 1944 la Moscova. Sediul – Moscova. Scopurile de bază: cercetarea științifică a principalelor probleme de teorie și practică a medicinei, organizarea cercetărilor științifice comune ale instituțiilor științifice ale Academiei cu structurile similare din țările străi-

ne, pregătirea cadrelor științifice de înaltă calificare în domeniul științelor medicale și biologice. În componența Academiei intrau 3 secții: 1) secția de igienă, microbiologie și epidemiologie cu 7 institute; 2) secția de medicină clinică, cu 13 institute; 3) secția științelor medico-biologice cu 9 institute. În 1992 a fost reorganizată în Academia de Științe Medicale din Rusia³⁹.

Амторг / Американско Советское торговое акционерное общество / – organizație comercială, care, în calitate de intermediar, exporta mărfurile sovietice în SUA și importa mărfuri din SUA în URSS. Fondată în mai 1924, cu denumirea Amtorg Trading Corporation (Amtorg), prin fuziunea societăților existente înainte în SUA – „Arcos America Inc.” și „Products Exchange Corporation”, care se ocupau cu operațiunile de export-import. Deținători de bază ai acțiunilor: Banca de Comerț Extern al URSS (Vneștorgbank) și Asociația unională a Cooperăției de Consum (Тентросоюз). Executa în SUA solicitările asociațiilor sovietice de comerț extern⁴⁰.

АН СССР (Академия Наук СССР) / Academia de Științe a URSS/ – instituție științifică superioară a URSS. Reunea pe cei mai cunoscuți savanți ai Uniunii Sovietice în calitate de academicieni, membri corespondenți, membri străini. Sarcinile principale: dezvoltarea științelor fundamentale în domeniul științelor naturale și sociale, realizarea cercetărilor științifice de perspectivă, legate cu dezvoltarea producerii, stabilirea noilor posibilități ale progresului tehnic, stimularea celor mai eficiente metode de folosire a realizărilor științifice în practica construcției comuniste. Academia de Științe a URSS efectua conducerea generală a cercetărilor pe principalele probleme ale științelor naturale și sociale, desfășurate în academiile republicane de științe, alte instituții științifice și instituții de învățământ superior. A fost subordonată nemijlocit Guvernului URSS⁴¹.

АОН (Академия Общественных Наук при ЦК КПСС) / Academia de Științe Sociale de pe lângă CC al PCUS/ – instituție de

învățământ partinic superior, care pregătea cadre teoretice pentru instituțiile partinice centrale – CC al PC al republicilor unionale, comitetele raionale și regionale ale PCUS – lectori ai instituțiilor de învățământ superior, cercetători științifici ai institutelor de cercetări științifice, ai revistelor științifice. Obiectele predate: istoria PCUS, economia politică, economia industriei, economia agriculturii, economia mondială, materialism dialectic și istoric, critica filosofiei și sociologiei burgheze, comunism științific, istoria societății sovietice, istoria mișcării internaționale comuniste și de eliberare națională, știința literară, științele artelor, jurnalistică. În 1964, pe lângă AON a fost creat Institutul Ateismului Științific. Termenul de studii – 3 ani. Majoritatea absolvenților, la încheierea studiilor, susțineau tezele de doctor în științe⁴².

АПК (Агропромышленный комплекс) /Complexul agroindustrial/ – ansamblu de ramuri ale economiei, legate de producerea alimentelor, a mărfurilor de larg consum din materia primă agricolă și aprovizionarea populației cu acestea⁴³.

АПН /: 1) Агентство Печати «Новости» Agenția de presă „Novosti”/ - instituție sovietică de informație. Predecesor: Sovinformbiuro (1941-1961). Fondatorii: Uniunea Jurnaliștilor, Uniunea Scriitorilor, Uniunea Societăților Sovietice de Prietenie și Relații Culturale cu țările străine, Societatea „Știința”. Creată în 1961. Pregătea pentru presă, agenții de informații, edituri, radio, televiziuni din URSS și țările străine articole, comentarii, interviuri, discuții, schițe, reportaje, informații despre politica internă și externă a URSS, viața social-economică și culturală, materiale, care exprimau „opinia publică sovietică”. Totodată, alimenta presa sovietică, radioul și televiziunea cu informații privind politica, viața socială, economia și cultura țărilor străine. Avea propria editură și edita un set de reviste și buletine proprii. A funcționat până în 1990, când s-a transformat în Agenția de Informații „Novosti”⁴⁴. / 2) **Академия Педагогических Наук /Academia de Științe Pedagogice a URSS/** – instituție științifică superioară, care

încorporează pe cei mai cunoscuți savanți sovietici în domeniul științelor pedagogice și personalități marcante din domeniul învățământului public. Fondată în august 1966, în urma reorganizării Academiei de Științe Pedagogice a Federației Ruse (1943-1966). Se afla la Moscova. Funcționa pe lângă Ministerul Învățământului URSS. Sarcinile de bază: dezvoltarea și efectuarea cercetărilor în domeniul pedagogiei, psihologiei, fiziologiei vârstelor, stabilirea noilor posibilități de perfecționare a studiilor, a educației, elaborarea recomandărilor pentru aplicarea în sfera învățământului public, studierea problemelor de pregătire a cadrelor și de creștere a calificării cadrelor pedagogice, coordonarea cercetărilor în domeniul științelor pedagogice în URSS, acordarea ajutorului în dezvoltarea științelor pedagogice în republicile unionale. A contribuit și la răspândirea cunoștințelor pedagogice în rândurile populației⁴⁵.

АПО 1) (Агропромышленные объединения) /Asociații agroindustriale/ – asociații agricole specializate mari, de tip industrial, create după principiul teritorial și ramural, în baza tehnicii noi și a cooperării intercolhoznice. Prima Asociație agroindustrială în RSSM a fost creată la 14 iulie 1972⁴⁶/

2) (Агитационно-пропагандистский отдел) /Secția de Agitație și Propagandă/ – creată la CC al PC(b) din Rusia în iunie 1920. Scopul inițial a fost îmbinarea lucrului propagandistic de agitație cu cel de iluminare a populației. Controla editurile și presa, învățământul, arhivele, bibliotecile, muzica, teatrele, monumentele etc. Elabora teze propagandistice sovietice și le promova în societate. A funcționat până în mai 1928⁴⁷.

АРПК (Ассоциация работников революционной кинематографии) /Asociația Lucrătorilor Cinematografiei Revoluționare/ - asociație a cineaștilor sovietici între 1924 – 1935. Fondată în 1924 la Moscova, ca Asociația cinematografiei revoluționare (ARK). Secțiile Asociației au fost create în mai multe orașe și au contribuit la activizarea vieții obștești a cineaștilor, la creșterea

calificării lor profesionale. Organiza regulat discuții pe probleme organizaționale și artistice, lecții, întâlniri cu spectatorii. Unele manifestări aveau loc la fabrici, uzine, cluburi muncitorești. Desființată în 1935⁴⁸.

Артельсоюз (Союз ремесленных кооперативов)/ – uniunea cooperativelor meșteșugărești. Crearea lor a fost o formă de rezistență contra dezvoltării antreprenoriatului privat. Prima uniune de acest fel a fost creată în 1914 la Moscova⁴⁹.

АСГС (Автоматизированная система государственной статистики) / **Sistemul automatizat al statisticii de stat**/ – sistem interramural automatizat de culegere și prelucrare a informației statistice, necesare pentru planificarea și administrarea economiei naționale⁵⁰.

АСК (Аппаратно-студийный комплекс) / **Complexul Hardware Studio**/ – complex format din studiourile televizate cu secții tehnice și pentru regizori⁵¹.

АССР (Автономная Советская Социалистическая Республика) / **Republica Sovietică Socialistă Autonomă**/ – stat, sau formațiune național-teritorială, cu elemente de stat suveran, având simbolică și structurile caracteristice pentru acesta, dar care face parte din alt stat sau din unele regiuni ale acestuia. Una din formele soluționării problemei naționale, când formațiunea statală care face parte din subiectul federației sau din alt stat exercită de sine stătător puterea publică. Statul autonom dispune de drepturi largi în domeniul autoadministrării locale, al limbii sau dialectului, al culturii și traiului tradițional, acordate minorităților naționale sau grupurilor etnice⁵².

АСУ (Автоматизированные Системы Управления) / **Sisteme Automatizate de Administrare**/ – ansamblu de metode economice și matematice, mijloacele tehnice (calculatoare), aparatele de reflectare a informației, complexele organizaționale, care asigurau administrarea cu un obiect (proces) complicat în conformitate cu scopul anunțat⁵³.

АТЕМ / Молдавское Телеграфное Агентство / Молдавское информационное агентство при Совете Министров Молдавской ССР / Agenția Telegrafică Moldovenească / Agenție de Informații pe lângă Consiliul de Miniștri al RSS Moldovenești / - organ informațional unional-republican de stat. Descinde din Secția Agenției de radio și telegraf (RATAU) al Ucrainei în RASSM, creată la 26 februarie 1931. În baza acesteia, în 1940 a fost înființată Agenția telegrafică moldovenească pe lângă SCP al URSS, care și-a continuat activitatea din 1944. Din aprilie 1972 – Agenția de informații din Moldova. Subordonată Agenției unionale TASS și Guvernului RSSM, cu statut de Comitet de Stat. Distribuia pentru presă, televiziune și radioul informația unională, cea din străinătate și informația foto a TASS, selecta informația, inclusiv foto, despre viața republicii și o difuza în RSSM, iar prin TASS – în URSS și peste hotare. La 20 iunie 1990, a fost reorganizată în Agenția Națională „Moldova-Pres”/„Moldpres”⁵⁴.

Атомиздат / Atomizdat / – editură specializată a Comitetului de Stat pentru presă. Fondată în 1957 cu statut de editură a Direcției Principale pentru folosirea energiei atomice de pe lângă Guvernul URSS (1957 – 1960). În 1960 – 1963 – **Gosatomizdat**. Din 1963 – **Atomizdat**. Edita literatură științifică, informațională, de studii, de producție, de popularizare a fizicii nucleare și atomice, a fizicii plasmei, a energeticii nucleare, a geologiei materiei prime, a industriei atomice, din domeniul radiochimiei, fizicii corpului solid, dozimetrie, radiobiologie ș.a⁵⁵.

Атоммаш / Atommaş / – uzină de producere a utilajului pentru energetică, industrie petrolieră, chimico-petrolieră, de gaze, stațiile electrice nucleare. Construită în 1976 la Volgodonsk. Din 1997 face parte din holdingul de construcție a mașinilor energetice „Energomaşkorporația”⁵⁶.

АТП : 1) автотранспортное предприятие/ 2) автобусный и троллейбусный парк / – 1) întreprindere de transport auto; 2) parcul de autobuze și troleibuze⁵⁷.

АТС (Автоматическая Телефонная Станция) / Stația Telefonică Automatizată/ – stație telefonică automatizată. Includea un sistem de mecanisme, care mențineau conexiunea permanentă, fără implicarea telefonistului sau a operatorului în comunicarea dintre abonați⁵⁸.

Ауреола / Республиканское розничное торговое объединение / Aureola / Asociația republicană de comerț cu amănuntul/ – se specializa în vânzarea articolelor juvauere din platină, aur, argint, pietre prețioase și semiprețioase, în procurarea lor de la populație, comercializarea tuturor tipurilor de ceasuri. Creată în 1973 în baza magazinului central al „Juvelirtorgului” și a filialelor acestuia la Bălți, Bender și Tiraspol⁵⁹.

АХО (Административно-Хозяйственный Отдел) / Secția Administrativ-Gospodărească/ – secție care asigură administrarea și organizarea planificării curente și de perspectivă a activității gospodărești. Coordonează activitatea subdiviziunilor structurale, întreținerea bazei materiale, folosirea rațională a mijloacelor bănești etc⁶⁰.

АХРР (Ассоциация художников революционной России) / Asociația Pictorilor Rusiei Revoluționare / - grup de pictori, graficieni și sculptori, susținuți oficial de regimul sovietic, care a devenit cea mai influentă comunitate artistică din perioada anilor 1920. Exista între anii 1922 – 1932. A fost fondată în mai 1922 la Moscova. În 1928 este redenumită în Asociația Pictorilor Revoluției. La 23 aprilie 1932, este dizolvată prin Hotărârea CC al PC (b) unional „Cu privire la restructurarea organizațiilor literar-artistice”. În locul ei a fost creată Uniunea Pictorilor Sovietici⁶¹.

Аэрофлот / Центральное агентство воздушных сообщений / Agenția Centrală de Comunicații Aeriene/ - subdiviziune a direcției moldovenești de aviație civilă. Organiza vânzarea prealabilă și rezervarea biletelor în orice oraș al URSS și înapoi, prelua prin telefon comenzi de bilete avia, coordona livrarea lor acasă ș.a. A fost creată în 1970 la Chișinău⁶².

Б

БАМ (Байкало-Амурская Магистраль) /Magistrala Baikal-Amur/ – linie de cale ferată în Siberia Orientală și Extremul Orient. Cea de-a doua ieșire feroviară a URSS spre Oceanul Pacific. Decizia cu privire la construcția magistralei a fost luată la 13 aprilie 1932. Din diferite motive, începerea construcției a fost amânată cu câteva decenii și a fost inițiată doar la 5 aprilie 1972. A fost deschisă oficial la 1 octombrie 1984, dar construcția unor segmente (tunelul Severomui) a durat până în 2003⁶³.

БПИ (Бельцкий государственный педагогический институт) / Institutul Pedagogic de Stat din Bălți / - fondat în 1945 în calitate de Institut Învățătoresc (1945 – 1953). Din 1953 – Institutul Pedagogic din Bălți. În 1960 a fost numit în cinstea lui A.Russo⁶⁴.

БДТ (Большой Драматический Театр) / Teatrul Mare Dramatic / – fondat în 1919 la Petrograd (astăzi Sankt-Petersburg). În 1964 devine Academic. Din 1992 poartă numele lui G.Tovstogov⁶⁵.

Бибколлектор (Библиотечный коллектор) / Colector bibliotecar/ – organizație de comercializare a cărților pentru asigurarea bibliotecilor cu cărți și tehnică bibliotecară⁶⁶

БМД (Боевая Машина Десанта) / – mașină de luptă a trupelor aeropurtate. Se folosește pentru lichidarea punctelor de comandă ale inamicului, păstrarea sub control a obiectelor și punctelor de delimitare în timpul ofensivei acestuia, a podurilor și trecerilor peste râuri, în munți, pentru dezorganizare a spatelui inamicului⁶⁷.

БМК (Бендерский мясокомбинат) / Combinatul de Carne din Bender – întreprindere de sacrificare a vitelor și de prelucrare a cărnii în salamuri, semifabricate de carne, furaj pentru animale. Creat în 1940. A fost subordonat Ministerului Industriei de Producere a Cărnii și a Laptelui din RSSM⁶⁸.

БММТ (Бюро Международного Молодежного Туризма) / Biroul Turismului Internațional pentru Tineret/ - creat prin dispoziția Guvernului URSS din 3 iunie 1958. Exista ca o organizație pe autogestiune pe lângă Comitetul organizațiilor de tineret al URSS. Sarcinile organizației: extinderea relațiilor tineretului sovietic cu tineretul din țările capitaliste, consolidarea relațiilor frățești cu tinerii din țările socialiste, stabilirea relațiilor convenabile pentru răspândirea printre tineretul străin a informației despre viața poporului sovietic, organizarea schimburilor de turiști tineri din alte țări⁶⁹.

БМП (Боевая Машина Пехоты) / – mașina de luptă a infanteriei. Destinată pentru transportarea militarilor și susținerea atacurilor și ofensivelor cu foc⁷⁰.

БМЭ (Большая Медицинская Энциклопедия) / – Marea Enciclopedie Medicală⁷¹.

БОВ (Боевые Отравляющие Вещества) / – substanțe toxice de luptă, care sunt în stare să nimicească trupele inamicului și populația civilă⁷².

Бомж (человек Без Определенного Места Жительства) / – o persoană fără un loc stabil de trai⁷³.

БРИЗ (Бюро по рационализации и изобретательству) / Birou de Raționalizare și Invenții/ – conducea munca de invenție și organizare la întreprinderi. Se ocupa cu planificarea, editarea culegerilor tematice, organizarea concursurilor și a altor manifestări întru dezvoltarea inițiativei muncitorilor, înregistrarea și selectarea propunerilor de raționalizare, organizarea achitării recompensei și premiilor pentru propunerile raționalizatoare⁷⁴.

БСМП (1) Больница Скорой Медицинской Помощи; 2) Бригада Специализированной Медицинской Помощи) / 1) spitalul de urgență; 2) brigada de ajutor medical specializat⁷⁵.

БСЭ (Большая Советская Энциклопедия) / – Marea Enciclopedie Sovietică⁷⁶.

БТИ (Бюро технической инвентаризации) / Biroul de Inventariere Tehnică/ – organizație cadastrală specializată, care ținea evidența stării tuturor obiectelor imobiliare, inclusiv a caselor private și a clădirilor cu mai multe niveluri, a apartamentelor, a loturilor de pământ etc. Aduna informații despre caracteristicile tehnice ale construcțiilor, amplasarea lor, structura, mărimea, schimbări tehnice făcute⁷⁷.

БТР (Бронетранспортер) / Camion blindat de transport/ – mașină blindată pentru transportarea subdiviziunilor de infanterie și susținerea lor cu foc pe câmpul de luptă⁷⁸.

БУР (Блок Усиленного Режима) / Bloc cu regim forțat/ – sector izolat al pușcăriei, unde sunt deținuți criminalii deosebit de periculoși⁷⁹.

Бытмбель, опытно-экспериментальная фабрика /Fabrică experimentală/ - a fost creată în 1965 în baza combinatului orășenesc de locuințe (*gorbâtkombinat*). În 1979, acesta a fost reorganizat în fabrică. Producea dulapuri, antresoluri, mese de bucătărie, paturi, divanuri etc., inclusiv în baza comenzilor individuale⁸⁰.

БЭСМ (Большая Электронно-Счетная Машина) / Mașină Electronică Mare de Calcul/ – funcționa pe bază de lămpi electronice. A fost creată într-un exemplar în 1953. În forma ei perfecționată (din 1954) a devenit cunoscută sub denumirea *БЭСМ-1*⁸¹.

Бюро ЦК ВКП (б) по МССР / Biroul CC al PC (b) unional pentru RSSM/ - a fost creat la 13 martie 1945 pentru acordarea de ajutor RSSM în procesul de consolidare a conducerii organizațiilor partinice, sovietice și gospodărești. În componența Biroului erau incluși, pe lângă lucrătorii din afara RSSM, primul și cel de-al doilea secretar al CC al PC (b)M, Președintele Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM, Președintele Sovietului Comisarilor Poporului (Consiliului de Miniștri) al RSSM. Scopurile de bază: îmbunătățirea activității organelor sovietice și a celor de partid, desfășura-

rea măsurilor pentru restabilirea cât mai rapidă a economiei, în special, a industriei, agriculturii, organizării vieții gospodărești și celei culturale, contracararea acțiunilor „naționaliștilor”, educarea populației în spiritul internaționalismului proletar și al prieteniei popoarelor. A fost lichidat la 14 aprilie 1949 în legătură cu „creșterea calitativă și cantitativă a cadrelor RSSM”⁸².

Бюро ЦК КП(б)М / Бюро ЦК КПМ / Biroul CC al PC(b)M / Biroul CC al PCM/ – denumirea organului executiv al PC(b)M, care dirija activitatea politică a **CC al PC(b)M** între plenarele acestuia în perioada anilor 1941 – 1952. A fost creat în februarie 1941. Era subordonat formal CC al PCM. A condus activitatea politică și organizatorică întru executarea deciziilor, luate de organele supreme ale PCUS și CC al PCM, efectua conducerea organizațiilor de partid ale republicii, corecta funcționarea organelor sovietice și gospodărești, comsomoliste, sindicaliste ș.a. Examina problemele muncii organizatorice și de partid, ale celei ideologice, ale construcției gospodărești și celei culturale, ale selectării, amplasării, educării cadrelor. Din 13 octombrie 1952, în conformitate cu decizia Congresului XIX al PC(b) unional cu privire la redenumirea partidului în PCUS, organizația de partid a republicii a devenit PCM (Partidul Comunist al Moldovei) și, respectiv, biroul a fost redenumit în Biroul CC al PCM. Din 7 decembrie 1962 – Prezidiul CC al PCM. Din 19 aprilie 1966 a revenit la denumirea inițială – Biroul CC al PCM⁸³.

B

ВААП (Всесоюзное Агентство по авторским правам) / Agenția unională pentru Drepturile de Autor/ – organizație obștească, având drept scop extinderea colaborării internaționale și schimbul de valori culturale, respectarea drepturilor de autor la folosirea operelor autorilor străini în URSS și a celor sovietice – peste hotare. A activat între 1973 – 1991⁸⁴.

ВАГО (Всесоюзное Астрономо-Геодезическое Общество) / Societatea Astronom-Geodezică unională/ - a activat în 1932 – 1991⁸⁵.

ВАК (Высшая Аттестационная Комиссия) / Comisia Superioară de Atestare / – organ de stat, care aproba, la solicitarea consiliilor științifice ale instituțiilor de învățământ superior, titlurile și gradele științifice, verifica atestarea cadrelor științifice și științifico-pedagogice de calificare superioară. Oferea consiliilor științifice dreptul de a accepta spre susținere tezele de doctor și doctor habilitat, aproba componența personală a consiliilor, stabilea lista specialităților la care tezele pot fi acceptate spre susținere. În URSS a fost creată în 1932, și-a început activitatea în 1934. Componența sa a fost aprobată de Guvernul URSS. Comisia făcea parte din Ministerul Învățământului Superior al URSS și era condusă personal de ministru. Din 1975 era subordonată nemijlocit Guvernului URSS și se numea oficial Comisia Superioară de Atestare de pe lângă Consiliul de Miniștri al URSS⁸⁶.

ВАЗ (Волжский Автомобильный Завод) /Марка легковых автомашин/ 1) Uzină de Automobile de pe Volga/ - uzina de producere a autoturismelor din or.Togliatti. Construită în 1967 – 1970⁸⁷; **2) Marcă de autoturism/** - marca autoturismelor produse la Uzina de automobile de pe Volga (or.Togliatti) din a.1970⁸⁸.

ВАРНИТСО (Всесоюзная Ассоциация работников науки и техники для содействия социалистическому строительству в СССР) / **Asociația unională a Lucrătorilor Științei și Tehnicii pentru Acordarea Ajutorului în Construcția Socialistă în URSS** / – organizație obștească benevolă. A existat în URSS între 1928 – 1939. Președinte – A.Bach. Scopurile: participarea activă în studierea și elaborarea planurilor de construcție culturală și gospodărească, pregătirea cadrelor științifice, organizarea cercetărilor științifice, atragerea savanților la munca la producere, citirea de către ei a unor lecții și rapoarte la întreprinderi, susținerea relațiilor cu societățile tehnico-științifice în URSS și peste hotare. Avea secțiunile agricolă, industrială, a protecției sănătății etc⁸⁹.

ВАСХНИЛ (Всесоюзная академия сельскохозяйственных наук имени В. И. Ленина) / **Academia unională de Științe Agricole „V.I.Lenin”** / – instituție științifică superioară în domeniul agriculturii, gospodăriilor acvatică și forestiere ale URSS, ai cărei membri erau cei mai cunoscuți savanți în aceste științe. Funcționa pe lângă Ministerul Agriculturii al URSS. A fost fondată la 25 iunie 1929. Se afla la Moscova. Efectua studierea principalelor probleme în toate ramurile științelor agricole, a căror soluționare contribuia la creșterea producției agricole, în corespundere cu planurile construcției comunismului în URSS. Scopurile principale: dezvoltarea cercetărilor teoretice la principalele direcții ale științei agricole, stabilirea noilor căi ale progresului tehnic în domeniul agriculturii, perfecționarea metodelor de cercetare științifică cu scopul ridicării nivelului teoretic și a eficienței cercetărilor; studierea și generalizarea realizărilor științei mondiale și stimularea folosirii mai eficiente a acestor realizări în procesul de producere a colhozurilor și sovhozurilor. Și-a încetat activitatea la 30 ianuarie 1992⁹⁰.

ВБО 1 (Всесоюзное Биохимическое Общество) / **Societatea Biochimică unională** / – creată în 1958⁹¹.

ВБО 2 (Всесоюзное Ботаническое общество) / Societatea Botanică unională/ - creată în 1915 în calitate de Societate Botanică de Stat din întreaga Rusie⁹².

ВГБО (Всесоюзное Гидробиологическое общество) / Societatea unională de Hidrobiologie/ – asociație obștească benevolă a savanților sovietici, care efectuează cercetări în domeniul hidrobiologiei, ihtiologiei și ramurilor tangențiale. A fost creată în 1947 pe lângă Academia de Științe a URSS. Sarcinile de bază: susținerea dezvoltării hidrobiologiei și ihtiologiei, îmbunătățirea predării acestor obiecte, propaganda și implementarea rezultatelor cercetărilor moderne, implicarea savanților în soluționarea problemelor teoretice și a celor legate de evoluția economiei naționale⁹³.

ВГИК (Всесоюзный Государственный Институт Кинематографии) / Institutul unional de Stat al Cinematografiei/ – fondat în 1919 cu denumirea de Școala Cinematografică de Stat (1919 – 1922). În 1922 – 1925 – Atelierele de Stat ale artei cinematografice. În 1925 – 1930 – Colegiul de Cinematografie. Din 1930 – **ВГИК**. A elaborat sistemul de studii artistice, care prevede pregătirea umanitară în domeniul artelor, activitatea practică în atelierele artistice și grupurile de filmare de la studioul cinematografic de instruire. Institutul pregătește specialiști în știința cinematografeii, lucrători de creație pentru televiziune, organizatori ai procesului de producere în cinematografie⁹⁴.

ВГПИИ (Всесоюзный Государственный Институт проектирования и технологий в области механизации учета и машиносчетных работ) / Institutul unional de Stat de Proiectare și Tehnologii în Mecanizarea Evidenței și Lucrărilor de Calcul/ - în 1957 – 1964 – Oficiul pentru organizarea evidenței mecanice. În 1964 – 1971 – Biroul Central de Proiectare și Tehnologii. În 1971 – 1985 – **ВГПИИ**. În 1985 – 1987 – Institutul unional de cercetări științifice și de proiectări și tehnologii în domeniul mecanizării și automatizării evidenței în economia națională. În

1987 – 1991 – Institutul unional de Cercetări Științifice și de proiectare tehnologică a sistemului informațional statistic. În prezent: Institutul de cercetări științifice și de proiectare tehnologică a sistemului informațional statistic al Comitetului de Stat pentru Statistică al Federației Ruse⁹⁵.

ВДВ (Воздушно-десантные войска) / Trupele aeropurtate/ – trupe destinate pentru luptele în spatele inamicului. Includ detașamente de artilerie, tancuri, de parașutiști, ingineri, de telecomunicații etc. Scopul principal: preluarea sub control a raioanelor importante în spatele adânc al inamicului, dezorganizarea funcționării organelor de stat, lichidarea mijloacelor de atac nuclear, a bazelor ș.a. Sunt transportate în spatele inamicului cu armamentul și munițiile necesare cu ajutorul avioanelor militare de transportare⁹⁶.

ВДНХ МССР (Выставка достижений народного хозяйства Молдавской ССР) / Expoziția Realizărilor Economiei Naționale a RSS Moldovenești/ - reflecta realizările industriei, agriculturii, construcțiilor, transportului, științei, culturii, protecției sănătății. Deschisă în 1956 în calitate de Expoziție Agricolă a RSSM. Din 1959 – EREN a RSSM⁹⁷.

Ветбаклаборатория НКЗ МССР (Ветеринарно-бактериологическая лаборатория НКЗ МССР) / Laborator Bacteriologic Veterinar al Comisariatului Poporului pentru Agricultură al RSSM / – misiunea principală a laboratorului era de a efectua cercetări de diagnosticare și studii privind hrana pentru animale, carne, lapte și alte produse de origine animală⁹⁸.

ВЗПИ (Всесоюзный Заочный Политехнический Институт) / Institutul Politehnic unional fără frecvență/ – se afla la Moscova. A fost înființat în 1932⁹⁹.

Виброприбор / Производственное объединение /Asociație de producție/ – creată în 1977 în baza uzinei „Vibroprigor”, deschise în 1958, și biroului special de construcții și tehnologii în domeniul tehnicii de înregistrare. Domeniul de activitate – elabo-

rarea și producerea aparatelor de măsurare și înregistrare. Producea oscilografe cu raze de lumină și utilaj pentru înregistrarea magnetică precisă.¹⁰⁰.

ВИКЖЕЛЬ (Всероссийский исполком профсоюза железнодорожников) / Comitetul Executiv al Sindicatului Feroviarilor/ - exista în septembrie 1917 - ianuarie 1918. A devenit unul din centrele de rezistență a puterii bolșevice¹⁰¹.

Виктория / Агропромышленное объединение / Asociația agroindustrială/ - asociația pentru producerea și comercializarea florilor și materialului de sădit, a plantelor decorative. A fost creat în 1977¹⁰².

ВИМ (Всесоюзный научно-исследовательский институт механизации сельского хозяйства) / Institutul unional de Cercetări Științifice în domeniul Mecanizării Agriculturii/ - subdiviziune a Academiei de Științe Agricole a URSS (VASHNIL). A fost creat în a.1929 la Moscova. Elabora tehnologii și sisteme de mașini pentru creșterea, strângerea și prelucrarea a culturilor agricole, pentru prelucrarea solurilor etc¹⁰³.

ВИНИТИ (Всесоюзный научно-исследовательский институт научно-технической информации) / Institutul unional de Cercetări Științifice în domeniul Informației Tehnico-Științifice / - a fost creat în 1952. Se afla în subordinea Comitetului de Stat al URSS pentru știință și tehnică și a AȘ a URSS. Publica referate și alte ediții în sfera științelor naturale, tehnicii, cercetărilor în informatică. În prezent, se numește Institutul de Informație Științifică și Tehnică de întreaga Rusie a Academiei de Științe (AȘ) a Rusiei¹⁰⁴.

Винсовхоз (Винный совхоз) / – gospodărie agricolă de stat, specializată în producerea vinurilor. Prima din aceste gospodării a fost fondată la 2 iulie 1945¹⁰⁵.

ВКК (Врачебно-Консультационная Комиссия) /Comisia de Consultări Medicale / – era creată pe lângă instituții medicale pentru expertiza incapacității temporare de muncă și verificarea

corectitudinii tratamentului, a trimiterii pacienților la consultări medicale, la tratament specializat sau la Comisia Medicală de Expertiză¹⁰⁶.

ВКСХШ (Высшая коммунистическая сельскохозяйственная школа) / Școala Comunistă Agricolă Superioară /- instituție de învățământ superior, specializată în domeniul agriculturii. Existau în or.Leningrad, Permi, Saratov ș.a. Au funcționat între 1932 – 1939. Termen de studii: secția cu studii de 2 ani pregătea conducători în domeniul economiei naționale; secția cu studii de 3 ani pregătea lucrători de conducere în organele de partid și sovietice¹⁰⁷.

ВКШ (Высшая Комсомольская Школа) / Școala Comsomolistă Superioară / - a fost creată în 1969 în baza Școlii Centrale Comsomoliste. Pregătea cadrele comsomoliste de conducere. A funcționat până iunie 1990, când a fost transformată în Institutul Tineretului¹⁰⁸.

Внешторгиздат (Издательство внешнеторговой литературы) /- editură de comerț extern. Asociație Editorial-Poligrafică. Creată în 1922. Edita publicitate de comerț extern pentru turiști, documentație tehnică pentru mărfurile exportate din URSS în limbile rusă și în cele străine¹⁰⁹.

ВНИИ (Всесоюзный научно-исследовательский институт) / Institutul unional de Cercetări Științifice /- instituție unională care efectua cercetări în domeniul științei și tehnicii conform temelor actuale și strategice aprobate. Avea abreviere proprie¹¹⁰.

ВНИИЗХ (Всесоюзный НИИ зернового хозяйства) / Institutul unional de Cercetări Științifice în domeniul Gospodăriei Gramineelor/ - creat în 1956 în reg. Țelinograd (Kazahstan). A studiat sisteme de prelucrare a pământului pentru raioanele de țelină, efectua selecția grăunțoaselor, elabora tehnologii de creștere a lor etc¹¹¹.

ВНИИКС (Всесоюзный НИИ изучения конъюнктуры и спроса) / Institutul unional de Studiere a Conjuncturii și a Ce-

rerii/ – al Ministerului Comerțului URSS. Fondat în 1964. Institutul se ocupa cu studierea cerințelor populației față de mărfurile de larg consum¹¹².

ВНИИМ (Всесоюзный научно-исследовательский институт метрологии) Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Metrologiei/ - a fost creat în 1931 la Leningrad, în baza instituțiilor Curții Principale de mărimi și cântaruri. Denumit **ВНИИМ** din 1934. A efectuat cercetări în domeniul metrologiei, al elaborării metodelor și instrumentelor de măsurare, al creării și păstrării etaloanelor de stat¹¹³.

ВНИИМетмаш (Всесоюзный научно-исследовательский и проектно-конструкторский институт Министерства тяжелого и транспортного машиностроения СССР) / Institutul de Cercetări Științifice și de Construcție și Proiectare a Ministerului de Construcție a mașinilor grele și a celor de transport al URSS/ – a fost creat în a.1959 la Moscova. A efectuat cercetări în domeniul creării noilor mașini metalurgice¹¹⁴.

ВНИИ МИЭМ (Всесоюзный научно-исследовательский институт экспериментальной медицины) / Institutul unional de Cercetări Științifice în domeniul Medicinii Experimentale/ - a fost creat în 1890 în calitate de Institut Împărătesc de medicină experimentală. Din 1932 – **МИЭМ**. Actualmente se numește Institutul de Medicină Experimentală, cu sediul la Sankt-Petersburg¹¹⁵.

ВНИИ ПКТИ источников тока, Молдавское отделение (Всесоюзный научно-исследовательский проектно-конструкторский и технологический институт источников тока, Молдавское отделение) Institutul unional de Cercetări Științifice, de Proiectare, Construcții și Tehnologii ale Surselor de curent, secția moldovenească/ - creat în 1971. Efectua lucrări în domeniul problemelor fizico-tehnice ale generării autonome și transformării diferitor tipuri de energie în cea electrică (metodele foto- și termoelectrice de transformare directă a

energiei). A fost elaborată metoda de răcire termoelectrică. A folosit cu succes sursele autonome (instalații de bord ale aparatelor cosmice, stații electrice autonome etc.), metode de transformare directă a diferitor tipuri de energie primară¹¹⁶.

ВНИПКИ Легпродмонтаж (Всесоюзный Научно-Исследовательский Институт проектирования и строительства при монтаже предприятий легкой и пищевой промышленности) / VNIPKI Legprodmontaj/ – institutul unional de cercetări științifice, de proiectare și construcții la montarea întreprinderilor de industrie ușoară și a produselor alimentare. Direcția principală – *Главлегпродмонтаж*; subdiviziune – *Гипролегпродмонтаж*¹¹⁷.

ВНОС (Войска Воздушного Наблюдения, Оповещения и Связи) / Trupe de Supraveghere Aeriană, Avertizare și Comunicare/ – serviciu creat în Rusia în timpul Primului Război Mondial, cu scopul de a efectua recunoaștere aeriană și de a avertiza asupra iminenței unui atac aerian inamic. În anii '40, serviciul **ВНОС** a fost transformat în trupele **ВНОС**, în anii '50 – în trupe de inginerie radio¹¹⁸.

Внешнеторговое объединение / Asociația de Comerț Extern/ – organizația gospodărească, care se ocupa cu operațiuni comerciale cu parteneri străini¹¹⁹.

В/о/высшее образование / вечернее отделение /v/o / - studii superioare/ /secția serală¹²⁰.

ВОАПП (Всесоюзное объединение ассоциаций пролетарских писателей) / Societatea unională de Asociații ale Scriitorilor Proletari/ - creată la Primul congres al scriitorilor proletari (1928)¹²¹.

ВОГ 1 (Всероссийское общество глухих) / Societatea Surzilor din întreaga Rusie / – organizație obștească, ce ajută persoanele cu probleme ale auzului să se integreze în câmpul muncii, ridică nivelul cunoștințelor lor generale și profesionale¹²².

ВОГ 2 (Всесоюзное Общество Гельминтологов) / Societatea unională a Helmintologilor/ - creată în 1940¹²³.

ВОГИС (Всесоюзное Общество Генетиков и Селекционеров) / Societatea unională a Geneticienilor și Selecționarilor / - a funcționat între 1965 – 1992¹²⁴.

Военкомат (Военный комиссариат) / Comisariatul militar/ – Organ al administrării militare locale. Desfășura o activitate militară de mobilizare și de evidență a persoanelor obligate să facă serviciul militar. În RSSM avea subdiviziuni: republican, județean, raional, orășenesc. În republică a fost fondat la 6 noiembrie 1940 (republican – **РВК**; raional – **райвоенком**; județean – **уездвоенком**; orășenesc – **горвоенком**)¹²⁵.

Военторг (Военная Торговля) / – sistem de comerț în armata sovietică, ce deservea trupele în orașelele, taberele, garnizoanele militare, în timpul exercițiilor militare și în perioada de război¹²⁶.

ВОИР (Всесоюзное Общество Изобретателей и Рационализаторов) / Societatea unională a Inventatorilor și Raționalizatorilor/ - creată în 1958. Activa sub conducerea structurilor sindicale unionale¹²⁷.

ВОК / ВДОЛК (Всесоюзное Общество любителей книги) / Societatea unională a Amatorilor de Cărți / - organizație obștească culturală de iluminare. Creată în 1974¹²⁸.

ВОКС (Всесоюзное Общество Культурной Связи с Заграницей) / Societatea unională pentru Relații Culturale cu Străinătatea/ – organizație obștească, creată în 1925 cu scopul de a aduce la cunoștința publicului larg din URSS realizările științei și culturii țărilor străine și de a populariza cultura popoarelor URSS peste hotare. În 1958, a fost desființată, în legătură cu formarea Uniunii Societăților Sovietice de Prietenie¹²⁹.

Волком (Волостной комитет ЦК КП(б)М) / Comitetul de Voloste al PC(b)M/– unitate structurală a PC(b) în limitele ocolului. **Voloste** - unitate teritorial-administrativă a RSSM în perioada 26 august – 11 noiembrie 1940. După introducerea, la 11 noiembrie

1940, în RSSM a sistemului de raioane, comitetul de voloste a fost redenumit în Comitet raional de partid¹³⁰.

ВООП (Всероссийское общество охраны природы) / Societatea de Protecție a Naturii din întreaga Rusie / – creată în 1924. Scopul: educarea atitudinii respectuoase față de natură, atragerea populației la munca pentru protecția, folosirea corectă și restabilirea resurselor naturale, înverzirea orașelor etc¹³¹.

ВООПИиК (Всероссийское общество охраны памятников истории и культуры) /Societatea de Protecție a Monumentelor de Istorie și Cultură din întreaga Rusie / – organizație obștească benevolă. Fondată prin hotărârea Guvernului Federației Ruse din 23 iulie 1965. Constituirea a avut loc în 1966. Se ocupă cu protecția, popularizarea și folosirea moștenirii istorice și culturale a Rusiei¹³².

ВОПР (Всесоюзное Общество Протозоологов) / Societatea unională a Protozoologilor/ - creată în 1968¹³³.

ВОС (Всероссийское общество слепых) /Societatea Orbilor de întreaga Rusie/- organizație obștească care încadra în câmpul muncii persoanele cu probleme ale vederii, ridica nivelul cunoștințelor lor generale și profesionale. Creată în 1925¹³⁴.

ВОФ (Всесоюзное Общество Филателистов) Societatea unională a Filateliștilor/ - creată în a.1966. Din 1989 – Uniunea Filateliștilor din URSS¹³⁵.

Вохимфарм (Всесоюзное Химико-Фармацевтическое Объединение) / – asociație unională chimico-farmaceutică (1931 – 1933), Trustul unional chimico-farmaceutic (1933 – 1936). Se ocupa cu administrarea întreprinderilor chimico-farmaceutice, cu organizarea producerii farmaceutice în republicile unionale, cu stimularea producerii antibioticelor, hormonilor, vitaminelor¹³⁶.

ВОХР (Военизированная охрана) / Pază paramilitară / – subdiviziuni specializate de protecție și pază cu un statut juridic aparte. Aveau dreptul la purtarea armei de foc. Sunt implicați în paza obiectelor importante de stat și a încărcăturilor cu destina-

ție specială. A fost fondată în 1924 și a funcționat fără schimbări până la prăbușirea URSS. În Rusia a fost reorganizată în 2000 și se numește pază departamentală¹³⁷.

ВПИ НИИ Сельэнергопроект, Молдавское отделение (Всесоюзный проектно-изыскательский и научно-исследовательский институт Сельэнергопроект) / Institutul unional de Proiectare și Cercetări Științifice / – creat în 1965 cu denumirea Secția Moldovenească de proiectare complexă a institutului Selienergoproiect. Din 1969 – Secția Moldovenească. Efectua cercetări și prospectări ale rețelelor electrice sătești cu tensiunea de 0,4 – 110 kВ., ale bazelor de exploatare a acestor rețele electrice, elabora scheme de dezvoltare a rețelelor electrice sătești cu tensiunea de 35 – 110 kВ și a rețelelor electrice ale raioanelor administrative, a rețelelor automatizate de administrare a întreprinderilor și obiectelor rețelelor electrice¹³⁸.

ВПО (Всесоюзное производственное объединение / Всесоюзное промышленное объединение) / Asociația unională de producție/ Asociația unională industrială / - 1) complex unional specializat gospodăresc și de producție, care includea fabrici, uzine, organizații de cercetări științifice, de construcție, tehnologice ș.a., cu legături de producere și conducere centralizată; 2) treapta superioară față de Asociațiile unionale de producție, care făceau parte din Asociația unională industrială. Din 1973, prin intermediul Asociației unionale industriale se efectua administrarea unor ramuri întregi ale economiei¹³⁹.

ВПП (Взлетно-посадочная полоса) / Pistă de Decolare-Aterizare / – sector al aerodromului, care face parte din câmpul de zbor, pregătită special și utilată pentru decolarea și aterizarea avioanelor¹⁴⁰.

ВПТБ (Всесоюзная Патентно-Техническая Библиотека) / Biblioteca unională de Patente Tehnice / – bibliotecă de patente tehnice. Fondată în 1896 ca Bibliotecă de Patente (1896 – 1946). Din 1943 are statut de unională. În 1946 – 1993 – **ВПТБ**. Din 1993 – Biblioteca de Stat de Patente a Rusiei¹⁴¹.

ВПИ (Всесоюзный Проектно-Технологический Институт) / Institutul de Proiectare și Tehnologii / – institut care elabora proiecte și tehnologii pentru o ramură a economiei naționale¹⁴².

ВПИЭМП (Всесоюзный проектно-технологический институт по электробытовым машинам и приборам) / VPTIAMP/ Institutul unional de Proiectare Tehnologică în domeniul Mașinilor și Aparatelor Electrice Casnice / – elabora proiecte complexe de reutilare tehnică a întreprinderilor, care se specializau în producerea mașinilor și aparatelor electrice casnice, a proceselor tehnologice pentru articolele electrice casnice complicate, a utilajului de înaltă productivitate, a liniilor și sectoarelor mecanizate complex și automatizate. Organizație-lider a Ministerului de construcție a mașinilor pentru industria ușoară și alimentară și a aparatelor casnice în domeniul acoperirii cu vopsea prin metoda de electroforeză, de emailuri din silicate, ceramică metalică etc. Creat în 1964¹⁴³.

ВПИШ (Высшая Партийная Школа) /Școala Superioară de Partid / - instituție de învățământ superior în URSS pentru pregătirea cadrelor de partid și sovietice de conducere, a șefilor serviciilor mass-media. Se afla sub controlul nemijlocit al CC al PCUS/CC al PC al republicilor unionale. Conducerea științifică și metodică era executată de Școala Superioară de Partid de pe lângă CC al PCUS și Școală Superioară de Partid fără frecvență de pe lângă CC al PCUS. Termenul de studii: secția de zi – 2 ani, fără frecvență – 3-5 ani. Admiterea se efectua cu condiția ca candidatul să aibă stagiul de partid nu mai puțin de 5 ani și să fie recomandat de CC al PC al republicii unionale/comitetul regional/ținutul de partid, experiență de lucru în organele de partid, în cele comsomoliste, sovietice, mass-media sau capacități organizatorice în organele de partid sau cele sovietice. Programele de studii ale Școlilor Superioare de Partid se schimbau în dependență de componența etnică, de nivelul de studii, de cerințele politice actuale. Școala Superioară de Partid în anii 1970–1980 includea catedrele de istorie a PCUS,

de filosofie marxist-leninistă, economie politică, comunism științific, construcția partinică, construcția sovietică statală, de drept, de mișcări comuniste și de eliberare națională, de economie sovietică și administrarea economiei naționale, jurnalistică, limba rusă, limbi străine etc. Primele Școli Superioare de Partid au fost înființate în 1939. Crearea lor pe întreg teritoriul URSS începe în 1946. Au funcționat **până în 1991**¹⁴⁴.

ВПСШ, Кишиневская Высшая партийная школа / Școala Superioară de Partid din Chișinău / – a fost creată în 1945 cu statut de Școala republicană de partid pe lângă CC al PC (b)M. În 1956 a fost transformată în Școala Superioară de Partid cu durata de studii de 4 ani. Studenții studiau teoria marxist-leninistă, economia și tehnologia producerii industriale și agricole, construcția partinică și sovietică. Pe lângă școală funcționau cursuri permanente pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor. Din 1947 – secția fără frecvență a Școlii Superioare de Partid de pe lângă CC al PC (b) unional (din octombrie 1952 – pe lângă CC al PCUS). Colaboratorii Școlii desfășurau și activitate de cercetare științifică. În 1960 Școala a fost închisă. Secția fără frecvență a fost reorganizată în Punct consultativ de studii al Școlii Superioare de Partid de pe lângă CC al PCUS (fără frecvență), mai târziu - în Punct consultativ de studii al Școlii Superioare de Partid din Odesa, desființat în 1982¹⁴⁵.

ВРИД/ВРИО (Временно исправляющий дела/Временно исполняющий обязанности) – / locțiitor, ad-interim¹⁴⁶.

ВРК (Военно-Революционные Комитеты) / Comitete Militar-Revoluționare / – organe de luptă ale bolșevicilor în procesul pregătirii și desfășurării revoluției din octombrie 1917. Îndeplineau misiunea organelor temporare ale puterii bolșevice¹⁴⁷.

В/с/ (высший сорт) – calitate superioară¹⁴⁸.

ВСБГ (Всесоюзная Служба по Борьбе с Градом) / – serviciu militarizat pentru lupta cu grindină¹⁴⁹.

Всевобуч (Всеобщее военное обучение) / Vsevobuci/ – studii militare universale pentru cetățenii URSS. Exista în 1918 – 1923 și 1941–1945¹⁵⁰.

ВСЕГЕИ (Всесоюзный Геологический Институт) / Institutul Geologic unional / – A fost creat în 1939. Cerceta problemele de metalogenie, structura geologică și cartografierea teritoriului URSS¹⁵¹.

ВСГИ (Всесоюзный Селекционно-Генетический Институт) / Institutul unional de Selecție și Genetică/ - institut al Academiei de Științe Agricole a URSS (VASHNIL). A fost creat în 1928 la Odesa. S-a ocupat de cercetări în domeniul geneticii, selecției grăunțoaselor, crupelor etc.¹⁵².

Всекомпромсоюз/Всепромсоюз / (Всероссийский союз промышленной кооперации) / Uniunea Cooperăției de Consum din întreaga Rusie / - conducea sistemul cooperăției de consum în URSS. A existat între 3 mai 1922–23 iulie 1932¹⁵³.

Всекоопинсовет (Всероссийский Совет кооперации инвалидов) Consiliul de Cooperare a Invalizilor din întreaga Rusie/ – fondat în 1927. Se trage din Asociația de Consum și de Producție a Invalizilor din întreaga Rusie (1921–1927). În 1927–1939 – **Всекоопинсовет**. Scopul: angajarea invalizilor în artelurile și secțiile create special, îmbunătățirea stării materiale, a condițiilor de trai, ridicarea nivelului cultural al invalizilor. Se ocupa cu construcția locuințelor, grădinițelor, sanatoriilor, caselor de odihnă, cluburilor, școlilor profesionale. Efectua pregătirea cadrelor, întrecerile sportive. Din decembrie 1939 – Vsekoopinsoiuz¹⁵⁴.

Всемедсантруд / Медсантруд / (Всесоюзный профсоюз медицинских и санитарных работников) Vsemedsantrud / Sindicatul unional al Lucrătorilor Medicali și Sanitari/ – fondat în 1924. Se trage din Sindicatul „Vsemedicosantrud” (1919–1924). În 1924–1990 – sindicatul unional „Medsantrud”¹⁵⁵.

Всеобуч (Всеобщее обучение) / – studii universale. Obținerea de către toți copiii de vârstă școlară a unui nivel anumit de studii, stabilit de legislația URSS¹⁵⁶.

Всехимпром (Всесоюзное объединение химической промышленности) / Asociația unională a lucrătorilor din industria chimică / – a existat între 1929–1931. În subordinea acesteia se aflau toate întreprinderile și instituțiile de învățământ, legate de chimie și industrie chimică¹⁵⁷.

ВСКХ (Всесоюзный Совет Коммунального Хозяйства) / Consiliul unional al Gospodăriei Comunale / – creat la 3 noiembrie 1931. Scopul: supravegherea și administrarea dezvoltării și reconstrucției gospodăriei comunale¹⁵⁸.

ВСНХ (Высший Совет Народного Хозяйства) / Consiliul Suprem al Economiei Naționale / – 1) organ central de administrare a industriei în URSS între 1917 – 1932. În 1932 a fost divizat în Comisariatele Poporului pentru industria grea, ușoară și cea forestieră; 2) Organ suprem pentru administrarea industriei și construcții în URSS între 1963 – 1965. Lui îi erau subordonate Consiliile Economiei Naționale (CEN-urile raioanelor economice administrative)¹⁵⁹.

ВСПК (Высший Совет Рабочего Контроля) / Consiliul Suprem al Controlului Muncitoresc / – creat prin decretul Comitetului Executiv Central din întreaga Rusie la 14/27 noiembrie 1917 pentru a efectua controlul asupra întreprinderilor cu lucrători angajați prin contract, asupra activității tehnice, comercial-financiare a acestor întreprinderi. În subordinea lui se aflau **fabzavkomuri și fabkomuri**¹⁶⁰.

ВСХВ (Всесоюзная сельскохозяйственная выставка) / Expoziție Agricolă unională / – organizație responsabilă pentru prezentarea realizărilor științei agricole pe republici, zone naturale aparte și ramuri. A funcționat între 1939 – 1958. În 1958 a fuzionat cu Expoziția Realizărilor Economiei Naționale¹⁶¹.

ВТАК (Внешнеторговая арбитражная комиссия) / Comisia de Arbitraj în Comerțul Extern/VТАК / - comisie obștească permanentă pe lângă Camera de Comerț și Industrie a URSS. A fost creată în 1932 pentru soluționarea conflictelor dintre organizații-

le sovietice și cele străine în legătură cu afacerile din sfera comerțului extern și alte legături economice¹⁶².

ВТИ (Всесоюзный научно-исследовательский теплотехнический институт) / Institutul de Cercetări Științifice în Termotehnie/ - a fost creat în 1921 la Moscova. Instituție științifică principală a URSS în domeniul exploatării stațiilor electrice nucleare și termice¹⁶³.

ВТО (Всероссийское театральное общество) / Societatea Teatrală din întreaga Rusie/ - organizație obștească a oamenilor de teatru din Federația Rusă. Creată în 1883 pentru acordarea ajutorului lucrătorilor de teatru, care trăiau în sărăcie¹⁶⁴.

ВТУЗ (Высшее техническое учебное заведение) / Instituție de învățământ superior tehnic/ - instituție de învățământ superior tehnic în URSS. Primele instituții de acest tip au fost fondate în 1930, dar în scurt timp au fost lichidate ca ineficiente. Au fost restabilite în a.1960. De obicei, se creau pe baza unor întreprinderi industriale mari, pentru formarea inginerilor din rândul angajaților acestei și altor întreprinderi de profil¹⁶⁵.

ВТЭК (Врачебно-трудовая экспертная комиссия) / Comisia Medicală de Expertiză în domeniul Muncii / – comisie medicală, care stabilea prezența, cauzele și gradul de invaliditate, pierderea permanentă sau de lungă durată a capacității de muncă sau reducerea ei. Efectua supravegherea și controlul asupra capacității de muncă a invalizilor, realiza măsuri de profilaxie a invalidității. Se divizau după principiul teritorial (raionale, orașenești, republicane), după profil – generale și specializate. Comisii medicale generale de acest gen includeau un terapeut, neuropatolog, chirurg, reprezentanți ai organelor de asigurare ale statului și ale sindicatelor. Comisii medicale specializate de expertiză în domeniul muncii erau create pentru bolnavii cu tuberculoză, boli psihice, oncologice, cu probleme ale vederii; erau create în baza dispensarelor sau secțiilor mari de profil ale policlinicilor. În aceste comisii intrau doar medicii specialiști¹⁶⁶.

ВУЗ (Высшее Учебное Заведение) / – instituție de învățământ superior¹⁶⁷.

ВУЦИК (Всеукраинский Центральный Исполнительный Комитет) / **Comitetul Executiv Central din întreaga Ucraina**/ - organul suprem al puterii legislative, executive și de dispoziții în Ucraina între 1917 – 1938¹⁶⁸.

ВХУТЕИН (Высший Художественно-Технический Институт) / **Institutul Superior Tehnic și de Arte** / – instituție de învățământ la Petrograd/Leningrad și Moscova. A funcționat între 1922–1930¹⁶⁹.

ВХУТЕМАС (Высшие Художественно-Технические Мастерские) / **Atelierele Superioare Tehnice și de Arte**/ - efectuau pregătirea pictorilor și arhitecților, au creat bazele pregătirii pictorilor-constructori. Au funcționat între 1920 – 1926. În 1926 a fuzionat cu **ВХУТЕИН**⁷⁰.

ВЦ (Вычислительный Центр) / **Centru de Calcul**/ - primul Centru de Calcul a fost creat în 1955 pe lângă Institutul de Matematică al AȘ al URSS (ulterior s-a numit Centrul de Calcul al AȘ al URSS). Elabora metodele de calcul, efectua cercetări privind asigurarea matematică a Mașinilor Electronice de Calcul. Primul Centru de Calcul la Chișinău a fost deschis în 1961 pe lângă Facultatea de Ingineri și Tehnicienii ai Universității de Stat din Moldova¹⁷¹.

ВЦИК (Всероссийский Центральный Исполнительный Комитет) / **Comitetul Executiv Central din întreagă Rusie** / - organ suprem al puterii legislative, de control și de dispoziții al Federației Ruse între 1917–1938¹⁷².

ВЦСПС (Всесоюзный Центральный Совет Профессиональных Союзов) / **Consiliul Central al Sindicatelor din URSS**/ – autoritate centrală a sindicatelor care gestiona activitatea tuturor sindicatelor din URSS în perioada 1918–1990. După reorganizarea Comisariatului Poporului al Muncii al URSS în 1933, Sovietul a devenit o autoritate de stat cu funcții de supraveghere în sfera socială și a muncii. Reprezentantul (Împuternicitul) Sovietului unional

central al sindicatelor în Moldova (*Уполномоченный ВЦСПС по Молдавии*) a fost numit de Prezidiul Sovietului în 1944, după restabilirea RSSM, cu misiunea de a controla și a organiza activitatea sindicatelor, de a forma cadrele sindicale, de a coordona întocmirea bugetului sindicatelor și a bugetului asigurărilor sociale, de a controla utilizarea fondurilor bugetare sindicale. A activat până în 21 septembrie 1948, când a fost înființat Biroul organizatoric al Consiliului Republican al Sindicatelor din RSSM (*Moldsovprof*)¹⁷³. **В/ч (Воинская часть)** / – unitate militară¹⁷⁴.

ВЧК (Всероссийская Чрезвычайная Комиссия) / Comisia Excepțională din întreaga Rusie / – creată la 20 decembrie 1917. A existat până în 1922. Organ special pentru lupta cu contrarevoluția și sabotajul. Dispunea de subdiviziuni: guberniale, județene, de transport, militare, comisii excepționale. În 1922 a fost reorganizată în Direcția Politică Principală Unită (OGPU)¹⁷⁵.

ВЧКЛБ (Всероссийская Чрезвычайная Комиссия по Ликвидации Безграмотности) / Comisia Excepțională din întreaga Rusie pentru Lichidarea Analfabetismului / - creată la 19 iulie 1920 pentru executarea decretului din 26 decembrie 1919 cu privire la lichidarea analfabetismului persoanelor cu vârsta între 8 – 50 de ani. A existat până în a.1930¹⁷⁶.

ВШПД (Высшая Школа Профсоюзного Движения) / Școala Superioară a Mișcării Sindicaliste / – pregătea cadrele de conducere ale mișcării sindicaliste în URSS. Provine din Școala de Instructori de pe lângă Consiliul Suprem Central al Sindicatelor din Rusia, creată la 26 martie 1919. În 1920, Școala de Instructori se transformă în **ВШПД**. În 1922–1925 funcționa ca secție sindicală pe lângă Universitatea Comunistă. În 1925, secția sindicală a fost lichidată. În 1927, a fost restabilită ca instituție independentă, cu durata de studii de 2 ani. În 1929, a fost deschisă secția fără frecvență. În 1940, obține statut de instituție de învățământ superior cu facultățile: 1) mișcarea sindicală; 2) asigurarea socială și protecția muncii; 3) presa sindicală; 4) de lectori. În 1947 obține

statut de instituție de învățământ superior de categoria a III-a. În același an, aici a fost deschisă doctorantura. În 1950, obține categoria a II-a și dreptul de a accepta teze spre susținere. În 1990, este reorganizată în Academia Muncii și Relațiilor Sociale¹⁷⁷.

ВШПО (Высшая Школа парторганизаторов) / Școala Superioară a Organizatorilor de Partid / - a existat între 1936 – 1946 la Moscova, pe lângă CC al PC (b) unional. Pregătea cadrele superioare de partid¹⁷⁸.

ВШРМ (Вечерняя Школа Рабочей Молодежи) / Școala Serală a Tineretului Muncitoresc / – instituție de învățământ general pentru doritorii de a face studii fără întreruperea procesului de producție. A fost fondată în 1943 ca școală pentru adolescenții care activează în întreprinderi. În 1958 au fost transformate în școli generale serale¹⁷⁹.

ВЭИ (Всесоюзный Электротехнический Институт) / Institutul Electrotehnic Unional / – subordonat Ministerului industriei electrotehnice al URSS. Unul din primele Institute de cercetări științifice din URSS. A fost fondat în octombrie 1921 la Moscova, pe lângă Consiliul Unional al Economiei Naționale. Din 1927 – **ВЭИ. A avut un aport considerabil în soluționarea problemelor electrificării URSS. Efectua cercetări în probleme privind utilajul de înaltă tensiune pentru transferarea energiei electrice ș.a.¹⁸⁰.**

ВЮЗИ (Всесоюзный Юридический Заочный Институт) / Institutul Unional de Drept cu frecvență redusă / – instituție de învățământ superior, care se ocupa cu pregătirea juriștilor din toate domeniile, fără a întrerupe activitatea lor de bază. A fost creat în 1931 din lipsa acută a cadrelor juridice. În 1931 – 1937 se numea Cursuri centrale de drept sovietic cu frecvență redusă. În 1937–1990 – **ВЮЗИ. În 1940 în componența **ВЮЗИ** a fost inclusă Academia unională de drept (cu frecvență redusă), în 1955 a fost deschisă secția serală, iar în 1987 – secția de zi. După 1990 – Institutul de Drept din Moscova, Universitatea Juridică de Stat din Moscova. Filiala chișinăuiană a Institutului a fost creată la 4 februarie 1946¹⁸¹.**

ГАБТ (Государственный Академический Большой Театр) / Teatrul Mare Academic de Stat/ – principala instituție teatrală de stat din URSS. A fost fondată în calitate de teatru privat al procurorului gubernial P.Urusov la 28 martie 1776. Din 1781 – teatrul public din Moscova (teatrul „Petrovski”). Din 1806 este în subordinea Direcției Teatrelor Imperiale. Între 1856–1917 – Teatrul Mare Împăărătesc. Din 1919 obține statut academic¹⁸².

ГАЗ (Горьковский Автомобильный Завод) / Uzina de automobile din Gorki/ – construită în 1930 – 1932. Din anii 1930 – principala uzină de automobile din URSS. Produce autoturisme, autocamioane, biciclete¹⁸³.

Газетжуриздат (Газетно-Журнальное Издательство) / Gazetjurizdat /Editura de ziare și reviste/ – în RSSM a fost creată la 9 ianuarie 1948¹⁸⁴.

ГАИ (Государственная Автомобильная Инспекция) / Inspectoratul de Stat al Automobilelor/ – subdiviziune a Ministerului de Interne, responsabilă pentru asigurarea securității circulației rutiere, pentru evidența tuturor tipurilor de transport auto, organizarea examenelor pentru dreptul de a conduce automobile, eliberarea permiselor de conducere, verificarea anuală a stării tehnice a automobilelor, urmărește starea drumurilor, respectarea regulilor de circulație rutieră etc. Stimulează creșterea eficienței exploatarei mijloacelor de transport, efectuează reglementarea circulației rutiere prin implementarea și folosirea mijloacelor tehnice moderne. A fost creată în 1936¹⁸⁵.

ГАИЗ (Государственное Антирелигиозное Издательство) / Editura Antireligioasă de Stat/ – editură specializată în publicarea literaturii ateiste, inclusiv a celei științifice. Un loc aparte l-a ocupat publicarea lucrărilor reprezentanților gândirii ateiste

(B.Spinoza, P.Holbach etc). Edita ziarul „Bezbojnik” și reviste. A funcționat între 1932–1942¹⁸⁶.

ГАМТ 1) (Государственный Академический Малый Театр) / Teatrul Mic Academic de Stat/ – fondat în 1756 la Petersburg. Din 1759 – la Moscova, pe lângă Universitatea de Stat din Moscova. Denumirea a fost dată din cauza că aedificiul teatrului era mult mai mic decât cel al Teatrului Mare, care se afla alături. În anii 2006 – 2012 a fost reconstruit capital¹⁸⁷; **2) (Государственный Академический Мариинский Театр) ГАМТ/ Teatrul Academic de Stat „Mariinski”** – teatru de operă și balet din Petersburg. Fondat în 1783. Din 1917 – Teatrul de Stat. Din 1920 – Teatrul Academic de Stat de operă și balet. Din 1992 – Teatrul Academic de Stat „Mariinski”¹⁸⁸.

Гарцевый сбор / Taxă pentru măcinarea și prelucrarea cerealelor/ – plată legalizată de SCP al URSS în anul 1928, care se colecta în natură de la toate morile de stat, cooperative și ale colhozurilor. A fost anulată la 1 iulie 1940, dar a fost reintrodusă la începutul războiului sovieto-german¹⁸⁹.

ГАСК (Государственный Архитектурно-Строительный Контроль) / Controlul de Stat în arhitectură și construcții / – complex de măsuri, orientate spre respectarea de către comanditari, instituții de proiectare, de antrepriză, experți a cerințelor legislației în domeniul construcțiilor în localități, a normelor de construcție, a standardelor și regulilor în procesul efectuării lucrărilor de pregătire și construcție¹⁹⁰.

ГАУ (Главное Аптечное Управление) / Direcția Principală a Farmaciilor/ – subdiviziune a Ministerului sănătății. Fondată în 1935. Ei îi erau subordonate toate farmaciile, depozitele farmaceutice și industria farmaceutică locală. Activitatea era bazată pe norme și standarde aprobate pentru domeniul dat. În RSSM a fost creată la 4 septembrie 1944¹⁹¹.

ГБЛ (Государственная Библиотека им.В.И. Ленина) /Biblioteca de Stat „V.I.Lenin”/ - Fondată prin decretul țarului Nicolai

I în 1828, deschisă în 1831, cu denumirea Muzeul lui Rumeanțev (se afla în clădirea care aparținea contelui N.Rumeanțev) din Petersburg (1831–1845). Între 1845–1861 face parte din Biblioteca Publică Împărătească (Petersburg). În 1861 este transferată la Moscova și amplasată într-o clădire cu Muzeul Public din Moscova (1861–1913). Între 1913–1917 – Muzeul Împărătesc din Moscova în numele lui Rumeanțev. În 1917–1925 – Muzeul de Stat „Rumeanțev”. În iulie 1925–1992 – Biblioteca de Stat a URSS „V.I.Lenin”. Din 1992 – Biblioteca de Stat a Rusiei¹⁹².

ГВП (Главная военная прокуратура) /Procuratura militară principală/ - complex al organelor specializate ale sistemului Procuraturii, care efectuează supravegherea procurorilor din Forțele armate, din alte trupe și formațiuni militare, create în conformitate cu legislația în vigoare. Includea Procuratura militară principală, procuraturile districtelor militare, a grupurilor militare, a flotei, a trupelor de frontieră ale Comitetului Securității de Stat etc.¹⁹³.

ГВФ (Гражданский Военный Флот) /Flota Aviației Civile/ – creată la 9 februarie 1923, când a fost fondat Consiliul pentru aviație civilă. Includea toată aviația civilă a URSS. Din 26 martie 1932, purta denumirea prescurtată **Aeroflot**. Detașamentul moldovenesc al Flotei aviației civile a URSS a fost fondat la 20 septembrie 1945¹⁹⁴.

ГЖУ/РЖУ/ (Городское/районное жилищное управление) /жилуправление/ Direcția Locativă Orașenească/Raională/ – structuri orașenești/raionale care administrau fondul locativ local și purtau răspundere pentru păstrarea lui¹⁹⁵.

Гидрометцентр (Гидрометеорологический центр) /Centrul Hidrometeorologic / – creat în 1983, în baza observatorului hidrometeorologic din Chișinău, fondat în 1956, și a Biroului de prognozare a timpului. Efectuează conducerea metodică a rețelei de stații și posturi de supraveghere, efectuează cercetări meteorologice, agrometeorologice, actinometrice, aerologice, studiază

regimul hidrometeorologic al URSS și al republicii, efectuează culegerea, generalizarea și distribuirea informației hidrometeorologice din republică. În baza rezultatelor cercetărilor, sunt compuse prognoze, buletine agrometeorologice etc.¹⁹⁶.

ГИИ (Геологический институт) / Institutul Geologic/ - creat în 1930 la Leningrad ca Institut al Științelor Geologice al AȘ a URSS. A efectuat cercetări în domeniul chestiunilor teoretice ale tectonicii, litologiei, stratigrafiei, istoriei geologiei¹⁹⁷.

ГипроНИИсельхоз (Научно-исследовательский институт в области типового и экспериментального проектирования производственных и сельскохозяйственных комплексов и предприятий биологической промышленности) / – institutul de stat de proiectare și de cercetări științifice în domeniul proiectării tipice și experimentale a complexelor agricole de producție și a întreprinderilor industriei biologice¹⁹⁸.

Гипроплодоовощпром (Государственный институт по проектированию предприятий плодоовощной промышленности) / Institutul de Stat pentru Proiectarea Întreprinderilor de Industrie Pomilegumicolă/ – institutul principal de proiectare al Ministerului gospodăriei pomicole a URSS. Fondat în 1952, în baza Institutului unional „Giprospirtvino”. Între 1958 – 1981 – „Moldgipropișceprom”, din 1981 – „Giproplodoovoșciprom”. Elabora schemele de dezvoltare și amplasare a întreprinderilor industriei de conserve în raioanele economice și republicile unionale, documentația de proiectare și devizul de cheltuieli pentru construcția lor etc. După proiectele institutului, în RSSM au fost construite întreprinderile mari ale industriei de conserve, ale celor vinicole, de panificație, de producere a berii și a băuturilor nealcoolice, electrotehnice, de construcție a aparatelor, de construcții și ale altor ramuri ale industriei¹⁹⁹.

Гипросельмаш, Кишиневский филиал/ (Государственный институт проектирования заводов сельскохозяйственного машиностроения) / Institutul unional de proiectare a

uzinelor de construcție a mașinelor agricole, filiala Chișinău/ - creat în 1979. Elabora documentația de proiectare a uzinelor din domeniul construcțiilor de mașini agricole, care se aflau în construcție sau reconstrucție²⁰⁰.

Гипроспецфундаментстрой, молдавский участок треста // **Трест по проектированию и строительству фундаментов / Trust, sectorul moldovenesc** / – efectua construcția stâlpilor pentru fundamentele caselor de locuit, al clădirilor administrative și industriale, al podurilor, construcțiilor sportive etc²⁰¹.

Гипроторг / (Бюро по проектированию складов и предприятий общественного питания) / – oficiul pentru proiectarea depozitelor și întreprinderilor alimentației publice²⁰².

ГИРЕДМЕТ (Всесоюзный НИИ редкометаллической промышленности) / **Institutul unional de Cercetări Științifice în domeniul Industriei Metalelor Rare** / - a fost creat în a.1931 la Moscova. Efectuează cercetări în domeniul tehnologiei, al extragerii și prelucrării materiei prime din metalele neferoase, al proiectării întreprinderilor²⁰³.

ГКНТ (Государственный научно-технический комитет) / Comitetul Tehnico-Științific de Stat/ – organ al administrației de stat, responsabil pentru studierea realizărilor științei și tehnicii străine, a experienței pozitive în procesul de producere, pentru propaganda acestor realizări, editarea literaturii tehnico-științifice, controlul asupra apariției și implementării tehnicii noi în economia națională. Acorda ajutor Comitetului de stat pentru planificare, altor ministere și departamente în stabilirea nivelului tehnico-științific, la care trebuia să fie planificată dezvoltarea ramurilor economiei naționale. Format la 28 mai 1955. Inițial, se numea Comitetul de Stat pentru tehnica nouă. Între 20 iunie 1957 – 14 iunie 1962 – **ГКНТ**. În 1962–1965 - Comitetul de Stat pentru coordonarea activității de cercetări științifice. Din 1965, acest Comitet nu mai făcea parte din Guvernul republicii și a devenit o

structură unională – Comitetul de Stat pentru știință și tehnică al Guvernului URSS (18 octombrie 1965 – 5 iulie 1978); Comitetul de Stat pentru știință și tehnică (5 iulie 1978 – 1 aprilie 1991); Comitetul de Stat pentru știință și tehnologii (1 aprilie – decembrie 1991)²⁰⁴.

ГКО (Государственный Комитет Обороны) / Comitetul de Stat pentru Apărare al URSS/ – organ suprem excepțional de stat, care controla toate ramurile puterii în perioada de război în URSS. Fondat la 30 iunie 1941. Președinte – I.Stalin. Membri – L.Beria (vicepreședinte, președinte al Biroului Operativ), V.Molotov (vicepreședinte), K.Voroșilov, G.Malenkov, N.Bulganin, N. Voznesenski, L.Kaganovici, A.Mikoian. Conducea activitatea tuturor departamentelor și instituțiilor de stat, soluționa problemele militarizării economiei, ale mobilizării populației, ale pregătirii rezervelor și cadrelor pentru armată și industrie, asigura evacuarea industriei, reîntoarcerea ei în zonele eliberate, stabilea cantitatea și termenii de furnizare a producției militare. Lui erau subordonate toate organele de partid și de stat ale URSS. Organ executiv suprem al GKO – Cartierul General al Comandamentului Suprem. Desființat prin Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 4 septembrie 1945²⁰⁵.

ГКЧП (Государственный Комитет по Чрезвычайному Положению) / Comitetul de Stat pentru Starea Excepțională/ – structură supremă de stat în URSS între 18 – 22 august 1991. A fost formată pentru neadmiterea destrămării URSS. L-a înlăturat de la putere pe Președintele URSS M.Gorbaciov, a introdus în URSS starea excepțională, a interzis toate partidele politice, mitingurile, manifestările publice, toate serviciile mass-media scrise, cu excepția celor procomuniste, și a concentrat forțele militare la Moscova. Dar, în pofida deciziilor **ГКЧП**, în mai multe orașe ale URSS au început acțiuni de nesupunere, mitinguri și proteste, opoziția sovietică, în frunte cu B.Elțin, a declarat că întră în luptă împotriva puterii **ГКЧП**. Societatea și armata sovietică s-a dezbinat. Pu-

ciștii au fost nevoiți să-l elibereze pe M.Gorbaciov și, în scurt timp, au fost arestați de organele de drept ale Federației Ruse. Însă, la 26 ianuarie 1993, membrii **ГКЧП** au fost eliberați, la 23 februarie 1994 – amnistiați. „Dosarul **ГКЧП**” a fost clasat la 6 mai 1994²⁰⁶.

Главархив (Главное Архивное Управление) / – Direcția principală a Arhivelor. Promova politica statului în domeniul arhivisticii, a protecției și folosirii moștenirii istorico-documentare. Efectua coordonarea activității în acest domeniu cu alte structuri ale statului²⁰⁷.

Глававтотехобслуживание (Главное Управление по техническому обслуживанию легковых машин и производству оборудования для гаражей) / – Direcția principală pentru deservirea tehnică a autoturismelor și producerea utilajului pentru garaje²⁰⁸.

Глававотрактородеталь (Главное Управление по производству запасных частей для машин и тракторов) / – Direcția principală pentru producerea pieselor de schimb pentru automobile și tractoare. Oficiul Moldovenesc a fost creat la 29 octombrie 1940²⁰⁹.

Глававотракторосбыт (Главное Управление по продаже тракторов, сельскохозяйственных машин и запасных частей для машин и тракторов) / – Direcția principală pentru comercializarea tractoarelor, mașinilor agricole și pieselor de schimb pentru automobile și tractoare. Oficiul republican în RSSM a fost creat la 29 octombrie 1940²¹⁰.

Главазчеррыбпром (Главное Управление рыбной промышленности бассейна Черного и Азовского морей) / – Direcția principală a industriei piscicole a bazinului Mării Negre și al Mării Azov²¹¹.

ГлавАПУ (Главное архитектурно-планировочное управление) / **Direcția de Planificare în Arhitectură** / – structură orașenească, responsabilă de construcții, arhitectură, crearea planurilor zonelor orașenești și ale orașului, de salubritate²¹².

Главбакалея, молдавская контора (Главное Управление по оптовой торговле бакалейными товарами) / – direcția principală de comercializare angro a mărfurilor de băcănie. Oficiul moldovenesc a fost creat la 30 noiembrie 1954²¹³.

Главвино / Молдглавино/ (Главное Управление винной промышленности) – Direcția principală a industriei de vinificație. În RSSM era, inițial, reprezentată de Combinatul vinurilor de șampanie „Glavvino”, fondat la 4 noiembrie 1940, prin hotărârea Guvernului URSS din 6 ianuarie 1941²¹⁴.

Главвуз (Главное управление высших учебных заведений) / **Direcția principală a instituțiilor de învățământ superior/** – subdiviziune a comisariatelor poporului (ministerelor) învățământului, sănătății, agriculturii etc. ale URSS, care aveau în subordine instituții de învățământ superior²¹⁵.

Главгалантерея и парфюмерия, молдавская база (Главное Управление по оптовой торговле галантерейными и парфюмерными товарами)/ Galanterie și Parfumerie, baza moldovenească / – direcția principală de comercializare angro a mărfurilor de galanterie și parfumerie. Baza moldovenească a fost deschisă la 14 decembrie 1954²¹⁶.

Главгастроном (Главное управление гастрономических и бакалейных магазинов) / **Direcția principală a magazinelor alimentare și de băcănie/** – organizație specializată în comerțul cu produse alimentare a Comisariatului Poporului pentru Comerț al RSSM²¹⁷.

Главдорупр (Главное Дорожное Управление при Совете Народных Комиссаров (Министров) МССР) / **Direcția Principală a Transporturilor a SCP/SM al RSSM/** – a fost înființată la 23 august 1940. Direcția gestiona construcția, repararea și menținerea drumurilor și șoselelor de importanță republicană și locală, precum și administra construcția și repararea drumurilor de importanță locală, cu implicarea populației rurale. În anul 1944, direcția și-a reluat activitatea sistată în timpul războiului

sovieto-german până la 21 august 1953, când este comasată cu Ministerul Drumurilor și al Transporturilor al RSSM²¹⁸.

Главжилупр (Главное жилищное управление Народного Комиссариата/Министерства коммунального хозяйства) / Direcția Principală a Locuințelor a Comisariatului Poporului/ Ministerului Gospodăriei Comunale/ – era responsabilă pentru distribuirea și acordarea locuințelor cetățenilor republicii și celor veniți din alte regiuni ale URSS. În subordine se aflau direcții județene, raionale, orașenești. Creată la 13 noiembrie 1944²¹⁹.

Главзападнефтьстрой (Главное Управление по строительству предприятий нефтяной промышленности в западных районах СССР) / – Direcția principală pentru construcția întreprinderilor industriei petroliere în raioanele de vest ale URSS, inclusiv în RSSM. A funcționat între 1948–1954. Denumirea precedentă – *Glavneftestroi Iuga i Zapada* (Direcția principală pentru construcția întreprinderilor industriei petroliere în raioanele de sud și vest ale URSS)²²⁰.

Главкондитер, молдавская бытовая контора (Главное Управление кондитерской промышленности) / Oficiul moldovenesc de comercializare / – instituție specializată în comercializarea produselor de cofetărie. Subdiviziunea moldovenească a fost creată la 15 aprilie 1948²²¹.

Главконсерв /Кишиневская торгово-бытовая контора (Главное Управление Консервной Промышленности) / Oficiul de comercializare din Chișinău/ – direcție principală a industriei de conserve. Oficiul din Chișinău a fost fondat la 19 aprilie 1941. După război, la 12 februarie 1946, ea se transformă în baza republicană moldovenească de comercializare al *Glavconservsbâtului*²²².

Главконцесском / (Главный Комитет по концессиям при Правительстве СССР) / – Comitetul principal pentru concesiuni de pe lângă Guvernul URSS. Departament sovietic, care se ocupa cu acordarea concesiunilor persoanelor fizice și juridice străine

pentru activitatea comercială și de producere. A existat între 21 august 1923 – 14 decembrie 1937²²³.

Главлаборприборсбыт / (Главное Управление по заготовке и сбыту лабораторного оборудования) / – Direcția principală a Comisariatului Poporului (Ministerului) pentru industria constructoare de mașini și dispozitive al URSS. Se ocupa cu realizarea echipamentelor științifice și de laborator, a recipientelor pentru laboratoarele de chimie și a dispozitivelor de control automat²²⁴.

Главлесоохрана / (Главное Управление по охране лесов и лесных плантаций) / – Direcția principală pentru protecția pădurilor și plantațiilor forestiere. A existat între 1936–1947 pe lângă Guvernul URSS. Sarcinile: administrarea direcțiilor forestiere republicane și regionale, în subordinea cărora se aflau gospodăriile forestiere și ocolurile silvice²²⁵.

Главлесосбыт (Главное управление по сбыту продукции лесозаготовительной и лесопильно-деревообрабатывающей промышленности, молдавская контора) / Glavlėsosbât/ Direcția principală pentru comercializarea producției industriei de exploatare forestieră, de fabricare a cherestelei și de prelucrare a lemnului, oficiul moldovenesc / – a fost formată la 28 aprilie 1941²²⁶.

Главлєсостройторг (Главное Управление по торговле строительным лесом) / молдавская республиканская контора /Oficiul republican moldovenesc/ – instituție de stat, responsabilă pentru comercializarea materialelor forestiere și a celor de construcție. Oficiul în RSSM a fost deschis la 9 iunie 1955²²⁷.

Главликерводка / молдавский трест (Главное Управление по производству ликера и водки) / Trustul moldovenesc/ – trustul republican al Direcției principale de producere a lichiorului și votcăi. Fondat la 19 august 1947. La 14 martie 1950 se transformă în Trustul Moldovenesc de producere a lichiorului și votcăi²²⁸.

Главлит (Главное Управление по делам литературы и издательств Наркомата просвещения РСФСР) / **Glavlit** / **Direcția Principală pentru Literatură și Edituri a Comisariatului Poporului pentru învățământ al Federației Ruse** – în 1922–1933 – Direcția principală pentru problemele literaturii și editurilor a Comisariatului Poporului pentru învățământ al RSFSR;

Управление Уполномоченного Совета народных комиссаров/СМ СССР по охране военных и государственных тайн в печати // **Direcția Împuternicitului Sovietului Comisarilor Poporului/Consiliului de Miniștri al URSS pentru protecția secretelor militare și de stat în presă** – Direcția împuternicitului SCP/CM al URSS pentru protecția secretelor militare și de stat în presă (1933–1953);

Главлит/ Главное Управление по охране военных и государственных тайн в печати МВД СССР / **Direcția principală pentru protecția secretelor militare și de stat în presă a MAI URSS** – Direcția principală pentru protecția secretelor militare și de stat în presă a Ministerului de Interne al URSS (martie – octombrie 1953);

Главное Управление по охране военных и государственных тайн в печати при СМ СССР / **Главлит/ Direcția principală pentru protecția secretelor militare și de stat în presă** / – Direcția principală pentru protecția secretelor militare și de stat în presă pe lângă Guvernul URSS (1953–1963);

Главное Управление по охране военных и государственных тайн в печати Госкомитета СССР по печати СССР / **Direcția principală pentru protecția secretelor militare și de stat în presă a Comitetului de Stat pentru Presă al URSS** / – Direcția principală pentru protecția secretelor militare și de stat în presă de pe lângă Comitetul de Stat pentru presă al URSS (1963–1966);

Главное Управление по охране военных и государственных тайн в печати при СМ СССР / **Главлит** / **Direcția princi-**

pală pentru protecția secretelor militare și de stat în presă /- Direcția principală pentru protecția secretelor militare și de stat în presă pe lângă Guvernul URSS (1966–1990);

Главное Управление по охране военных и государственных тайн в печати и других средствах массовой информации при СМ СССР / Direcția principală pentru protecția secretelor militare și de stat în presă și în alte servicii mass-media pe lângă Consiliul de Miniștri al URSS/ – Direcția principală pentru protecția secretelor militare și de stat în presă și în alte servicii mass-media pe lângă Guvernul URSS (1990–1991) – efectua controlul prealabil și post-editare al ziarelor, cărților, revistelor, etichetelor etc; al scenariilor cinema, textelor radiofonice, al operelor dramatice, muzicale, al manifestărilor de circ și estradă, controla bibliotecile, librăriile, editurile, interzicea editarea operelor considerate antisovietice, a celor care divulgau secretele militare și cele de stat, provocau fanatism religios și național, de caracter pornografic, forma listele cărților care trebuiau eliminate din biblioteci, listele de informații secrete etc. În republicile unionale funcționau Direcțiile principale proprii, cu aceleași împuterniciri, supuse celei din Moscova²²⁹.

Главмука (Молдавский трест Главного управления мукомольной и крупной промышленности) / Trustul moldovenesc al Direcției principale a industriei de făină și crupe/ – instituție republicană, responsabilă pentru producerea și comercializarea făinii și crupelor în republică. Fondată la 5 octombrie 1940²³⁰.

Главмясосбыт, республиканская база (Главное Управление по торговле мясом) / baza republicană/ – direcția principală unională de comercializare a cărnii. Baza republicană în RSSM a fost fondată la 28 ianuarie 1941²³¹.

Главмясомаслоторг, молдавская контора (Главное Управление по торговле мясными и молочными продуктами) / Oficiul moldovenesc / – direcția principală de comercializare a pro-

duselor lactate și a celor din carne. Oficiul republican în Moldova a fost creat la 30 noiembrie 1954²³².

Главмясорыбторг (Главное Управление по торговле мясом и рыбой) / – Direcția principală pentru comercializarea cărnii și peștelui²³³.

Главнефть (Молдавское Управление Главного Управления Нефтяной промышленности) / Direcția moldovenească a Direcției Principale a Industriei Petroliere/ – instituție de stat, responsabilă pentru aducerea și comercializarea în RSSM a produselor petroliere. Fondată la 5 octombrie 1940²³⁴.

Главобувьсбыт (Молдавская республиканская сбытовая база по продаже обуви) / Baza republicană moldovenească de comercializare a încălțămintei / – Direcția principală a ministerului unional, care comercializa încălțămintea. Baza moldovenească a fost deschisă la 25 martie 1952²³⁵.

Главобувьторг, молдавская республиканская торговая база по торговле обувью / **Glavobuvitorg, baza republicană moldovenească de comerț cu încălțămintea**/ – direcția principală pentru comercializarea încălțămintei angro. Baza moldovenească a fost fondată la 26 iulie 1955²³⁶.

Главпарфюмер (Главное Управление парфюмерно-косметической и эфирно-масличной промышленности) / **Glavparfumer** / **Direcția principală a industriei cosmetice de parfumerie și a de uleiuri eterice**/ – fondată în 1922 ca Trust unional de stat de parfumerie superioară, de industrie a grășămiilor, a producerii săpunului și a celei sintetice. În 1936 se transformă în Glavparfumer. În Moldova, în subordinea acesteia, la 18 august 1950 a fost creat Trustul Moldovenesc al culturilor eterice²³⁷.

Главполиграфиздат (Главное управление по делам полиграфической промышленности, издательств и книжной торговли) / **Glavpoligrafizdat** / **Direcția principală pentru problemele industriei poligrafice, ale editurilor și ale comer-**

tului cu cărți/ – instituție de stat, responsabilă pentru activitatea editorială și comercializarea cărților în URSS²³⁸.

ГлавПУР (Главное политическое управление Советской Армии и Военно-Морского Флота) / GlavPUR/ Direcția politică principală a Armatei Sovietice și Flotei Militare Măritime / – organ care administra activitatea de partid și politică în Forțele armate ale URSS. Avea statut de Secție a CC al PCUS²³⁹.

Главрезинобъит (Главное Управление по торговле резиновыми товарами) / – direcția principală pentru comercializarea producției de cauciuc. Oficiul chișinăuian a fost deschis la 12 februarie 1946²⁴⁰.

Главрыбсбыт (Главное управление по сбыту рыбной продукции) / Glavrâbsbât / Direcția principală pentru comercializarea producției piscicole / – oficiul republican a fost creat la 28 aprilie 1941²⁴¹.

Главсахар / Молдавская республиканская контора Главного Управления по торговле сахаром) / Oiciul republican moldovenesc / – direcția generală unională de producere și comercializare a zahărului. Oficiul republican a fost fondat la 7 martie 1941²⁴².

Главснаблес (Главное управление снабжения лесом/Главное управление по снабжению народного хозяйства лесоматериалами и дровами при Совнаркоме СССР) / Direcția Generală de aprovizionare a economiei naționale cu chereștea și lemn de foc a SCN al URSS / – exista între 1941–1948. La 15 februarie 1948 a fost inclusă în componența Comitetului de Stat pentru asigurarea material-tehnică a economiei naționale (**Gossnab**). Direcția republicană moldovenească a fost creată la 23 octombrie 1945²⁴³.

Главсоль / Молдавская республиканская база по сбыту соли / Baza republicană moldovenească de comercializare / – direcția principală a industriei de extragere a sării. Baza moldovenească a fost creată la 6 martie 1941. La 8 octombrie 1945 a fost transformată în Oficiul republican moldovenesc „**Glavsoli**”²⁴⁴.

Главтекстильсбыт / Молдавская республиканская база Главного Управления Текстильной Промышленности / Baza republicană moldovenească de comercializare / – direcția principală a industriei de țesături. Baza moldovenească a fost creată la 19 aprilie 1941²⁴⁵.

Главторгодежда / Молдавская республиканская база Главного Управления по торговле одеждой / Baza republicană moldovenească / – direcția principală de comercializare a hainelor. Baza republicană în Moldova a fost creată la 3 august 1954²⁴⁶.

Главунивермаг (Главное управление универсальных магазинов) / Glavunivermag / Direcția generală a magazinelor universale / – organizație specializată în comerțul cu produse de larg consum a Comisariatului Poporului pentru Comerț al RSSM²⁴⁷.

Главхимсбыт (Главное Управление по продаже химических товаров) / – direcția principală pentru comercializarea produselor chimice a Ministerului Industriei Chimice²⁴⁸.

Главшвейсбыт / Молдавская республиканская торговая база Главного Управления швейной промышленности / Baza republicană de comerț / – direcția principală a ministerului unional, care comercializa mărfuri confecționate. Baza republicană a fost deschisă în Moldova la 27 mai 1952²⁴⁹.

Главэнерго (Главное управление энергетического хозяйства) / Direcția principală a gospodăriei energetice / – exista în URSS între 1932 – 1939. Administra activitatea stațiilor, a sistemelor și rețelelor electrice. După război, în republicile unionale erau create propriile direcții similare. În RSSM, structura respectivă (**Moldglavenergo**) a fost fondată la 1 ianuarie 1963²⁵⁰.

ГО (Гражданская оборона) / Apărarea Civilă / – în URSS, sistemul apărării civile, condus în anii 1930 și din 1971 de Ministerul apărării, avea ca obiective: protecția populației și a teritoriilor țării de arma nucleară, asigurarea funcționării industriei în pe-

rioadă de război; lichidarea urmărilor atacului posibil al inamicului, planificarea executării tuturor măsurilor pentru protecția populației și a teritoriilor și, din 1987, soluționarea problemelor ecologice și gospodărești²⁵¹.

ГОИ (Государственный оптический институт) / Institutul Optic de Stat / – a fost format în 1918 la Petrograd (astăzi Sankt-Petersburg). Efectuează cercetări în domeniul opticii, spectroscopiei, este centrul industriei optico-mecanice. Aici a fost creat primul microscop electronic sovietic. În prezent are statut de corporație științifică și de producție²⁵².

Горгаз (Городское управление газового хозяйства) / Direcția orașenească a gospodăriei de gazificare / – direcție/serviciu comunal pe lângă Comitetul executiv al Sovietului orașenesc al deputaților muncitorilor, cu atribuții de exploatare și dezvoltare a instalațiilor urbane de gaze²⁵³.

Горисполком (Исполнительный комитет городского Совета депутатов трудящихся) / Comitetul executiv al Sovietului orașenesc de deputați ai oamenilor muncii / – organ executiv și administrativ al Sovietului orașenesc de deputați ai oamenilor muncii din Chișinău. În perioada dintre sesiunile Sovietului, realiza administrarea politico-culturală și economică a or. Chișinău în baza hotărârilor Sovietului orașenesc de deputați, ale autorităților de partid și de stat ierarhic superioare. A fost creat în august 1940, iar în perioada 1941–1944 și-a sistat activitatea. A fost restabilit în vara anului 1944 și și-a exercitat atribuțiile toată perioada sovietică²⁵⁴.

Горком (Городской комитет партии / КП(б)М/ КПМ) / Comitetul orașenesc de partid al PC(b)M/PCM / – organul suprem al organizației orașenești a PC(b)/PCM între conferințele orașenești ale PC(b)/PCM. Comitetul orașenesc de partid Chișinău a fost înființat în anul 1940 și coordona activitatea organizațiilor de partid ale orașului. A fost lichidat în august 1991²⁵⁵.

Горкомхоз (Городское управление коммунального хозяйства) – direcția orășenească a gospodăriei comunale. Se ocupa cu colectarea și transportarea deșeurilor, cu organizarea spațiilor necesare pentru aceasta²⁵⁶.

Гормолкомбинат (Городской молочный комбинат) / Combinatul orășenesc de lapte / – întreprindere orășenească ce produce diferite produse lactate²⁵⁷.

Горплодоовощторгпром (Городской отдел торговли плодоовощной продукцией) / – secția orășenească a **Moldplodoovoșcitorgprom**. A fost creată în orașele republicii în baza unor magazine ale Direcției orășenești de comerț cu produse alimentare (**gorpișcetorg**) în 1957. Includea 4 întreprinderi unificate, cărora se subordonau 82 de magazine și 2 se aflau la autogestiu-ne, combinatul de aprovizionare, prelucrare și vânzare a produselor, combinatul de conserve, baza de transport auto ș.a.²⁵⁸.

Горпромторг (Городской отдел торговли промышленными товарами) / Secția orășenească de comercializare a produselor industriale / – la Chișinău a fost fondată în 1944. În 1971 – 1982, în baza acesteia, au fost create diferite Asociații de comerț angro – „Komfort”, „Orbita”; „Detskii mir”, „Odejda”. În magazine se vindeau 42 de grupuri de mărfuri industriale, inclusiv țesături, haine, tricotaje, șosete, ciorapi, covoare, parfumerie, produse de galanterie etc.²⁵⁹.

Госагропром (Государственный комитет по проблемам агропромышленного комплекса) / Comitetul de Stat pentru problemele complexului agroindustrial / - denumirea organului executiv unional-republican de administrare a complexului agroindustrial. A fost creat, în conformitate cu Hotărârea CC al PCUS și Guvernului URSS din 14 noiembrie 1985, în baza celor 6 ministere și departamente lichidate: Ministerul Agriculturii; Ministerul Gospodăriei Pomilegumicole, Ministerul Industriei Alimentare; Ministerul Industriei Producției Cărnii și a Laptelui; Ministerul Construcțiilor Sătești; Comitetul de Stat pentru Teh-

nica Agricolă. Trebuia să asigure trecerea la planificarea, finanțarea și administrarea complexului agroindustrial ca structură integră, pentru a stimula integrarea ramurilor incluse. În RSSM a fost creat la 12 decembrie 1985. A funcționat până la 21 iunie 1989, când a fost considerat ineficient și lichidat²⁶⁰.

Госарбитраж (Государственный арбитраж) / Arbitrajul de stat/ – organ unional-republican, care soluționa conflicte gospodărești între organizațiile, întreprinderile cooperatiste de stat și alte structuri (cu excepția colhozurilor, întreprinderilor și organizațiilor intercolhoznică și a celor colhoznică de stat), care apăreau în procesul de încheiere, modificare, reziliere și executare a acordurilor gospodărești, cu excepția cazurilor când legislația URSS cerea ca aceste conflicte să fie soluționate de alte organe. Raporta despre cele mai serioase încălcări Guvernului RSSM. Coordona activitatea Procuraturii, Ministerului Justiției, Comitetului Controlului Popular și alte organe de stat ale RSSM²⁶¹.

Госгеолком (Государственный Геологический Производственный Комитет) / Comitetul de Stat de geologie și producție / – instituție publică de stat, responsabilă pentru efectuarea lucrărilor geologice. Predecesor: Direcția de Geologie și Protecția Solurilor (18 iunie 1959–18 ianuarie 1964). A funcționat între 18 ianuarie 1964–18 octombrie 1965²⁶².

Госгортехнадзор (Государственный комитет по надзору за обеспечением безопасности при осуществлении работ в промышленности и горному надзору) / Comitetul de Stat pentru supravegherea respectării securității la efectuarea lucrărilor în industrie și pentru supraveghere montană/ - instituție de stat care asigura controlul de stat asupra respectării regulilor, normelor și instrucțiunilor, elabora și realiza măsuri profilactice la tehnica securității și protecția subsolurilor. A existat în RSSM între 9 februarie 1982 – 22 iunie 1990²⁶³.

Госиздат МССР/ Молдгосиздат / (Государственное издательство МССР) / Editura de Stat a RSSM/ – principala editură

de stat a RSSM în primele decenii ale regimului sovietic. A fost creată la 8 ianuarie 1925, după formarea RASSM. După înființarea RSSM (2 august 1940), în baza acesteia, a fost creată Editura de Stat a RSSM, care a funcționat între 1940–1941, editând cărți pentru RSSM. În 1943–1944, și-a reluat activitatea la Moscova. În 1958, Editura de Stat a fuzionat cu editura pedagogică și didactică „Școala Sovietică”, devenind editura „Cartea Moldovenească”. Redacțiile editurii „Cartea Moldovenească” au servit drept bază pentru formarea editurilor „Lumina”, „Literatura artistică”, „Știința”, „Timpul”, „Redacția principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești”, a Editurii de Ziare și Reviste a Moldovei²⁶⁴.

Госкино (Государственный комитет по кинематографии) / Comitetul de Stat pentru Cinematografie/ – structură unio-nal-republicană, formată în RSSM la 30 august 1963 pentru administrarea dezvoltării cinematografeiei în URSS (între 1965 – 1973 – Comitetul pentru Cinematografie). Obiectivele de bază: ridicarea nivelului ideinico-artistic al filmelor, a rolului cinematografului în construcția comunistă, crearea filmelor care formează la cetățenii sovietici conștiința marxist-leninistă, îmbunătățirea deservirii populației, coordonarea relațiilor internaționale în domeniul cinematografeiei etc. Desființat la 22 iunie 1990²⁶⁵.

Госкомзакупки (Государственный Комитет по продовольствию и закупкам) / Comitetul de Stat pentru alimentație și achiziții/ – instituție de stat responsabilă pentru achiziționarea produselor alimentare și controlul asupra asigurării populației cu produsele alimentare. A existat între 3 aprilie – 22 iunie 1990²⁶⁶.

Госкомиздат (Государственный Комитет по делам издательств, полиграфии и книжной торговли) / Comitetul de Stat pentru problemele editurilor, poligrafiei și comerțului cu cărți/– fondat în URSS în 1963 în calitate de Comitet de Stat pentru presă (1963–1978). Din 1978 – **Goskomizdat**. Conducea activitatea editorială, poligrafică, comercializarea cărților, verifica conținutul și direcțiile de editare a literaturii, stabilea poli-

tica tehnică în industria poligrafică, elabora planurile de editare a cărților, excludea paralelismul în editarea cărților, coordona activitatea organizațiilor care se ocupau cu vânzarea cărților, ținea evidența operelor editate etc. În RSSM provine de la Trustul moldovenesc al industriei poligrafice, fondat la 5 octombrie 1940. A fost creat la 11 august 1972. Desființat la 22 iunie 1990²⁶⁷.

Госкомнефтепродуктов (Государственный Комитет по обеспечению нефтепродуктами) / Comitetul de Stat pentru asigurarea cu produsele petroliere / – autoritate publică executivă, însărcinată cu aducerea în republică, depozitarea, păstrarea și comercializarea produselor petroliere. Creat la 15 septembrie 1981. Între 20 octombrie 1988–22 iunie 1990 – Comitetul de Stat pentru Combustibil²⁶⁸.

Госкомпечати (Государственный Комитет по печати) / Comitetul de Stat pentru Presă / – organ executiv care efectua administrarea activității tuturor editurilor, întreprinderilor poligrafice, a organizațiilor de comercializare a cărților. Controla conținutul literaturii editate, promova o politică tehnică unică în domeniul construcției de mașini poligrafice, conducea activitatea editorială, poligrafică și comerțul cu cărți și dirija activitatea întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor subordonate. Fondat la 28 decembrie 1963, cu denumirea Comitetul pentru presă. La 8 august 1972 este redenumit în Comitetul de Stat pentru presă. Desființat la 22 iunie 1990²⁶⁹.

Госкомсельхозтехника (Государственный комитет по производственно-техническому обеспечению сельского хозяйства) / Comitetul de Stat pentru deservirea tehnică și de producție a agriculturii / – structură care se ocupa cu furnizarea consumatorilor a tehnicii agricole, era responsabilă pentru reparația și deservirea tehnică a acesteia, montajul, asigurarea material-tehnică, acordarea serviciilor de transport colhozurilor, sovhozurilor și altor întreprinderi și organizații agricole, verificarea tehnicii agricole noi. A fost fondat la 14 martie 1961, cu

denumirea *Moldselihoztehnica*. Între 7 septembrie 1978 – 3 decembrie 1985 - *Goskomselihoztehnica*²⁷⁰.

Госкомспорт (Государственный Комитет по физической культуре и спорту) / Comitetul de Stat pentru cultură fizică și sport/ – instituție de stat, responsabilă pentru dezvoltarea educației fizice și sportului în republică, promovarea politicii statului în acest domeniu, întreținerea construcțiilor sportive existente și supravegherea creării celor noi. Provine din Comitetul pentru Educație Fizică, în RSSM afuncționat între 23 august 1940–17 aprilie 1953; 11 februarie 1954–1 martie 1959. Goskomsport a fost creat la 30 aprilie 1986. A funcționat până la 22 iunie 1990²⁷¹.

Госкомстат (Государственный Комитет по Статистике); СУ (Статистическое Управление); ЦСУ (Центральное Статистическое Управление) / Comitetul de Stat pentru Statistică / Direcția Statistică a RSSM /Direcția Centrală de Statistică/ – autoritate publică executivă, responsabilă de selectarea datelor statistice cu privire la toate domeniile economiei naționale și alte sfere ale activității din republică. În RSSM a funcționat cu denumirile: Direcția de Statistică (26 septembrie 1940–15 iulie 1941; 18 martie 1944–19 aprilie 1960); Direcția Centrală de Statistică (19 aprilie 1960–12 august 1987) ; Comitetul de Stat pentru Statistică (12 august 1987–5 iunie 1990)²⁷².

Госкомтрудресурсов (Государственный комитет по трудовым ресурсам) / Comitetul de Stat pentru folosirea forței de muncă/ – instituție de stat care controla și coordona fluctuațiile celor veniți la întreprinderile republicane și celor plecați din Moldova pentru întreprinderile diferitor ramuri ale industriei. A fost creat la 25 februarie 1967. La 7 ianuarie 1977 se transformă în **Comitetul de Stat pentru Muncă (Goskomtrud)**, care a existat până la 22 iunie 1990²⁷³.

Госкомцен (Государственный комитет по ценам) / Comitetul de Stat pentru prețuri / – organ al puterii executive, împuternicit în domeniul reglementării de stat a prețurilor (tarifelor,

adaosurilor etc.), al controlului asupra aplicării lor conform legislației, al asigurării politicii unice a prețurilor, creșterii rolului lor în stimularea producerii. Inițial, exista în calitate de Comitet pentru prețuri în cadrul Comitetului de Stat pentru planificare. În calitate de comitet de stat a fost creat la 18 mai 1970. A funcționat până la 22 iunie 1990²⁷⁴.

Госплан МССР (Государственная плановая комиссия при СНК (Совете Министров) МССР) / Comisia de Stat pentru planificare de pe lângă SCP/Guvernul RSSM/ – autoritate publică republicană cu atribuții de planificare a economiei și de control asupra realizării planurilor economice ale RSSM. A fost creată la 23 august 1940. În 1948–1955 – Comitetul de Stat pentru planificare. În 1955–1957 a fost divizată în Comisia economică de stat pentru planificare curentă și Comisia economică de stat pentru planificare de perspectivă a economiei naționale. În 1957–1963 – Comitetul de Stat pentru planificare de pe lângă Guvern. În 1963–1965 – Comitetul de Stat pentru planificare de pe lângă CEN. În 1965–1978 – Comitetul de Stat al Guvernului pentru planificare. În 1978–1990 – Comitetul de Stat pentru planificare de pe lângă Guvern. Avea subdiviziuni județene (*uezdplan*), raionale (*raiplan*), orășenești (*gorplan*)²⁷⁵.

Госплодпитомник (Государственный плодовый питомник) / Pepiniera pomicolă de stat / – locul sau întreprinderea agricolă unde sunt crescuți puieți de copaci fructiferi²⁷⁶.

Госпрофобр (Государственный комитет по профессионально-техническому образованию) / Comitetul de Stat pentru învățământul profesional-tehnic/ – realiza o politică unică de stat în domeniul pregătirii muncitorilor calificați în școlile profesional-tehnice și nemijlocit la întreprinderi, controla executarea hotărârilor Guvernului în domeniul dat, dezvoltarea rețelei instituțiilor de învățământ, nivelul muncii educative ș.a. Predecesor: Direcția principală pentru învățământul profesional-tehnic (8 septembrie 1959–24 iunie 1966). A funcționat între

24 iunie 1966–7 aprilie 1988. La 7 aprilie 1988 a fuzionat cu Ministerul Învățământului Public²⁷⁷.

Госрыбинспекция / Госрыбнадзор / – Inspectoratul de Stat pentru supravegherea pescuitului/**Gosrâbnadzor**²⁷⁸.

Госсанинспекция (Государственная Санитарная Инспекция) Inspectoratul sanitar de Stat / – sistem al instituțiilor de stat, care realiza supravegherea sanitară din partea statului, elaborarea și desfășurarea măsurilor sanitar-profilactice și antiepidemiologice în URSS. În RSSM a fost creată la 7 iunie 1945²⁷⁹.

Госснаб (Государственный Комитет Совета Министров МССР по материально-техническому снабжению) / Comitetul de Stat pentru asigurarea tehnico-materială / – instituție de stat, care realiza planurile de asigurare tehnico-materială, distribuia consumatorilor producția conform nomenclaturii stabilite, asigura furnizări interramurale, controla respectarea planurilor de furnizare a producției. În calitate de Comitet de Stat pe lângă Guvern apare la 14 iulie 1971. După 7 septembrie 1978 până la 5 iunie 1990 a funcționat ca un Comitet de Stat separat de Guvern²⁸⁰.

Госстрах (Главное управление государственного страхования) / Direcția principală a asigurărilor de stat / – sistem unional-republican al organelor de asigurare de stat în URSS, care efectua operațiuni de asigurare personală și imobiliară. Din 1992 – Compania de Asigurări de Stat pe acțiuni a Rusiei. Direcția Moldovenească de Asigurări a fost creată la 10 aprilie 1941²⁸¹.

Госстрой (Государственный Комитет по строительству и архитектуре) / Comitetul de Stat pentru construcții și arhitectură / – instituție de stat, care asigura promovarea politicii tehnice unice, creșterea eficienței construcțiilor capitale și a calității acestora, asigurarea progresului tehnic, reducerea termenelor de construcție, dezvoltarea industriei de construcții, îmbunătățirea arhitecturii, a proiectării, expertiza de stat a proiectelor, aprobarea condițiilor tehnice de proiectare, a prețurilor la construcții

etc. În RSSM a fost creat la 10 decembrie 1955. Din 12 aprilie 1967, se numea Comitetul de Stat pentru construcții. A fost desființat la 22 iunie 1990²⁸².

ГОСТ (Государственный стандарт) / Standardul de Stat/ – document juridic, în conformitate cu cerințele căruia se efectua standardizarea proceselor de producere și oferirea serviciilor. Una din principalele categorii de standarde în URSS. În perioada sovietică, toate standardele de stat erau obligatorii pentru aplicare în domeniile descrise în preambulul standardului respectiv²⁸³.

Гостелерадио (Государственный комитет по телевидению и радиовещанию) / Comitetul de Stat pentru televiziune și radiodifuziune/ – fondat la 10 mai 1957, cu denumirea Comitetul de Stat pentru radiodifuziune și televiziune. Între 31 iulie 1970–5 iunie 1990 – Comitetul de Stat pentru televiziune și radiodifuziune. Administra activitatea televiziunii și radiodifuziunii în RSSM. Provine în RSSM de la Comitetul de radiodifuziune al republicii, creat la 23 august 1940²⁸⁴.

Госторг (Государственная экспортно-импортная контора) / Oficiul de stat de export – import / – subdiviziune a Comisariatului Poporului pentru Comerțul Extern al URSS care realiza operațiuni de import - export pe piața externă²⁸⁵.

ГОЭЛРО (Государственный план электрификации России) / Planul de stat pentru electrificarea Rusiei / – adoptat la 22 decembrie 1920 la Congresul al VIII-lea al Sovietelor. A contribuit la restabilirea și dezvoltarea electroenergeticii, industriei și agriculturii URSS²⁸⁶.

ГПТУ (Городская профессионально-техническая школа) / GPTU/ – școală profesional-tehnică orășenească. Oferea specialități muncitorești tineretului. GPTU medii acordau absolenților și studii medii²⁸⁷.

Гражданстрой/ – trust de construcții al Ministerului Construcțiilor. Fondat în 1968. Includea 9 direcții de construcții și mon-

taj și o direcție de completare tehnică și de producție. Construirea clădiri civile, cu destinație social-culturală, construcții monolite etc. La Chișinău a construit Spitalul Republican, spitalul nr.3 din Chișinău, complexul clădirilor Institutului Agricol, clădirea Institutului Pedagogic, Teatrul de Operă și Balet, Circul, Palatul „Octombrie”, Casa editurilor, hotelurile Inturist, Codru, Turist, Magazinul Universal Central ș.a.²⁸⁸.

ГТО (Готов к труду и обороне) / Gata pentru muncă și apărare / – complex unional de educație fizică pentru tineretul de 14 – 15 ani. Făcea parte din educația patriotică în URSS²⁸⁹.

ГТС (Городская телефонная сеть) / Rețeaua telefonică orășenească / - complex al nodurilor de comutare a stațiilor telefonice, al liniilor și canalelor rețelei telefonice, al instalațiilor de abonați, predestinat pentru asigurarea abonaților cu rețea telefonică²⁹⁰.

ГУ (Главное Управление) / Direcția principală / – organ al puterii executive de competență ramurală, dacă face parte din Guvern, sau organ al puterii executive de competență ramurală internă, dacă face parte din minister sau departament, comitet etc.²⁹¹.

ГУРКМ (Главное управление рабоче-крестьянской милиции) / Direcția principală a miliției muncitorești-țăărănești/, ГУМ (Главное управление милиции НКВД/МВД/МГБ) / Direcție principală a miliției a CPAI/MAI/MSS / – autoritate publică, în funcțiile căreia intra protecția ordinii publice, lupta cu criminalitatea, contracararea crimelor economice etc. A existat între 10 iunie 1920–26 februarie 1941, când a fost redenumită în Direcția principală a miliției a CPAI/(din 1946 – MAI), iar la 17 octombrie 1949 a fost transferată în subordinea Ministerului Securității Statului (MSS) al URSS. În RSSM a fost creată la 18 iunie 1941²⁹².

ГУУЗ (Главное управление учебных заведений) / Direcția principală a instituțiilor de învățământ / – subdiviziune a ministerului unional de învățământ, responsabilă pentru organiza-

rea și desfășurarea tuturor formelor de studii (primare, medii, medii profesionale, superioare)²⁹³.

ГШК (Государственная Штатная Комиссия при СНК/СМ СССР) / Comisia de Stat pentru cadre a SCP/CM al URSS / – autoritate publică responsabilă de planificarea, gestiunea și verificarea cadrelor în sistemul organizațiilor și instituțiilor de stat sovietice. A funcționat între iunie 1941 – martie 1953. În martie 1953, atribuțiile ei au fost transferate Ministerului Finanțelor URSS²⁹⁴.

ГЭС (Гидроэлектростанция) / Stație hidroelectrică / – stație electrică ce transformă energia mecanică a fluxului de apă prin turbinele hidraulice, care aduc în mișcare generatoare electrice²⁹⁵.

Д

ДВР (Дальневосточная республика) / Republica Extremului Orient/ - a fost creată de bolșevici și susținătorii lor în Orientul Extrem. A existat între 6 aprilie 1920–15 noiembrie 1922. Capitala – Verhneudinsk, din octombrie 1920 – Cita²⁹⁶.

Декадник / Decadă/ – perioadă de timp de zece zile, dedicată unui eveniment sau fenomen public²⁹⁷.

Детприемник (Детский приемник) / Punct de triere a copiilor / – instituție pentru primirea și distribuirea în instituțiile educative a copiilor și adolescenților rămași fără supravegherea părinților²⁹⁸.

ДКССР (Донецко-Криворожская Советская Республика) / Republica Sovietică Donețk-Krivoi Rog/ - includea părțile actualelor regiuni Harkov, Donețk, Luhansk ale Ucrainei. Fondată la 14 februarie 1918 în componența Federației Ruse, din martie 1918–în componența Ucrainei. Președintele SCP – F.Artiom (Sergheev). În mai 1918 a fost ocupată de trupele germane²⁹⁹.

ДНД (Добровольная народная дружина) / Detașament de voluntari populari / – Predecesorii DND au fost Comisiile ordinii publice, create în 1926, care luptau cu huliganii și persoanele în stare de ebrietate (1926–1928). În 1928–1932 funcționau Societăți benevole de acordare a ajutorului miliției (**osodmil**), cu aceleași funcții. În 1932–1958 au fost create Brigăzile de acordare a ajutorului miliției (**brigadmil**), care, în anii celui de-al Doilea Război Mondial erau folosite pentru completarea trupelor trimise pe front, a detașamentelor sanitare și de pompieri, a batalioanelor de nimicire, de apărare antiaeriană locală etc. În 1958, au fost create Detașamentele de voluntari populari. Funcțiile acestora s-au lărgit esențial: ei aveau dreptul să participe la patrularea frontierei de stat, la contracararea crimelor penale etc.³⁰⁰.

Дорпрофсоюз / (Дорожный комитет профсоюза рабочих железнодорожного транспорта) / **Comitetul sindical de drumuri al muncitorilor transportului feroviar** / – structură care proteja interesele profesionale ale lucrătorilor transportului feroviar, organiza asigurarea de stat a lucrătorilor, desfășura activitatea de însănătoșire, stabilea premii și adaosuri la salarii pentru realizări în muncă, asigura îmbunătățirea condițiilor de trai și de serviciu, încheierea acordurilor colective etc. În RSSM a fost creat la 10 octombrie 1944³⁰¹.

Дорсанотдел (Дорожно-санитарный отдел) / **Secția sanitară a drumurilor** / – în URSS a fost pentru prima dată creată la 16 iunie 1943, cu denumirea de Stație sanitaro-epidemiologică a drumurilor. Scopul: fortificarea luptei cu epidemiile în transportul feroviar și îmbunătățirea stării lucrurilor în domeniul medicinei sanitare. Primul **Dorsanotdel** în RSSM a fost creat la 27 august 1945³⁰².

Дорстройремонт (Областное/районное управление по строительству и ремонту дорог и автомагистралей) / **Dor-stroiremont** / – direcția regională sau raională, responsabilă pentru construcția și reparația drumurilor și automagistralelor³⁰³.

ДОРУРС (Дорожное Управление Рабочего Снабжения) / **Direcția deservirii muncitorilor de la drumuri** / - este fondată în 1929. Asigura cu produse alimentare pe feroviari, drumari etc.³⁰⁴.

ДОСААФ (Добровольное Общество Содействия Армии, Авиации и Флоту) / **Societatea benevolă de ajutor Armatei, Aviației și Flotei** / – organizație de apărare a populației civile. A fost creată în 1927. Între 1927–1947 – OSOAVIAHIM. Între 1948–1951 – 3 societăți aparte: DOSARM (societatea benevolă de ajutor armatei, în RSSM a fost creată la 16 august 1949); DOSFLOT (societatea benevolă de ajutor pentru flotă); DOSAV (societatea benevolă de ajutor pentru aviație, în RSSM a fost creată la 16 august 1949). Din 1951 – DOSAAF³⁰⁵.

ДРСУ (Дорожное ремонтно-строительное управление) / Direcția de reparație și construcție a drumurilor / – întreținere a gospodăriei drumurilor, care efectuează reparații și asigură întreținerea traseelor auto³⁰⁶.

ДРТС (Дирекция радиотрансляционных сетей) / Direcția rețelelor de transmisie radio / - structură ce se ocupa cu instalarea rețelelor de transmisie, a aparatelor de radio la instituții și persoanelor private și purta răspundere pentru starea lor tehnică³⁰⁷.

ДСК /: 1) (Дачно-строительный кооператив) / Cooperativă de vile și construcții / - Asociație benevolă de cetățeni (nu mai puțin de 10 persoane), care efectuează construcția și exploatarea vilelor, construite pe banii proprii, introduși de membrii cooperativei înainte de construcție în întregime. Se creează în baza unui statut special elaborat³⁰⁸. 2) (Домостроительный комбинат) / **Combinat de construcție a caselor (vezi: KDSK)**

ДСО (Добровольное Спортивное Общество) / – asociație sportivă benevolă. Erau create pentru asocierea cluburilor sportive, a secțiilor, școlilor, pentru îmbunătățirea conducerii administrativ-gospodărești și comerciale. Fondarea lor se efectua în baza Regulamentului „Cu privire la societăți și uniuni benevole”, din 10 iulie 1932, care a rămas în vigoare până la sfârșitul anilor 1980. Includea în rândurile sale tineretul care se ocupa cu educația fizică, sportul, turismul. Intrarea se efectua prin organizațiile primare de la întreprinderi, colhozuri, sovhozuri, instituții de învățământ etc. DSO promovau educația fizică, sportul, turismul. Erau fondate după principiul teritorial (în republici unionale) sau ramural și de producere³⁰⁹.

ДСП (Древесно-Стружечные Плиты) / Plăci din aşchii de lemn / – material de construcție din aşchii de lemn, care a început să fie folosit după a.1945, din lipsa materialelor forestiere, din necesitatea folosirii mai raționale a resturilor de lemn prelucrat și dezvoltarea industriei chimice, care a asigurat producerea

acestor plăci cu cleiuri sintetice. Producerea plăcilor respective în cantități mari începe în URSS din 1956³¹⁰.

ДТП (Дорожно-транспортное происшествие) / Accident de circulație / – Eveniment întâmplător, imprevizibil, cu participarea unui sau mai multor mijloace de transport, în care au decedat sau au fost răniți oameni, au suferit mijloacele de transport, construcțiile, încărcăturile sau a fost provocată altă daună materială³¹¹

ДФК (Дом физической культуры) / Casa educației fizice / – centru de dezvoltare a mișcării pentru promovarea educației fizice. Apare în anii 1920 la Leningrad (astăzi Sankt-Petersburg). Se ocupa cu pregătirea sportivilor pentru participarea la manifestări sportive, cu asigurarea activităților comitetelor sportive, acordarea serviciilor de educație fizică și însănătoșire pentru populație³¹²

ДЮСШ (Детско-Юношеская Спортивная Школа) / - școală sportivă pentru copii și tineret. Instituție specializată de studii și educație, care se ocupa cu pregătirea sportivilor de înaltă calificare. Primele școli de acest gen apar în 1934–1935³¹³.

E

ЕАСС (Единая автоматизированная сеть связи) / Sistem unic al rețelei de telecomunicații / – rețea unificată de linii, noduri și stații de telecomunicații, predestinată pentru transferarea informației de toate tipurile. Administrarea se efectua cu ajutorul calculatoarelor. Crearea acestui sistem a început în anii 1960³¹⁴.

ЕСГ (Единая система газоснабжения) / Sistemul unic de asigurare cu gaze/ - complex tehnologic care include obiectele de extragere, prelucrare, transportare, păstrare și distribuire a gazelor naturale³¹⁵.

ЕЭС (Единая электроэнергетическая система) / Sistem electroenergetic unic / – un complex din câteva sisteme electroenergetice, unite prin liniile de tensiune înaltă, care asigură alimentarea cu energie electrică a unor teritorii mari³¹⁶.

Ж

ЖАКТ (Жилищно-арендные кооперативные товарищества) / Întovarășiri cooperatiste pentru arenda locuințelor/ – în URSS, până 1937, asociație cooperatistă de cetățeni. Se ocupa cu închirierea caselor de locuit Sovietelor locale și oferirea apartamentelor în aceste case membrilor cooperativei³¹⁷.

ЖБИ (Завод железобетонных изделий) / Uzina de articole din beton armat / – producea materiale de construcții, plăci de acoperire și alte articole pentru construcțiile civile și industriale³¹⁸.

ЖБИ и КПД (Завод железобетонных изделий и крупнопанельного домостроения) / Uzină de articole din beton armat și blocuri mari pentru construcția caselor/ - producea articole din beton armat pentru construcția caselor din blocuri mari, articole pentru construcții industriale, civile, culturale și de trai ale populației, inclusiv blocuri, panouri, țevi din beton armat etc.³¹⁹.

ЖДР (Железнодорожная рота) / – companie feroviară, responsabilă pentru protecția căilor feroviare și acvative de comunicații, inclusiv a podurilor și trecerilor feroviare³²⁰.

Женорг (Женский организатор) / Organizator al mișcării feminine/ – după cel de-al Doilea Război Mondial – funcționară de partid, responsabilă pentru activitatea propagandistică între femei. În CC al PC (b), comitetele orășenești, raionale, județene de partid erau secții pentru lucrul între femei, la organizații locale de partid – organizatori ai mișcării feminine. În PC (b)M funcția respectivă a fost introdusă la 2 iulie 1945³²¹.

ЖЗЛ (Жизнь Замечательных Людей) / Viața oamenilor iluștri / – serie de biografii științifico-artistice ale oamenilor celebri – publici și politici, militari, savanți, scriitori, oameni de artă. Se editează din a.1933³²².

ЖКО (Жилищно-коммунальный отдел) / Secție comunal-lo-cativă / – subdiviziune a puterii locale, responsabilă pentru starea locuințelor, transportarea deșeurilor etc.³²³.

ЖСК (Жилищно-строительный кооператив) / Cooperati-vă de construcție locativă / – asocierie benevolă a cetățeni-lor pentru construcția caselor de locuit din mijloacele bănești proprii sau cu ajutorul creditului de stat, pentru exploatarea acestora³²⁴.

ЖЭК/ЖЭУ (Жилищно-эксплуатационная контора/управ-ление) / Oficiu/Direcție de exploatare a locuințelor / – nive-lul primar al gospodăriei locative. Organizație de stat, bazată pe principiile calculelor gospodărești. Funcțiile principale: deservi-rea populației, păstrarea fondului locativ, oferit ei în administra-re. Au fost înființate în 1959³²⁵.

3

Заводоуправление (Управление по руководству заводом) / – organ administrativ al întreprinderii, care gestionează activitatea gospodărească, tehnică și de producere a acestei întreprinderi. Scopul principal: pregătirea, elaborarea și argumentarea deciziilor prin selectarea, analiza și prelucrarea informației³²⁶.

Завхоз (Заведующий хозяйством) / Intendent / Administrator al gospodăriei / – angajat responsabil de îngrijirea și aprovizionarea unei instituții cu bunurile materiale necesare pentru asigurarea activității de bază a acesteia³²⁷.

Заготживсырье (Республиканская контора по заготовкам животного сырья и продуктов животноводства) / Oficiul Republican de achiziționare a materiei prime de origine animală și a produselor animaliere / – în RSSM apare inițial în forma de trust. A fost fondat în republică la 7 martie 1941³²⁸.

Заготзерно (Всесоюзная контора по заготовкам и сбыту зерна) / Oficiul unional pentru achiziționarea și comercializarea grâului / – autoritate de stat cu atribuții de achiziționare, depozitare și distribuire a culturilor cerealiere, leguminoase, oleaginoase și furajere³²⁹.

Заготсбыт (Бюро по заготовке и сбыту продовольственной продукции) / – oficiu de colectare și comercializare. Se ocupa cu colectarea și comercializarea produselor alimentare, în special agricole³³⁰.

Заготсено/ молдавская республиканская контора по заготовке и сбыту сена / Oficiul republican moldovenesc / – era responsabil pentru aprovizionarea și distribuirea finului. Oficiul din RSSM a fost creat la 18 iunie 1941³³¹.

Заготскотооткорм / трест специализированных совхозов по заготовке и откорму скота и птицы / Trustul sovhozurilor specializate / – instituție de stat, specializată în îngrășarea și aprovizionarea vitelor și păsărilor. În Moldova a fost creat la 26 decembrie 1964³³².

ЗАГС (Отдел записи актов гражданского состояния) / Secția de înscriere a actelor stării civile / – la Chișinău a fost deschis în 1944. Înregistrează nașterea, decesul, căsătoria, înfierea, stabilirea persoanei, paternitatea copilului, schimbarea prenumelui, numelui, patronimicului, divorțul, înlocuirea greșelilor și introducerea modificărilor în documentele care erau înainte eliberate de ZAGS, și restabilirea înregistrărilor pierdute³³³.

ЗападЭВМкомплекс (Центр по техническому обслуживанию счетных машин и подготовке кадров для работы с ними) / Subdiviziune a Asociației unionale SoiuzEVMcomplex, centrul regional din Chișinău / – centru pentru deservirea tehnică a mașinilor de calcul și pregătirea personalului pentru a lucra la acestea³³⁴.

ЗВПШ (Заочная Высшая Партийная Школа) / Școala Superioară de Partid fără frecvență / – instituție partinică de studii. Aici erau pregătite cadrele partinice și sovietice, fără a pleca de la întreprindere. Termenul de studii – 3-5 ani³³⁵.

Здравотдел (отдел здравоохранения) / (уездздравотдел/ райздравотдел / Secția de ocrotire a sănătății (județeană/ raională / orășenească) – unitate structurală a executivelor sovietelor județene, raionale și orășenești de deputați ai oamenilor muncii cu atribuții de asigurare a asistenței medicale în localitățile RSSM³³⁶.

Зеленстрой / Кишиневзеленстрой (Кишиневский трест зеленого строительства) / Trustul de înverzire din Chișinău / – fondat în 1977. Sarcinile de bază: proiectarea obiectelor de în-

verzire, a locurilor de odihnă publică, a construcției, reconstrucției, întreținerii parcurilor, scuarilor, bulevardelor, reparația plantațiilor verzi și îngrijirea acestora³³⁷.

ЗИЛ (Московский Автомобильный Завод имени Лихачева) / Uzina de automobile „I.Lihaciou” din Moscova / – fondat în 1916 cu denumirea АМО. Din 1971 – întreprindere de bază a Asociației de producție ZIL. După 2013 își încetează activitatea³³⁸.

ЗСФСР (Закавказская Советская Федеративная Социалистическая Республика) / Republica Sovietică Federativă Socialistă Transcaucaziană / – a fost creată în urma fuzionării Georgiei, Azerbaidjanului și Armeniei într-o republică socialistă. A existat în perioada anilor 1922–1936³³⁹.

И

ИАС (Инженерно-Авиационная Служба) /Serviciul Inginerie Aeriană / – unul dintre serviciile Forțelor Aeriene Sovietice în misiunea căruia era să asigure asistență aeriană și inginerescă unităților de aviație. În timpul și după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, Serviciul avea și sarcina de a recepta, transporta și distribui mărfurile și produsele primite de sovietici prin programul lend-lease și cele care proveneau din reparațiile de război³⁴⁰.

ИЗМИРАН (Институт Земного Магнетизма, Ионосферы и Распространения Радиоволн) / Institutul Magnetismului Pământului, Ionosferei și Răspândirii Undelor Radio / - a fost creat în 1939. Studia magnetismul Pământului, calitățile fizice ale ionosferei și magnetosferei ș.a.³⁴¹.

ИИП при ЦК КПМ (Институт Истории Партии) / Institutul de Istorie a Partidului pe lângă Comitetul Central al PCM / – instituție partinică de cercetare științifică. Se ocupa cu traducerea lucrărilor clasicilor marxismului-leninismului, ale construcției partinice, politicii agrare a PCUS în condițiile socialismului dezvoltat, cu problemele funcționării organizațiilor subversive comuniste, ale mișcării de partizani, cu culegerea, păstrarea și editarea documentelor organizațiilor republicane de partid și comsomoliste. Creat în 1948³⁴².

ИМАШ (Институт Машиностроения) / Institutul de studiere a mașinilor / – creat în 1938 la Moscova. A efectuat cercetări în domeniul teoriei mașinilor și mecanismelor, al automatizării în sfera construcției mașinilor etc.³⁴³.

ИМЛИ (Институт Мировой Литературы) / Institutul de Literatură Mondială / - al Academiei de Științe al URSS. Este creat în 1932 la Moscova, la propunerea lui A.Gorki. Efectua studierea

complexă a procesului literar mondial. Include fondul de manuscrise ale scriitorilor sovietici și străini³⁴⁴.

ИМЭЛ (Институт Маркса-Энгельса-Ленина / Институт марксизма-ленинизма при ЦК КПСС) / Institutul Marx-Enghels-Lenin / Institutul marxism-leninismului de pe lângă CC al PCUS/ - a fost creat în a.1921 ca Institutul lui Marx și Enghels pe lângă Academia Socialistă (din 1922 – pe lângă Comitetul Executiv Central al întregii Rusii, din 1924 – pe lângă Comitetul Executiv Central al URSS). În 1923 a fost creat Institutul lui V.I.Lenin. În 1931, ambele Institute au fuzionat sub denumirea Institutul lui Marx-Enghels-Lenin. Din 28 martie 1956 – Institutul marxism-leninismului de pe lângă CC al PCUS. Aduna și păstra documentele lui Marx, Enghels, Lenin și ale camarazilor acestora, cu privire la istoria PCUS, mișcarea revoluționară și comunistă internațională. Edita lucrările clasicilor marxism-leninismului, monografiile privind istoria PCUS și mișcarea revoluționară internațională, teoria marxist-leninistă. Filiala moldovenească a fost creată la 8 august 1946³⁴⁵.

Индошив (Индивидуальный пошив) /Cusut individual/ – fabrică de cusut individual³⁴⁶.

Инждорстрой (Трест инженерно-дорожного строительства) / Кишиневский городской специализированный строительный трест / Trustul orașenesc specializat de construcții/ – ridică construcții inginerești, construia drumuri, stații de tratare a apelor uzate și a altor deșeuri, stații de pompare, piețe, străzi, treceri subterane³⁴⁷.

ИНИОН (Институт Научной Информации по общественным наукам) / Institutul informației științifice privind științele sociale / – a fost creat în 1918. Între 1918–1924 – Biblioteca Academiei Socialiste a Științelor Sociale. Între 1924–1936 – Biblioteca Academiei Comuniste. Între 1938–1974 – Biblioteca fundamentală a științelor sociale a AȘ URSS. Din 1974 – Institutul Informației Științifice la științele sociale³⁴⁸.

Интеркосмос (Интернациональный космос) / Intercosmos/:

1) Consiliul pentru colaborare internațională în domeniul cercetării și folosirii spațiului cosmic pe lângă AȘ al URSS. A fost creat în 1966; 2) Programul cosmic comun al țărilor-membre ale Consiliului Aju-torului Economic Reciproc; 3) satelitele artificiale ale Pământului, trimise în cosmos din 1969, conform acestui program³⁴⁹.

Интербригады (Интернациональные бригады) / Brigăzi-le internaționale / – formațiuni militare internaționale, care au luptat împreună cu trupele Republicii Spaniole contra armatei lui F.Franko. Includea mercenari din 54 de țări. Numărul total atin-gea 35 000 de persoane³⁵⁰.

Интурист (Иностранный турист) / Inturist/ – societate unio-nală pe acțiuni pentru deservirea turiștilor străini și organizarea călătoriilor turistice ale cetățenilor URSS peste hotare. A fost cre-ată în 1929. Avea secții în mai multe orașe ale URSS, reprezentan-țe – în majoritatea țărilor lumii. Făcea parte din 10 cele mai mari firme turistice ale globului³⁵¹.

Интурист, Кишиневское объединение Всесоюзного акци-онерного общества Интурист / Inturist, Asociația chișină-uană a Societății unionale pe acțiuni Inturist / – a fost fondată în 1959 pentru primirea și deservirea turiștilor străini, organi-zarea călătoriilor turistice ale cetățenilor RSSM peste hotare. Organi-za excursii de grup și individuale prin orașe și muzee, vizite la expoziții, teatre, concerte, întreprinderi industriale și agricole, călătorii în alte centre turistice ale Moldovei și URSS. Dispunea, la Chișinău, de Direcția de călătorii, hotelul Inturist, motelul Stru-guraș, service auto, sectorul de reparații și construcții, agenție la Leușeni și reprezentanță la Tiraspol³⁵².

Информстатотдел (Информационно-статистический от-дел) / Secția de Informație și Statistică / – secție responsabilă pentru selectarea, generalizarea și prelucrarea informației ana-litice și statistice de la subdiviziuni structurale, pentru controlul asupra calității acesteia etc³⁵³.

ИНХУК (Институт художественной культуры) / Institutul culturii artistice / – funcționa la Moscova între anii 1920 – 1924. A contribuit la dezvoltarea arhitecturii și construirii artistice sovietice³⁵⁴.

Инюрколлегия (Иностранная юридическая коллегия) / Colegiul Juridic Străin / – colegiu specializat de avocați. A fost creat în 1937. Susținea cauzele cetățenilor sovietici peste hotare (cele de moștenire, de afaceri, divorț etc.). Acorda ajutor juridic privitor la cauzele cetățenilor și organizațiilor străine în URSS³⁵⁵.

ИПК (Институты повышения квалификации) / Institutul de perfecționare a calificării / – centre organizațional-metodice și de studii pentru perfecționarea calificării în URSS. Aici se efectua pregătirea și recalificarea pentru conducătorii și specialiștii din diferite domenii ale științei și tehnicii. Pe lângă ministere și departamente existau Institute de perfecționare a calificării ramurale și interramurale³⁵⁶.

ИПМ (Институт проблем механики) / Institutul problemelor de mecanică / – a fost creat în a.1965 la Moscova. Efectuează cercetări în domeniul mecanicii sistemelor corpurilor solide, al administrării sistemelor mecanice ș.a³⁵⁷.

ИППИ (Институт проблем передачи информации) / Institutul problemelor privind transferul informației / – a fost creat ca laborator în 1948, reorganizat în Institut în 1961. Efectuează cercetări în domeniul teoriei informației, al sistemelor informaționale, al sistemelor automatizate de administrare ș.a³⁵⁸.

ИПФ (Институт прикладной физики АН МССР) / Institutul de Fizică Aplicată al AȘ a RSSM / – instituție de cercetări științifice, în care erau efectuate cercetări în domeniul fizicii teoretice și aplicate. Creat în 1964 în baza Institutului problemelor electrofizice și a unei părți a Institutului de Fizică și Matematică al AȘ a RSSM. Direcțiile principale de activitate: cercetarea experimentală și teoretică a calităților fizice și fizico-chimice ale mediilor condensate în condițiile diferitor presiuni din exterior, obținerea

și cercetarea calităților cristalice și amorfă (semiconductoare, superconductoare, semimetalele etc), stabilirea calităților lor și crearea în baza lor a noilor aparate, prospectarea noilor domenii de aplicare a electricității, cu scopul perfecționării celor existente și elaborării noilor procese electrice eficiente, crearea și implementarea în economia națională a mijloacelor tehnice. Dispunea de uzină experimentală și birou special de construcție și tehnologii în domeniul electronicii corpului solid³⁵⁹.

ИРЭ (Институт Радиотехники и Электроники) / Institutul de Radiotehnică și Electronică / – creat în a.1953 la Moscova. Efectua cercetări în domeniul radiofizicii, radioastronomiei, fizicii semiconductoarelor, electronicii de emisie, electronicii de cuanturi ș.a.³⁶⁰.

ИСЗ (Искусственный спутник Земли) / Satelitul artificial al Pământului / – aparat cosmic de zbor, care circulă în jurul Pământului. Pentru prima dată, a fost trimis în cosmos la 4 octombrie 1957 în URSS³⁶¹.

Искож и РТИ (Комбинат искусственных кож и резинотехнических изделий) // Combinatul de piele artificială și articole din cauciuc tehnic / - producea piele artificială, cauciuc pentru tălpi la încălțăminte, tampoane, articole din cauciuc ș.a. Făcea parte din Asociația „Soiuzpromiskoj”. Fondat în 1958 din câteva secții mici. În 1960 a fuzionat cu Uzina articolelor din Cauciuc (RTI). Din 15 noiembrie 1963 – Iskoj i RTI³⁶².

Исполком (Исполнительный комитет) / районный, городской, окружной, уездный / Comitetul executiv / raional, orășenesc, districtual, județean / – organ colegial al puterii executive și de dispoziții a Sovietelor. Funcțiile: administrarea construcției gospodărești, social-culturale și de stat, organizarea executării dispozițiilor organelor superioare ale statului; elaborarea proiectelor planurilor dezvoltării economiei și culturii pe teritoriul său, a proiectelor bugetelor locale, prezentarea lor spre aprobarea Sovietului deputaților, promovarea în viață, asigurarea respectării legilor, protecția ordinii publice etc.³⁶³.

ИСТМОЛ при ЦК ВЛКСМ (Комиссия по изучению истории комсомола и молодежного движения) / Comisia pentru studierea istoriei comsomolului și mișcării tineretului în URSS – a fost creată în 1921. Secții existau pe lângă CC, comitetele regionale, orașenești ale comsomolului republicilor unionale. A fost lichidată la începutul anilor 1930³⁶⁴.

ИТК (Исправительно-трудовая колония) / ИТУ (Исправительно-трудовое учреждение) / Colonie de corecție prin muncă // Instituție de corecție prin muncă / – tip de instituție penitenciară și unitate structurală în URSS, existentă în anii 1929 – 1996. Instituții de muncă corecțională pentru cetățenii a căror vârstă a ajuns la 18 ani, condamnați la un termen de pedeapsă prin pușcărie. În dependență de regim și categoriile deținuților, coloniile menționate pot fi de regim general, forțat, strict, special, colonii-așezări pentru persoane care au săvârșit crime din neatenție. În anii 1920–1950 secția coloniilor de corecție prin muncă, lucrările de corecție prin muncă și așezările de muncă (OITK) se aflau în subordinea Direcției Lagărelor și Coloniilor de Corecție prin Muncă (UITLK) de pe lângă Direcția Comisariatului Poporului al Afacerilor Interne/MAI al regiunii respective. Erau subordonate secției administrative a UITLK, în care era subsecție de muncă forțată. Din 1 ianuarie 1997, în Rusia se numesc Colonii de Corecție. Contingentul de bază al acestor colonii îl reprezentau persoanele condamnate la termene de până la 3 ani. Numărul deținuților în colonia de acest tip varia, în mediu, de la 500 la 1000 de persoane. În RSSM au fost create la 29 octombrie 1945³⁶⁵.

ИТЛ (Исправительно-трудовой лагерь) / Lagăr de corecție prin muncă / – formă a instituției de corecție pentru reținerea și folosirea muncii condamnaților la un termen de detenție ce depășea 3 ani, în URSS, în perioada anilor 1929–1964. Sistemul ITL a fost creat prin hotărârea SCP al URSS din 11 iulie 1929 „Cu privire la folosirea muncii deținuților penali”. Termenul **ИТЛ** a fost introdus prin hotărârea Comitetului Executiv Central și SCP al URSS

din 6 noiembrie 1929 „Cu privire la modificarea articolelor 13, 18, 22 și 38 ale Bazelor legislației penale a URSS și a republicilor unionale”. Se subordonau: Direcției Politice Unificate de Stat (OGPU) (1929–1934); în 1934–1946 – CPAI (Comisariatului Poporului pentru Afacerile Interne al URSS); în 1946–1953 – Ministerului de Interne; Ministerului Justiției (1953–1954); în 1954–1964 – Ministerului de Interne al URSS. Activitatea era reglementată prin hotărârea SCP al URSS din 7 aprilie 1930. Până în 1957 se aflau în subordonare unională. O parte din ITL au fost lichidate prin hotărârea Guvernului URSS și CC al PCUS „Cu privire la îmbunătățirea activității Ministerului Afacerilor Interne” din 25 octombrie 1956. La 25 noiembrie 1958, Guvernul URSS a permis crearea noilor ITL. Ultimele ITL, care rămâneau în subordinea Ministerului de Construcție a mașinilor medii (Minsredmaș), au fost lichidate în 1964³⁶⁶.

ИТЭФ (Институт теоретической и экспериментальной физики) / Institutul de fizică teoretică și experimentală / – a fost creat în 1945 la Moscova ca Laboratorul nr.3 al Academiei de Științe a URSS. În 1949–1957 – Laboratorul Termotehnic al AȘ a URSS. Din 1957 – **ИТЭФ**. Efectuează cercetări în domeniul fizicii experimentale și al fizicii nucleare aplicate³⁶⁷.

ИУНХ (Институт Управления Народным Хозяйством) / Institutul de administrare a economiei naționale / – instituție de învățământ superior și științifico-metodică pentru ridicarea nivelului de pregătire al lucrătorilor economiei naționale în domeniul metodelor moderne de administrare, al organizării producerii și planificării. A fost creat în 1970. Făcea parte din Academia Economiei Naționale a URSS³⁶⁸.

ИУУ (Институты усовершенствования учителей) / Institute de perfecționare a pedagogilor / – instituții metodice pentru perfecționarea calificării pedagogilor și a altor lucrători din sfera învățământului. Au fost create începând cu a.1938³⁶⁹.

ИФА (Институт физики атмосферы) / Institutul de fizică a atmosferei/ - a fost deschis la Moscova în 1956. Efectuează cercetări în domeniul turbulenței atmosferice, al răspândirii undelor electromagnetice în atmosferă, al proceselor circulare de proporții în atmosferă și influența lor asupra timpului³⁷⁰.

ИФВД (Институт физики высоких давлений) / Institutul de fizică a presiunilor înalte / – a fost creat în 1958. Din 1965 făcea parte din centrul științific al AȘ a URSS din raionul Podolsk al reg.Moscova. A cercetat calitățile corpului solid sub presiune. A realizat sinteza diamantelor (1960). A creat aparataj pentru cercetarea calităților substanțelor sub presiuni extrem de înalte³⁷¹.

ИФВЭ (Институт физики высоких энергий) / Institutul de fizică a energiilor înalte / – a fost creat în 1963 pe lângă Serpuhov. Dispunea de sincrofazotronă, camere gonflabile. Pentru prima dată a obținut nuclee de antiheliu, a descoperit unitatea de h-mezon³⁷².

ИФЗ (Институт физики Земли) / Institutul de fizică a Pământului / – a fost deschis în 1928 cu denumirea Institutul Seismologic. În 1937–1956 – subdiviziune a Institutului Geofizicii Teoretice. Din 1956 – **ИФЗ**. Efectua cercetări geofizice, seismologice, gravimetrice, electromagnetice planetare ș.a³⁷³.

ИФЛИ (Институты Истории, Философии, Литературы) / Institute de Istorie, Filosofie, Literatură / – în anii 1930 – instituții de învățământ superior de tip universitar (Moscova, 1931–1941; Leningrad – 1931–1937). Au fuzionat cu Universitățile din Moscova și Leningrad³⁷⁴.

ИФХ (Институт физической химии) / Institut al Chimiei Fizice / – a fost creat în 1945 la Moscova, în baza Institutului Coloidal-electrochimic, creat în 1934. Efectua cercetări privind probleme de chimie fizică, de teorie a coroziunii³⁷⁵.

ИЭ (Институт Этнографии) / Institut de Etnografie/ - fondat în 1937 în Leningrad. Din 1943 – la Moscova. Principala instituție științifică etnografică din URSS. Efectua lucrări în domeniul antropologiei și folcloricii³⁷⁶.

ИЭМ (Институт экспериментальной минералогии) // Institutul de Mineralogie Experimentală/ - fondat în 1969. Făcea parte din Centrul Noghin al AȘ a URSS. Efectua cercetări experimentale și teoretice în probleme de mineralogie și petrologie³⁷⁷.

ИЯЛ (Институт языка и литературы) / Institutul de Limbă și Literatură/ – instituție de cercetări științifice, care a studiat probleme de istorie și evoluție a limbii și literaturii moldovenești (denumirea limbii române în perioada sovietică). Creat în 1925, în calitate de Comitet Științific Moldovenesc pe lângă Comisariatul Poporului pentru Învățământ al RASSM (1928–1935). Între 1935–1939 – Institut de cercetări științifice de limbă și literatură moldovenească. În 1939–1946 – Institutul moldovenesc de cercetări științifice în domeniul istoriei, literaturii, limbii și economiei (**ИИЯЛ**). În 1946–1949 – este inclus în cadrul Bazei Moldovenești de cercetări științifice a AȘ URSS. În 1949–1961 – sub aceeași denumire – în cadrul Filialei Moldovenești a AȘ a URSS. Din 1958 devine o structură independentă. Studiază problemele limbii și literaturii poporului moldovenesc, criteriile moștenirii literare, legitățile dezvoltării limbii moldovenești ca limbă a națiunii socialiste moldovenești, examinarea problemelor actuale de apropiere și îmbogățire reciprocă a limbilor și culturilor naționale³⁷⁸.

K

Кавбюро ЦК РКП (б) (Кавказское бюро ЦК РКП (б)) / Kavbiuro CC al PCR (bolșevic)/ Biroul Caucazian al CC al PC (b) din Rusia / – exista în aprilie 1920 – februarie 1922. Conducea organizațiile de partid ale Transcaucaziei și Caucazului de Nord³⁷⁹.

КАМАЗ (Камский Автомобильный Завод) / – uzina de automobile de pe râul Kama. Produce autocamioane pentru transportarea încărcăturilor grele³⁸⁰.

Карьеруправление (Управление карьерами) / Direcția de gestionare și exploatare a carierelor/ – asociație industrială, ocupată cu extragerea materialelor de construcție, a cărbunelui, a altor zăcămintele naturale într-o carieră³⁸¹.

КВД (Кожно-венерологический диспансер) / Dispensarul de piele și venerologie/ – instituție medicală, specializată în tratarea bolilor dermatologice și venerice, care acordă populației ajutor consultativ-diagnostic și de tratament³⁸².

КГБ (Комитет Государственной Безопасности) / МГБ (Министерство Государственной Безопасности) / НКГБ (Народный Комиссариат Государственной Безопасности) / Comitetul Securității Statului / Ministerul Securității Statului / Comisariatul Poporului pentru Securitatea Statului / – creat în RSSM prin separarea acestuia de Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne la 18 martie 1941. Funcțiile de bază: efectuarea activității de șpionaj peste hotare; lupta cu activitatea de șpionaj, teroristă și cea de subminare a statului, promovată de serviciile secrete străine în URSS; cercetarea și lichidarea rămășițelor partidelor antisovietice și a formațiunilor contrarevoluționare în diferite părți ale societății sovietice, în industrie, transport, telecomunicații, agricultură, lupta cu propaganda antisovietică, cu disidenții, organizarea pazei personale a conducătorilor partidu-

lui și guvernului. A funcționat în RSSM între 18 martie – 15 iulie 1941; 18 martie 1944 – 26 martie 1946; din 26 martie 1946 până la 17 aprilie 1953 – Ministerul Securității Statului. Între 17 aprilie 1953–16 martie 1954 – Direcția Principală în cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Între 16 martie 1954 – 9 septembrie 1991 – Comitetul Securității Statului al RSSM. Din 9 septembrie 1991 – Ministerul Securității Naționale³⁸³.

КГМИ (Кишиневский Государственный Медицинский Институт) / Institutul de Stat de Medicină din Chișinău / – instituție de învățământ superior în domeniul medicinei. Fondat la 20 octombrie 1945 ca Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (1945–1990). În 1990–1991 – Institutul de de Stat de Medicină „N. Testemițeanu”. Între 25 iulie 1991–1996 – Universitatea de Stat de Medicină „N.Testemițeanu”. Din 1996 – Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N.Testemițeanu”³⁸⁴.

КГПИ (Кишиневский государственный педагогический институт) / Institutul Pedagogic de Stat din Chișinău / – instituție de învățământ superior în domeniul pedagogiei. Fondată în 1940 în conformitate cu Hotărârea Guvernului RSSM din 16 august 1940. Între 1940–1955 – Institutul Pedagogic Moldovenesc de Stat. În 1955–1992 – Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău. Din 21 mai 1992 – Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău³⁸⁵.

КГУ (Кишиневский государственный университет) / Universitatea de Stat din Chișinău/ -principala instituție de învățământ superior a Moldovei, profilul: științe umanistice și reale. Fondată prin hotărârea SCP al URSS din 12 octombrie 1945 și a Biroului CC al PC (b) și Guvernului RSSM din 4 martie 1946. Denumirea inițială – Universitatea de Stat din Moldova (4 martie 1946 – 16 aprilie 1970). Între 16 aprilie 1970–26 decembrie 1989 – Universitatea de Stat din Chișinău „V.I.Lenin”. Între 26 decembrie 1989– 27 noiembrie 1990 – Universitatea de Stat din Moldova

„V.I.Lenin”. Din 27 noiembrie 1990 până în prezent – Universitatea de Stat din Moldova³⁸⁶.

КДСК (Кишиневский домостроительный комбинат) / Combinatul de construcție a caselor/ – întreprindere care efectua construcția elementelor clădirilor, transportarea lor la locul desfășurării construcției, montarea și activități postmontare, cu darea în exploatare a clădirilor construite³⁸⁷.

КЖД (Управление Кишиневской железной дороги) / Direcția Căii Ferate Chișinău / – instituție republicană, responsabilă pentru deservirea feroviară a republicii, transportarea încărcăturilor și pasagerilor etc. Fondată prin Hotărârea Guvernului URSS din 16 iulie 1940³⁸⁸.

КЗОМ (Кишиневский завод отделочных материалов) / Uzina materialelor de finisare din Chișinău / – fondat în 1945, cu statut de artel (1945–1956). În 1956–1961 – uzină de cărămidă, în 1961–1970 – uzină de ghips. Din 1970 – **КЗОМ**. Producea plăci de ceramică pentru finisarea internă și externă a pereților, plăci betonate cu mozaic, cărămidă, țiglă³⁸⁹.

КЗОТ (Кодекс законов о труде) / Codul muncii / – reglementa relațiile de muncă ale funcționarilor și muncitorilor. A fost aprobat la 25 mai 1973. A intrat în vigoare din 1 octombrie 1973³⁹⁰.

Кинотехпром / – uzină a Comitetului de Stat pentru cinematografie, se ocupa cu reparația utilajului cinematografic și producerea lui³⁹¹.

Кишиневгорпроект / Государственный проектный институт / Institutul de Stat de Proiectare / – fondat în 1974. Direcțiile principale de activitate: elaborarea planului general de dezvoltarea a orașului, a proiectelor detaliate de planificare a sectoarelor, străzilor și magistralelor, a construcțiilor în aceste zone și în punctele importante ale orașului, elaborarea documentelor de proiectare pentru obiectele civile locative și cu destinație social-culturală, asigurarea inginerescă și salubritatea, planificarea în perspectiva apropiată. Institutul a elaborat argumentarea

tehnico-economică a dezvoltării Chișinăului până în a.2000, proiectele planurilor majorității zonelor orașului, ale străzilor magistrale și ale piețelor. Institutul este organizația principală a Comitetului de Stat pentru construcție civilă și arhitectură al URSS pentru proiectarea clădirilor din beton armat monolit³⁹².

Кишиневгорсправка (Городское справочно-информационное бюро) / Biroul orășenesc de informații / – fondat în aprilie 1948. A deservit populația prin rețeaua de chioșcuri și birouri de informații, prin poștă. Eliberează informații despre circulația diferitor tipuri de transport, despre adresele cetățenilor, alte informații (cu privire la întreprinderile de deservire a populației, de iluminare culturală ș.a., oferă telefoane ale instituțiilor și organizațiilor, răspunde la scrisorile cu caracter informațional etc³⁹³.

Кишиневский производственно-технологический институт бытового обслуживания / Institutul tehnologic de producție în domeniul deservirii din Chișinău / – pregătea cadre pentru sfera de deservire publică, industria ușoară și alte ramuri ale economiei naționale³⁹⁴.

Кишиневстрой / – asociație de construcții și montaj. Fondată în 1977. Includea trusturi „Jilstroi”, „Grajdanstroi”, DSK Chișinău ș.a³⁹⁵.

Кишиневтранс / Производственное объединение автотранспортных предприятий / Asociația de producție a întreprinderilor de transport auto / – cea mai mare asociație a întreprinderilor de transport auto din republică. Fondată în 1972 în baza coloanelor auto 2801, 2802 și a bazelor auto nr.1, 21, 31³⁹⁶.

КЛА (Космический летательный аппарат) / – aparat cosmic de zbor³⁹⁷.

КМО (Комитет молодежных организаций) / Comitetul organizațiilor de tineret / – organizație obștească a tineretului sovietic pentru colaborarea cu tineretul din străinătate. A fost creat în 1941 cu denumirea Comitetul Antifascist al Tineretului Sovietic. Din 1956 – Comitetul Organizațiilor de Tineret³⁹⁸.

КМЦ (Консультационно-Методический Центр) / – Centru de consultații și lucru metodic³⁹⁹.

КНИИЭП (Кишиневский научно-исследовательский институт электроприборостроения) / **Institutul de cercetări științifice în domeniul construcției aparatelor electrice din Chișinău** / – efectua cercetări în domeniul turnării microcablului și creării în baza lui a aparatelor de măsurare electrică. Fondat în 1959. Făcea parte din Asociația Științifică de Producție „Mikroprovod”⁴⁰⁰.

КНК (Комитет Народного Контроля) / **МГК (Министерство Государственного Контроля)** / **НКГК (Народный комиссариат государственного контроля)** / **КСК (Комиссия Советского Контроля)** / **КГК (Комиссия Государственного Контроля)** / **КПК (Комитет Партийно-Государственного Контроля)** / **Comitetul Controlului Popular** / **Ministerul Controlului de Stat** / **Comisariatul Poporului pentru Controlul de Stat al RSSM** / **Comisia Controlului Sovietic** / **Comisia Controlului de Stat** / **Comitetul Controlului Partinic și de Stat** / – autoritate guvernamentală sovietică cu funcții de control a instituțiilor, organizațiilor și întreprinderilor, în scopul verificării disciplinei de partid și de stat și a respectării legislației socialiste, al luptei cu birocratismul, corupția, cu executarea lentă a deciziilor organelor supreme de stat. Efectua supravegherea și controlul activității de producție, economice și financiare a organizațiilor, întreprinderilor și instituțiilor de stat și cooperative din RSSM. A fost creat la 6 septembrie 1940 cu denumirea Comisariatul Poporului al Controlului de Stat și a fost redenumit Ministerul Controlului de Stat al RSSM la 26 martie 1946. Între 26 martie 1946 – 13 septembrie 1957 – Ministerul Controlului de Stat. Între 13 septembrie 1957–14 august 1961 – Comisia Controlului Sovietic. Între 14 august 1961–7 decembrie 1962 – Comisia Controlului de Stat. Între 7 decembrie 1962–22 decembrie 1965 – Comitetul Controlului Partinic și de Stat. Între 22 decembrie 1965–19 iunie 1990 – Comitetul Controlului Popular⁴⁰¹.

КОБС (Кодекс о браке и семье) / Codul cu privire la căsătorie și familie / – reglementa relațiile personale și obștești între soț și soție, părinți și copii, membrii familiei. A fost adoptat la 26 decembrie 1969, a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1970⁴⁰².

Кожгалантерейная фабрика / кожевенно-галантерейная фабрика / Fabrica de piele și merserie / – fondată în 1945. Producea genți, mape, curele și alte mărfuri⁴⁰³.

Колхозвинсадпроект / Проектно-технологический институт / – **Institutul tehnologic de proiectare** / – a fost fondat la 6 mai 1968 în baza deciziei adunării constituante a colhozurilor din 12 raioane, care au oferit cota-parte. Guvernul RSSM a aprobat Statutul Institutului la 19 iunie 1968. Prin ordinul Ministerului agriculturii RSSM din 15 noiembrie 1973, institutul a fost redenumit în Institutul Tehnologic de Proiectare „Kolhozvinsadproiect”. Proiecta întreprinderile specializate intergospodărești pentru producerea fructelor și a strugurilor, reieșind din condițiile naturale și climaterice, elabora proiecte ale teraselor, construcțiilor de ameliorare, măsurile contra eroziei solurilor, proiectele de creare a grădinilor în Azerbaidjan, Belarusi, Ucraina, ținuturile Krasnodar și Stavropol, a realizat proiectul construcției grădinii industriale în districtul Potsdam (RDG)⁴⁰⁴.

Колхозстройпроект (Институт проектирования строительства в колхозах Объединения «Колхозстрой») / – Institutul de proiectare a construcțiilor în colhozuri al Asociației „Kolhozstroi”. Fondat în 1965 în baza oficiului de proiectare al Asociației republicane „Mejkolhozstroi”. Din 1973 – „Kolhozstroi-proiect”. Direcțiile de activitate: elaborarea documentației de proiectare și a calculelor financiare pentru construcția și reconstrucția fermelor și a complexelor zootehnice, a fabricilor avicole, a întreprinderilor pentru producerea nutrețurilor combinate, a complexelor pentru uscarea tutunului, a întreprinderilor pentru deservirea tehnică a mașinilor și mecanismelor agricole, a in-

dustriei și materialelor de construcție, a obiectelor de construcție civilă și de locuințe pentru Sovietul colhozurilor RSSM⁴⁰⁵.

Комбеды (Комитеты бедноты) / Comitete ale sărăcimii/ – erau create din aprilie 1919 în calitate de puncte de reper ale diciturii bolșevice la sate⁴⁰⁶.

Комплектживмаш (Конструкторско-технологический институт по комплексному оборудованию для животноводства и кормопроизводства) / ГКТИ живмаш / Institutul tehnologic și de construcție pentru utilarea complexă în domeniul creșterii vitelor și producerii furajului / – principalul institut al Asociației Unionale de producere „Soiuzpromkom-complectjivmaș” a Ministerului construcției de mașini pentru creșterea vitelor și producerea furajului. Creat în 1979 în baza filialei Biroului specializat de constructori în complexul de mașini pentru fermele cu vite cornute, creat în 1974. Direcțiile de bază: coordonarea lucrărilor instituțiilor de constructori și ale întreprinderilor ramurii în domeniul creării truselor de utilaj și aprovizionarea cu ele a fermelor și complexelor de vite; analiza producerii și folosirii tehnicii de creștere a vitelor, elaborarea prognozelor privind necesitatea și mărimea garniturilor de utilaje, crearea noilor mașini pentru fermele de vite cornute, prezentarea prognozelor de lungă durată privind dezvoltarea truselor de utilaje pentru creșterea vitelor ș.a. Participă în elaborarea proiectelor-tip ale fermelor de creștere a vitelor și ale complexelor pentru diferite zone climaterice ale URSS. Institutul includea 11 secții și o uzină experimentală⁴⁰⁷.

Комсорг (Комсомольский организатор) / Organizator comsomolist / – lider al organizației primare a comsomolului sau al unui grup comsomolist⁴⁰⁸.

Консервтрест (Государственный трест консервной промышленности) / Trustul de Stat al industriei conservelor / – asociație a fabricilor de conserve din RSSM cu atribuții de organi-

zare a producției de conserve pentru armată și pentru consumul general al populației. A fost fondat prin hotărârea Guvernului URSS din 3 octombrie 1940⁴⁰⁹.

Коопинсоюз (Кооперативный союз инвалидов) / Uniunea cooperatistă a invalizilor / – formă de asociere a cooperativelor de producție și de consum ale invalizilor și bătrânilor, cu scopul de a-i asigura cu locuri de muncă, de a contribui la îmbunătățirea nivelului lor de trai și de cultură și „de a-i implica în construcția socialistă”. În RSSM a fost creat la 26 septembrie 1940⁴¹⁰.

Коопторг (Республиканское управление кооперативной торговли в городах) / – Direcția republicană de comerț cooperatist în orașe. În RSSM a fost fondată la 14 octombrie 1947⁴¹¹.

КОХП (Кишиневское Объединение Химических Предприятий) / – asociație a întreprinderilor chimice din Chișinău. Se afla la Durlești. A fost creată în 1972 în baza uzinelor chimice din Chișinău și Tiraspol. Includea Uzina pentru prelucrarea maselor plastice din Chișinău și 5 filiale ale acesteia din diferite raioane ale republicii. Producea articole cu destinație culturală și pentru trai, pentru necesități gospodărești, materiale din polimere, mărfuri chimice, necesare pentru gospodăria casnică, suvenir, jucării pentru copii etc.⁴¹².

КПИ (Кишиневский Политехнический Институт) / Institutul Politehnic din Chișinău / – instituție de învățământ superior în domeniul științelor tehnice și al ingineriei. Fondată în 1964 cu denumirea Institutul Politehnic din Chișinău (1964–1991). În 1991–1993 – Universitatea Politehnică din Chișinău. Din 1993–Universitatea Tehnică din Moldova⁴¹³.

КРС (Крупный рогатый скот) / Vite cornute mari / – principala ramură a creșterii vitelor⁴¹⁴.

КРУ (Контрольно-ревизионное управление) / Direcția de control și revizie / – subdiviziune a întreprinderii/organizației, care verifică legalitatea și eficiența mijloacelor bugetare alocate,

efectuează controlul operativ al problemelor ce țin de competența Direcției menționate, efectuează analiza financiară și aprecierea documentelor sau chestiunilor aparte, cu scopul de a elabora propuneri și recomandări⁴¹⁵.

КСХИ (Кишиневский Сельскохозяйственный Институт) / Institutul Agricol din Chișinău/ – instituție de învățământ superior agricol. A pregătit specialiști în agricultură și științe veterinare. Fondat în 1933 în calitate de filială a Facultății de Agronomie a Universității din Iași (1933–1940). În 1940–1991 – Institutul Agricol din Chișinău. Între noiembrie 1991–2022 – Universitatea Agricolă de Stat din Moldova. Din 1 ianuarie 2023 – a intrat în componența Universității Tehnice din Moldova⁴¹⁶.

КТЗ (Кишиневский Тракторный Завод)/ – uzina de tractoare din Chișinău⁴¹⁷.

Культприбор / – uzină de studii și producere a Societății Surzilor din Moldova. Fondată în 1968. Produce circa 20 de tipuri și combinații de creioane mecanice⁴¹⁸.

Культтовары (Товары для культурных нужд жителей) / Mărfuri de cultură / – mărfuri destinate pentru satisfacerea cerințelor culturale ale populației (birotică, instrumente muzicale etc.)⁴¹⁹.

Культторг (Бюро по продаже товаров для культурных нужд жителей) / – oficiu pentru comercializarea mărfurilor școlare, de birou și cu destinație culturală⁴²⁰.

Курортремстрой (Молдавское Управление по строительству и монтажу курортных объектов) / – direcția moldovenească de construcții și montaj. Se ocupa cu construcția și montajul clădirilor de locuit și cu destinație nelocuibilă în zonele de odihnă⁴²¹.

КЭМЗ (Кишиневский экспериментально-механический завод) /Мехзавод/ Uzina mecanică experimentală din Chișinău / – producea utilaj nestandardizat pentru noi construcții,

repara utilaj tehnologic, monta și reconstruia puncte vinicole ș.a. A fost creată în 1978 în baza atelierului experimental-mecanic, întemeiat în 1947. Din 1982 producea mașini specializate pentru transportarea vinului, în baza KamAZului⁴²².

КЭЧ (Квартирно-эксплуатационная часть) Unitate de exploatare a apartamentelor/ – organ al serviciului de exploatare a apartamentelor pentru armata sovietică și flota militară, responsabil pentru organizarea exploatării tehnice a fondului de locuințe și a construcțiilor comunale, asigurarea cu apartamente și avere a unităților militare, înregistrarea în raion/garnizoană și evidența averii aflate în apartament⁴²³.

Л

ЛГУ (Ленинградский Государственный Университет) / Universitatea de Stat din Leningrad / (astăzi – Sankt-Petersburg) – una din cele mai mari și mai prestigioase instituții de învățământ superior din URSS și una din cele mai vechi din Rusia. Fondată în 1724⁴²⁴.

Лениздат (Ленинградское Издательство) / – editură. A fost creată în 1917 la Petrograd (din 1924 – Leningrad), în cinstea căruia a fost numită⁴²⁵.

Лесотарный комбинат / Combinatul forestier / – întreprindere de producere a ambalajului și aprovizionare cu lemne din păduri⁴²⁶.

Леспромхоз (Лесное промышленное хозяйство) / Gospodărie forestieră industrială / – întreprindere de stat a industriei forestiere, care efectua aprovizionarea, transportarea, selectarea, prelucrarea materialelor lemnoase și plutăritul lemnului⁴²⁷.

Леснабсбыт (Управление по обеспечению и торговле товарами лесной промышленности) / – direcția pentru asigurarea și comercializarea mărfurilor industriei forestiere⁴²⁸.

Лечсанупр (Лечебно-санитарное управление Министерства здравоохранения) / Direcția sanitar-medicală a Ministerului sănătății / – spital al Ministerului sănătății din RSSM, în care erau angajați în calitate de medici doctori în științe medicale și profesori universitari și care presta servicii medicale pentru nomenclatura sovietică și de partid. Era creat după modelul celui unional și al spitalelor similare, existente în alte republici unionale⁴²⁹.

Литбел (Литовско-Белорусская Советская Социалистическая Республика) / Republica Sovietică Socialistă Lituaniano-Belarusă / – fuziune a RSS Lituaniene și RSS Belaruse în

februarie – iulie 1919. Capitala: Vilnius (februarie – aprilie 1919); Minsk (aprilie – iulie 1919)⁴³⁰.

ЛКСММ (Ленинский Коммунистический Союз Молодежи Молдавии) / Комсомол / ULTCM / Uniunea Leninistă a Tineretului Comunist din Moldova / Comsomol / – organizație a tineretului sovietic. Scopul principal: acordarea ajutorului partidului comunist în educarea tinerilor în spiritul ideilor marxist-leniniste, promovarea tradițiilor de luptă revoluționară, stimularea activității muncitorilor, colhoznicilor, intelectualilor, inocularea în rândurile tineretului a atitudinii de clasă față de toate fenomenele vieții obștești, pregătirea tinerei generații a constructorilor comunismului. În Moldova a fost creată la 2 septembrie 1940⁴³¹.

ЛТП (Лечебно-трудовой профилакторий) / Instituție curativ-profilactică prin muncă / – instituție curativă pentru tratamentul și reeducarea prin muncă a bețivilor. Tratamentul putea să dureze până la 2 ani⁴³².

M

МАДИ (Московский Автомобильно-Дорожный Институт) / Institutul de automobile și drumuri din Moscova / – fondat în 1930⁴³³.

МАЗ (Минский Автомобильный Завод) / Uzina de automobile din Minsk / – deschisă în 1947. Din 1975 – întreprindere principală a Asociației de Producție „BelavtoMAZ”. Produce camioane și trenuri auto cu capacitatea de ridicare extrem de mare, precum și piese auto⁴³⁴.

МАИ (Московский Авиационный Институт) / Institutul de aviație din Moscova / – fondat în a.1930. Pregătește cadre de ingineri și savanți în domeniul aviației⁴³⁵.

МВД (Министерство Внутренних дел) / Наркомвнудел / Минвнудел / НКВД / Ministerul / Comisariatul Poporului / al Afacerilor Interne / – organ al puterii executive, responsabil de protecția ordinii publice, a frontierei de stat, de controlul la frontieră, de înregistrarea populației, protecția antiincendiară, de chestiuni ale stării civile a persoanelor etc. Între 23 august 1940 – 26 martie 1946 avea statut de Comisariat al Poporului. Între 26 martie 1946–24 septembrie 1962 – Ministerul Afacerilor Interne. Între 24 septembrie 1962–11 decembrie 1968 – Ministerul Protecției Ordinii Publice. Din 11 decembrie 1968 – Ministerul Afacerilor Interne. Subdiviziuni locale: *orașenesc* – GO/GU MAI; *raional* – RO MAI, *judetean* – UO MAI⁴³⁶.

МВиССО/Минвуз (Министерство высшего и среднего специального образования МССР) / Ministerul învățământului superior și mediu special al RSSM / – organ executiv al administrării școlii superioare și medii speciale în RSSM între 30 septembrie 1960–6 decembrie 1962 (Comitetul pentru învățământului superior și mediu special – între 28 decembrie 1978

–7 aprilie 1988. La 7 aprilie 1988 a fuzionat cu Ministerul Învățământului și Comitetul de Stat pentru învățământul profesional-tehnic în Ministerul Învățământului, care a funcționat până la 5 iunie 1990⁴³⁷.

МВТУ (Московское высшее техническое училище им. Н.Э.Баумана) / Școala tehnică superioară din Moscova „N.E. Bauman” / – cel mai mare, în URSS, centru de construcție a mașinilor și aparatelor. Fondat în 1830 ca Școală de Meserii. Între 1868–1917 – Școală Tehnică având statut de instituție de învățământ superior. Între 1917–1989 – MVTU. Din 1989 – Universitatea Tehnică de Stat „N.Bauman”⁴³⁸.

МГПИ (Московский государственный педагогический институт) / Institutul Pedagogic de Stat din Moscova / – fondat în 1872 în calitate de Cursuri Superioare pentru Fete din Moscova. În 1930–1990 – MGPI. Din 1990 – Universitatea Pedagogică de Stat din Moscova⁴³⁹.

МГУ (Московский Государственный Университет) / Universitatea de Stat din Moscova / – cea mai mare instituție de învățământ superior din URSS și una din cele mai vechi din Rusia. Fondată în 1755⁴⁴⁰.

Медприбор (Завод по производству, установке и ремонту медицинской техники) / Medpribor / – uzină de producere, montare și reparare a tehnicii medicale, a aparatelor medicale. Creată în 1970 în baza atelierelor de reparație și montare a tehnicii medicale, înființate în 1955⁴⁴¹.

Межавтотранс (Производственное Управление Грузовых Автотранспортных Перевозок / – asociație de producție ce reunește transportul auto cu încărcături. Creată în 1974 în baza stației auto de încărcături a or. Chișinău. Transporta încărcături de uz general și departamental cu transport interraional și interrepublican, în containere speciale⁴⁴².

Межколхозстрой / Колхозстрой (Молдавский республиканский совет по производству и добыче местных стро-

ительных материалов и обеспечению промышленности древесиной) / – consiliu republican moldovenesc pentru producerea și extragerea materialelor locale de construcție și aprovizionarea industriei cu lemnul necesar. Fondat la 5 mai 1962 în baza Consiliului intercolhoznic republican al organizațiilor de construcție, creat în 1959. Din 1973 – Asociația republicană de producție pentru construcții „Kolhozstroj”. A construit case de locuit, școli, grădinițe, creșe, case de cultură, cluburi, uzine pentru producerea nutrețurilor combinate, depozite pentru păstrarea grâului și a fructelor, complexe de creștere a porcinelor și bovinelor⁴⁴³.

Межрайкапремонт (Межрайонная мастерская капитального ремонта) / Atelierul interraional al reparațiilor capitale / – structură interraională, subordonată autorităților republicane/regionale, care efectua reparații capitale pe teritoriul acestor raioane⁴⁴⁴.

Межрайстройтрест (Межрайонный строительный трест) / – trustul interraional de construcții, care realiza construcții capitale pe teritoriul acestor raioane⁴⁴⁵.

Местком (Местный комитет профсоюзной организации) / Comitet local al organizației sindicale / – organizație sindicală primară în instituțiile/organizațiile/întreprinderile sovietice etc., ce desfășura activități organizatorice în domeniul protecției intereselor și drepturilor membrilor organizației sindicale respective, precum și în sfera distribuirii bunurilor materiale și sociale⁴⁴⁶.

Мехдорстрой (Механизированное Дорожно-Строительное Управление) / – direcție de construcții. Efectua construcția drumurilor și magistralelor auto⁴⁴⁷.

Мехторг (Всесоюзное Бюро по оптовой и розничной торговле меховыми товарами) / – oficiu unional pentru comercializarea angro și cu amănuntul a articolelor din blană⁴⁴⁸.

МЖГС (Министерство Жилищно-Гражданского Строительства МССР) / Народный комиссариат жилищно-гражд-

данского строительства МССР / НКЖГС / Ministerul construcțiilor comunal-locative / Comisariatul poporului pentru construcții locativ-civile al RSSM / – autoritate publică executivă republicană, cu atribuții de organizare a construcției comunale, locative și a edificiilor de cultură, a industrializării construcțiilor și a producției de materiale de construcție pe teritoriul RSSM. A fost creat la 20 martie 1945. Între 20 martie 1945–26 martie 1946 – Comisariatul Poporului pentru Construcții Locative Civile al RSSM. Între 26 martie 1946–10 august 1953 – Ministerul Construcțiilor Locativ-Civile. Între 10 august 1953–30 iulie 1954 – Ministerul Construcțiilor Locativ-Civile și al Gospodăriei Comunale. Între 30 iulie 1954–14 septembrie 1954 – Ministerul Construcțiilor Locativ-Civile. Lichidat la 14 septembrie 1954⁴⁴⁹.

МЖС (Машинно-животноводческая станция) / Stația de mașini pentru vitărit / – întreprindere de stat, care, în baza acordurilor semnate, executa lucrări de producere și de transportare a furajelor, frezatul oilor etc.⁴⁵⁰.

МЗ / Минздрав (Министерство здравоохранения) / Наркомздрав / НКЗ / Народный комиссариат здравоохранения / Ministerul Sănătății / Comisariatul Poporului pentru Ocrotirea Sănătății / – autoritate de stat care a administrat sistemul de ocrotire a sănătății în URSS în perioada 1936–1946. În RSSM a funcționat cu această denumire între 23 august 1940–26 martie 1946. Din 26 martie 1946 – Minister⁴⁵¹.

МИД (Министерство/Наркомат/ иностранных дел МССР) / Наркоминдел / Ministerul Afacerilor Externe / Comisariatul Poporului pentru Afacerile Externe / – autoritate centrală executivă, cu atribuții de stabilire și realizare a relațiilor republicii cu străinătatea, de supraveghere a implementării tratatelor și acordurilor cu statele străine. Creat la 23 februarie 1944. Din 26 martie 1946 până 31 mai 1990 – Ministerul Afacerilor Externe al RSSM; între 31 mai 1990–20 mai 1991 – Ministerul Relațiilor Externe; din 20 mai 1991 – Ministerul Afacerilor Externe⁴⁵².

МИИГАиК (Московский институт инженеров геодезии, аэрофотосъемки и картографии) / Institutul de ingineri în geodezie, aerofotografie și cartografie/ – fondat în 1930 ca Institutul Geodezic din Moscova. În 1936–1993 – **МИГАиК**. Din 1993 – Universitatea de Stat de Geodezie și Cartografie din Moscova⁴⁵³.

МИИТ (Московский институт инженеров железнодорожного транспорта) / Institutul de ingineri în transportul feroviar / – a fost creat în 1896 în calitate de Școală de Ingineri din Moscova. În prezent, se numește Universitatea de Transport din Rusia⁴⁵⁴.

Микропровод (Объединение по производству измерительной техники) / – asociație de producție. Producea diferite utilaje de măsurare⁴⁵⁵.

Минавтотранс (Министерство Автомобильного Транспорта) / Наркомат Авто транспорта / Наркомавтотранс / Ministerul Transportului Auto/ Comisariatul Poporului pentru Transportul Auto/ - autoritate publică executivă, responsabilă de elaborarea politicii de stat și reglementarea juridică în domeniul transportului auto. A fost creat la 23 august 1940, dar din motive neclare a fost reînființat la 29 octombrie 1940. Între 29 octombrie 1940–15 iulie 1941, 18 martie 1944–26 martie 1946 – Comisariatul Poporului pentru Transportul Auto. Între 26 martie 1946–26 octombrie 1953 – Ministerul Transportului Auto. Între 26 octombrie 1953–11 decembrie 1968 – Ministerul Transportului Auto și Drumurilor de Șosea. Între 11 decembrie 1968–20 iulie 1988 – Ministerul Transportului Auto. Între 20 iulie 1988–5 iunie 1990 – Ministerul Transportului și Gospodăriei Drumurilor⁴⁵⁶.

Минбыт (Министерство бытового обслуживания) / Ministerul Deservirii Sociale / – autoritate de stat, care efectua administrarea și coordonarea lucrărilor privind asigurarea politicii de stat în domeniul deservirii sociale. Creat la 7 iulie 1966. La 6 septembrie 1988 a fuzionat cu Ministerul Industriei Locale în Ministerul Industriei Locale și Deservirii Sociale⁴⁵⁷.

Минкуспром (Министерство вкусовой промышленности) / Ministerul Industriei Gustative / – autoritate publică executivă, responsabilă de politica unica a statului în domeniul industriei gustative, coordonarea funcționării întreprinderilor pentru producerea băuturilor spirtoase, nealcoolice, a condimentelor, ceaiului, cafelei, a articolelor de tutun, parfumerie, cosmetică. A fost fondat la 11 noiembrie 1946. Lichidat la 29 ianuarie 1949, din motivul îmbunătățirii administrării întreprinderilor industriei alimentare și a produselor alimentare, al folosirii mai calitative a cadrelor și reducerii cheltuielilor alocate pentru întreținerea aparatului⁴⁵⁸.

Минводхоз (Министерство водного хозяйства) / Ministerul Gospodăriei Acvatice / – instituție de stat responsabilă pentru organizarea folosirii raționale a apelor subterane în economia națională și protecția lor de impurificare. Fondată ca Direcția principală a gospodăriei acvatice la 27 noiembrie 1951. A fost lichidată la 17 aprilie 1953, fiind inclusă în Ministerul Agriculturii. Între 22 martie 1961–18 ianuarie 1964 – Comitetul de Stat pentru gospodăria acvatică și protecția resurselor acvatice; între 18 ianuarie 1964–10 noiembrie 1965 – Comitetul de stat de producere cu privire la agricultura irigată și gospodăria acvatică. Între 10 noiembrie 1965–1 septembrie 1988 – Ministerul ameliorării și gospodăriei acvatice⁴⁵⁹.

Мингорсельстрой (Министерство городского и сельского строительства) / Ministerul Construcțiilor Orașenești și Sătești / – autoritate publică executivă, responsabilă de efectuarea construcțiilor în orașe și sate. Creat la 17 august 1954. Lichidat la 7 iunie 1957⁴⁶⁰.

Минживотноводства (Министерство животноводства) / Ministerul Vităritului / – autoritate executivă republicană cu atribuții în domeniul creșterii vitelor. A fost separat de Ministerul Cultivării Pământurilor la 6 iunie 1946. La 26 februarie 1947 a intrat în componența Ministerului Agriculturii nou-format⁴⁶¹.

Минкоммунхоз (Министерство коммунального хозяйства) / Наркомкоммунхоз / Наркомхоз / Наркомат Коммунального хозяйства / Ministerul Gospodăriei Comunale / Comisariatul Poporului pentru Gospodăria Comunală /

– autoritate de stat care a administrat întreprinderile, serviciile, gospodăriile pentru deservirea populației orașelor, orașelelor și satelor, inclusiv canalizarea, apeductele, autosalubritatea, transportul public, rețelele electrice, cele de gazificare și de încălzire, drumurile, podurile etc. În RSSM a funcționat cu această denumire între 23 august 1940–26 martie 1946, după care s-a transformat în Ministerul Gospodăriei Comunale (până în august 1953). În august 1953 – iulie 1954 – Ministerul Gospodăriei Comunale și al Construcției Locuințelor Civile. Între 30 iulie 1954–30 noiembrie 1978 – Ministerul Gospodăriei Comunale. Între 30 noiembrie 1978–5 iunie 1990 – Ministerul Gospodăriei Locativ-Comunale⁴⁶².

Минкульт (Министерство культуры) / Ministerul Culturii/ – autoritate publică executivă, responsabilă pentru domeniul culturii în RSSM. Funcțiile includeau controlul și administrarea activității teatrelor, cinematografelor, uniunilor de creație (scriitorilor, pictorilor, cineaștilor, compozitorilor) etc. Creat la 17 aprilie 1953. A inclus Direcția de Cinematografie, Direcția Culturii, Comitetul Instituțiilor de Iluminare Culturală; Comitetul Radioinformației; Direcția Rezervelor Muncii, Direcția Industriei Poligrafice, Editurilor și Comerțului cu Cărți⁴⁶³.

Минлегпром (Министерство легкой промышленности) / Наркомлегпром / Народный Комиссариат Легкой Промышленности / Ministerul Industriei Ușoare/ Comisariatul Poporului pentru Industrie Ușoară/ – autoritate publică republicană care a administrat industria ușoară în RSSM între 23 aprilie 1945–26 martie 1946. Între 26 martie 1946–17 aprilie 1953 – Ministerul Industriei Ușoare al RSSM. Între 17 aprilie 1953 –7 iunie 1957 – Ministerul Industriei Ușoare și Alimentare. La 7 iunie 1957 a fost desființat și inclus în CEN în calitate de Direc-

ție separată. Între 16 octombrie 1965–21 iunie 1989 – Ministerul Industriei Ușoare. Între 21 iunie 1989–5 iunie 1990 – Concernul „Moldlegprom”⁴⁶⁴.

Минлесхоз (Министерство лесного хозяйства) / Госкомлесхоз – Госкомитет по Лесному Хозяйству и Охране Природы/ Лесоуправление – Лесное Управление / Наркомлес – Народный комиссариат лесной промышленности/ Минлеспром/ Минлес – Министерство Лесной Промышленности;/ Минлесбумпром – Министерство Лесной промышленности и производства бумаги / Главное Управление Лесохозяйственной Охраны – Главное Управление Лесного Хозяйства и Охраны Природы / Госкомлесхоз – Госкомитет Лесного Хозяйства / Минлесхоз – Министерство Лесного Хозяйства/ Comitetul de Stat pentru Gospodăria Forestieră și Protecția Naturii // Direcția Forestieră / Comisariatul Poporului pentru Industria Forestieră al RSSM / Ministerul Industriei Forestiere și a Producției Hârtiei / Direcția Principală a Gospodăriei Forestiere și a Protecției Naturii/ Comitetul de Stat pentru Gospodăria Forestieră / Goskomleshoz / Ministerul Gospodăriei Forestiere / Comitetul de Stat pentru Gospodăria Forestieră și Protecția Naturii / – autoritate publică executivă republicană, cu atribuții de organizare a colectării lemnului tare de către întreprinderile forestiere pentru fabricile de mobilă din RSSM în perioada 1944–1946. Scopurile: îmbunătățirea și creșterea pădurilor, asigurarea necesităților economiei naționale în materiale lemnoase. Se ocupa cu ameliorarea forestieră, crearea perdelelor forestiere. În RSSM la 23 august 1940 a fost creată Direcția Forestieră. Pe parcursul lunii septembrie 1940, ea s-a transformat, fără decizia respectivă a Biroului CC, în Comisariatul Poporului pentru Industria Forestieră, care a funcționat până la 15 iulie 1941 și între 18 martie 1944–26 martie 1946. Între 26 martie 1946–29 iulie 1949 – Ministerul Industriei Forestiere. Între 29 iulie 1949–27 martie 1951 – Ministerul Industriei

Forestiere și a Producției Hârtiei. Între 27 martie 1951–18 aprilie 1953 – Ministerul Industriei Forestiere, după care a fost desființat. Paralel cu acesta, la 29 aprilie 1947 Direcția Moldovenească de Protecție a Pădurilor se transformă în Ministerul Gospodăriei Forestiere, care a funcționat până la 17 aprilie 1953. Între 17 aprilie 1953–3 mai 1954 – Ministerul Industriei Forestiere și de Producție a Hârtiei. Între 10 decembrie 1955–29 iunie 1956 – Ministerul Industriei Forestiere. Între 14 martie 1961–7 iulie 1966 – Direcția Principală a Gospodăriei Forestiere și de Protecție a Naturii. Între 7 iulie 1966–6 ianuarie 1978 – Comitetul de Stat pentru Gospodăria Forestieră. Între 6 ianuarie 1978–20 iulie 1988 – Ministerul Gospodăriei Forestiere. Între 20 iulie 1988 –5 iunie 1990 – Comitetul de Stat pentru Gospodăria Forestieră și Protecția Naturii⁴⁶⁵.

Минмебельдревпром (Министерство мебельной и деревообрабатывающей промышленности) / Ministerul Industriei de Mobilă și Prelucrare a Lemnului / – autoritate publică executivă, responsabilă de dezvoltarea producției mobilei și prelucrarea în acest scop a lemnului, promovarea politicii statului în aceste domenii. Fondat ca Direcție principală la 16 octombrie 1965. La 3 martie 1971, obține statut de minister cu aceeași denumire. Lichidat la 1 noiembrie 1988⁴⁶⁶.

Минместпром (Министерство местной промышленности) / Наркомместпром / Народный Комиссариат Местной Промышленности / Ministerul Industriei Locale / Comisariatul Poporului pentru Industria Locală al RSSM / – autoritate executivă republicană responsabilă de reglementarea industriei locale, în special a industriei ușoare, de restabilirea edificiilor vechi și de construcția întreprinderilor noi subordonate ministerului, de utilizarea resurselor locale pentru producerea mărfurilor de larg consum, de dezvoltarea producției artistice a meșterilor populari din RSSM în perioada 1940–1941 și 1944–1946. A funcționat cu această denumire între 23 august 1940–15 iulie 1941, 19 martie 1944–26 martie 1946. Între 26 martie 1946–17 aprilie 1953 – Minis-

terul Industriei Locale. La 17 aprilie 1953 a fost lichidat. Restabilit în calitate de Minister al Industriei Locale: 18 octombrie 1965–6 septembrie 1988. Între 6 septembrie 1988–5 iunie 1990 – Ministerul industriei locale și deservirii populației⁴⁶⁷.

Минмясомолпром / Наркоммясомолпром (Народный комитет) / Comisariatul Poporului (Ministerul) pentru Industria Producției Cărnii și a Laptelui/ Comisariatul Poporului// – autoritate publică executivă, responsabilă de elaborarea politicii de stat, reglementarea juridică și conducerea activității întreprinderilor din domeniul producției cărnii și a laptelui. Fondat la 15 iulie 1944. La 17 aprilie 1953 a fuzionat cu Ministerul industriei ușoare în Ministerul industriei ușoare și alimentare. La 11 iunie 1954, s-a separat în Ministerul Industriei produselor de lapte și carne. La 7 iunie 1957 a fost lichidat. Restabilit la 18 octombrie 1965. Lichidat din nou la 12 decembrie 1985, în legătură cu crearea Gosagropromului⁴⁶⁸.

Минобороны (Министерство обороны) / Наркомат обороны МССР / Ministerul Apărării / Comisariatul Poporului / pentru Apărare al RSSM / – autoritate republicană executivă, creată la 23 februarie 1944, cu atribuții de administrare a forțelor armate ale republicii. Din 15 martie 1946 până în 1951 – Ministerul Apărării, între 1951–17 aprilie 1953 – Ministerul Militar, între 17 aprilie 1953–4 aprilie 1963 – Ministerul Apărării al RSSM, după care dispare din documente, fără a fi eliminat oficial. Restabilit la 12 septembrie 1990 ca Departament pentru apărare al Guvernului, care a existat până la prăbușirea URSS. Ministerul Apărării Moldovei a fost creat la 5 februarie 1992⁴⁶⁹.

Минпищепром (Министерство пищевой промышленности) / Наркомпищепром – Наркомат пищевой промышленности / Минпищепрод – Министерство пищевых продуктов// Ministerul Industriei Alimentare/ Comisariatul Poporului pentru Industrie Alimentară // Ministerul Produse-

lor Alimentare / Ministerul Produselor Alimentare / – autoritate de stat care a administrat procesul de producere a produselor alimentare. În RSSM a funcționat cu această denumire între 23 august 1940–26 martie 1946, după care s-a transformat în Ministerul Industriei Alimentare (26 martie 1946–18 aprilie 1953); Ministerul Produselor Alimentare (18 aprilie–26 octombrie 1953); Ministerul Producției Produselor Alimentare (26 octombrie 1953–7 iunie 1957). La 7 iunie 1957 a fost lichidat și inclus în Consiliul Economiei Naționale în calitate de Direcție aparte (7 iunie 1957–18 octombrie 1965). Între 18 octombrie 1965–5 iunie 1990 – Ministerul Industriei Alimentare⁴⁷⁰.

Минпрос (Министерство просвещения) / Наркомпрос / НКП / Народный комиссариат просвещения / Министерство народного образования / МНО / Ministerul Învățământului/ Ministerul Învățământului Public / Comisariatul Poporului pentru Învățământ / – autoritate executivă centrală a URSS și a republicilor unionale cu atribuții în domeniul educației și științei. Comisariatul Poporului pentru Învățământ al RSSM a fost creat la 23 august 1940. În 1941 a fost evacuat în orașul Buguruslan, regiunea Orenburg. Și-a reluat activitatea în 1944, după restabilirea RSSM, cu atribuții de coordonare a activității instituțiilor de învățământ din RSSM. În legătură cu redenumirea Comisariatelor Poporului în Ministerere și SCP în Guvern din 26 martie 1946, este redenumit Ministerul Învățământului al RSSM (până la 6 decembrie 1962); Ministerul învățământului public (6 decembrie 1962–26 decembrie 1978); Ministerul învățământului (26 decembrie 1978–7 aprilie 1988); Ministerul Învățământului Public (7 aprilie 1988–5 iunie 1990); din 5 iunie 1990 – Ministerul Științei și Educației⁴⁷¹.

Минсвязи (Министерство связи) / Уполнаркомсвязи / Ministerul Telecomunicațiilor / Împuternicitul Comisariatului Poporului pentru Telecomunicații / – autoritate publică executivă, responsabilă pentru funcționarea serviciilor poștale, telefo-

nice, telegrafice, radio, a mijloacelor tehnice de radiodifuziune, televiziune, distribuirea presei periodice. Reprezentantul făcea parte din guvernul RSSM cu drept de vot consultativ. Funcția a fost fondată la 23 august 1940 de conducerea de partid a RSSM. Definitiv a fost înființată prin Hotărârea SCP al URSS din 15 octombrie 1940. A fost desființată prin crearea Ministerului Telecomunicațiilor al RSSM la 16 februarie 1955. În 1955–1990 a funcționat ca Ministerul Telecomunicațiilor RSSM, în 1990–1991 – ca Ministerul Informaticii, Informației și Telecomunicațiilor⁴⁷².

Минсельстрой (Министерство сельского строительства) / Ministerul Construcțiilor Sătești / – autoritate publică executivă, responsabilă de efectuarea construcțiilor în sate și promovarea politicii de stat în acest domeniu. Creat la 29 noiembrie 1965. Lichidat la 12 decembrie 1985⁴⁷³.

Минстройавтодор / Минавтодор (Министерство строительства и эксплуатации автодорог) / Ministerul Construcțiilor și Exploatării Drumurilor Auto / – autoritate publică executivă, responsabilă pentru construcția, întreținerea și reparația drumurilor auto. Fondat la 5 septembrie 1972. La 20 iulie 1988 a fuzionat cu Ministerul Transportului Auto și Direcția Principală a Flotei Fluviale în Ministerul Transporturilor și Gospodăriei Drumurilor⁴⁷⁴.

Минтехкультур (Министерство /Народный Комиссариат/ Технических Культур) / Ministerul Culturilor Tehnice/ Comisariatul Poporului al Culturilor Tehnice / – autoritate executivă republicană cu atribuții în domeniul culturilor tehnice. Se ocupa cu administrarea producerii soiei, a sfeclei de zahăr, tutunului și a altor culturi tehnice. Fondat la 11 februarie 1946. Din 26 martie 1946 – Minister. La 26 februarie 1947 a fuzionat cu Ministerul Agriculturii nou-format⁴⁷⁵.

Минторг (Министерство Торговли) / Наркомторг – Народный Комиссариат Торговли / Ministerul Comerțului/ Comisariatul Poporului pentru Comerț / – organ al puterii exe-

cutive, responsabil de reglementarea comerțului intern (în special, a comerțului cu amănuntul), de gestionarea întreprinderilor comerciale de stat, de planificarea aprovizionării cu mărfuri și alimente a populației prin rețeaua comercială. Creat la 23 august 1940, cu statut de Comisariat al Poporului. Din 26 martie 1946–Ministerul Comerțului al RSSM⁴⁷⁶.

Минфин (Министерство Финансов) / Наркомфин/НКФ/ Народный комиссариат финансов / Ministerul Finanțelor/ Comisariatul Poporului pentru Finanțe / – autoritate publică executivă republicană cu atribuții în domeniul coordonării activității organelor financiare ale comitetelor executive raionale ale Sovietelor de deputați ai oamenilor muncii, inclusiv activitatea organelor de asigurare socială de stat, ale căror venituri erau îndreptate în corespundere cu planurile dezvoltării economiei naționale pentru finanțarea economiei naționale în perioada 23 august 1940–26 martie 1946. La 26 martie 1946 a fost redenumit Ministerul Finanțelor al RSSM⁴⁷⁷.

Минюст (Министерство юстиции) / Наркомюст / Наркомат юстиции / Ministerul Justiției / Comisariatul Poporului pentru Justiție / – autoritate publică republicană care a administrat justiția în RSSM între 23 august 1940–26 martie 1946. Între 26 martie 1946–25 iulie 1959 – Ministerul Justiției. La 25 iulie 1959 a fost lichidat. Între 25 iulie 1959–21 octombrie 1970 – Comisia Juridică. Între 21 octombrie 1970–5 iunie 1990 – Ministerul Justiției⁴⁷⁸.

МИС (Машинно-Испытательная Станция) / Stația Experimentală de Mașini / – instituție științifică zonală de stat pentru verificarea tractoarelor și a altei tehnici agricole. Prezenta concluzii pentru gradul de pregătire a lor pentru producerea în masă, efectua verificările de control a mașinilor în serii⁴⁷⁹.

МИСИ (Московский инженерно-строительный институт) / Institutul de Ingineri și Constructori din Moscova / – fondat în

1921 cu denumirea de Institutul Practic de Construcții. În 1932–1993 – MISI. Din 1993 – Universitatea de Stat de Construcții din Moscova⁴⁸⁰.

МИФИ (Московский инженерно-физический институт) / Institutul de Ingineri și Fizicieni din Moscova / – înființat la Moscova, în 1942, ca Institutul Mecanic din Moscova. În 1953 – 1993 – **МИФИ**. Între 1993–2001 – Institutul de Stat de Ingineri și Fizicieni din Moscova. Din 2001 – din nou **МИФИ**⁴⁸¹.

МИЭМ (Московский институт электронного машиностроения) / Institutul de Construcție Electronică a Mașinilor/ – fondat în 1962. Din 1993 – Institutul de Electronică și Matematică din Moscova⁴⁸².

МИЭТ (Московский институт электронной техники) / Institutul de Tehnică Electronică din Moscova / – fondat în 1965. Ulterior s-a numit Universitatea Tehnică „MIĂT”. Din 2011 – Universitatea Națională de Cercetare **МИЭТ**⁴⁸³.

МКАД (Московская кольцевая автомобильная дорога) / Șoseaua de Centură a Moscovei / – construită în 1958–1962 pentru decongestionarea Moscovei de transportul de tranzit și redistribuirea fluxurilor de automobile prin traseele suburbane. În perioada sovietică a fost frontiera administrativă a orașului⁴⁸⁴.

ММС (Машино-мелиоративная станция) / Stația de Mașini și Meliorație/ – întreprindere de stat, care, în baza acordurilor cu colhozurile și alte organizații, executa lucrările de meliorare. Mai târziu, au fost reorganizate în Direcții de Construcții și Montaje (SMU) și Detașamente Mecanizate Mobile (ПМО)⁴⁸⁵.

МНИИГЭ (Молдавский научно-исследовательский институт гигиены и эпидемиологии) / Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Igienei și Epidemiologiei / – creat în 1947 la Chișinău. Direcțiile principale de cercetare: elaborarea măsurilor sanitare pentru protecția mediului, igiena hranei și muncii, epidemiologia și diagnosticarea expresă al bolilor bacteriale, parazitare și a virozelor⁴⁸⁶.

МНИИЖуВ (Молдавский научно-исследовательский институт животноводства и ветеринарии) / Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Creșterii Vitelor și al Veterinariei / – instituție de cercetări științifice a Ministerului Agriculturii RSSM. A fost organizată în 1958 în baza Stației Experimentale Moldovenești de creștere a vitelor și veterinarie, creată în 1956. Se afla în s.Cricova-Nouă. Institutul implementa rase noi și le perfecționa pe cele existente, hibride de animale de productivitate înaltă, elabora bazele științifice ale hranei raționale și întreținerii animalelor în complexele industriale, măsurile de profilaxie și luptă cu principalele boli ale vitelor cornute, sisteme de hrană a animalelor și noi tehnologii de aprovizionare, prelucrare și păstrare a furajelor⁴⁸⁷.

МНИИКуС (Молдавский научно-исследовательский институт кукурузы и сорго) / Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Porumbului și Sorgului / – creat în 1975 în baza secției de selecție și creștere a semințelor de porumb a Institutului Moldovenesc de Cercetări Științifice a Culturilor de câmp și a Laboratorului de genetică și selecție a porumbului și sorgului al Secției de Genetică a AȘ URSS. Elabora și perfecționa tehnologiile de creștere a roadelor înalte de porumb și sorg, metodele de creștere a semințelor, a noilor hibride cu productivitate înaltă de porumb și sorg⁴⁸⁸.

МНИИО (Молдавский научно-исследовательский институт онкологии) / Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Oncologiei / – creat în 1960 la Chișinău. Subordonat Ministerului Sănătății RSSM. Oferă ajutor metodologic și consultativ instituțiilor medicale ale republicii în diagnosticarea rapidă și tratarea tumorilor maligne⁴⁸⁹.

МНИИОЗиО (Молдавский научно-исследовательский институт орошаемого земледелия и овощеводства) / Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Agriculturii Irigate și Legumiculturii / – instituție principală de

cercetări științifice a Asociației Științifice de Producție „Dnestr” în domeniul legumiculturii. A fost creat în 1956 în baza stației experimentale de legume și cartofi din Tiraspol, organizate în 1930. Elabora și perfecționa propunerile tehnico-științifice pentru dezvoltarea legumiculturii și agriculturii irigate, crea soiuri și hibride cu roadă sporită a culturilor legumicole, elabora, perfecționa și implementa în procesul de producere tehnologii industriale de creștere a culturilor legumicole pe pământurile irigate și în solul protejat, tehnologii de producere a semințelor culturilor legumicole și a pepinieritului, metode și tehnica irigației, folosirea rațională și intensă a pământurilor irigate⁴⁹⁰.

МНИИП (Молдавский научно-исследовательский институт плодводства) / Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Pomiculturii / – instituție-lider de cercetări științifice a Asociației Științifice de Producție „Codru”. Fondat în 1978 în baza secțiilor Institutului Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Grădinăritului, Viticulturii și Vinificației. Elabora și perfecționa tehnologii complexe de producere a fructelor, probleme de selecție, de studiere a soiurilor, a tehnicii agricole, mecanizării, irigației și aducerii îngrășămintelor culturilor pomice, asigura stimularea progresului tehnico-științific în pomicultură, coordona cercetările științifice și lucrările de implementare a realizărilor sovietice și străine ale științei, tehnicii și experienței progresiste în toate gospodăriile republicii. A elaborat metode de diagnosticare a virozelor culturilor pomice și a propus măsuri de creștere a materialului plantat fără viroze⁴⁹¹.

МНИИПуА (Молдавский научно-исследовательский институт почвоведения и агрохимии) / Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în Pedologie și Agrochimie/ – creat în 1953. În 1957–1960 se numea Institutul Solurilor al Filialei Moldovenești a AȘM. În 1960–1979 se afla în subordinea Ministerului Agriculturii RSSM, din 1979 – în sistemul „Moldselhozhimia”. În 1976, în baza Institutului a fost creată Asociația Științifică de

Producție „Plodorodie”. Institutul este o organizație științifică ce coordonează cercetările în domeniul pedologiei și agrochimiei în republică. Se efectuează cercetări ale resurselor solurilor republicii, a fost stabilită starea lor, se făceau prognoze, recomandări și aprecieri la folosirea lor rațională, elabora tehnologii de protecție a solurilor de eroziune, la ameliorare și însușire a pământurilor cu productivitate scăzută, perfecționa sistemul de folosire a îngrășămintelor, reglementării balanței substanțelor de folos și creșterii productivității⁴⁹².

МНИИПК (Молдавский научно-исследовательский институт полевых культур) / Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice în domeniul Culturilor de Câmp / – instituție principală și de coordonare a Asociației Științifice de Producție „Selecția”. Creat în 1956 în baza Stației Moldovenești experimentale de selecție și a Secției de creștere a plantelor a Filialei Moldovenești a AȘ URSS. Elabora și perfecționa propuneri științifice, tehnico-științifice și economice și prognoza dezvoltarea culturilor de câmp în republică, crea noi soiuri și hibride ale culturilor de câmp, cu productivitate înaltă, și le implementa în producere, efectua creșterea primară a semințelor, se ocupa de elaborarea complexă a tehnologiilor de creștere a culturilor de câmp ș.a⁴⁹³.

МНИИПП (Молдавский научно-исследовательский институт пищевой промышленности) / Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Industriei Alimentare din Moldova / – institut de cercetări științifice, care se ocupa cu elaborarea noilor tehnologii și tehnici de conservare a fructelor și legumelor. Fondat la Chișinău în 1958, în baza filialei ICȘ (institutul de cercetări științifice) unional al industriei de conserve și uscatul legumelor. Direcțiile principale de cercetare: perfecționarea tehnologiei și tehnicii de producere a sucurilor de struguri și de fructe și aplicarea conservării aseptice, folosirea frigului în industria alimentară, uscatul fructelor și legumelor, protecția anticoroziune, cu

folosirea acoperirilor de protecție din epoxid. A fost elaborată și implementată tehnologia de producere a pectinului din măr⁴⁹⁴.

МНИИТ (Молдавский научно-исследовательский институт туберкулеза) / Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice a Tuberculozei / – instituție de cercetări științifice și tratament a Ministerului Sănătății. A fost creat în 1959 la Chișinău. Studia problemele epidemiologiei tuberculozei în condițiile moderne, perfecționarea formelor organizaționale de stabilire rapidă și dispanserizare a bolnavilor cu tuberculoză. Desfășura activități de perfecționare a ajutorului antituberculoză în republică, de centralizare a serviciului bacteriologic, de implementare a noilor metode de diagnosticare a tuberculozei (roentgenologică, radiologică, imunologică, bronhosopică), de aplicare a metodelor ghistochimică, fluorescentă, de microscopie electronică în cercetările științifice, de elaborare a schemei de stabilire a izofermentelor pentru diagnosticarea rapidă a afectării ficatului și vector-cardiografiei la bolnavii cu tuberculoză, de perfecționare a metodelor intervențiilor chirurgicale la tuberculoza osoasă și a plămânilor, la profilaxia chimică a tuberculozei ș.a⁴⁹⁵.

МНИИТ (Молдавский научно-исследовательский институт табака) / Institutul Moldovenesc de Cercetări Științifice asupra Tutunului / - instituție principală de cercetări științifice a Asociației Agroindustriale de tutun „Moldtabakprom”. Se afla în s.Grățiești. A fost creată în 1977 în baza Filialei Moldovenești a Institutului Unional de cercetări științifice în domeniul tutunului și a mahorcii și a Biroului tehnologic și de construcții al Asociației Republicane de Producție „Moldtabakprom”. Efectua cercetări științifice și experimentale în domeniul tutunăritului și industriei tutunului. A elaborat metode eficiente de creștere a productivității și calității tutunului, a creat noi tipuri de utilaj cu productivitate înaltă, de mecanisme și mașini pentru uscatul tutunului, a întocmit harta creșterii, culegerii, uscatului și prelucrării primare a tutunului și a⁴⁹⁶.

МНК (Молдавский научный комитет) / Comitetul Științific Moldovenesc / – primul centru științific al RASSM. A fost creat în 1928. Efectua cercetări în domeniul istoriei, filologiei și științei artelor. A creat primele dicționare, reguli de gramatică a limbii moldovenești/române, programe de studii și manuale. Aici, pentru prima dată în Moldova, a fost descisă doctorantura (1933). În 1934 a fost reorganizat în Institutul de Cercetări Științifice⁴⁹⁷.

Молдавгидромаш (Молдавское производственное объединение насосостроения) / Asociația Moldovenească de Producere în domeniul Construcției Pompelor / – producea pompe electrice pentru alimentarea cu apă a agriculturii, a orașelor și localităților, pentru extragerea zăcămintelor naturale, ameliorare, construcția vaselor, industria chimică etc. Creată în 1972 în baza uzinei de pompe „G.Kotovski”, a uzinei pompelor electrice ermetice „M.Frunze” și a organizațiilor de proiectare a acestora. Includea un birou specializat de construcții, uzina experimentală. Inițial, aici se afla Uzina mecanică și de turnat pentru confecționarea și reparația utilajului agricol, deschisă în 1884. După 1918 a fost divizat în ateliere private. În 1940, în baza atelierelor, a fost creată Uzina de Stat nr.1 pentru turnatul fontei. În 1944, a fost restabilit ca Uzină mecanică. Din 1958 s-a specializat în construcția pompelor electrice și a fost redenumit în Uzina electromecanică, din 1965 – în Uzina de Pompe⁴⁹⁸.

Молдавизолит (Завод по выпуску электроизоляционных материалов) / Uzina de producere a materialelor de izolare electrică / – creată în 1959 la Tiraspol⁴⁹⁹.

Молдавмясомолторг (Трест по производству и хранению в замороженном виде мясной и молочной продукции) – trustul care se ocupa cu producerea și păstrarea în formă congelată a diferitor produse din carne și lapte⁵⁰⁰.

Молдавпищестрой (Строительно-монтажный трест в области пищевой промышленности) / – trustul de construcții și montaj în domeniul industriei alimentare. Fondat la 7 mai 1946⁵⁰¹

Молдавпотребсоюз (Союз потребительских обществ Молдавии) / Uniunea Societăților de Consum din Moldova/ – autoritate de coordonare a activității cooperăției de consum în RSSM. Includea un sistem de structuri județene (până în 1947) și raionale de cooperare a consumatorilor, al căror scop era satisfacerea nevoilor materiale și de altă natură ale membrilor lor. A fost creat la 26 septembrie 1940. A început să funcționeze la 14 octombrie 1940. După război, la 16 decembrie 1944, a fost reorganizat în Direcția Cooperăției de Consum. Era subordonat Uniunii Centrale a Cooperăției de Consum (**Тентросоюз**). Acesta controla executarea planului de achiziții, distribuirea produselor alimentare și a obiectelor de prima necesitate între structurile regionale de consum. Structurile locale: **uezdpotrebsoiuz** (județean), **gorpotrebsoiuz** (orășenesc), **raipotrebsoiuz** (RPS, raional), uniunea raională a societăților de consum (RSPO)⁵⁰².

Молдаврыбпромсбыт (Молдавский трест по продаже рыбной продукции и товаров для рыболовства) / – trustul care se ocupa cu comercializarea producției industriei piscicole și a mărfurilor pentru pescuit⁵⁰³.

Молдавсвязьстрой (Молдавское строительное управление в области связи) / – direcția de construcții în domeniul telecomunicațiilor. Era responsabilă pentru furnizarea utilajului, proiectarea rețelelor de telecomunicații, asigurarea cu energie electrică, construcția și montarea rețelelor de telecomunicații etc.⁵⁰⁴.

Молдавсельэлектро (Республиканская строительномонтажная контора) / Oficiul republican de construcții și montaj/ – instituție de stat, creată în scopul reglementării exploatării stațiilor și rețelelor electrice în zonele rurale ale republicii. Înființată la 4 septembrie 1952. Predecesor: oficiul republican moldovenesc al oficiului unional „Glavselielectro”, fondat la 24 iunie 1947.⁵⁰⁵.

Молдавская республиканская контора Государственно-го Банка СССР / Oficiul Republican Moldovenesc al Băncii de Stat al URSS / – fondat la 10 septembrie 1940. Oficiul organiza, controla și asigură activitatea de creditare, emisie, de calculare, circulație bănească, finanțarea alocărilor capitale, executarea bugetului de stat, evidență și operațiuni etc.⁵⁰⁶.

Молдавстрой / Строительно-монтажный трест / СМТ/ Trustul de construcții și montaj / – principala organizație de construcții în republică în primii ani după a.1944. Creat la 13 noiembrie 1944⁵⁰⁷.

Молдавстройпроект / Проектный институт / Institut de Proiectare / – instituție de stat, creată în scopul proiectării în domeniul construcțiilor în republică. Înființată la 3 martie 1953⁵⁰⁸.

Молдавремонт / Республиканское производственное объединение авторемонтных предприятий / Asociația republicană de producție a întreprinderilor de reparații auto / – creată în 1972 în baza a 4 întreprinderi de reparații auto. Se specializa în reparația capitală a automobilelor, autobuzelor, remorcilor, în producerea utilajului și detaliilor nestandardizate⁵⁰⁹.

Молдавшелк / молдавская республиканская контора/ Oficiul republican moldovenesc / – instituție de stat pentru producerea și comercializarea mătasei în republică. Fondată la 2 iulie 1945⁵¹⁰.

Молдбакалея (Молдавское республиканское бюро по продаже сухих пищевых продуктов) / – oficiu care se ocupa cu vânzarea produselor alimentare uscate (ceai, zahăr, făină, piper etc.) cu termen îndelungat de păstrare⁵¹¹.

Молдбытреклама (Молдавский комбинат по производству и установке рекламных объявлений) / – combinat. Instala publicitate exterioară, standuri informaționale, producea utilaj pentru expoziții, organiza interiorul acestora, crea diferite forme de fațade etc.⁵¹².

Молдбытремстрой / – trust republican de construcții și reparații. Organiza și desfășura lucrări de construcție și reparație a locuințelor la comenzile cetățenilor și reparații la întreprinderile Ministerului deservirii populației. Fondat în 1968⁵¹³.

Молдбытснаб (Молдавское республиканское управление материальных фондов и снабжения) / – direcție a fondurilor materiale și completării. Se ocupa cu comercializarea angro a materialelor forestiere, a utilajului sanitar-tehnic, a produselor nealimentare – haine, încălțăminte, articole din ceramică, sticlă, cuțite, cărți, metale, vopsele, materiale de construcție, preparate medicinale, substanțe chimice etc⁵¹⁴.

Молдбурвод (Молдавский республиканский трест по пробурыванию артезианских скважин) / – trust moldovelesc specializat în forajul sondelor arteziene⁵¹⁵.

Молдбыттрикотаж (Молдавское республиканское объединение по производству и продаже трикотажной продукции) / – asociație republicană de producție. Producea și comercializa haine de tricotaj pentru bărbați, femei, copii, inclusiv jachete, costume sportive etc. A fost creată în 1979 în baza fabricii de tricotaje din Chișinău, organizată în 1952, și a secțiilor de producție pe lângă combinaturi raionale. Furniza articole din tricotaj în cadrul cooperării intersistemice, a deservit 39 de combinate de deservire a populației Includea 11 secții de producere în orașe și localități ale republicii⁵¹⁶.

Молдвзрывпром (Молдавское республиканское предприятие по пробурыванию скважин и подрыву промышленных построек) / Молдмествзрывпром / – întreprindere specializată în forări și aruncări în aer a construcțiilor industriale, extragerea și producerea materialelor inerte⁵¹⁷.

Молдвинпром / Министерство виноградарства и виноделия / Ministerul Viticulturii și Vinificației / – a existat între 29 decembrie 1982–3 decembrie 1985. Predecesor – Asociația Mold-

vinprom, de la care a preluat toate întreprinderile și instituțiile. Lichidat în legătură cu formarea Gosagropromului⁵¹⁸.

Молдвинстрой (Молдавский трест по строительству объектов винной промышленности) – trustul de construcție a obiectelor pentru industria de vinificație⁵¹⁹.

Молдвкусолесотара (Молдавский республиканский трест по производству деревянной тары) / Трест / Trust / – trust al Ministerului industriei gustative al RSSM, specializat în producerea ambalajului din lemn. Creat la 11 iunie 1947⁵²⁰.

Молдвторсырье (Молдавский республиканский трест по поставке и переработке вторичного сырья) / – trust de furnizare și prelucrare a materiei secundare⁵²¹.

Молдвторцветмет (Молдавское республиканское управление по сбору и переработке цветных металлов) / – direcția republicană moldovenească pentru colectarea și prelucrarea metalelor neferoase⁵²².

Молдвторчермет (Молдавское республиканское управление по сбору и переработке черных металлов и металлолома) / – direcția republicană moldovenească pentru colectarea și prelucrarea metalelor feroase și a fierului uzat⁵²³.

Молдгаз / Республиканское производственное управление газификации / Direcția Republicană de Producție pentru gazificare/ – a fost creată în 1980 în baza Direcției de Gazificare. Efectua montarea și exploatarea instalațiilor de gaze, păstrarea și realizarea gazului lichefiat, construcția și exploatarea gazoductelor în orașe și localități rurale, ținea evidența consumului de gaze și calculele pentru consumatori. Includea 15 direcții interraionale de producție, 6 secții de gazificare și direcția de construcții și reparații de montare⁵²⁴.

Молдгалантерея / Объединение магазинов по продаже галантерейных товаров, республиканская база по их хранению / Asociația de magazine, baza republicană / – comerci-

aliza genți, sacoșe, parfumerie, cosmetică, prafuri de spălat, covoare, oglinzi ș.a.⁵²⁵.

Молдгидромеханизация (Молдавское республиканское управление по механизированной обработке почвы с помощью водных потоков) / – Direcția republicană responsabilă pentru efectuarea lucrărilor mecanizate pe soluri cu ajutorul fluxurilor de apă⁵²⁶.

Молдгипроавтотор (Молдавский государственный проектно-изыскательский институт автомобильных дорог) / Institutul Moldovenesc de Stat pentru Proiectarea și Cercetarea Drumurilor Auto / – creat în 1967 în baza oficiului de proiectare și cercetare „Moldavtodorproiect”. Direcțiile principale de activitate: prospectarea și proiectarea traseelor auto, a podurilor și altor construcții de acest gen pe teritoriul republicii. A fost instituția de bază în acest domeniu și promova o politică tehnică unică în domeniul construcției drumurilor⁵²⁷.

Молдгипроводхоз / Молдавский государственный институт по проектированию водохозяйственного строительства / Institutul Moldovenesc de Stat pentru Proiectarea Construcțiilor în domeniul Gospodăriei Acvatice / – creat în a.1965 în baza Secției de hidrotehnie și ameliorare a institutului de proiectare „Moldgiproselihazstroi”. Direcțiile principale de activitate: elaborarea documentației de proiectare și a devizului de cheltuieli la obiectele de construcție acvatică. Institutul proiecta sisteme închise cu ploii artificiale staționare, folosirea tehnicii specializate și a sistemului de irigare cu picături pe spații întinse⁵²⁸.

Молдгипрограждансельстрой (Молдавский институт по проектированию и строительству гражданских и сельских строительных объектов) / – institutul de stat de proiectare a construcțiilor civile și satești. Fondat în a.1960 cu denumirea „Moldgiproselistroi”. Din 1975 – „Moldgiprograjdanselistroi”. Direcțiile principale de activitate: elaborarea planurilor generale, a proiectelor tipice, a documentației de proiect și a calculelor fi-

nanciare pentru construcția în zonele rurale a obiectelor locative civile, culturale, comunale. A fost institutul de bază în domeniul planificării și construcției în localitățile sătești și orășele, în centrele administrative sătești ale republicii⁵²⁹.

Молдгипрозем (Молдавский государственный институт по проектированию и сельскохозяйственной организации территории) / – institutul de stat de proiectare în vederea organizării agricole a teritoriului. Fondat în temeiul hotărârii CC al PCM și Consiliului de Miniștri al RSSM nr.104 din 14 martie 1961 „Cu privire la reorganizarea Ministerului Agriculturii RSS Moldovenești” și a ordinului nr.86 al Ministerului Agriculturii RSS Moldovenești din 21 martie 1961 în baza grupurilor, a detașamentelor de organizare a teritoriului ale Direcției de organizare a teritoriului a Ministerului Agriculturii RSSM. Obiectivele de bază: elaborarea documentației de proiectare și a calculelor financiare pentru construcții, care prevedea sistemul de măsuri pentru folosirea rațională și protecția resurselor funciare, pentru organizarea antieroziei întreprinderilor agricole teritoriale, formarea și folosirea terenurilor, restabilirea și îmbunătățirea acestora, elaborarea materialelor cu scopul de a aloca pământurile pentru scopuri neagricole și pentru construcții gospodărești. Instituția a fondat în republică teoria organizării terenurilor și a implementat-o în practică. Specialiștii instituției elaborau proiecte ale sistemelor zonale ale agriculturii, dezvoltării și amplasării producției agricole pe teritoriul colhozurilor și sovhozurilor, cu argumentarea științifică necesară, ale raioanelor administrative și ale republicii în întregime⁵³⁰.

Молдгипропищепром (Молдавский государственный институт по проектированию объектов пищевой промышленности) / – institutul de stat de proiectare în domeniul industriei alimentare⁵³¹.

Молдгипропром (Молдавский государственный институт по проектированию промышленных объектов) / – institu-

tul de stat pentru proiectarea construcțiilor industriale. Asigura diferite ramuri ale industriei cu documentația de proiectare. Fondat în 1978 în baza secției de proiectare a Institutului „Moldmestpromproiect” și a secției de noduri industriale a Institutului „Moldgiprostroï”. Obiectivele principale de activitate: elaborarea documentației de proiectare și a devizului de cheltuieli pentru construcția întreprinderilor, a clădirilor și obiectelor industriale, a transportului, energeticii, gospodăriei de producție și depozite și a altor construcții industriale pentru agricultură. A îndeplinit funcțiile organizației teritoriale de proiectare a Comitetului de Stat al URSS pentru construcții în Moldova. După proiectele lui a fost construit zona industrială Ciocana Nouă (Chișinău), zona industrială Severnâi (Tiraspol) ș.a.⁵³².

Молдгипросельхозстрой (Молдавский институт по проектированию сельскохозяйственных объектов) / – institut de proiectare a construcțiilor în agricultură. Creat la 26 martie 1963⁵³³.

Молдгипрострой (Молдавский государственный институт по проектированию в области строительства) / – institut de stat pentru proiectarea construcțiilor. Fondat în 1944 ca trust republican „Moldavstroiproiect” (1944–1954). În 1954–1957 – „Moldgiproselistroi”, specializat în proiectarea construcțiilor în orașele și satele republicii. Din 1957 – **Moldgiprostroï**. Din 1969 – principalul institut republican de proiectare pentru construcții în orașele și localitățile republicii. Direcțiile principale de activitate: elaborarea proiectelor de construcție a clădirilor locative și cu destinație obștească pentru orașe de subordine republicană, a planurilor generale și a proiectării detaliate a orașelor și localităților republicii. Realiza proiecte-tip. A elaborat proiectul seriei 143 a blocurilor de locuit cu 9 etaje. Pentru această realizare a obținut în 1980 Premiul de Stat al RSSM⁵³⁴.

Молдглавторгмаш (Молдавское Главное Управление по сбыту продукции машиностроительной промышленности)

сти) / – Direcția principală pentru comercializarea producției industriei de construcție a mașinilor. În RSSM a fost creată la 19 aprilie 1960⁵³⁵.

Молдглавэнерго (Главное Управление по энергетике и электрификации) / Direcția Principală pentru Energetică și Electrificare / – instituție de stat, responsabilă pentru construcția, reparația și păstrarea rețelelor electrice ale republicii. Fondată la 26 noiembrie 1963. Predecesori: Combinatul Energetic Moldovenesc (1955–1961); Direcția Energetică Raională Moldavenergo (1961–1963). Între 26 noiembrie 1963–29 august 1988–Moldglavenergo. Între 29 august 1988–15 iunie 1994 – Asociația de producție în energetică și electrificare „Moldenergo”. Între 15 iunie 1994–13 noiembrie 1997 – Compania de Stat „Moldenergo”. Din 13 noiembrie 1997 – Întreprindere de Stat „Moldtranselectro”⁵³⁶.

Молдгосстройтрест (Молдавский Государственный Строительный Трест) Trustul Moldovenesc de Stat pentru Construcții / – asociație a întreprinderilor de construcții, formată de URSS în RSSM, pentru a începe procesul de construcție a diferitor obiecte în republică. A fost fondat la 14 octombrie 1940⁵³⁷.

Молдзаготскот (Бюро по государственным поставкам крупного рогатого скота и свиней) / Контора / Oficiul / Zagotskot – oficiu unional de aprovizionare a statului cu vite cornute și porci, fondat în 1936. Filiala Moldovenească a fost creată la 27 august 1946⁵³⁸.

Молдзоветснабпром (Молдавское республиканское объединение по поставкам ветеринарных препаратов) / – asociație care producea și aducea în republică un spectru larg de preparate veterinare cu diferite destinații pentru animale și păsări casnice. Provine de la Oficiul republican **Zoovetsnab** al Ministerului Vităritului, creat la 31 iulie 1946⁵³⁹.

Молдинжремдорстрой / Передвижная механизированная колонна по содержанию, строительству и ремонту ав-

томобильных дорог / Coloana mecanizată mobilă / – se specializa în întreținerea, construcția și reparația drumurilor auto, a liniilor de iluminare, în marcajul drumurilor⁵⁴⁰.

Молдкниготорг / Книгокультторг / Молдкнигокультторг / Молдавский отдел торговли книгами и культтоварами / Secția Moldovenească a comerțului cu cărți și mărfuri de cancelarie a Comisariatului Poporului pentru Comerț / – autoritate guvernamentală, înființată la 4 decembrie 1940 în calitate de **Молдавкнигокультторг** (Secția republicană moldovenească a Asociației unionale de comerț cu cărți ale editurilor de stat) (KOGIZ) cu scopul de a organiza comerțul cu cărți, producție poligrafică și de cancelarie, care venea sau era editată în RSSM. A fost lichidată la 11 septembrie 1945, în legătură cu organizarea secției republicane a KOGIZ-ului. Din 15 noiembrie 1949 – **Moldknigotorg** (Asociația Republicană Moldovenească de comercializare a cărților). Includea 3 asociații principale și 39 raionale⁵⁴¹.

Молдкоммунпроект (Молдавский проектный институт в области коммунального хозяйства) / – institut de proiectare în domeniul gospodăriei comunale. Elabora documentația de proiectare și devizul de cheltuieli, efectua cercetări și alte lucrări pentru organizarea gospodăriei locativ-comunale și a altor ramuri, oferea servicii pentru asigurarea tehnico-inginerească a proiectelor⁵⁴².

Молдкоопмонтаж (Управление Молдавпотребсоюза, осуществлявшее строительство инженерных сооружений) / – una din direcțiile Uniunii moldovenești a Cooperației de Consum (**Moldavpotrebsoiuz**). Era responsabilă pentru realizarea diferitor construcții inginerești, care nu erau create de alte organizații specializate⁵⁴³.

Молдкооппищепром (Кооперативное объединение по производству и продаже продовольственных товаров) / – asociație cooperatistă, care producea și comercializa diferite produse alimentare (pâine, carne, produse de panificație, produse din pește etc)⁵⁴⁴.

Молдкультурторг / Обьединение магазинов по сбыту товаров культурного назначения, республиканская база по их хранению) / Asociația de magazine, baza republicană / – comercializa produse de galanterie, jucării, mobilă pentru odihnă, cosmetică, parfumerie, aparate de radio, mărfuri pentru uz casnic, caiete etc⁵⁴⁵.

Молдлес / Лесохозяйственное научно-производственное объединение / Asociația Științifică de Producere în domeniul gospodăriei forestiere / – a fost creată în 1977. Elabora prognoze științifice de dezvoltare a gospodăriei forestiere, implementa metode progresive de creștere a materialelor pentru plantare, metode mai perfecte în crearea plantațiilor forestiere, eficientizarea reproducerii resurselor forestiere, noilor tehnologii de tăiere a pădurilor, protejării pădurilor de boli și dăunători, protecția mediului înconjurător, aplicarea mijloacelor chimice, perfecționarea organizarea producerii și administrării în baza specializării și concentrării producerii agricole. Desființată la 22 iunie 1990⁵⁴⁶.

Молдлесопромсоюз / Молдавский лесопромышленный союз / Uniunea Industrială Forestieră Moldovenească / – asociația, care se ocupa cu aprovizionarea și prelucrarea resurselor forestiere. Biroul organizatoric al acestuia în RSSM a fost creat la 26 septembrie 1940⁵⁴⁷.

Молдметаллоснабсбыт (Молдавское республиканское управление по производству и продаже металлической продукции) / – direcția de aprovizionare cu laminat, producerea și comercializarea articolelor metalice⁵⁴⁸.

Молдминстромпроект (Молдавский НИИ строительных материалов и проектирования) / – Institutul de Cercetări Științifice în domeniul Materialelor de Construcție și Proiectare din Moldova. Creat în 1967. Obiectivele principale: studierea proceselor de extragere a calcarelor subterane, elaborarea și implementarea tehnicii moderne de tăiere a pietrei și a mijloacelor de mecanizare, selectarea componentelor optime de beton în

baza materiei prime locale, elaborarea tehnologiei de producere a ghipsului, a articolelor produse în baza lui, a cărămidei, a altor materiale de construcție, inclusiv a celor din beton armat și a articolelor de beton, proiectarea utilajului nestandardizat pentru mecanizarea și automatizarea procesului de producție⁵⁴⁹.

Молдобувъторг / Объединение магазинов по продаже обуви / Asociație de magazine / – rețea de magazine, în care se vindea încălțăminte pentru femei, bărbați și copii. Direcții specializate – încălțăminte pentru pescari și vânători, încălțăminte specială pentru muncitori cu diferite grade de protecție⁵⁵⁰.

Молдоргдорстрой (Молдавский проектно-технологический трест по строительству дорог) / – trust de proiectare și tehnologie, care efectua toate tipurile de construcție a drumurilor⁵⁵¹.

Молдоргтехсельстрой (Молдавский трест по оказанию организационно-технической помощи в строительстве в сельской местности) / – trust care se ocupa cu acordarea ajutorului organizațional-tehnic în procesul de construcție în zonele rurale⁵⁵².

Молдпивопром / Производственное объединение по производству пивоводочной продукции / Asociație de producere / – fondată în 1973 în baza Direcției de producere a berii a Ministerului Industriei Alimentare al RSSM. Provine de la trustul de producere a berii și apelor „Pivovodtrest”, creat la 17 mai 1946 și transformat, la 4 iunie 1957, în trustul de producere a pâinii, berii și apelor „Hlebopivovodtrest”. Includea secțiile de producere nr.1-2 (ambele la Chișinău), Fabrica de producere a berii și a băuturilor nealcoolice din Bender, fabricile de producere a berii din Bălți, Soroca, Orhei, Cahul. Producea bere „Jiguliovskoie”, „Moskovskoie”, „Aurie”, „Noroc” ș.a., băuturi carbogazoase nealcoolice „Frigușor”, „Rosa rozî”, „Iabloko”, „Vișnea”, „Limon” ș.a., băutura negazată „Krem-soda”, cvasul de pâine, drojdie cu bere în scopuri terapeutice⁵⁵³.

Молдпищестрой (Молдавский республиканский трест по строительству и монтажу объектов пищевой промышленности) / – trust specializat în construcții și montaje al industriei alimentare, care efectua construcția obiectelor industriale ale acestei ramuri. A fost creat în 1967. Includea 4 coloane mecanizate mobile și 1 coloană pentru lucrări în domeniul tehnicii sanitare, a montajului electric, în sisteme de ventilare. Trustul efectua lucrări de construcție și reparație la uzinele de producere a zahărului, de extragere a uleiului, de producere a pâinii, a produselor de panificație⁵⁵⁴.

Молдплемживобъединение (Молдавское Государственное объединение по выращиванию племенного скота) / – asociație de stat pentru vite de rasă. Se ocupa cu administrarea și coordonarea activității fermelor agricole de creștere a vitelor de rasă, care aparțineau republicii⁵⁵⁵.

Молдплодоовощпром (Молдавское республиканское объединение по поставке, хранению, переработке и продаже плодоовощной продукции и картофеля) / – asociație care se ocupa cu aducerea în RSSM, păstrarea, prelucrarea și realizarea producției legumicole și a cartofilor. Creată la 13 iulie 1972. La 16 ianuarie 1981 este transformată în Ministerul gospodăriei pomi-legumicole. La 22 iunie 1990 este lichidată⁵⁵⁶.

Молдплодоовощпромстрой (Молдавский республиканский трест по строительству объектов для овощной промышленности) / – trust de construcție a obiectelor pentru industria legumicolă⁵⁵⁷.

Молдпродмонтаж (Молдавский республиканский трест по производству и установке металлических конструкций и технологического оборудования) / – trust pentru fabricarea și montajul construcțiilor metalice, a utilajului tehnologic, a conductelor și semnelor rutiere⁵⁵⁸.

Молдптицепром /Научно-производственное объединение по птицеводству / Asociația științifică de producere în

avicultură / - fondată în 1973. Producea ouă alimentare și carne de pasăre. Efectua selecția și hibridizarea păsărilor, asigura cu producție de rasă gospodăriile reproductive și fabricile de păsări, elabora și implementa tehnologii moderne de producere a ouălor și cărnii de pasăre⁵⁵⁹.

Молдрасжирмаслопром / Производственное объединение масложировой промышленности / Asociație de producție în industria untului și a grăsimii / – a fost creată în 1970, în baza trustului cu aceeași denumire, fondat la 17 februarie 1945. Se afla la Bălți. Era subordonată Ministerului Industriei Alimentare. Întreprinderile produceau uleiuri de floarea soarelui, de porumb, soia, de ricin, concentrate din fosfatide, săpun ș.a.⁵⁶⁰.

Молдремдорстрой (Молдавский республиканский трест по строительству и ремонту автодорог) / – trust care efectua lucrări în domeniul construcției drumurilor, inclusiv reparația lor și restabilirea completă a traseelor⁵⁶¹.

Молдсантехмонтаж (Молдавский республиканский трест по поставкам систем водоснабжения и отопления для строящихся объектов) / – trust republican, care furniza sisteme de asigurare cu apă și încălzire pentru obiectele de construcție. Era subordonat trustului unional Soiuzorgsantehmontaj. Denumirea inițială – **Santehmontaj**, a fost creat la 27 august 1946⁵⁶².

Молдсахарпром (Молдавское производственное объединение сахарной промышленности) / – asociație de producție a industriei de zahăr. Se ocupa cu comercializarea angro a zahărului⁵⁶³.

Молдсахсвеклотрест / Молдавский сахарно-свекловичный трест / – instituție care se specializa în procurarea și prelucrarea sfeclei de zahăr pentru extragerea zahărului. A fost creată la 12 mai 1953⁵⁶⁴.

Молдсельмаш / Научно-производственное объединение по разработке и производству комплексов томатоуборочных машин, машин для уборки овощей, возделывания и уборки

табака / Asociație de producție pentru elaborarea și producerea complexelor de mașini pentru culesul tomatelor, legumelor, pentru creșterea și culesul tutunului / – a fost creată în 1978 la Chișinău. Producea combine de cules tomate, agregate pentru culesul strugurilor ș.a. Structura principală a Asociației a fost creată în baza atelierului mecanic de reparații, care, în 1963 a fost transformat în Uzină mecanică, în 1965 – în Uzină de construcție a mașinilor agricole din Bălți, care se specializa în producerea mașinilor agricole și a detaliilor pentru acestea⁵⁶⁵.

Молдсельстройтранс / Трест / Trust / – se ocupa cu ridicarea caselor și construcția podurilor, efectua lucrări cu beton și beton armat, cu piatră etc.⁵⁶⁶.

Молдсельхозтехника / Республиканское хозрасчетное объединение по производству, хранению, ремонту и продаже сельскохозяйственной техники) / Asociație republicană aflată la autogestiune / – organizație republicană, care era responsabilă pentru producerea, păstrarea, reparația și comercializarea tehnicii agricole. A fost creată la 14 martie 1961. La 7 septembrie 1978 este transformată în Comitetul de Stat pentru Asigurarea Tehnică și de Producere a agriculturii (7 septembrie 1978–22 iunie 1990)⁵⁶⁷.

Молдсельхозтехпроект / ПКТИ (Производственный Конструкторско-Технологический Институт по техническому проектированию, строительству и технологиям в сельском хозяйстве) / Institutul de producție, construcție și tehnologii în agricultură / – fondat în 1973. Scopurile principale: gestionarea proceselor tehnologice de reparație a tractoarelor, automobilelor, combinelor și a altei tehnici agricole, pregătirea proiectelor de reconstrucție a întreprinderilor și fermelor de creștere a vitelor, înaintarea și implementarea proceselor tehnologice de restabilire a detaliilor, a utilajului tehnologic de reparație, pentru prelucrarea tutunului după culesul lui. Executa lucrări de standardizare, metrologie, normare, de organizare științifică a

muncii la întreprinderile Comitetului de Stat pentru tehnica agricolă al RSS Moldovenești. Era instituția principală pentru elaborarea tuturor tipurilor de documentație pentru reparația tractoarelor produse de Uzina de tractoare din Chișinău⁵⁶⁸.

Молдсельхозхимия / Государственно-кооперативное научно-производственное объединение по агрохимическому обслуживанию сельского хозяйства / Asociație cooperatistă de stat științifică de producție pentru deservirea agrochimică a agriculturii / – fondată la 5 noiembrie 1979. Includea 39 de asociații intergospodărești pentru deservirea agrochimică, 3 coloane mecanizate mobile, Asociația Științifică de Producție „Plo-dorodie”, o stație republicană și 39 de stații raionale de protecție a plantelor. Scopurile de bază: elaborarea propunerilor pentru perspectivele chimizării agriculturii republicii, organizarea complexului de cercetări agrochimice ale solului, a analizei calității furajelor, elaborarea documentației de proiectare și a devizului de cheltuieli pentru folosirea eficientă a mijloacelor de chimizare în agricultură, la creșterea vitelor și la producerea furajelor, executarea lucrărilor de creștere a productivității solurilor, controlul asupra desfășurării de către toți deținătorii de terenuri a măsurilor de luptă cu dăunătorii și bolile plantelor agricole și folosirea mijloacelor chimice pentru lupta cu buruienile, ridicarea construcțiilor antierozive, pentru alunecările de teren și hidrotehnice, efectuarea diferitor lucrări de săpare a pământului. A fost desființată la 22 iunie 1990⁵⁶⁹.

Молдснаббыт (Молдавское управление по поставкам и продаже продукции Госснаба СССР) / – direcția moldovenească pentru furnizarea și comercializarea producției Comitetului de Stat pentru aprovizionarea economiei naționale a URSS. În RSSM a fost creat la 10 ianuarie 1946⁵⁷⁰.

Молдсоюзпечать / Кишиневское городское агентство / Agenția orășenească de comercializare a presei din Chișinău / - a fost creată în 1940 în calitate de secție orășenească, din 1974 –

agenție. Distribuie prin abonări și cu bucata ziare, reviste, săptămânale sovietice și din străinătate. Dispune de puncte de primire a abonărilor la presa periodică. La întreprinderi, organizații, în diferite instituții, inclusiv cele de învățământ, la secțiile de telecomunicații, abonarea era organizată de distribuitorii obștești ai presei. Prin rețeaua de comerț cu amănuntul se efectua vânzarea edițiilor periodice, a literaturii politice și obștești de popularizare, a edițiilor filatelice și a altor mărfuri⁵⁷¹.

Молдспецлифтремонтаж (Молдавское специализированное управление по поставкам, установке и ремонту лифтов и эскалаторов) / – direcție de construcții, care se ocupa cu aprovizionarea, montarea ascensoarelor, escalatoarelor, inclusiv a celor cu destinație specială⁵⁷².

Молдспецстроймеханизация (Молдавский трест по строительству и монтажу отопительного оборудования, водоснабжения и канализации) / – trust. Includea 6 direcții specializate. Creat în 1940. Efectua diferite lucrări de construcție și montaj: montarea rețelelor de asigurare cu apă, de canalizare, de asigurare cu căldură, montarea sistemelor sanitare, complex de lucrări de salubritate a teritoriului – organizarea trotuarelor, a trecerilor pentru automobile, înverzirea, montarea construcțiilor din beton și beton armat, instalarea cărămidei etc. Executa lucrări la obiectele locative, cu destinație culturală, comunală, industrială ș.a. A participat la construcția marilor obiecte ale economiei Moldovei: a uzinelor „Elektromaș”, „Metallolitografia”, a Combinatului de bumbac din Tiraspol, a combinatului de panificație, de mătase, a uzinei „Moldavkabeli” (Bender), a fabricilor de zahăr din Glodeni și Dondușeni, a fabricii de conserve din Cahul, a uzinei de ciment din Rezina, a uzinei metalurgice din Râbnița⁵⁷³.

Молдстройтранс / Сеть магазинов по продаже строительных материалов / база / Rețea de magazine / Baza / – comercializa tehnică de construcție, materiale de construcție, diferite mecanisme⁵⁷⁴.

**Молдстройтрест / Молдавский строительный трест // Trus-
tul Moldovenesc de Construcții /** Creat la 14 octombrie 1940⁵⁷⁵.
**Молдтабакпром / Союзно-республиканское агропромыш-
ленное объединение по табаку / Asociația unional-republi-
cană agroindustrială de tutun /** – asociație care se ocupa, în
RSSM, cu producerea, prelucrarea și realizarea tutunului și a pro-
duselor din tutun. Creată la 2 decembrie 1977. Predecesor: Oficiul
Moldovenesc de Aprovizionare cu tutun „Glavtabak”. Fondat la 5
octombrie 1940. Este restabilit la 24 decembrie 1945 în calitate de
Trust republican „Glavtabaksârie”. Includea asociația științifică
de producție „Maiak”, Institutul Moldovenesc de cercetări știin-
țifice în domeniul tutunului, Combinatul experimental de tutun
din Chișinău, 5 asociații agroindustriale cu fabrici de fermentare
a tutunului, 3 asociații agricole raionale de producție, 3 fabrici
de fermentare a tutunului, 40 de sovhozuri. Scopurile de bază:
creșterea eficienței tutunăritului, perfecționarea administrării
procesului de producere, aprovizionarea și prelucrarea tutunu-
lui, stimularea elaborării și implementării realizărilor progresu-
lui tehnico-științific, creșterea calității materiei prime de tutun,
administrarea proceselor de creștere și prelucrare după cules a
tutunului în toate gospodăriile republicii. A fost desființat la 22
iunie 1990⁵⁷⁶.

**Молдтекстильторг / Объединение магазинов по прода-
же текстильной и бытовой продукции / База / Moldtextil-
torg / Asociație de magazine/ Bază /** – rețea de magazine, în care
se vindeau mașini de cusut și de țesut, tehnică de călcat și utilaj
pentru a face curățenie în casă⁵⁷⁷.

Молдторгмонтаж / – întreprindere republicană, care produ-
cea utilaj pentru organizațiile din sfera comercială⁵⁷⁸.

**Молдторгоборудование / Экспериментальный завод / Uzi-
nă experimentală /** – uzină experimentală cu multe profiluri,
specializată pe utilizarea complexă a întreprinderilor care lucrea-
ză în sfera de producție a industriei hoteliere (hoteluri, restau-

rante), magazine, centre comerciale. Subdiviziune a **Soiuztorgoborudovanie**⁵⁷⁹.

Молдторгодежда (Республиканское торговое управление по продаже одежды) / – Direcția republicană de comercializare a hainelor⁵⁸⁰.

Молдторгпосредконтора (Молдавская торгово-посредническая контора по закупкам и продаже различных товаров) / – oficiu republican comercial-intermediar pentru procurarea și comercializarea diferitor mărfuri⁵⁸¹.

Молдторгреклама/Комбинат по производству этикеток, чеков, крышек, весового и другого оборудования) / – combinat. Producea etichete pentru sticle, securi, utilaje pentru bănci, frigidere, cântare, încălzire⁵⁸².

Молдтрикотажторг / Объединение магазинов по продаже трикотажной продукции / Asociație de magazine/ – comercializa angro articole din tricotaj, șosete și ciorapi⁵⁸³.

Молдунртаря (Молдавское управление по производству и продаже различной тары) / – Direcția pentru producerea și comercializarea diferitor ambalaje⁵⁸⁴.

Молдхимснабсбыт (Управление по продаже резинотехнических и химических объектов, веществ, кислот, растворителей) / – direcția pentru comercializarea materiei plastice, a cauciucului tehnic și a diferitor substanțe chimice, acide, dizolvante⁵⁸⁵.

Молдхлебпром (Республиканское производственное объединение хлебобулочной промышленности) / – asociație republicană de producție în industria de panificație a Ministerului industriei alimentare al RSSM. Fondată în 1972, în baza combinatului de pâine din Chișinău și a fabricilor de producere a pâinii din republică. Producția de bază: pâine, produse de panificație, biscuiți, torturi, pesmeți etc.). Includea fabricile de producere a pâinii nr.1-4, fabrica de drojdie, fabrica de producere a macaroanelor, atelierele experimental-mecanice, școala tehnică,

combinatele de pâine din Tiraspol, Bălți, Bender, fabricile de pâine din Râbnîța, Cahul, Soroca, Orhei⁵⁸⁶.

Молдохторг / Объединение магазинов по продаже строительных материалов и бытовых товаров / Asociație de magazine/ – se ocupa cu comercializarea materialelor de construcție și a celor gospodărești⁵⁸⁷.

Молдшвейснаб (Молдавское республиканское объединение по снабжению швейной продукцией) / – Direcția republicană de aprovizionare cu materiale de confecții, țesături ș.a.⁵⁸⁸.

Молдшвейторг / Объединение магазинов по торговле оптом и в розницу швейной продукцией / Asociație de magazine/ – comercializa țesături, furnitură pentru țesut, mărfuri pentru cusut angro⁵⁸⁹.

Молдэлектромонтаж (Молдавский республиканский специализированный трест по электромонтажу) / – trust specializat în montaje electrice. Fondat în aprilie 1964, când a fost creată Direcția Moldovenească de Montaj a trustului „Тентрелектромонтаж”. În 1970 a fost fondată Direcția Specializată de Montaj din Tiraspol. Trustul efectua lucrări de montaj electric în diferite orașe ale republicii: Chișinău, Tiraspol, Bender, Dubăsari, Suvorovo, Cahul, Comrat, Anenii Noi, Pervomaisk, Râbnîța, la construcția combinatului de bumbac din Tiraspol, a combinatului de covoare din Ungheni, a fabricii de tricotaje din Soroca, a uzinelor de lapte, carne, de producere a conservelor, a vinului, a întreprinderilor industriale Sciotmaș, Mikroprovod, a uzinei metalurgice din Lipețk ș.a.⁵⁹⁰.

Молдэлектросетьстрой (Молдавский республиканский трест по проектированию, исследованию и строительству объектов в области энергетики) / – trust care efectua lucrările de proiectare, cercetare, de construcție și montaj în domeniul energiei⁵⁹¹.

Молдэнергоремонт (Промышленное предприятие по ремонту электростанций, электро и теплосетей) / Moldenergo-

remont / – întreprindere industrială. Efectua reparația utilajului termomecanic, electrotehnic al stațiilor electrice, a întreprinderilor rețelelor electrice și de termoficare a sistemului energetic moldovenesc, a ministerelor republicii. Creată în 1974⁵⁹².

Молдэфирмаслопром / Агропромышленное объединение по производству продукции эфиромасличной продукции / АПО) Asociația Agroindustrială / – asociație agroindustrială pentru producerea materiei prime eterouleioase și a articolelor de parfumerie și cosmetică. Includea 10 sovhozuri-fabrici, sovhozul-tehnicum „Trandafir”, cu pregătirea agronomilor specializați în producerea eterouleioaselor. Sarcinile principale: asigurarea creșterii materiei prime eterouleioase în baza noilor realizări ale științei și tehnicii, ale tehnologiei și organizării eficiente a producerii, lărgirea activității de selecție și a celei semincere, în scopul creșterii noilor soiuri de eterouleioase, rezistente la schimbările climei, creșterea roadei eterouleioaselor și producerea uleiurilor eterice și articolelor de parfumerie și cosmetică de înaltă calitate. Se afla în subordonare unional-republicană (Guvernul RSSM și Ministerul industriei alimentare al URSS). A contribuit la creșterea semnificativă a roadei plantelor uleice, a producerii uleiurilor eterice de calitate înaltă și a produselor cosmetice și de parfumerie. A existat între 9 iunie 1981–22 iunie 1990⁵⁹³.

Молдунпродрезервов / Молдавское территориальное управление Министерства продовольственных резервов СССР / Direcția Teritorială Moldovenească a Ministerului Rezervelor Alimentare al URSS / – era responsabilă pentru completarea rezervelor alimentare ale URSS în cazul unor situații excepționale. Direcția teritorială moldovenească a fost creată la 2 octombrie 1946⁵⁹⁴.

Монолитстрой / Строительный трест / Trustul de construcții / – creat în 1948 cu denumirea „Kișiniovstroï” (1948–1977). Între 1977–1980 – trustul „Jilstroi”. Din 1980 – trustul „Monolitstroï”. Includea 6 direcții de construcție și montare, direcția

de completare tehnică și de producție. A construit clădiri cu un număr sporit de niveluri din beton armat monolit. Construia case, clădiri administrative, obiecte sociale, comerciale, școli, grădinițe, reconstruia case vechi, inclusiv clădirea CC al PCM (astăzi Parlamentul Moldovei), case de locuit cu 20 de niveluri și hotelul „Cosmos” din Chișinău⁵⁹⁵.

Монтажспецстрой / ВТИ (Всесоюзный Технологический Институт по специализированному строительству и монтажу) / – Institutul tehnologic unional de construcție și montaj special⁵⁹⁶.

МОПИ (Московский областной педагогический институт) / – Institutul Pedagogic Regional din Moscova / – fondat în 1931. În prezent se numește Universitatea de Stat de Educație⁵⁹⁷.

МОПР (Международная организация помощи борцам революции) / – Organizația Internațională pentru Asistență Luptătorilor Revoluției / – organizație caritabilă comunistă (1922 – 1948), omolog politic și comunist al Crucii Roșii. În mod oficial, MOPR era organizație nepartizană, a cărei misiune era să ofere asistență juridică, morală și materială victimelor persecuțiilor politice din diferite țări. A oferit asistență financiară și materială revoluționarilor de stânga, în primul rând, comuniștilor condamnați în întreaga lume. În RSSM a fost creată la 20 septembrie 1940⁵⁹⁸.

Мосфильм (Московская киностудия) – studiou de cinema din Moscova. Fondat în 1924. Între 1924–1989 – Mosfilm. În perioada sovietică, a fost unul din cele mai mari studiouri din lume. În 1989–1990 – Asociația de Arte și Producție de Stat „Mosfilm”. Din 19 octombrie 1990 – Concernul cinematografic „Mosfilm”⁵⁹⁹.

МПВО (Местная противоздушная оборона) / Apărare antiaeriană locală / – sistem de măsuri de apărare, care erau realizate de organele puterii locale sub conducerea organizațiilor militare, îndreptate spre protecția populației și a economiei naționale de atacurile aeriene ale inamicului și lichidarea urmărilor acestor atacuri⁶⁰⁰.

МПСМ (Министерство промышленности строительных материалов) / Ministerul Industriei Materialelor de Construcție/ – a fost înființat în anul 1944 cu statut de Direcție. Avea atribuții de proiectare și construcție a obiectelor ce necesitau investigații geologice, gestiona construcția mașinilor de tăiat piatră, a mecanismelor și dispozitivelor pentru muncile în condiții grele și a mijloacelor de transportare. Între 18 decembrie 1956–7 iunie 1957 avea statut de Minister. La 7 iunie 1957 a fost lichidat în legătură cu crearea CEN. La 18 octombrie 1965 a fost restabilit în calitate de Minister al Industriei Materialelor de Construcție al RSSM, care a existat până la 5 iunie 1990⁶⁰¹.

МРО ВААП (Молдавское республиканское отделение Всесоюзного агентства по авторским правам) / Secția Republicană Moldovenească a Agenției Unionale pentru Drepturile de Autor / – creată în 1974. Sarcinile principale: asigurarea respectării drepturilor de autor ale cetățenilor sovietici și străini și ale urmașilor lor legali de folosire a operelor științifice, literare și artistice pe teritoriul RSSM și peste hotare; achitarea onorariilor de autor; stimularea extinderii colaborării internaționale în domeniul științei, artei și culturii; îndeplinirea indicațiilor Agenției Unionale pentru drepturile de autor a URSS, legate de participarea URSS în Convenția Mondială pentru drepturile de autor; controlul asupra executării hotărârilor CC al PCUS și ale Consiliului de Miniștri al URSS în ceea ce privește activitatea VAAP⁶⁰².

МС (Молдова Социалистэ) / – Moldova Socialistă, ziar republican, se edita din 1 mai 1924. Denumirea inițială – **Plugarul Roșu**. Din 27 septembrie 1940, apărea în limba română, numită în acea perioadă moldovenească. Principalul ziar de limba română în perioada sovietică în RSSM. Din 28 iulie 1990 – Moldova Suverană⁶⁰³.

МСС (Машиносчетная станция) / Stație de Mașini de Calcul / – organizație care prelucra informația de evidență și statistică, de planificare economică ș.a. Utilajul principal: mașini de perforare, de calcul etc.⁶⁰⁴.

МСХ (Министерство сельского хозяйства) / Ministerul Agriculturii / – autoritate executivă republicană, cu atribuții de organizare a lucrărilor agricole, de asigurare a îndeplinirii planurilor de achiziție a produselor agricole și de livrare a lor în fondul unional, de organizare a activității de selecție a materialului săditor și semincer. Fondată la 26 februarie 1947. Predecesori: Comisariatul Poporului pentru Cultivarea Pământului – 2 septembrie 1940 – 26 martie 1946 ; Ministerul Cultivării Pământului : 26 martie 1946–26 februarie 1947. Din 26 februarie 1947 aceasta structură a devenit una din direcțiile Ministerului Agriculturii nou-format, care a inclus subdiviziunile mai multor ministere. Ministerul Agriculturii: 26 februarie 1947–30 martie 1962. Între 30 martie 1962–8 martie 1965 – Ministerul Producției și Aprovizionării Producției Agricole. Între 8 martie 1965–3 decembrie 1985 – Ministerul Agriculturii. La 3 decembrie 1985 este lichidat și inclus în Gosagroprom. La 21 iunie 1989 este restabilit (21 iunie 1989–5 iunie 1990). Din 5 iunie 1990 – Ministerul Agriculturii și Industriei de Prelucrare⁶⁰⁵.

МТЗ (Минский тракторный завод) / Uzina de tractoare din Minsk / – a fost deschisă în a.1950. Producea tractoare de marca „Belarus”⁶⁰⁶.

МТМ (Машинно-тракторные мастерские) / Atelierele de Reparație a Tractoarelor / – structuri care se ocupau cu reparația capitală, medie și curentă a tractoarelor, a automobilelor și mașinilor agricole. Au fost de 2 tipuri: pentru reparația a 100 și 250 de tractoare⁶⁰⁷.

МТО (Молдавское театральное общество) / Societatea Teatrală Moldovenească / – organizație obștească ce includea pe artiștii și funcționarii teatrelor. Fondată în 1958. Desfășura activitate organizațională, artistică, culturală, contribuia la creșterea nivelului profesional al lucrătorilor de teatru, stabilea relații cu colegii din alte republici, organiza conferințe, seminare, discuții, concursuri, lecții, rapoarte, expoziții, dări de seamă ale lucrători-

lor de teatru, serate muzicale și literare. Din 1972 pe lângă MTO activa Universitatea Populară a Culturii Teatrale și 2 combinate teatrale – la Chișinău și Bălți⁶⁰⁸.

МТС (Машино-Тракторная Станция) / Stația de Mașini și Tractoare / – întreprindere agricolă de stat, creată pentru acordarea ajutorului tehnic și organizațional colhozurilor. Concentrau principalul utilaj de producție agricolă (tractoare, combine etc.) pentru deservirea colhozurilor, Pentru prima dată, au fost create în 1928 în reg.Odesa a Ucrainei. În 1958, au fost reorganizate în Stații Tehnice de Reparații (RTS). Tehnica, în mare parte mobilă, era oferită colhozurilor. În RSSM au fost create prin hotărârea Guvernului URSS și CC al PC (b) unional nr.2013 din 12 octombrie 1940⁶⁰⁹.

МФТИ (Московский физико-технический институт) / Institutul de Fizică și Tehnică din Moscova / – Fondat în a.1951. Se afla în or. Dolgoprudnâi, reg. Moscova. În prezent, se numește Institutul de Fizică și Tehnică din Moscova (Universitate Națională de Cercetări)⁶¹⁰.

МХАТ (Московский художественный академический театр) / Teatrul Academic de Arte din Moscova / – unul din cele mai cunoscute teatre dramatice din URSS. Fondat în 1898 de K.Stanislavski și V.Nemirovici-Dancenko. În 1898–1901 se numea Teatrul Public de Arte din Moscova. În 1901–1919 – Teatrul de Arte din Moscova. În 1919–1932 – Teatrul Academic de Arte din Moscova. În 1932–2004 – Teatrul Academic de Arte din Moscova „M.Gorki”. Din 2004 – Teatrul Academic de Arte din Moscova „A.Cehov”⁶¹¹.

МХТИ (Московский химико-технологический институт) / Institutul de Chimie și Tehnologie din Moscova / – fondat în 1920. Din 1992 – Universitatea de Chimie și Tehnologie din Rusia⁶¹².

МЭИ (Московский энергетический институт) / Institutul Energetic din Moscova / – fondat în a.1930. În prezent se numește Universitatea Națională de Cercetare MĂI⁶¹³.

МЭИС (Московский электротехнический институт связи) / Institutul Electrotehnic de Telecomunicații din Moscova / – fondat în 1921 cu denumirea Institutul Electrotehnic de Telecomunicații Populare (1921–1938). În 1938–1946 – Institutul de Ingineri de Telecomunicații din Moscova. Între 1946–1988 – МЭИС. În 1988–1992 – Institutul de Telecomunicații din Moscova. Din 1992 – Universitatea Tehnică de Telecomunicații și Informatică din Moscova⁶¹⁴.

Мясотрест (Республиканский трест по производству мясной продукции) / – trust republican al Comisariatului Poporului pentru Industria de Producere a Cărnii și a Laptelui. Era responsabil pentru producerea și comercializarea cărnii în RSSM. Fondat la 7 aprilie 1945⁶¹⁵.

Мясохладпром / – asociație de producție, care se ocupa cu producerea alimentelor din carne (inclusiv congelată), carne de pasăre, a produselor din carne, efectua prelucrarea termică a produselor din carne. A fost creată la 29 octombrie 1963⁶¹⁶.

H

НАТИ / Всесоюзный научно-исследовательский тракторный институт / Institutul Unional de Cercetări Științifice în domeniul Tractoarelor / – a fost creat în 1925 la Moscova în calitate de Secție a Institutului Științific de Motoare Auto. Din 1946 – **НАТИ**. Efectuează cercetări în domeniul teoriei tractoarelor și agregatelor acestora, a elaborărilor tehnice⁶¹⁷.

Нерудстром (Объединение по производству стройматериалов) / – asociația de producție. Se afla în loc. Ghidighici (Vatra). Creată în 1971 în baza direcției de cariere din Chișinău, a carierei de piatră din Micăuți și a uzinei de producere a materialelor de construcție din Strășeni. Producea piatră de construcție și plăci pentru căptușeală din marmură și granit. Includea carierele „Pruncul”, „Micăuți” (r-nul Strășeni), „Orhei” (r-nul Orhei), „Kubani” (r-nul Glodeni), uzina de prelucrare a pietrei (Ghidighici), o echipă de geologi⁶¹⁸.

НЗ (Неприкосновенный запас) // Rezervă intangibilă / – rezerva de produse alimentare, armament, combustibil etc., creat și păstrat pentru folosirea în situații excepționale (în armată, flotă etc.)⁶¹⁹.

НИИ (Научно-исследовательский институт) / Institut de Cercetări Științifice / – instituție pentru desfășurarea cercetărilor și elaborărilor științifice teoretice sau experimentale în diferite domenii ale științei. Pentru prima dată au apărut la sfârșitul sec. XIX – începutul sec. XX. Din mijlocul sec. XX – principala formă de activitate științifică colectivă⁶²⁰.

НИИ НИКФИ (Всесоюзный кинофотоинститут) / Institutul Unional de Cercetări Științifice în domeniul Cinematografiei și Fotografiei / A fost creat în 1929 la Moscova. Efectuează cercetări și elaborări în domeniul tehnicii și tehnologiei cinematografiei⁶²¹.

НИИОСП (Научно-исследовательский, проектно-изыскательский и конструкторско-технологический институт оснований и подземных сооружений) / Institutul de Cercetări Științifice, de Proiectare și Prospectare, de Construcție și Tehnologie a Fundamentelor și Construcțiilor Subterane / – instituție de bază în URSS în domeniul construcției fundamentelor și construcțiilor subterane. Creat în 1931 în calitate de Institut unional pentru construcții complicate și fundamente. În 1958 a fost aprobat ca Institut de bază a ramurii de construcții în sfera fundamentelor și a construcțiilor subterane⁶²².

НИЛ (Научно-исследовательская лаборатория) / Laborator de cercetări științifice⁶²³.

НИР (Научно-Исследовательские Работы) / Lucrări de cercetare științifică / – Muncă de cercetare științifică. Include căutarea, analiza, sistematizarea noilor cunoștințe, înaintarea noilor ipoteze, organizarea cercetărilor, a experimentelor, stabilirea legităților, argumentarea sferei de aplicare a cercetării științifice⁶²⁴.

НИЭИ (Научно-исследовательский институт Госплана СССР) / – Institutul de Cercetări Științifice a Comitetului de Stat pentru Planificare al URSS / – fondat la Moscova în 1955. Studia problemele social-economice ale planurilor de perspectivă, teoria și metodologia economiei naționale⁶²⁵.

НОТ (Научная организация труда) / – Organizarea Științifică a Muncii / – presupune perfecționarea organizării muncii în baza analizei sistemice a realizărilor științei și tehnicii, a fiziologiei și igienei muncii⁶²⁶.

НОУ (Научное общество учащихся „Вииторул”) / Societatea științifică a elevilor „Viitorul” / – Avea următoarele scopuri și sarcini: perfecționarea activității extracurriculare și extrașcolare pentru extinderea și aprofundarea cunoștințelor elevilor și implementarea printre ei a cunoștințelor din sfera științei, tehnicii, agriculturii, dezvoltării tehnico-științifice, de cercetare și ex-

perimentală. A fost creată în 1971 pe lângă Palatul Republican de Pionieri și Elevi⁶²⁷.

НПО (Научно-Производственное Объединение) / Asociația Științifică de Producție / – complex științifico-gospodăresc și de producere, care include organizații de cercetare științifică, de proiectare și construcție, tehnologice, întreprinderi experimentale, uzine. Erau create din anii 1960⁶²⁸.

НТО (Научно-техническое общество) / Societate Tehnico-Științifică / – asociație a savanților, specialiștilor și muncitorilor, organizată pe ramuri de producție. Era condusă de un consiliu. În Moldova Consiliul NTO a fost fondat la 22 mai 1951⁶²⁹.

НТП (Научно-технический прогресс) / Progresul tehnico-științific / – dezvoltarea interdependentă a științei și tehnicii. Este rezultatul perfecționării tehnicii, tehnologiilor, energeticii, mărfurilor și serviciilor în urma folosirii rezultatelor științifice pentru obținerea efectului economic, social, ecologic și informațional⁶³⁰.

НТР (Научно-техническая революция) / Revoluția tehnico-științifică / – Transformarea radicală a forțelor de producție în legătură cu înaintarea științei ca un factor principal în producerea obștească. A început la mijlocul sec. XX⁶³¹.

НЭП (Новая экономическая политика) / Noua politică economică / - era promovată de organele sovietice și de partid în anii 1921–1928 în conformitate cu deciziile Congresului al X-lea al PC(b) unional. Permitea dezvoltarea inițiativei private, crearea unor forme de business sub un control strict al statului, pentru a stimula creșterea economică în URSS⁶³².

O

ОББ (Отдел по борьбе с бандитизмом) Управления Милиции НКВД / МВД / Secția de luptă cu banditismul a Direcției de Miliție / – avea ca scop: îmbunătățirea activității operative și contracarării banditismului. A fost creată la 4 aprilie 1941. În RSSM a fost restabilit la 14 august 1944⁶³³.

Облторг / Облторготдел / Уездторготдел / Отдел торговли исполнительного комитета областного Совета народных депутатов / Областной отдел торговли / Secția de Comerț a Comitetului executiv al Sovietului regional al Deputaților oamenilor muncii / – structură a comitetului executiv regional, județean, raional, orașenesc al Sovietului regional al deputaților oamenilor muncii cu atribuții de organizare a comerțului, de distribuire a produselor în funcție de normele de aprovizionare în regiune. Conform Hotărârii SCP al URSS și a CC al PC(b) unional „Cu privire la planul de înmatriculare a studenților în instituțiile de învățământ superior în anul 1942 și măsurile de consolidare a școlilor superioare” din 5 mai 1942, secțiile regionale de comerț erau obligate să organizeze cantine studentești de tip închis în cadrul instituțiilor de învățământ superior⁶³⁴.

ОБХСС (Отдел по борьбе с хищениями социалистической собственности и спекуляцией) / Secția de luptă cu delapidările proprietății socialiste și cu specula / – subdiviziune a Comisariatului Poporului/Ministerului Afacerilor Interne pentru combaterea delapidărilor proprietății socialiste în organizațiile și instituțiile comerțului de stat, ale cooperăției de consum și celei individuale, în întreprinderile de stat, și a speculei. Creată la 16 martie 1937. A existat până la prăbușirea URSS. În Rusia, în februarie 1992 a fost reorganizată în Direcții Principale pentru Crimele Economice. În RSSM a fost înființată la 18 iunie 1941⁶³⁵.

ОВИР (Отдел выдачи виз и регистраций) / Secția de Vize și Înregistrări/ – secție a Ministerului de Interne, care se ocupa cu eliberarea vizelor și înregistrarea străinilor și persoanelor fără cetățenie, cu excepția persoanelor care erau înregistrate la Ministerul de Externe. Elabora și documente cu privire la admiterea pentru cetățenia sovietică și privitor la ieșirea din aceasta. A fost fondat în 1935. În Federația Rusă, în 1993, a fuzionat cu serviciul de pașapoarte. A funcționat până în 2004–2005⁶³⁶.

ОГИЗ / (Объединение государственных книжно-журнальных издательств РСФСР) / Asociația editurilor de stat din RSFSR/ – asociație de stat a editurilor sovietice (1930–1949) de pe lângă Comisariatul Poporului pentru Învățământ al RSFSR (1930–1946), din 1946 – de pe lângă Guvernul URSS⁶³⁷.

ОГПУ (Объединенное государственное политическое управление) / Direcția Generală Politică a Statului / – organ de protecție a securității statului în URSS în 1923–1934. În subordinea lui intrau și trupele de frontieră. Conducea activitatea Direcțiilor Politice de Stat ale republicilor unionale și autonome. În 1934 a fost inclusă în Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne și redenumită în Direcția Principală pentru Securitatea Statului (**ГУГВ**)⁶³⁸.

Одестранстрой / Строительное управление №135 треста / Direcția de construcții nr.135 al trustului / – direcție de construcții a trustului din Odesa, care activa în Moldova. Domeniul de activitate: transportarea încărcăturilor, construcția obiectelor industriale și comunal-locative, servicii de reparații și construcție, construcția și reparația căilor ferate, construcția infrastructurii de transport⁶³⁹.

Округ / District (în URSS)/ – teritoriu administrativ al republicii unionale, care include câteva regiuni, raioane, cu propriul centru în capitala unei regiuni/raion. În RSSM existau 4 districte – Bălți, Cahul, Chișinău, Tiraspol. Ele au fost create la 1 februarie 1952 și lichidate la 15 iunie 1953. Comparativ cu județele, existente în pe-

rioadă 1940–1947, districtele includeau și raioanele de pe malul stâng al Nistrului. Structurile districtului: **okrfinotdel** (secția de finanțe); **okrplan** (secția de planificare); **okrispolkom** (comitetului executiv); **okrono** (secția de învățământ) etc.⁶⁴⁰.

ОКС/УКС/ (Отдел / Управление / капитального строительства) / Secția/Direcția de Construcții Capitale / – se ocupa cu proiectarea, construcția și reconstrucția noilor obiecte, elaborarea planurilor și termenelor noilor construcții, asigurarea lor financiară, aducerea materialelor de construcții etc.⁶⁴¹.

ОМЛ (Основы марксизма-ленинизма) / Bazele marxismului-leninismului / – una din disciplinele de bază în instituțiile de învățământ superior din URSS. Studia sistemul științific de viziuni filosofice, economice, politice ale lui K.Marx, F.Engels, V.Lenin și opiniile acestora privitor la cunoașterea și transformarea lumii, la legile dezvoltării societății, naturii și conștiinței omenești, la legile luptei de clasă a muncitorilor contra burgheziei și moșierimii pentru a construi societatea comunistă. În calitate de obiect obligatoriu de studii la instituțiile de învățământ superior al URSS a fost introdus în 1925. În 1956, în aceste instituții a fost introdus cursul de istorie a PCUS și materialismul dialectic. Predarea lor a fost anulată în 1990⁶⁴².

Оптбакалея (Оптовая база по хранению и сбыту бакалейных товаров) / Молдавская республиканская база / Baza republicană moldovenească / – instituție care se specializa în păstrarea și comercializarea angro a produselor de băcănie, a condimentelor, făinei, amidonului. Baza moldovenească a fost fondată la 15 aprilie 1948⁶⁴³.

Оптметиз / Всесоюзная контора по торговле металлическими изделиями, силикатными и химическими товарами, мебелью, молдавская база / Oficiul unional pentru comercializarea angro a articolelor din metal, silicate și chimice, a mobilei, baza moldovenească / – a fost creată la 3 iunie 1941⁶⁴⁴.

ОПХ (Опытно-показательное хозяйство) / Gospodărie experimentală-model / – gospodărie agricolă experimentală, unde se efectuau diferite experimente, majoritatea cărora ulterior erau aplicate în economia națională, de aceea în aceste gospodării permanent erau aduși oaspeți străini⁶⁴⁵.

Оргбюро ЦК ВКП (б) / Biroul Organizatoric al CC al PC (b) unional / – a existat în perioada ianuarie 1919 – octombrie 1952. Sarcina de bază: administrarea muncii organizatorice, în special selectarea și distribuirea cadrelor, controlul executării deciziilor, păstrarea relațiilor corecte ale organelor de partid cu cele de stat, sindicaliste, de tineret etc., organizarea evidenței și informației interne în partid, perfecționarea structurii organelor de partid. La Congresul al XIX al CC al PCUS a fost lichidat Biroul Organizatoric și sarcinile lui au fost preluate de Secretariatul CC al PCUS și Secretariatele CC ale PC al republicilor unionale⁶⁴⁶.

Оргинстр (Оргинструкторский отдел / Организационно-инструкторский отдел) / Secția de Organizare și Instrucțiuni/a CC al PC (b) M. Se ocupa cu selectarea, distribuirea, îndrumarea cadrelor partinice pe domenii. Creat la 4 iulie 1940⁶⁴⁷.

Оргколхозстрой (Проектно-технологический трест по контролю качества строительства в сельской местности и колхозах) / – trust de proiectare și tehnologii, se ocupa cu asigurarea controlului eficient asupra calității obiectelor de construcții, inclusiv a calității locuințelor construite pentru cetățeni, asupra reducerii costului acestora în colhozuri⁶⁴⁸.

Орготдел (Организационный отдел) / – secție a instituției/ întreprinderii care se ocupă cu probleme organizatorice⁶⁴⁹.

Оргпищепром (Специализированный трест по поставкам оборудования для пищевой промышленности) / – direcție specializată de pornire-ajustare a trustului: furniza utilaj pentru industria alimentară a republicii⁶⁵⁰.

Оргстрой (Проектно-технологический трест) / – trust tehnologic de proiectare. Fondat în 1962. Acorda ajutor practic orga-

nizațiilor Ministerului Construcțiilor pentru ridicarea nivelului și eficienței producerii în baza implementării noilor forme și metode de administrare, a principiilor muncii, tehnicii și tehnologiei noi, a mecanizării proceselor de construcție, a elaborării și creării mașinilor, mecanismelor și instrumentelor eficiente. A implementat construcția caselor cu 12-16 niveluri din beton armat monolit, montarea clădirilor din panouri mari, avea 200 de garnituri de mașini, mecanisme și instrumente pentru îndeplinirea lucrărilor de construcții și montaj de bază⁶⁵¹.

ОПС (Отделы рабочего снабжения) / Servicii de aprovizionare a muncitorilor – organizații (întreprinderi) de stat ale comerțului cu amănuntul, care desfășurau servicii de comerț și asigurare materială a angajaților din diferite ramuri ale economiei naționale printr-o rețea închisă de magazine și unități economice de alimentație publică. Efectuau deservirea comercială a muncitorilor și funcționarilor întreprinderilor diferitor ramuri ale industriei, construcțiilor sau transportului în conformitate cu specificul organizării funcționării acesteia în zonele unde lipsea o rețea dezvoltată de magazine ale Ministerului de Comerț. Sunt organizate în cadrul întreprinderii respective de producție sub conducerea directorului adjunct al întreprinderii pentru aprovizionarea muncitorească. Au fost create în baza Hotărârii CC al PC (b) unional și al SCP unional din 4 decembrie 1932 „Cu privire la lărgirea drepturilor direcțiilor uzinelor în chestiunea asigurării muncitorilor și îmbunătățirii sistemului de cartele”. În RSSM s-a organizat ca subdiviziune a organizațiilor și întreprinderilor încă în timpul războiului sovieto-german, în legătură cu trecerea de la liberul schimb la aprovizionarea populației prin sistemul de cartele. Se subordonau Comisariatului Poporului pentru Comerț / Ministerului Comerțului RSSM. Dispuneau și de gospodării subsidiare. Parțial, au fost lichidate în perioada postbelică, considerându-se că și-au îndeplinit misiunea. Altele au funcționat până la prăbușirea URSS⁶⁵².

ОРУД (Отдел по регулированию уличного движения) / Secția de Reglementare a Circulației Rutiere / - fondat în mai 1931. În 1961 a fuzionat cu GAI⁶⁵³.

ОСОАвиахим (Общество содействия обороне СССР/Общество содействия обороне, авиационному и химическому строительству) // Societatea Sovietică pentru Asistență Apărării, Construcției Aeronautice și Chimice / Societatea pentru asistența apărării URSS / Societatea pentru asistența apărării, construcției aviatice și chimice / – organizație social-politică sovietică de apărare, care a existat în perioada 1926–1948. Este una din organizațiile predecesoare DOSAAF-ului⁶⁵⁴.

ОСТ (Отраслевой стандарт) / Standard ramural / – a fost stabilit pentru producția care nu era cuprinsă de standardul de stat, a cărei reglementare era necesară pentru asigurarea calității producției ramurii menționate. În calitate de OST erau descrise situații tipice, care, după verificarea importanței, au servit ca bază pentru emisia standardului de stat respectiv. Era introdus de minister sau departament⁶⁵⁵.

ОТЗ (Отдел труда и зарплаты) / Secția de Muncă și Salarizare / – verifica corectitudinea normelor și regulile în muncă, efectua controlul asupra respectării normelor și standardelor, analiza cheltuielile la achitarea salariului, era responsabilă pentru elaborarea metodelor de sporire a eficienței timpului de lucru, a formelor raționale de achitare a salariului, a regulamentelor cu privire la înlesniri și clasificări în muncă, pentru introducerea suplimentelor și a altor adaosuri la salarii, pentru regimurile optime de muncă și odihnă etc.⁶⁵⁶.

ОТК (Отдел технического контроля) / Secția Controlului Tehnic / – subdiviziune structurală a întreprinderii/asociației. Efectua controlul calității mărfurilor și a serviciilor prestate⁶⁵⁷.

ОУР/УУР (Отдел/Управление Уголовного Розыска) / Secția/Direcția de Urmărire Penală / – subdiviziune a organelor aface-

rilor interne, în funcțiile căreia intră protejarea vieții, sănătății, drepturilor și libertăților cetățenilor, a averii de atentate criminale: asigurarea coordonării, analiza, controlul activității organelor de urmărire penală pentru stabilirea, prevenirea, contracararea, descoperirea crimelor penale, stabilirea criminalilor și cetățenilor dispăruți etc. În Rusia Sovietică a fost creată la 5 octombrie 1918. La 10 aprilie 1922 devine subdiviziune separată. În iulie 1946, Secția de urmărire penală a Ministerului de Interne al URSS este transformată în Direcția urmăririi penale⁶⁵⁸.

ОЭЭС (Объединенная электроэнергетическая система)
/ Sistem Electroenergetic Unificat / – Sistem electroenergetic, format în urma fuzionării câtorva sisteme energetice separate, care și-au păstrat administrarea independentă⁶⁵⁹.

Партархив ЦК КП (б)М/ ЦК КПМ / Партийный архив ЦК КП (б)М/ЦК КПМ /Arhiva de Partid a CC al PC (b)M / CC al PCM / – subdiviziune a CC al PC (b)M / CC al PCM, care concentra documentele Comitetului Central al PCM, ale comitetelor județene, raionale, orășenești de partid referitoare la toate sferele vieții în URSS și ale vieții de partid interne. După 1991 s-a transformat în Arhiva Organizațiilor Social-Politice ale Republicii Moldova, iar în 2022 – în Direcția Arhiva Organizațiilor Social-Politice ale Republicii Moldova. A fost fondată la 7 septembrie 1945⁶⁶⁰.

Партиздат / Издательство партийной литературы / Editura literaturii de partid / – editura, creată în anul 1918 ca editura partinică „Communist”. Din 1919 – secție a literaturii de partid în cadrul Editurilor de Stat ale RSFSR. În 1931–1940 – Partizdat. În 1940 a fuzionat cu Editura de literatură social-economică (**Соцэксиз**) și, din ianuarie 1941, se numea Editura de Stat pentru Literatură Politică (**Gospolitizdat, Politizdat**). Avea misiunea de a tipări literatură politică și tehnică cu caracter revoluționar. Era subordonată Secției cultură și propagandă a CC a PC(b) unional. Din 1992 – editura „Республика”⁶⁶¹.

Партколлегия / Colegiu de Partid / – colegiul de pe lângă Comisia Controlului Partinic pentru examinarea cazurilor, legate de încălcarea eticii și disciplinei de partid. În PC (b) al Moldovei este creată la 3 iulie 1944. A funcționat până la Congresul al XIX-lea al PC (b) unional (5 – 14 octombrie 1952), când, în legătură cu schimbările din statutul partidului, a fost desființată⁶⁶².

Парткомиссия / Партийная комиссия при ЦК КПМ / Comisia de Partid de pe lângă CC al PCM – verifica respectarea disciplinei de partid, tragea la răspundere pe comuniștii care încălcau programul și statutul partidului, disciplina partinică și cea de stat

sau morală partinică; examina apelurile comuniștilor la deciziile organelor partinice locale. Creată în conformitate cu deciziile Congresului al XIX-lea al PC (b) unional (5–14 octombrie 1952)⁶⁶³.

Парторг (Партийный организатор) / Organizator de partid / -lider al organizației primare de partid, ales de membrii acestei organizații. În unele cazuri, putea fi numit de structura partinică ierarhic superioară⁶⁶⁴.

ПВО (Противовоздушная оборона) / Sistem de Apărare Antiaeriană / – sistem de protecție de atacuri aeriene ale inamicului în timp de război, de blocare a spionajului aerian, de creare a problemelor pentru forțele aeriene ale inamicului, de reducere a daunelor, aduse de acestea⁶⁶⁵.

ПВС МССР (Президиум Верховного Совета МССР) / Preziidiul Sovietului Suprem al RSSM / – formal a fost organul suprem al puterii de stat în RSSM, care conducea ramura legislativă și executivă, adopta legi, numea miniștrii, șefi ai Comitetelor de Stat, conducători ai organelor puterii locale etc. A fost creat la 8 februarie 1941⁶⁶⁶.

ПВХО (Противоздушная и химическая оборона) / – apărare antiaeriană și antichimică⁶⁶⁷.

ПДМК/ПМК (Передвижная механизированная колонна) / Coloana Mecanizată Mobilă / – întreprindere auto mobilă. Se ocupa cu exploatarea și reparația capitală a diferitor obiecte ale industriei și energiei⁶⁶⁸.

Педучилище / Педагогическое училище / Școala Pedagogică / – instituție de învățământ mediu, care pregătea profesorii pentru școala primară⁶⁶⁹.

Пищепромомформление / Кишиневский комбинат тары и промышленного оформления / Combinatul de ambalaj și perfectare industrială / – creat în 1976. Se specializa în crearea originalelor pentru ambalaje, cutii, etichete și executarea lor poligrafică⁶⁷⁰.

Пищеснаб /Трест/ Trust/ – instituție care asigură întreprinderile alimentației publice cu produse alimentare, ingrediente, utilaje, etichete. În RSSM a fost fondat la 26 decembrie 1947⁶⁷¹.

Пищеторг / Управление торговли пищевыми товарами / уезд/гор/рай/ пищеторг/Direcția Comerțului cu produse alimentare/județeană/orășenească/raională / – structură a autorităților locale, responsabilă de organizarea comerțului cu produse alimentare. Provine din trustul **Пищеторг (Пищеторг)** al Ministerului industriei alimentare, creat la 18 iulie 1946. Avea subdiviziuni județene (până 1947); raionale, orășenești⁶⁷².

ПКБ АСУ (Проектно-конструкторское бюро автоматизированных систем управления) / Biroul de Construcții și Proiectare a Sistemelor Automatizate de Administrare / – fondat în 1978. Elabora și implementa în economie sisteme organizațional-tehnice integrate de administrare a întreprinderilor industriale, rețele de calcul, centre de calcul de uz colectiv, sisteme de administrare a proceselor tehnologice și obiectelor tehnologice, sisteme de proiectare automatizată, crea noi metode și aparate fizice pentru obținerea și transferarea informației cu privire la starea proceselor tehnologice și obiectelor de administrare în sistemele de autoreglementare, în baza proceselor infiltrate, a complexelor robototehnice etc.⁶⁷³.

Плановый отдел исполкома / Уездплан / Райплан / Горплан / Secția Planificare a Comitetului executiv/ Județeană/Raională/ Orășenească / – structură a Comitetului executiv județean, raional, orășenească cu atribuții de planificare a economiei orașului și control asupra implementării planurilor economice⁶⁷⁴.

ПО (Производственное объединение) /Asociație de Producție / – complex specializat gospodăresc și de producție, din care făceau parte câteva întreprinderi, apropiate după sfera de activitate, inclusiv fabrici, uzine, ICȘ, organizații de constructori, tehnologice etc., care aveau legături de producție între ele și o administrare centralizată. Funcționau în baza Regulamentului cu

privire la asociațiile de producție/combrate, adoptat de Guvernul URSS la 27 martie 1974⁶⁷⁵.

Подземметаллозащита (Республиканское управление по защите газопроводов и подземных коммуникаций от коррозии) / – Direcție republicană, întreprindere de gazificare. Responsabilă pentru protecția gazoductelor și țevelor subterane de coroziune electrochimică; de instalarea utilajului de protecție electrochimică, a izolatoarelor electrice, de măsurarea stării solurilor, a nivelului de rezistență a cablurilor etc.⁶⁷⁶.

Подхоз / Подсобное сельскохозяйственное хозяйство / Gospodărie Agricolă Subsidiară / - Instituțiilor de învățământ superior din RSSM li s-au acordat unități de producție agricolă (terenuri arabile, vii, livezi, grădini etc.) cu uneltele și mijloacele de muncă necesare, exploatate pentru îmbunătățirea/suplimentarea alimentației personalului științifico-didactic și a studenților⁶⁷⁷.

Политбюро ЦК КПСС (Политическое бюро Центрального Комитета Коммунистической Партии Советского Союза) / Biroul Politic al Comitetului Central al PCUS / Partidului Comunist al Uniunii Sovietice / – se alegea de către CC al PCUS pentru administrarea activității partidului în perioada dintre plenary și congrese. Rezolva cele mai importante probleme ale vieții interne și externe ale URSS. În 1952–1966 se numea Prezidiul CC al PCUS. A funcționat în perioada anilor 1919 – 1991⁶⁷⁸.

Политико-просветительная работа / Политпросветработа / Lucru de iluminare politică / – activitate legată cu implementarea și răspândirea în masă a cunoștințelor politice⁶⁷⁹.

Политотдел (Политический отдел) / Secția Politică / - organe de partid în armată, flotă, în unele ministere și departamente pentru consolidarea administrării și a lucrului politic. Au existat în 1933 – 1956 ca o formă excepțională de conducere. Funcționau în baza instrucțiunilor speciale ale CC al PCUS. Aveau drepturi ale comitetelor partinice de producție⁶⁸⁰.

Политчасть (Политическая часть) / Unitate politică / – secție care organiza activitatea politică la întreprindere, în subdiviziune⁶⁸¹.

Постпредство (Постоянное представительство МССР при Правительстве СССР) / Reprezentanța permanentă a RSSM pe lângă Guvernul URSS / – creată la 18 iunie 1941, pentru a stabili relații permanente ale Guvernului Sovietic cu Guvernul RSSM. Reprezenta interesele politice și social-economice ale republicii în fața conducerii sovietice. La 16 octombrie 1992, în baza hotărârii Guvernului, a fost transformată în Ambasada Moldovei în Rusia⁶⁸².

ППКО (Партийных, профсоюзных, комсомольских органов) Отдел / Secție / – subdiviziune a organelor de partid, care controla și rectifica funcționarea organelor partinice, sindicale, comsomoliste. Din 1954 – **ОРО** (secția organelor de partid)⁶⁸³.

ППП (Промышленно-производственный партком) / Comitetul de Partid Industrial și de Producție / – structură partinică. Au fost create la 23 noiembrie 1962, pentru a concentra în ele pe comuniștii întreprinderilor industriale ale regiunii și a stimula creșterea industrială. Au fost lichidate la 4 decembrie 1964⁶⁸⁴.

Продармия (Продовольственно-реквизиционная армия) / Armata de Rechiziție a Alimentelor / – a existat între 1918–1921. În 1918–1919 era subordonată Comisariatului pentru Alimentație (Narkomprod). În 1919–1921 făcea parte din trupele de pază internă. Organizau sărăcimea sătească, confiscau pâinea de la țărani înstăriți, luptau cu revoltele țărănimii, desfășurau o activitate de agitație și propagandă în sate. A fost lichidată după introducerea noii politici economice (1921)⁶⁸⁵.

Продкомы (Продовольственные комитеты) / Comitete de Alimentație / – din noiembrie 1917 – organe locale ale Comisariatului Poporului pentru Alimentație. În 1919–1921 îndeplineau cerințele sistemului privind predarea obligatorie a surplusului de produse agricole (**prodrazviorstka**). În 1921–1924 – secții ale sovietelor locale, însărcinate cu colectarea impozitului alimentar⁶⁸⁶.

Продналог (Продовольственный налог) / Impozit alimentar / – era achitat de gospodăriile țărănești în Rusia Sovietică/ URSS între 21 martie 1921–10 mai 1923 și a înlocuit **prodrazviorstka**. Mărimea era stabilită în fiecare primăvară, până la semănat, pentru fiecare tip de producție agricolă, dar mult mai redus decât până în 1921, în dependență de condițiile locale și de gradul de înstărire a gospodăriei (cele mai sărace nu le achitau). În 1923 a fost înlocuit cu un impozit agricol unic⁶⁸⁷.

Продотряд (Продовольственный отряд) / Detașament alimentar/ - formațiune înarmată specială, care participa la realizarea dictaturii alimentare în Rusia Sovietică pe teritoriile controlate de bolșevici. Primele detașamente alimentare au fost create în noiembrie 1917 din muncitori, soldați și marinari ai Comitetelor militar-revoluționare din Petrograd și Moscova. Se formau după principiul voluntar, în mare parte, din muncitorii din centrele industriale, sărăcimea sătească, trimiși în detașamente alimentare la recomandarea organelor sovietice, partinice și sindicaliste. Erau conduși în majoritate de bolșevici. Erau trimiși în regiunile care produceau grâu, unde, inițial, procurau pâine, o schimbau sau o primeau în calitate de compensare pentru reparația utilajului agricol, participarea în strângerea pâinii etc. Insuficiența acută de mijloace în organizațiile locale, creșterea rapidă a prețurilor la produsele alimentare, lipsa de interes al țăranilor pentru aprovizionare în condițiile propuse au determinat autoritățile bolșevice să extindă metodele violente de expropriere a pâinii. Pentru realizarea acestui scop, în mai 1918, a fost creată **Prodarmia (armata alimentară)**⁶⁸⁸.

Продразверстка (Продовольственная разверстка) / Predarea obligatorie a surplusurilor de produse agricole / – sistem de aprovizionare cu produse agricole în anii 1919–1921. Prevedea predarea obligatorie de către țărani a surplusurilor de produse agricole la prețuri stabile. Era organizată de structurile Comisariatului Poporului de Alimentație, de detașamentele de alimenta-

ție, comitetele sărăcimii, sovietele locale. Planul regional de predare era divizat pe județe, voloste, localități, curți țărănești. A fost înlocuit cu impozitul alimentară⁶⁸⁹.

Проектмебель (Научно-производственное объединение, мебельная фабрика) / – asociație științifică de producție, fabrică experimentală de mobilă. Producea mobilă la comenzi individuale și modele experimentale⁶⁹⁰.

Промзона (Промышленная зона) / Zona industrială / – teritoriu al orașului pe care se aflau întreprinderile industriale⁶⁹¹.

Промплодоовощтрест / Государственный трест плодовоовощной промышленности / Trustul de Stat pentru industria fructelor și legumelor / – asociație republicană de organizare, cu atribuții de achiziționare, conservare și vânzare a legumelor și fructelor. Fondat la 1 aprilie 1946 cu denumirea **Promplodoovoșci**. Din 13 aprilie 1948 – **Moldpromplodoovoșci**. Mai târziu i-a fost atribuită denumirea **Promplodoovoșcitrest**⁶⁹².

Промсвязьмонтаж (Молдавское Управление одноименного треста, производившего системы сигнализации и другое противопожарное, вентиляционное, электромонтажное и другое оборудование) / – direcție a trustului. Se ocupa cu producerea sistemelor de semnalizare și a altor utilaje antiincendiar, de ventilare, de montaj electric, pentru instalarea rețelelor de telecomunicații ș.a⁶⁹³.

Промсоюз / Союз промысловой кооперации / Uniunea Cooperației Meșteșugarilor / – organizație ce avea drept scop să unească și să conducă activitatea artelurilor/cooperativelor meșteșugărești/industriale mici pentru producerea în comun a mărfurilor și acordării serviciilor⁶⁹⁴.

Промстрой (Строительный трест) / Молдпромстрой / – trust de construcții. A fost creat în 1945. Cu denumirea **Promstroï** apare din 5 septembrie 1961. Efectua, în mare parte, construcția întreprinderilor și a altor obiecte de producție la Chișinău, inclu-

siv uzina de tractoare, combinatul de piele, combinatul de utilaj alimentar, case de locuit⁶⁹⁵.

Промутиль (Фабрика по переработке металлических отходов) / – fabrică de prelucrare a deșeurilor metalice la Chișinău⁶⁹⁶.

ПСЧ (Пожарно-спасательные части) / Unități Antiincendia-re de Salvare / – subdiviziuni speciale pentru lichidarea incendiilor⁶⁹⁷..

Птицепромтрест / Молдавская контора / Oficiul moldovenesc / – asociație unională a întreprinderilor industriei de creștere a păsărilor, care efectua controlul operativ, cel de producere și financiar asupra organizațiilor sale. Oficiul moldovenesc al asociației a fost creat la 28 aprilie 1941⁶⁹⁸.

ПТО (Производственно-технический, в партийных органах – Промышленно-транспортный) Отдел / Secție / 1) la întreprinderi – secție tehnică și de producere; 2) în organele de partid – secție industrială și de transport⁶⁹⁹.

ПТУ (Профессионально-технические училища) / Școli Profesional-Tehnice / – instituții de învățământ pentru pregătirea muncitorilor calificați. Ofereau cunoștințe sistematizate, care permiteau îndeplinirea funcțiilor în cadrul unei profesii/specialității. Erau divizate în orășenești, sătești, tehnice, comerciale, culinare etc. Termen de studii – până la 4 ani. Au fost create în 1958. Din anii 1960 ofereau absolvenților studii medii generale⁷⁰⁰.

ПУ (Производственное управление) / Direcție de producere / – subdiviziune a întreprinderii, care administra procesul de producere, se ocupa de organizarea acestuia, de deservirea tehnică, de asigurarea materială, de calitatea producției etc.⁷⁰¹.

ПУЖХ (Производственное управление жилищного хозяйства) / Direcția de Producere a Gospodăriei Locative / – includea sectoare locative și de exploatare (JĂU), sectorul de reparații și construcții, secția de transport, serviciul de dispecerat și accidente, serviciul unit de dispecerat. Scopurile principale: exploa-

tarea, reparația curentă și capitală a fondului locativ al sovietelor locale, al cooperativelor de locuințe și construcții, ale ministerele, departamentelor, întreprinderilor, organizațiilor, supravegherea construcțiilor, reparația și exploatarea caselor private de locuit. Elabora proiecte de planuri anuale de perspectivă a activității gospodărești și de producere, planuri de reparație capitală și curentă a fondului locativ orășenesc, realiza măsurile pentru protecția muncii și ale tehnicii securității, ale muncii de raționalizare și invenție, elibera informații pentru solicitanții din rândurile populației, ținea evidența cetățenilor care aveau nevoie de îmbunătățirea condițiilor de trai. La Chișinău, în 1978, au fost create 4 direcții de acest tip⁷⁰².

ПФО (Планово-финансовый отдел) / Secția Planificare și Finanțe / – funcțiile secției includ elaborarea planului de activitate financiar-gospodărească, optimizarea fluxurilor financiare, distribuirea rațională a mijloacelor bănești, analiza complexă a activității financiar-gospodărești, elaborarea informației complete despre starea financiară și gospodărească a structurii etc.⁷⁰³.

П/я (почтовый ящик) /– Cutie poștală /– sistem de adrese convenționale ale întreprinderilor militare în URSS. A fost introdus în 1927⁷⁰⁴.

P

РАБИС (Всесоюзный профессиональный союз работников искусств) / – Uniunea Profesională a lucrătorilor din domeniul artelor / – organizație profesională voluntară de masă a lucrătorilor din domeniul artelor din URSS. A existat între 1919–1953. În 1953 a intrat în Sindicatul unional al culturii⁷⁰⁵.

Райзо (Районный земельный отдел) / Secția Raională Funciară / – subdiviziune a comitetului executiv raional, responsabilă pentru exploatarea solurilor, distribuirea loturilor de pământ între organizații și persoanele private; conducerea și controlul asupra activității de producere și a celei financiar-gospodărești a colhozurilor și sovhozurilor etc. (secția orășenească – gorzemetdel; județeană – uездemetdel**)⁷⁰⁶**

Райколхозсоюз / (Районный союз колхозов) / Asociația Raională a Colhozurilor / – organ de administrare comună a câtorva colhozuri⁷⁰⁷.

Райком / (Районный комитет партии) / РК КП (б)М / Comitetul Raional de Partid / – organ de conducere a structurilor de partid și de administrare ale raionului. Comitetele raionale de partid au fost create în corespundere cu decretul Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM din 11 noiembrie 1940. Au funcționat până la interzicerea PCM la 23 august 1991⁷⁰⁸.

Райпромкомбинат (Районный промышленный комбинат) / Combinatul Industrial Raional / – întreprindere industrială raională, care reunea câteva uzine/fabrici, legate între ele prin procese tehnologice sau asociație administrativă a întreprinderii unei ramuri a industriei, care nu sunt legate tehnologic între ei⁷⁰⁹.

Райфо (Районный финансовый отдел) / Secția Raională de Finanțe / – subdiviziune a comitetului executiv raional, care era responsabilă de starea financiară a raionului, de concentrarea

mijloacelor bănești și direcționarea lor în conformitate cu planul de dezvoltare a raionului, spre îmbunătățirea deservirii social-culturale a populației. Se ocupa cu planificarea veniturilor și cheltuielilor, controla respectarea disciplinei financiare la întreprinderi, instituții și organizații (**Secția județeană – uezdfinotdel; orășenească – gorfo, gorfinotdel**)⁷¹⁰.

РАПП (Российская Ассоциация Пролетарских Писателей) / Asociația Scriitorilor Proletari din Întreaga Rusie / – organizație literară sovietică. Fondată în ianuarie 1925 ca subdiviziune de bază a Asociației Unionale a Scriitorilor Proletari (VAPP), fondată în 1924. A fost cea mai mare organizație literară în anii 1925–1932 în URSS. Includea corespondenți muncitorești (**rabkori**) și membri ai cercurilor literare (**litkrujkovți**). Îi respingea pe reprezentanții literaturii clasice, care s-au manifestat în literatură până a.1917. Pentru asta au fost criticați de conducerea bolșevică (rezoluția CC PC din întreaga Rusie din 18 iunie 1925). După această decizie, RAPP a condamnat atitudinea disprețuitoare față de moștenirea culturală și a început să studieze experiența clasicilor literaturii ruse, să-i accepte și pe criticii literari. Totodată, își permitea etichetări politice a reprezentanților „literaturii burgheze”, manifestau dogmatism. A fost lichidată prin hotărârea CC al PC (b) unional din 23 aprilie 1932⁷¹¹.

РВС / Реввоенсовет / Реввоенсовет Республики / РВСР / Consiliul Militar Revoluționar/ al Republicii – organ colegial suprem al puterii militare pe fronturi, în flotă, flotile, în armate din Rusia Sovietică în anii 1918–1934. În RVS intrau comandantul și 2-4 membri-comisari militari. Din 1923 – Consiliul Militar Revoluționar al URSS. Era condus de Comisarul Poporului pentru problemele militare și măritime (**narkomvoenmor**) al URSS⁷¹².

РВСН (Ракетные войска стратегического назначения) / Forțele Armate Strategice de Rachete / – tip al Forțelor Armate, predestinat pentru îndeplinirea scopurilor strategice conform planurilor Comandamentului Suprem. Au fost create în 1960.

Dispuneau de rachete strategice intercontinentale și rachete de distanța medie. Distanța de atac pentru acest tip de Forțe Armate este nelimitată, păstrând o precizie înaltă⁷¹³.

Реском / (Республиканский комитет) – comitetul republican⁷¹⁴.

РКП (б) (Российская коммунистическая партия (больше-виков)) / Partidul Comunist (bolșevic) din Rusia / РКР(б) – denumire a partidului comunist în Rusia Sovietică și URSS în perioada anilor 1918–1925⁷¹⁵.

РКСМ (Российский коммунистический союз молодежи) / Uniunea Comunistă a Tineretului din Rusia / – denumirea comsomolului sovietic în anii 1918–1924⁷¹⁶.

РЛКСМ (Российский ленинский коммунистический союз молодежи) / Uniunea Comunist-Leninistă a Tineretului din Rusia / – denumire a comsomolului în anii 1924–1926⁷¹⁷.

РАОНО / РайОНО (Районный отдел народного образования) / Secția Raională de Învățământul Public / – instituție orășenească, responsabilă pentru organizarea și desfășurarea tuturor formelor de studii (primar, mediu, mediu profesional, superior) pe teritoriul orașului (în orașe – *gorONO*, în raioane – *raiONO/RONO*; în județe (1940–1947) – *uezdONO/UONO*. GorONO Chișinău a fost format la 29 octombrie 1940⁷¹⁸.

Россельхозиздат (Российское сельскохозяйственное издательство) / Editura Agricolă a Rusiei / – a fost creată în 1954 la Moscova. Edita literatură cu privire la procesul de producere agricolă în Rusia⁷¹⁹.

РОСТА (Российское телеграфное агентство) / Agenția Telegrafică a Rusiei / – organul central de informații al Rusiei Sovietice / URSS în anii 1918–1925. După crearea TASS (1925), a funcționat, în perioada 1925–1935 în calitate de agenție informațională a Rusiei. A fost lichidată în 1935⁷²⁰.

Ростсельмаш (Ростовское комбайностроительное объединение) / Asociația de Construcție a Combinelor / – a fost

creată în 1930 la Rostov-pe-Don. Producea combine pentru recoltarea grâului⁷²¹.

РОСХ/ОСХ (Районный отдел сельского хозяйства) / Secția Raională de Agricultură / – instituție de stat, care efectua administrarea teritorială a producției agricole, dezvoltarea agriculturii în sistemul complexului agroindustrial, promovarea politicii unice de stat în domeniul agriculturii în raioane⁷²².

РПШ (Республиканская партийная школа) / Școala Republicană de Partid / – instituție de învățământ superior, care se ocupa cu pregătirea și recalificarea funcționarilor organelor de partid, ai sovietelor și ai comsomolului, a lucrătorilor presei, radiodifuziunii și televiziunii⁷²³.

РСДРП (б) (Российская социал-демократическая рабочая партия (большевиков) / Partidul Social-Democrat-Muncitoresc (al bolșevicilor) din Rusia /RSDRP(b) / – denumirea partidului care a guvernat în Rusia Sovietică între anii 1917 – 1918⁷²⁴.

РСУ (Ремонтно-Строительное Управление) / Direcție de Reparații și Construcții / – organizație de construcții. Se ocupa cu construcția și reconstrucția clădirilor de locuit, obștești și administrative, inclusiv a clădirilor cu destinație specială. Includea Direcții de reparații și construcții⁷²⁵.

РТС (Ремонтно-техническая станция) / Stația de Reparații Tehnice / – instituții sovietice care se ocupau cu reparația mașinilor agricole, cu deservirea tehnică a colhozurilor, cu aprovizionarea lor cu tehnica nouă, piese de schimb și combustibil. Au fost create în RSSM la 29 aprilie 1958⁷²⁶.

Рыбтрест / Трест рыбной промышленности / Trustul Industriei Piscicole / – instituție de stat, responsabilă pentru prinderea, procurarea, prelucrarea, comercializarea peștelui și a animalelor măritime. Trustul respectiv în RSSM a fost creat la 23 octombrie 1945⁷²⁷.

C

Самиздат / Samizdat / – practică a editării și difuzării cărților și a altor texte interzise de cenzura oficială⁷²⁸.

Сантехдеталь (Завод по производству сантехнического оборудования) / – uzina de piese sanitar-tehnice⁷²⁹.

САО (Специальная астрофизическая обсерватория) / SAO / Observatorul Astrofizic Special / – fondat în 1966 în Karaceaevo-Cerkesia. Efectua cercetări ale obiectelor stelare slabe, ale structurii Galaxiei noastre, ale astronomiei altor galaxii, ale radiației solare⁷³⁰.

СВБ (Союз воинствующих безбожников) / Uniunea Ateștilor Militanți / – organizație ateistă de masă, creată în anul 1925 în URSS, cu misiunea de a lupta împotriva religiei și a tuturor formelor de manifestare a credințelor religioase și de propagandă a ateismului. Activitatea Uniunii a încetat în 1947. Uniunea republicană în RSSM a fost creată la 18 ianuarie 1941⁷³¹.

СВГК (Ставка Верховного Главнокомандования) / Sediul Comandamentului Suprem / – organ suprem excepțional al administrării militare, care executa în anii 1941–1945 conducerea strategică a trupelor sovietice. A existat în perioada 23 iunie 1941 – octombrie 1945⁷³².

СВПЧ (Самостоятельная военизированная пожарная часть) / Unitate Independentă Militarizată de Pompieri / – instituție de stat, care efectua profilaxia incendiilor, salvarea oamenilor și averii în timpul incendiilor, efectua stingerea acestora, verifica situația antiincendiară la întreprinderi și instituții etc.⁷³³.

СДЮСШОР (Специализированная спортивная школа для детей и молодежи для подготовки олимпийского резерва и профессиональных спортсменов) / – școală specializată

sportivă pentru copii și tineret a rezervelor olimpice, pentru pregătirea sportivilor profesioniști⁷³⁴.

Сельхозбанк (Сельскохозяйственный банк) / Banca Agricolă / – Banca Agricolă (Banca Agricolă Centrală) a fost fondată la 9 iunie 1924, cu scopul acordării ajutorului pentru restabilirea agriculturii, prin oferirea creditelor și formarea, cu acest scop, a sistemului creditului agricol. Oficiul băncii în RSSM a fost creat la 29 octombrie 1940⁷³⁵.

Сельхозмукомолье, трест по переработке зерна в муку и продаже населению, молдавское отделение / Trust, secția moldovenească / – organizație care se ocupa cu prelucrarea grâului în făină și comercializarea acestuia în localități rurale. Subdiviziunea moldovenească a fost formată la 14 decembrie 1940⁷³⁶.

Сельхозснаб / Главное управление по обеспечению сельского хозяйства сельхозтехникой и ее ремонту, молдавская контора / Direcția principală / Oficiul moldovenesc / – direcție principală, responsabilă pentru aprovizionarea agriculturii cu tehnică agricolă și reparația acesteia. Oficiul moldovenesc a fost creat la 4 iulie 1940⁷³⁷.

Сельхозхимснаб (Всесоюзное бюро по обеспечению сельского хозяйства химикатами) / – oficiu unional, responsabil pentru asigurarea agriculturii cu substanțe chimice. În Moldova a fost creat la 10 aprilie 1941⁷³⁸.

СЗ СССР (Собрание законов СССР) / Culegere de Legi ale URSS / – ediție oficială a Guvernului Sovietic între anii 1924–1937, în care se publicau hotărârile Comitetului Executiv Central, ale Guvernului (SCP), ale Consiliului pentru Muncă și Apărare, tratate, acorduri, convenții cu țările străine. Din 1938 se edita Culegerea de Hotărâri ale Guvernului URSS (SP URSS)⁷³⁹.

СК/ССК (Союз Композиторов; Союз Советских Композиторов) / SK/SSK / Uniunea Compozitorilor, Uniunea Compozitorilor Sovietici) / – Organizație obștească benevolă, care includea

pe compozitorii și muzicologii profesioniști din URSS. Creată în 1932. În 1939 a fost înființat Comitetul Organizatoric. La 19-25 aprilie 1948 s-a desfășurat primul Congres⁷⁴⁰.

СКБ (Специальное конструкторское бюро) / Biroul Special de Construcție / – se organiza pentru elaborarea tehnicii și tehnologiilor noi într-o ramură sau într-un domeniu științific și tehnic îngust, pe lângă procesul de producție la uzine, institute de cercetări științifice, instituții de învățământ superior. Sinonim – biroul experimental de construcție; biroul separat de construcție (**ОКВ**). Uneori, SKB se transformau în ОКВ și invers⁷⁴¹.

Скотооткорм/ Всесоюзный трест по откорму и заготовке скота, республиканская контора / Trustul unional de Îngrășare și Aprovizionare a Animalelor, oficiul republican / – oficiul republican a fost creat la 28 aprilie 1941⁷⁴².

СМ/СМ (Советская Молдавия) /Sovietskaia Moldavia – ziar republican, se edita din 1925, din 27 septembrie 1940 – în RSSM, în limbile ucraineană, mai târziu – în rusă. Principalul ziar republican, editat în limba rusă în republică în perioada sovietică, organul CC al PCM. A fost interzis după puciul procomunist în URSS, la 23 august 1991⁷⁴³.

СМ/Совмин/(Совет Министров)/Совет Народных Комиссаров/Совнарком // Правительство / Consiliul de Miniștri/Sovietul Miniștrilor / Sovmin/ Sovietul Comisarilor Poporului / SCP / Guvernul / – organ suprem al puterii executive și de dispoziții în URSS și în republicile unionale. În URSS a fost fondat la 6 iulie 1923; până la 15 martie 1946 – Sovietul Comisarilor Poporului al URSS, din 15 martie 1946 – decembrie 1991 – Consiliul de Miniștri. În RSSM a fost fondat în 2 etape: la 7 august 1940 a fost numit Președintele SCP, la 23 august 1940 – alți membri ai SCP. Guvernul purta în RSSM denumirea SCP până la 26 martie 1946. Între 26 martie 1946 – 5 iunie 1990 – Consiliul de Miniștri. Din 5 iunie 1990 – Guvernul⁷⁴⁴.

СМУ (Строительно-монтажное управление) / Direcție de Construcții și Montaj / – unitate gospodărească de producție, care se ocupa de construcția, reconstrucția, lărgirea obiectelor existente (întreprinderi, sectoare, complexe, construcții), montarea utilajului⁷⁴⁵.

СМЭУ ГАИ (Специализированное монтажно-эксплуатационное управление Государственной автомобильной инспекции) / – Direcție specializată de montaj și exploatare a Inspectoratului Auto de Stat⁷⁴⁶.

СНУП (Строительные нормы и правила) / Norme și reguli de construcție / – acte normative, care reglementează procesul de construcție a caselor, a comunicațiilor, drumurilor, podurilor, în care sunt detaliat descrise cerințele față de construcția obiectelor și starea lor finală⁷⁴⁷.

СНК (Совет Народных Комиссаров) / Совнарком / SCP / Sovietul Comisarilor Poporului / Sovnarkom / – denumirea organului suprem al puterii executive din Uniunea Sovietică și a guvernelor republicilor unionale până în anul 1946. Guvernul RSSM a purtat această denumire în anii 1940–1946. În RSSM a fost creat la 23 august 1940. La 26 martie 1946 SCP al RSSM a fost redenumit în Sovietul de Miniștri al RSSM⁷⁴⁸.

СНХ (Совет Народного Хозяйства) / SEN / Sovietul Economiei Naționale / – organ de stat, abilitat cu administrarea teritorială interramurală a industriei și construcțiilor. Creat la 7 iunie 1957, cu scopul descentralizării sistemului de conducere a economiei naționale (până în 1962 – și de construcții) în raioanele economice administrative. A inclus ministere industriale și de construcții lichidate, cu statut de direcții. În RSSM includea Direcțiile de industrie viticolă, de conserve, ușoară, a construcției de mașini, electrotehnică, a cărnii, a laptelui, alimentară, Direcția de Asigurare Material-Tehnică (*Uprsnab*). Au fost lichidate la 18 octombrie 1965, în legătură cu restabilirea sistemului ramural de administrare⁷⁴⁹.

Совавто-Кишинев, автотранспортное предприятие междунароных перевозок / Întreprindere de transport auto, specializată în transportări internaționale / – creată în 1981. Obiectivele principale: organizarea și desfășurarea transportării încărcăturilor și cetățenilor, asigurarea protecției lor, controlul asupra circulației, deservirea tehnică, reparația mijloacelor de transport. Efectua transportări internaționale în toate țările Consiliului de Ajutor Economic Reciproc, Iugoslavia, Republica Federală Germană, Italia, Austria, călătorii tranzit spre Afganistan și Iran. Transporta turiști în Bulgaria, Ungaria, România, Iugoslavia⁷⁵⁰.

Совхоз (Советское хозяйство) / Sovhoz / Gospodărie sovietică/ – întreprinderi agricole de stat, care activau în baza proprietății de stat asupra pământului și a principiului de autogestione. Au avut propriul statut și balanță financiară, dreptul de persoană juridică. Făcea parte din diferite asociații agricole. În RSSM au fost fondate prin hotărârea Guvernului URSS și CC al PC (b) unional nr.100 din 15 ianuarie 1941⁷⁵¹.

Сортсемовоц (Республиканское объединение по обеспечению и распределению качественных семян овощных и других культур) / – asociație republicană, oficiu pentru aprovizionarea și distribuirea semințelor selecte ale culturilor legumicole și de pepinierie. Fondată în 1944. Făcea parte din Asociația unională „Sortsemovoșci”. Includea direcțiile din Bălți, Chișinău, Ceadâr-Lunga. Efectua planificarea, organizarea producerii semințelor culturilor legumicole, de pepinierie, de flori, controla procesul de creștere a semințelor, de aprovizionare și păstrare a lor, asigura gospodăriile și populația cu semințe, realiza transportarea semințelor pe teritoriul republicii și între republicile unionale, crearea și păstrarea fondului de stat de asigurare a semințelor⁷⁵².

Социалистическое соревнование / Întrecere socialistă/ – o formă de concurență (formal, voluntară) între întreprinderi, in-

stituții de stat și între indivizi, practică în URSS și în alte state ale Blocului socialist. Avea misiunea de a înlocui concurența de tip capitalist⁷⁵³.

Союзантисептик (Государственный Трест по антисептической обработке и хранению дерева в строительстве) / Sectorul moldovenesc al Direcției din Donețk / – trust de stat pentru antiseptare și păstrarea lemnului în construcții⁷⁵⁴.

СоюздорНИИ (Всесоюзный научно-исследовательский дорожный институт) / Institutul Unional de Cercetări Științifice în domeniul Drumurilor / – Fondat la Moscova în 1919. Efectua cercetări și elaborări în domeniul exploatarei drumurilor auto și a podurilor⁷⁵⁵.

Союзлифтмонтаж, кишиневский участок треста по производству, поставке и монтажу лифтов / Sectorul chișinăuian al trustului / – trust unional, specializat în producerea, furnizarea și montarea ascensoarelor⁷⁵⁶.

Союзнефтегазразведка, всесоюзный трест исследовательского бурения), молдавская контора / Trust unional, oficiu moldovenesc / – trustul care se specializa în foraj de cercetare, în scopul de căutare a petrolului și gazului. În Moldova a fost creat la 30 iunie 1953⁷⁵⁷.

Союзоптгалантерея (Всесоюзное объединение по оптовой продаже галантерейных товаров), молдавская база / Baza moldovenească / – asociație unională, care comercializa angro articole de galanterie. Baza Moldovenească a fost deschisă la 20 octombrie 1950⁷⁵⁸.

Союзоптпромторг, республиканская сбытовая база всесоюзного бюро по продаже промтоваров в магазинах потребкооперации / Baza republicană de comercializare / – oficiu unional, responsabil pentru comercializarea angro a produselor industriale în magazinele cooperăției de consum. Baza republicană în RSSM a fost creată la 4 februarie 1946⁷⁵⁹.

Союзоргтехводстрой (Всесоюзный трест по проектированию и технологиям в области водного строительства) / – trust unional de proiectare și tehnologie în construcție acvatică, filiala moldovenească. Creat în 1974. Acorda ajutor tehnic organizațiilor de construcții ale Ministerului gospodăriei acvatice al RSSM. Direcțiile principale de activitate: elaborarea și implementarea proiectelor de executare a lucrărilor de construcție a obiectelor de gospodărie acvatică, implementarea pregătirii ingineresti de producție și a tehnologiei progresive a lucrărilor de construcție și montaje, organizarea informației tehnico-științifice, propaganda experienței pozitive ș.a.⁷⁶⁰.

Союзпечать / Республиканская контора по распространению и продаже периодической прессы / Oficiul republican/ – organ de administrare și rețea de organizații și întreprinderi pentru distribuirea edițiilor periodice în sistemul Comisariatului Poporului/Ministerului telecomunicațiilor URSS⁷⁶¹.

Союзснабторг (Бюро по материально-техническому обеспечению) / Soiuzsnahtorg / – oficiul pentru asigurarea tehnico-materială⁷⁶².

Союзстекломонтаж (Молдавское управление всесоюзного монтажного треста) / – direcția moldovenească a trustului. Obligațiile: proiectarea, producerea și montajul conductelor tehnologice din țevile din sticlă⁷⁶³.

Союзутиль / Всесоюзная контора по заготовке утиля / Молдавская республиканская контора / Oficiul unional pentru colectarea deșeurilor/ Oficiul republican moldovenesc / – a fost fondat în 1932 cu denumirea Asociația unională pentru colectarea și prelucrarea materiei prime a deșeurilor și a deșeurilor industriale „Soiuzutili”. În 1934 se transformă în Oficiul unional cu aceeași denumire. A fost lichidat în 1949. Oficiul republican moldovenesc a fost creat la 28 aprilie 1941⁷⁶⁴.

Союзучетиздат (Всесоюзное государственное объединение, ответственное за разработку формуляров статисти-

ческого и бухгалтерского учета, молдавское отделение) / **Asociația unională de stat, responsabilă pentru elaborarea formularelor de evidență statistică și contabilă, secția moldovenească** / – a fost creat în conformitate cu dispoziția Guvernului URSS nr.680-p din 4 aprilie 1972. Sarcinile de bază: crearea formelor de evidență statistică și contabilă, a instrucțiunilor privind completarea lor, a formularelor de evidență la comanda ministerelor, departamentelor și a altor organizații, verificarea necesității emiterii tirajurilor comandate, îndeplinirea indicațiilor conducerii centrale privind editarea centralizată a documentației de evidență, dări de seamă și a altor documente specializate; perfecționarea editării documentației de evidență și dări de seamă și raționalizarea formularelor; distribuirea fondurilor unionale de hârtie în scopul publicării documentației pentru instituțiile cu subordine unională și unional-republicană; îndeplinirea, în conformitate cu acordurile semnate, a comenzilor organizațiilor republicane și locale privind crearea documentației de evidență și dări de seamă din contul fondurilor de hârtie, alocate de către Comitetul de Stat pentru planificare al republicii⁷⁶⁵.

Союзэлеватормельремстрой, молдавское производственное управление (Всесоюзный трест по строительству и ремонту мельниц и элеваторов) / – Direcția moldovenească de producție. Avea statut de direcție de reparații și construcție al trustului unional menționat, se ocupa cu construcția și reparația morilor și elevatoarelor⁷⁶⁶.

СП/ССП (Союз Писателей/Союз Советских Писателей) / – Uniunea Scriitorilor, Uniunea Scriitorilor Sovietici. Organizație obștească benevolă, care reunește pe literații profesioniști din URSS. Creată la 17 august 1934⁷⁶⁷

Спецмонтажстрой (Всесоюзный трест по проектированию, строительству и монтажу объектов электроэнергетики) / – trust care efectua un complex de lucrări de construcții și montaj în procesul de creare a obiectelor de electroenergetică,

inclusiv cercetarea înaintea elaborării proiectului, argumentarea tehnico-economică, elaborarea și furnizarea utilajului etc.⁷⁶⁸.

Спецсельстроймеханизация (Всесоюзный специализированный трест по ремонту фундаментов, дорог, строительству внутриквартальных переходов и т.д) / – trust specializat în construcții. Creat în 1975. Includea 3 coloane specializate, 3 coloane mecanizate mobile, trenul de construcții și montaje nr.2, direcția de completare tehnologică și de producție. Executa la obiectele de construcții lucrările de nivelare sistematizată, organizarea fundamentelor eficiente, a drumurilor, trecurilor interne în cartiere, cu acoperiri solide. A participat în construirea obiectelor în unele regiuni ale Federației Ruse, construia complexe pentru vite, clădiri cu destinație culturală și de locuit în Udmurtia⁷⁶⁹.

Спецстальконструкция (Всесоюзный трест по производству, монтажу стальных конструкций и возведению объектов из стали) / – trust, direcția de montaj nr.24. Domenii de activitate: montarea, producerea materialelor de construcție din oțel, ridicarea clădirilor din aceste construcții⁷⁷⁰.

Спецстроймеханизация (Всесоюзный трест по строительству и монтажу инженерных, канализационных, водопроводных, отопительных, газификационных, вентиляционных и иных сооружений) / – trust. Efectua un complex de lucrări de construcție și montaj al rețelelor de inginerie, de asigurare cu apă, canalizare, încălzire, gazificare, ventilare, organizarea trotuarelor, a pasajelor între cartiere, amplasarea trotuarelor, înverzirea, amplasarea construcțiilor din beton și beton armat ș.a⁷⁷¹.

Спецторг (Управление специализированной торговли) / – direcție de comerț special, care deservea pe reprezentanții conducerii partinice, sovietice, sindicaliste, comsomoliste și ai structurilor de forță. Funcționa pe lângă Comisariatul/Ministerul/ Poporului pentru comerț. În RSSM a fost fondat la 7 martie 1941⁷⁷².

Спецэнергоавтоматика (Всесоюзное производственное объединение по производству и ремонту измерительных приборов, автоматизации электросетей, объектов связи и другим проблемам, кишиневский производственный участок) / – asociație de producție, sector de producție Chișinău. Creat în 1980. Făcea parte din Asociația unională de producție „Soiuzenergoavtomatika” a Ministerului Energeticii URSS. Producea aparataj pentru automatizarea rețelelor electrice de distribuție 6-10 kВ, realiza lucrări pentru reconstrucția, modernizarea, reglarea, reparația mijloacelor de măsurare, automatică, protecția releurilor, operații de telemecanică, telecomunicații la obiectele termoenergetice și rețelele electrice de distribuție. Zona principală de deservire: obiectele energetice ale „Moldglavenergo” și „Odesenergo”⁷⁷³.

СПМК (Специализированная строительно-монтажная колонна) / – Coloană de construcții și montaj organizată pe bază de antrepriză, creată pentru lucrări de montare și construcție la obiectele aflate la distanțe mari între ele⁷⁷⁴.

СПТУ (Специализированное/сельскохозяйственное профессионально-техническое училище) / – Școală profesional-tehnică specializată /agricolă⁷⁷⁵.

СПУ (Сетевое Планирование и Управление) /Planificare și Administrare în Rețele/ – Sistem de planificare și administrare în complexele economice mari, de cercetări științifice, construcții și reconstrucții. Este bazată pe aplicarea graficelor de rețele și a calculatoarelor. Permitea stabilirea consecvenței optime a lucrărilor, crearea contactelor reciproce cu rezultatele obținute, efectua corectarea planurilor⁷⁷⁶.

ССУЗ (Среднее специальное учебное заведение) /Instituție de învățământ mediu special / –Termenele de studii depindeau de specialitate și de formele de studii, variaau de la 1 an și 10 luni până la 4 ani și 10 luni. Ofereau studii medii complete și de spe-

cialitate. Absolvenții erau asigurați cu locuri de muncă în conformitate cu specialitatea⁷⁷⁷.

СТК (Совет Трудового Коллектива) / Consiliul Colectivului de Muncă / – organ de autoadministrare, creat la întreprinderi în baza Legii URSS cu privire la întreprinderea (asociația) de stat din 30 iunie 1987. Avea dreptul să aleagă conducerea întreprinderii, să aprobe planurile, să stabilească căile de creștere a eficienței producerii, a creșterii venitului ș.a. Deciziile lui erau obligatorii pentru administrația întreprinderii și lucrători. Efectuau conducerea între adunările generale ale lucrătorilor întreprinderii. Asociația STK-urilor se numea Consiliul Unit al Colectivelor de Muncă (**OSTK**)⁷⁷⁸.

СТО 1) (Совет Труда и Оборонны) / Consiliul pentru Munca și Apărare / – organ de administrare a construcției economiei și a apărării. A fost creat în 1920 în calitate de Comisie a SCP al Rusiei. Între 1923 – 1937 funcționa STO al URSS⁷⁷⁹. **2) (Станция технического обслуживания) / Stație de Deservire Tehnică a Automobilelor** / – structură de stat care efectua reparația automobilelor. Se împărțea în 3 grupuri: 1) mici, unde erau propuse doar servicii generale (spălare, diagnosticare generală, încărcarea acumulatorilor etc.); 2) mijlocii, care efectuau lucrări specializate în principalele sisteme ale automobilului; 3) mari, care propuneau un complex întreg de deservire și puteau soluționa orice problemă tehnică a mașinii. Specializate: orașenești și cele aflate pe trasee (dacă defectul apare în drum)⁷⁸⁰.

Стройбанк / Всесоюзный банк финансирования капитальных вложений / Banca Unională de Finanțare a Investițiilor Capitale / – bancă de stat, care finanța investițiile capitale ale întreprinderilor și organizațiilor din industrie, transport, telecomunicații, construcții, comerț, învățământ, știință, cultură, sănătate, gospodărie locativă și comunală, construcții peste hotare, legate cu acordarea de către URSS a ajutorului tehnic altor state. Fondată în 1922 în calitate de Banca Comercial-Industrială,

aflată în subordinea Consiliului Unional pentru Economia Națională. Inițial, îndeplinea creditarea de scurtă durată a industriei și comerțului. Din 1926, se ocupa și cu creditarea de lungă durată. În 1928, în baza Băncii Comercial-Industriale și a Băncii Electrice, a fost fondată Banca de creditare de lungă durată a industriei și gospodăriei electrice din contul alocărilor bugetare. În 1932, a fost transformat în Banca de finanțare a construcțiilor capitale, a industriei, transporturilor și telecomunicațiilor (**Banca Industrială/Prombank**), aflată în subordinea Ministerului Finanțelor URSS. În 1959, Banca Industrială a obținut dreptul de a finanța construirea de locuințe, a obiectelor culturale, comunale ș.a și a fost redenumită în **Stroibank**. Din 1961 se afla în subordinea nemijlocită a Guvernului URSS. Secția Moldovenească a Prombankului a fost creată la 18 ianuarie 1941⁷⁸¹.

Стройиндустрия (Трест по производству и хранению стройматериалов) / – trustul care se ocupa cu producerea și păstrarea materialelor de construcție, cu ridicarea clădirilor cu înălțimea de peste 10 niveluri și a obiectelor din diferite ramuri ale industriei. Format la 19 decembrie 1962⁷⁸².

Стройснабкомплект (Коммерческий трест по оптовой продаже различных товаров) / – trust comercial. Se ocupa cu comercializarea nespecializată angro a mai multor mărfuri: materiale forestiere, de construcții, sanitar-tehnice, utilaj sanitar-tehnic, vopsele, sticlă etc.⁷⁸³.

Стройтермоизоляция (Всесоюзный трест по строительству, ремонту и продаже строительных, термоизоляционных и других материалов) / – direcție moldovenească a trustului. Se ocupa cu construcția, reparația, comercializarea materialelor de construcție, termoizolare a conductelor etc.⁷⁸⁴.

СУ (Строительное управление) / Стройуправление / Direcție de Construcții / – organizație care se ocupă cu construcțiile, finisarea și distribuirea clienților a imobilelor comerciale și de

locuit, a obiectelor cu destinație comercială și social-culturală, a podurilor, drumurilor, tunelurilor etc.⁷⁸⁵.

СУ РСФСР (Собрание узаконений РСФСР) / Culegere de Legitimări ale Federației Ruse / – în 1917–1938 – ediție oficială, în care se publicau decretele și hotărârile Congreselor Sovietelor din întreaga Rusie, ale Comitetului Executiv Central din întreaga Rusie, ale SCP al Federației Ruse, ale Consiliului de Apărare Muncitorească și Țărănească, ale Consiliului pentru Muncă și Apărare. Din 1939 se edita Culegerea de Hotărâri și Dispoziții ale Guvernului Federației Ruse⁷⁸⁶.

СХ/ССХ (Союз Художников/Союз Советских Художников) / Uniunea Pictorilor, Uniunea Pictorilor Sovietici/ Organizație obștească de creație, care includea pictori și specialiști în studiul artelor. Subdiviziunile regionale au fost fondate începând cu a.1932. Uniunea Pictorilor din URSS a fost creată în 1957⁷⁸⁷.

СЭВ (Совет Экономической Взаимопомощи) / Consiliul de Ajutor Economic Reciproc / – organizație economică interguvernamentală, creată în 1949 de Albania, Ungaria, Bulgaria, Polonia, România, URSS și Cehoslovacia. Sarcina de bază: unificarea și coordonarea eforturilor țărilor-membre în direcția aprofundării și perfecționării colaborării economice, a stimulării progresului economic și tehnico-științific. Sediul principal – Moscova. Organul suprem – sesiunile, cu participarea conducerii țărilor membre. Funcții executive – Comitetul Executiv și Secretariatul Consiliului CAER, aflat la Moscova⁷⁸⁸.

СЭС (Санитарно-эпидемиологическая станция) /Stația Sanitar-Epidemiologică / – instituție specializată a serviciului sanitar-epidemiologic pentru supravegherea sanitară de stat a sectorului aflat în subordonarea lor; organiza activitatea de prevenire și lichidare a bolilor infecțioase, parazitare și profesionale. Include secțiile igienică, epidemiologică, de dezinfectare⁷⁸⁹.

T

Табакфермзавод (Табачно-ферментационный завод) / – Uzina de creștere, producere și fermentare a tutunului⁷⁹⁰.

ТАСС (Телеграфное агентство Советского Союза) / TASS/ Agenția Telegrafică a Uniunii Sovietice / – organ informațional central al URSS. A fost fondat în anul 1925. Predecesorii: Agenția telegrafică din Petrograd (1917–1918), ROSTA (1918–1925). Selecta informația internă din URSS și cea internațională și o distribuia pentru organele mass-media și alte organizații în URSS și peste hotare. În 1992 a fost transformată în Agenția Telegrafică Informațională a Rusiei⁷⁹¹.

ТПИИ (Тираспольский государственный педагогический институт) / Institutul Pedagogic de Stat din Tiraspol / – instituție de învățământ superior în domeniul pedagogiei. Fondat în 1930 cu denumirea Institutul Învățământului Public (1930–1931). În 1931–1933 – Institutul Educației Sociale. În 1933–1939 – Institutul Pedagogic Moldovenesc. În 1939–1944 – Institutul Pedagogic Moldovenesc „T.G.Șevcenko”. În 1944–1951 – Institutul Învățătoresc de Stat din Tiraspol „T.G.Șevcenko”. În 1951–1992 – Institutul Pedagogic de Stat din Tiraspol „T.G.Șevcenko”. Între 1992–2022 – Universitatea de Stat din Tiraspol cu sediul la Chișinău, Universitatea de Stat din Tiraspol. Din iulie 2022 a intrat în componența Universității Pedagogice de Stat „I.Creangă”⁷⁹².

Тепломонтаж, Молдавский участок Дятьковского стройуправления (подразделение, осуществлявшее проектирование и монтаж отопительных систем) / sectorul moldovenesc al Direcției de Construcții din Deatkovo / – se ocupa de proiectarea și montajul sistemelor de încălzire pentru cetățeni și diferite organizații⁷⁹³.

ТОЗ/ТСОЗ (Товарищество по совместной обработке земли) / Întovarășire pentru Prelucrarea în Comun a Pământului / – formă a cooperării de producție în agricultură în primul

deceniu după revoluția bolșevică în Rusia. A unit loturile de pământ și munca membrilor săi. La sfârșitul anilor 1920 – începutul anilor 1930 a fost transformată în colhozuri⁷⁹⁴.

Топливный отдел / гортоп/ уездтоп/райтоп) / Secția de Asigurare cu Combustibil (județeană, raională, orășenească) /- structură executivă locală, responsabilă pentru asigurarea cu combustibil⁷⁹⁵.

Топливный трест/ Trustul de Combustibil / – organizație cu atribuții de achiziționare a combustibilului și vânzări către populație prin intermediul rețelei de depozite și magazine. În RSSM a fost format la 19 aprilie 1941. Se afla în subordinea Direcției principale de industrie petrolieră⁷⁹⁶.

Торгбанк / Всесоюзный банк финансирования капитального строительства торговли и кооперации/ Banca unională de Finanțare a Construcțiilor Capitale în Comerț și Cooperație/ - fondată de **Тентросоюз** la 8 februarie 1923 cu denumirea Banca cooperatistă din întreaga Rusiei (**Vsekobank**). Scopul: dezvoltarea activității organizațiilor cooperatiste de toate tipurile prin creditarea acestora. În 1936 a fost lichidată, în baza ei a fost creat Torgbank. A funcționat până în 1956. Filiala în RSSM a fost creată la 28 aprilie 1941⁷⁹⁷.

Торгплодоовощ / Кишиневское объединение Молдторгплодоовощтреста (поставка, переработка, продажа сельхозпродукции) / Torgplodoovoșci / Asociația chișinăviană a trustului „Moldtorgplodoovoșcitrest” / – instituție comercială de stat, însărcinată cu aprovizionarea, prelucrarea, comercializarea produselor agricole⁷⁹⁸.

Торгзаготплодоовощтрест / Трест по заготовке и сбыту плодов и бахчевых культур/ Торгзаготплодотрест/ Trustul pentru achiziționarea și vânzarea fructelor, legumelor și culturilor de pepinierie/ – asociație republicană de organizare a achiziționării, prelucrării și comercializării fructelor și legumelor⁷⁹⁹.

Торгреклама (Бюро по рекламе и продаже оборудования

для витрин) / – oficiu de publicitate și comercializare a utilajului pentru vitrine⁸⁰⁰.

ТПКСУ (Территориальное производственное колхозно-совхозное управление) / Direcția Teritorială Colhoznică-Sovhoznică de Producție / – organ administrativ de producție, creat în zonele rurale. Au fost fondate la 22 martie 1962. Scopul principal: îmbunătățirea administrării agriculturii, îndeplinirea planurilor, crearea rezervelor și a fondurilor necesare, administrarea procesului de producere și aprovizionare a produselor agricole, introducerea sistemului rațional de agricultură, creșterea productivității animalelor și păsărilor, consolidarea organizațional-gospodărească a colhozurilor și sovhozurilor, introducerea suplimentelor la salarii pentru succese în procesul de muncă etc. Au fost lichidate la 18 octombrie 1965⁸⁰¹.

ТПП (Торгово-Промышленная Палата) / Camera de Comerț și Industrie / – organizație obștească, care contribuia la dezvoltarea comerțului extern și a relațiilor economice internaționale, la stimularea progresului științei și tehnicii. A fost creată în 1932 în calitate de Cameră Unională de Comerț. A fost redenumită în TPP în 1972⁸⁰².

Трансэкспедиция (Производственное Объединение по перевозке грузов) / – asociație de producție pentru transportarea încărcăturilor⁸⁰³.

ТУ (Технические условия) / Condiții tehnice / - document tehnic care stabilește complexul cerințelor față de producția de tipuri, mărci, articole concrete. Se elaborează în baza standardelor respective⁸⁰⁴.

Тубдиспансер (Туберкулезный диспансер) / Dispensar de tuberculoză / – instituție medicală specializată în profilaxia și tratarea tuberculozei⁸⁰⁵.

ТЭЦ (Теплоэлектроцентральный) / Centrală Termoelectrică / CET / – primul CET în URSS a devenit stația electrică nr.3 din Leningrad (astăzi Sankt-Petersburg), reutilată în 1924 pentru producerea energiei electrice și termice⁸⁰⁶.

У

УВД (Управление внутренних дел) / **ГУВД/ Городское/ ГОВД/ Городской отдел**, **РУВД/ районное/ РОВД/ районное отделение / Direcția Afacerilor Interne/ Orășenească // Secția orășenească / Direcția Raională/ Secția raională** / – subdiviziunile teritoriale ale organelor de miliție în URSS⁸⁰⁷.

УВКХ (Управление водопроводно-канализационного хозяйства) / **Водоканалстрой/ УВКС / Управление водного и канального строительства / Direcția Gospodăriei Apei și Canalizării/ Direcția de Construcție în domeniul Apei și Canalizării** / – instituție de stat, responsabilă pentru construcția, dezvoltarea și modernizarea sistemelor urbane de alimentare cu apă potabilă și de canalizare, precum și de curățirea rețelelor de canalizare⁸⁰⁸.

УВО (Управление вневедомственной охраны) / **Direcția de Pază Interdepartamentală** / – asigură securitatea diferitor obiecte de stat, a cetățenilor și averea lor, se ocupă cu profilaxia crimelor. În URSS a fost fondată la 29 octombrie 1952. Provine de la miliția industrială (1920 – 1924) și miliția departamentală (1924 – 1952)⁸⁰⁹.

УВСП (Участок военно-строительных работ) / **Tronson/Sector de Lucrări de Construcție Militară** / – unități structurale ale direcțiilor construcțiilor militare de teren, create începând cu vara anului 1941 și responsabile de construcția și reparația obiectivelor militare și a celor civile conexe de pe fronturile active ale Armatei Roșii⁸¹⁰.

УДО: 1) **Управление денежного обращения**; 2) **Условно-досрочное освобождение** / 1) Direcția circulației bănești a Oficiului Băncii de Stat; 2) Eliberarea condiționată înainte de termen⁸¹¹.

Уездкомхоз / Райкомхоз/ Горкомхоз/ Secția Gospodărie Comunală /județeană/ raională/ orășenească / – un sistem de întreprinderi, servicii și unități economice care deserveau populația județului, raionului, orașului (*отдел коммунального хозяйства*)⁸¹².

**УИК / Уисполком (Уездный исполнительный комитет народных депутатов трудящихся) / Comitet Executiv Județean al Sovietului de Deputați ai Oamenilor Muncii / – organ executiv colegial și administrativ de gestionare a activității executive-
lor raionale, orășenești și sătești, inclusiv a activității instituțiilor și întreprinderilor de pe teritoriul județului corespunzător. Comitete executive județene ale Sovietelor de deputați ai oamenilor muncii din RSSM. Erau create prin hotărârea CC al PC (b) unional din 2 iulie 1940 și CC al PC (b) a Ucrainei din 3 iulie 1940. Județele au fost lichidate în conformitate cu Hotărârea Biroului CC al PC (b)M din 16-17 octombrie 1947⁸¹³.**

Уком (Уездный комитет КП(б)М) / уездный комитет партии/ уком, УК КП (б)М/ Comitetul Județean de Partid al PC(b) M / – unitate structurală a PC(b)M în limitele județului – unitate teritorial-administrativă a RSSM. Erau create prin hotărârea CC al PC (b) unional din 2 iulie 1940 și CC al PC (b) a Ucrainei din 3 iulie 1940. Au fost lichidate odată cu desființarea județelor la 16-17 octombrie 1947⁸¹⁴.

УКП (Учебно-консультационный пункт) / Punct Didactic-Consultativ / – erau create pentru acordarea ajutorului metodic și didactic pentru persoanele care își făceau studiile fără frecvență la instituții de învățământ superior și medii speciale⁸¹⁵.

Укрстроймашоборудование (Управление по производству оборудования для подъемных кранов, прицепов, малогабаритной техники и т.д., кишиневский сектор) / – Direcție, sectorul Chișinău. Producea utilaj pentru macarale, module, remorci pentru tehnica de proporții mici, pentru turnatul fontei etc.⁸¹⁶.

Универсал (Производственное объединение по ремонту электроаппаратуры) / – Asociație de producție pentru reparația aparatelor electrice⁸¹⁷.

УМ НКВД (Управление милиции Народного комиссариата внутренних дел) / Direcția de Miliție a Comisariatului Poporului pentru Afacerile Interne / – subdiviziune a Comisariatului, care se ocupa de lupta cu criminalitatea și cu protecția ordinii publice. Creată în RSSM la 18 iunie 1941⁸¹⁸.

УПК (Учебно-производственные комбинаты) / Combinate de Studii și Producție/ – asociație interșcolară de producere. A fost creată pentru însușirea profesiilor muncitorești și orientarea profesională a elevilor din clasele 9-10 a școlilor medii în anii 1960–1980. Erau subordonate Secțiilor raionale de învățământ. Pe lângă Combinate se aflau secții de studii, cabinete, laboratoare ș.a. Selectarea profilului profesional se îmbina cu munca productivă. Primul Combinat de Studii și Producere a fost deschis în ianuarie 1963 în r-nul Kirov al Moscovei⁸¹⁹.

УПО (Управление Пожарной Охраны) / Direcția de Pază Antiincendiară / – a fost fondată în 1934 cu statut de Direcție Principală în cadrul Comisariatului Poporului pentru Afacerile Interne/MAI. După restabilirea MAI URSS, în 1966, din nou a făcut parte în componența lui. Structurile acestei direcții erau create în orașe, la întreprinderi, fabrici, uzine, la obiecte industriale și alte obiecte de importanță deosebită⁸²⁰.

Управление делами (Управделами) СНК/СМ/ Direcția Administrativă // SCP/СМ al RSSM / – organ permanent de lucru al Guvernului RSSM, care asigura suportul metodologic și organizatoric, pregătea ședințele SCP și ale comisiilor sale permanente, era responsabilă pentru toată activitatea de secretariat, gestiona activitatea financiară și gospodărească. Creată la 10 septembrie 1940. Și-a reluat activitatea în RSSM la 3 iulie 1944⁸²¹.

Управление по делам искусств / Direcția Artelor/ – autoritate republicană, cu atribuții de promovare a politicii statului în

domeniul culturii și de efectuare a controlului asupra activității cinematografice, teatrale, a pictorilor etc. Creată la 23 august 1940 pe lângă Guvernul RSSM pentru organizarea activității instituțiilor teatrale, a Filarmonicii, a Casei republicane de artă populară, a Conservatorului, a școlilor muzicale și a Școlii de arte plastice. La 17 aprilie 1953, împreună cu alte structuri, a format Ministerul Culturii al RSSM⁸²².

Управление кинофикации /Direcția de Cinematografie/ - autoritate publică executivă republicană, care era însărcinată să construiască cinematografe și instalații cinematografice mobile; se ocupa de perfectarea aparatului specializat și îmbunătățirea condițiilor și calității demonstrării filmelor, de controlul asupra formării repertoriului cinematografelor și a respectării lui, de dublarea și crearea copiilor filmelor, de publicitate, de administrarea de către organele locale a cinematecii. Fondată la 23 august 1940. La 8 octombrie 1945 a fost reorganizată în Direcția Principală de Cinematografie și difuzare a filmelor (**Главкинoprokat**)⁸²³.

Упрнефтеснабсбыт / Молдупрнефтеснабсбыт (Управление по обеспечению и продаже нефтепродуктов) /Direcția pentru Asigurarea și Comercializarea Produselor Petrolie-re/- oficiul Moldovenesc „Neftesnab” a fost deschis la 10 octombrie 1940. La 27 martie 1945 a fost reorganizat în Direcția Republicană Moldovenească „Glavneftesnab”. Între 4 septembrie 1962 și 15 septembrie 1981 - Molduprнеftesnabsbât⁸²⁴.

Упрпромкооп (Управление промысловой кооперации) / Direcția Cooperăției Meseriașilor/ – administra artelurile cooperatiste ale meseriașilor, cu scopul de a stimula procesul de producție în ele. A fost lichidată în 1960, odată cu lichidarea definitivă a cooperăției meseriașilor⁸²⁵.

Упрречтранс (Управление речного транспорта) / Direcția transportului fluvial. - Responsabilă pentru circulația mijloacelor de transport pe râurile republicii. În RSSM a fost creată la 17 august 1954⁸²⁶.

Упррыбхоз (Управление рыбного хозяйства / Direcția de administrare a gospodăriei piscicole/ direcție, responsabilă de păstrarea resurselor biologice acvatice, de producerea și realizarea producției piscicole din resursele biologice acvatice⁸²⁷.

Упрснабсбыт (Управление по снабжению и сбыту) / – Direcția de aprovizionare și comercializare⁸²⁸.

УПТК (Управление производственно-технической комплекции) / Direcția Completare Tehnică și de Producție/ – structură responsabilă pentru asigurarea material-tehnică, prelucrarea semifabricatelor, asigurarea proceselor de construcție cu articolele și materialele necesare⁸²⁹.

УСВР (Управление строительно-восстановительных работ) / Direcția Lucrărilor de Construcție și Restabilire/ – subdiviziune care era ocupată de înlocuirea construcțiilor instalate, restabilirea pereților, consolidarea fundamentelor, renovarea utilajului tehnic în legătură cu defectarea aparatajului vechi. Efectua lucrări de construcție și restabilire pentru prevenirea avariilor, protecția ecologiei și mediului ambiant, creșterea eficienței proceselor de producere⁸³⁰.

Уткосовхоз (Совхоз по откорму и продаже уток) / – gospodărie agricolă de stat, specializată în creșterea și comercializarea rațelor. Prima din aceste gospodării în RSSM a fost fondată la 2 iulie 1945⁸³¹.

УТР (Управление трудовых резервов) / Direcția Resurse Umane/ - autoritate publică executivă unional-republicană, cu atribuții de selectare a resurselor de muncă în toate regiunile URSS. Direcția Principală (din mai 1946 – Ministerul) era creată în baza hotărârii Guvernului URSS din 2 octombrie 1940 „Cu privire la crearea Direcției Principale a Rezervelor de Muncă de pe lângă Sovietul Comisarilor Poporului al URSS” și a Decretului respectiv al Prezidiului Sovietului Suprem al URSS, semnat în aceeași zi, 2 octombrie 1940. În republicile unionale, conform acestui document, erau create Direcții republicane. Direcția Moldovenească a

funcționat până la 17 aprilie 1953, când a fost inclusă în Ministerul Culturii al RSSM⁸³².

Училище / Școala Profesională / – denumirea unui tip de instituție de învățământ mediu special sau profesional-tehnic⁸³³.

Учпедгиз / (Государственное учебно-педагогическое издательство) / Editura de Stat de Carte Didactică a Comisariatului Poporului pentru Învățământ / – cea mai mare editură sovietică de stat, specializată în editarea literaturii educaționale și pedagogice, creată în 1930. Publica manuale, literatură și materiale didactice unificate pentru toate tipurile de școli și instituții de învățământ pedagogic din URSS. În 1964 a fost redenumită „Просвещение”⁸³⁴.

Ушосдор НКВД МССР (Управление шоссежных дорог НКВД МССР) / Direcția Administrării Drumurilor Auto a Comisariatului Poporului pentru Afacerile Interne al RSSM/ – unitate structurală a NKVD-ului RSSM cu atribuții de administrare a drumurilor, șoselelor și a transportului auto. A fost creată în august 1940. Și-a sistat activitatea în timpul războiului sovieto-german, iar după restaurarea puterii sovietice în primăvara anului 1944, direcția a fost restabilită la Soroca, având sarcina de bază de a organiza deservirea continuă, de a restabili gospodăriile sectoriale de exploatare a drumurilor și inventarierea tehnică a drumurilor. Din 26 martie 1946 a fost redenumită Direcția de Administrare a Drumurilor Auto a Ministerului de Interne al RSSM. După reorganizarea Ministerului de Interne în anul 1953, Direcția a fost transmisă în subordinea Ministerului Transportului Auto al RSSM, iar în anul 1956, direcția devine unitate structurală a acestui minister⁸³⁵.

УШПД (Молдавский отдел Украинского штаба партизанского движения) / Secția Moldovenească a Sediului Ucrainean al Mișcării de Partizani/ – structura, care conducea mișcarea de partizani în Ucraina. Sediul ucrainean a fost creat la 20 iunie 1942. Secția Moldovenească – la 11 decembrie 1942⁸³⁶.

Ф

Фабзавкомы (Фабрично-заводские комитеты) / Comitete de Fabriци și Uzine / – existau în martie 1917 – începutul a.1919. Funcțiile: controlul asupra producerii și distribuirii, introducerea regimului de lucru de 8 ore, angajarea și concedierea colaboratorilor ș.a. În 1919 au fuzionat cu sindicatele⁸³⁷.

ФАП (Фельдшерско-акушерский пункт) / Punctul de Felceri și Obstetricieni/ - parte componentă a sectorului medical sătesc. Efectuau primul ajutor și cel medical preventiv, realizau munca sanitar-antiepidemică pe teritoriul deservit⁸³⁸.

ФЗМК/ Фабзавместкомы (Фабрично-заводские местные комитеты) / Comitetele Locale de Fabriци și Uzine / – organe executive ale organizațiilor locale primare ale sindicatelor. Erau alese pe un termen de 1 an. Participau în administrarea procesului de producere, în stabilirea condițiilor muncii, aplicarea legislației muncii în repartizarea de locuințe muncitorilor și funcționarilor, examinau conflictele de muncă, efectuau asigurarea socială de stat. Au existat până în 1982⁸³⁹.

ФЗО, школа ФЗО (Фабрично-заводское обучение / школа фабрично-заводского обучения) / Școală de studii în fabriци și uzine / – în 1940–1963 – instituție de învățământ profesional-tehnic pentru pregătirea cadrelor în profesiile de masă și activitate în diferite ramuri ale industriei. Termenul de studii – 6 luni. În 1958 – 1963 sunt transformate în școli profesional-tehnice⁸⁴⁰.

ФЗС (Фабрично-заводская семилетка) / Școala de 7 ani în fabriци și uzine / semiletcă/ – între anii 1926–1934 – școala generală cu studii de 7 ani pe lângă întreprinderile și centrele industriale ale URSS. A fost transformată în școala medie incompletă⁸⁴¹.

ФЗУ/ школы ФЗУ (Школы фабрично-заводского ученичества) / Școli pentru Tineri Muncitori / elevi la fabrici și uzine/ – în anii 1920–1940 – instituții de învățământ mediu special pentru pregătirea muncitorilor calificați. Între 1940–1958 s-au păstrat doar în industria ușoară și cea alimentară. În 1958–1963 au fost transformate în școli profesional-tehnice⁸⁴².

ФИАН (Физический институт им.А.Н. Лебедева) / Institutul Fizic / – a fost creat în 1934 de S.Vavilov. Provine de la cabinetul fizic, creat pe lângă Academia de Științe a Rusiei în 1725. Efectua cercetări în domeniul fizicii unităților elementare, al razelor cosmice, plasmei, spectroscopiei, luminescenței, electronicii cuantice. A creat primele generatoare cuantice⁸⁴³.

Финхозсектор ЦК /Sectorul Financiar-Gospodăresc al CC/ – creat la 4 iulie 1940. Controla activitatea financiar-gospodărească a CC al PC (b)M și a structurilor acestuia județene, raionale și orășenești. La 13 octombrie 1952 se transformă în Direcția Administrativă⁸⁴⁴.

ФТИ (Физико-технический институт) / Institutul Fizico-Tehnic/ - a fost creat în 1918 la Petrograd, din 1924 – Leningrad. Cerceta calitățile mecanice ale corpurilor solide, probleme de fizică a semiconductoarelor și de aplicare a acestora, de fizică nucleară, de fizică a plasmei, astrofizică, geografie. A jucat un rol important în formarea școlilor fizicienilor sovietici⁸⁴⁵.

ФТП/ журнал (Физика и техника полупроводников) / Fizica și Tehnica Semiconductoarelor, revistă / – revista științifică a Academiei de Științe a URSS. Se edita din 1967 la Leningrad (astăzi Sankt-Petersburg)⁸⁴⁶.

ФТТ, журнал (Физика твердого тела) /Fizica Corpului Solid, revistă / – ediție științifică a Academiei de Științe a URSS. Se publica din 1959 la Leningrad (astăzi Sankt-Petersburg)⁸⁴⁷.

X

Химчистка / Республиканское объединение / Curățătorie chimică / Asociație republicană / – acorda servicii de curățare chimică a hainelor, servicii suplimentare – reparații minore ale hainelor⁸⁴⁸.

Хладокомбинат / Combinatul Frigorific – întreprindere care producea semifabricate din carne, diferite tipuri de cârnaț, cașcaval topit, înghețată, gheața uscată ș.a. Creat în 1963⁸⁴⁹.

Хлебопекарное управление / Direcția Brutăriilor / – structură de stat, responsabilă pentru fabricarea produselor de panificație. Fondată la 4 iulie 1940⁸⁵⁰.

Хлебторг (Городское/районное управление по продаже хлеба и хлебопродуктов) / – Direcție orășenească/raională/republicană de comerț cu pâine și produse de panificație⁸⁵¹.

Хоздоговор / Хозяйственный договор / Acord Gospodăresc / – înțelegere între persoane juridice, îndreptată spre atingerea unor scopuri gospodărești, care aveau un caracter planificat (acordul de aprovizionare, transportarea încărcăturilor etc.). Se încheia în baza sarcinii incluse în plan, obligatorie pentru părți, sau la decizia părților semnate⁸⁵².

ХОЗО/ХОЗУ/ (Хозяйственный отдел/Управление) / – Secție gospodărească la instituții și întreprinderi⁸⁵³.

Хозрасчет (Хозяйственный расчет) /Autogestiune/ – Metodă de administrare planificată a gospodăriei, bazată pe calcularea cheltuielilor întreprinderii la producerea producției cu rezultatele activității gospodărești și de producere, acoperirea cheltuielilor cu veniturile, asigurarea venitului de la procesul de producere, cointeresarea materială și responsabilitățile întreprinderii în executarea indicatoarelor de plan, folosirea rațională a resurselor⁸⁵⁴.

ХТЗ (Харьковский тракторный завод) / Uzina de Tractoare din Harkov / – cea mai mare întreprindere a industriei de tractoare din URSS. Și-a început activitatea în 1930. Producea tractoare cu roți și șenile de marca T-150K⁸⁵⁵.

ХЭМЗ (Харьковский электромеханический завод) / Uzina Electromecanică din Harkov / – fondată în 1888 la Riga, cu denumirea Uzina Electrotehnică Ruso-Baltică. Din 1915 – la Harkov. Prima denumire – Uzina Companiei Generale de Electricitate. Producea mașini electrice mari, aparataj de distribuire a energiei electrice și alte mecanisme⁸⁵⁶.

Ц

ЦАО (Центральная Аэрологическая Обсерватория) Observatorul Aerologic Central / al Serviciului Hidrometeo a URSS. Fondat în 1940 în or. Dolgoprudnoie. Efectuează cercetări meteorologice complexe, elaborări ale tehnicii cercetărilor aerologice⁸⁵⁷.

ЦБК (Целлюлозно-бумажный комбинат) / Combinatul de Celuloză și Hârtie/ – întreprindere specializată în producerea hârtiei, cartonului, a articolelor igienice din hârtie, producție forestieră și chimică. Materia primă pentru aceste combinate este celuloza obținută din lemn sau prin prelucrarea materiei secundare de hârtie și carton⁸⁵⁸.

ЦБСП (Централизованная библиотечная система профсоюзов) / Sistemul Bibliotecar Central al Sindicatelor / – creat în 1976. A inclus biblioteca republicană interunională de bază a sindicatelor, 35 de biblioteci sindicale – filiale. Elabora cele mai eficiente forme și metode de propagare a cărților printre populație, participa la crearea planurilor de deservire a populației orașului cu cărți. Oferea tuturor doritorilor posibilitatea selectării și obținerii literaturii din fondul unic, prin biblioteca centrală a sindicatelor⁸⁵⁹.

ЦВМ (Цифровая Вычислительная Машина) / Mașina de calcul digitală / – transforma mărimile, prezentate în forma unui set de numere⁸⁶⁰.

ЦГА МССР (Центральный Государственный Архив МССР) / Arhiva Centrală de Stat a RSSM /pe lângă Guvernul RSSM/ – a fost creată în 1958 în baza Arhivei Istorice Centrale a RSSM și a Arhivei Centrale a Revoluției din Octombrie și a Construcției socialiste (ТГАОР) a RSSM. Direcțiile principale de activitate: primirea la păstrare și asigurarea integrității lor de lungă durată a

documentelor și materialelor, necesare pentru cercetări științifice și cu valoare pentru necesitățile practice ale administrării gospodărești și a celei de stat, crearea fondului de asigurare pentru documentele rare și deosebit de prețioase, folosirea și publicarea documentelor istorice, crearea și perfecționarea aparatului științific și de informații pentru originalele documentelor, păstrate în arhivă. Realiza administrarea științifico-metodică și efectua controlul asupra activității arhivelor departamentale, realiza în baza înțelegerilor expertize ale valorii și prelucrarea tehnico-științifică a documentelor ministerelor, departamentelor, instituțiilor, organizațiilor și întreprinderilor. Se subordona Direcției Principale a Arhivelor pe lângă Guvernul RSSM⁸⁶¹.

ЦГА ВМФ (Центральный государственный архив Военно-морского флота) Arhiva Centrală de Stat a Flotei Măritime Militare / – a fost creată la Sankt-Petersburg în 1718. Denumirea menționată – din 1934. Documentele se păstrează de la sf.sec. XVIII⁸⁶².

ЦГАДА (Центральный государственный архив древних актов) Arhiva Centrală de Stat a Actelor Vechi / – a fost fondată în 1852 la Moscova. Denumirea menționată – din 1941; în prezent – RGADA. Locul principal de păstrare a originalelor documentelor la istoria URSS din perioada sec. XI–XVIII⁸⁶³.

ЦГАЗ (Центральный государственный архив звукозаписей) Arhiva Centrală de Stat a Înregistrărilor Audio / – fondată în 1967 la Moscova. Include toate tipurile de înregistrări audio de la începutul sec. XX. Din 1992 – Arhiva de Stat a fonodocumentelor (**RGAFD**)⁸⁶⁴.

ЦГАКФД СССР (Центральный государственный архив кинофотодокументов) Arhiva Centrală de Stat a Documentelor Cinematografice și Fotografice a URSS / – fondată în 1926. Se află la Krasnogorsk (reg.Moscova). Păstrează documente din a.1854. Din 1992 – Arhiva de Stat a Documentelor Cinematografice și Fotografice a Rusiei (**RGAKFD**)⁸⁶⁵.

ЦГАКФД МССР (Центральный Государственный Архив Кинофотофонодокументов МССР) /Arhiva Centrală de Stat a Documentelor Cinematografice, Fotografice și Fonografice a RSSM/ – a fost fondată în 1977. Asigura păstrarea permanentă a documentelor de cinema, foto și fono ale Fondului Arhivistic al URSS de importanță republicană. Cele mai vechi documente foto datează din 1903, materialele cinema – din 1911. Se păstrau filme, emisiuni speciale, secvențe cinema, negative foto, înregistrări magnetice, care reflectau activitatea organelor supreme și locale ale puterii de stat în republică, mișcarea obștească și revoluționară în ținut, dezvoltarea unor ramuri ale economiei, sănătății, învățământului, culturii, artei Moldovei, legăturile politice, economice, culturale cu republicile unionale și țările străine, înregistrările audio ale discursurilor scriitorilor, poeților, oamenilor de artă etc.⁸⁶⁶.

ЦГАЛИ (Центральный государственный архив литературы и искусства) /Arhiva Centrală de Stat de Literatură și Artă/ – fondată în 1941. Se afla la Moscova. Documentele păstrate datează din sec. XVIII. Astăzi – Arhiva de Stat de Literatură și Artă a Rusiei (RGALI)⁸⁶⁷.

ЦГАНТД (Центральный государственный архив научно-технической документации) / Arhiva Centrală de Stat a Documentației Tehnico-Științifice / – se află la Samara. Fondată în 1967⁸⁶⁸.

ЦГАНХ (Центральный государственный архив народного хозяйства) / Arhiva Centrală de Stat a Economiei Naționale/ – se află la Moscova. Fondată în 1961. Documentele se păstrează din 1917. Din 1992 – Arhiva Economiei Naționale de Stat a Rusiei⁸⁶⁹.

ЦГАОР (Центральный государственный архив Октябрьской революции) / Arhiva Centrală de Stat a Revoluției din Octombrie / – fondată în 1920. Se află la Moscova. Documentele țin de istoria mișcării revoluționare din sec.XIX – începutul sec.

XX. Păstrează materialele organelor supreme și centrale de administrare a statului din 1917⁸⁷⁰.

ЦГАСА (Центральный государственный архив советской армии) / Arhiva Centrală de Stat a Armatei Sovietice / – fondată în 1919. Se află la Moscova. A purtat această denumire din 1958. Include materiale documentare privind istoria trupelor sovietice pentru perioada 1918–1941⁸⁷¹.

ЦГИА (Центральный Государственный исторический архив) / Arhiva Centrală Istorică de Stat / – se află la Sankt-Petersburg. Fondată în 1941. Include documentele referitoare la istoria Rusiei (perioada sf.sec. XVIII–1917). În prezent – Arhiva Istorică de Stat a Rusiei⁸⁷².

Цеккомбанк СССР (Центральный банк коммунального хозяйства и жилищного строительства СССР) / Banca Centrală a Gospodăririi Comunele și a Construcției Locative a URSS / – bancă de stat specializată, înființată la 9 martie 1925, cu scopul de a acorda împrumuturi pentru construcția, restaurarea și extinderea întreprinderilor și structurilor comunale, precum și pentru construcția și repararea spațiilor rezidențiale. A fost desființată la 7 aprilie 1959, iar funcțiile sale au fost transmise altor instituții financiare din URSS. Filiala băncii în Moldova a fost creată la 5 octombrie 1940⁸⁷³.

ЦЕКУБУ (Центральная Комиссия по улучшению быта ученых) / Comisia Centrală pentru Îmbunătățirea Condițiilor de Trai ale Savanților / – fondată în a.1920 la Petrograd, la inițiativa lui M.Gorki. În 1921–1931 era condusă de A.Halatov. În 1931 a fost transformată în Comisia pentru ajutorarea savanților de pe lângă SCP al URSS (1931–1937). În 1937 a fost desființată⁸⁷⁴.

Центрархив (Центральный архив РСФСР) / Arhiva Centrală a RSFSR / – organ de stat pentru administrarea problemelor arhivelor în Federația Rusă. A funcționat între 1922–1929. A unificat toate instituțiile de arhivă. Se subordona Prezidiului Comitetului Executiv Central. A înlocuit Direcția principală pentru pro-

blemele arhivelor, existentă în 1918–1922 pe lângă Comisariatul Poporului de Educație⁸⁷⁵.

Центросоюз (Центральный союз потребительских обществ) / Uniunea Centrală a Societăților de Consum / – centru gospodăresc și organizatoric al cooperăției de consum în URSS. Includea în componența sa uniunile cooperăției de consum ale republicilor unionale. Din 1971 făcea parte din Alianța Cooperatistă Internațională⁸⁷⁶.

Центросоюзпроект, проектный институт, Молдавский филиал / Țentrosoiuzproiect, Institut de proiectare, filiala moldovenească / – a fost creat în 1967 în baza Secției Moldovenești a Filialei Ucrainene a Institutului Unional de proiectare „Țentrosoiuzproiect”, organizat în a. 1961. Direcțiile principale de activitate: proiectarea construcției întreprinderilor cooperăției de consum a RSSM (centre comerciale, magazine universale, restaurante, cafenele, ospătării), a obiectelor industriale (uzine de producere a pâinii, a berii, fabrici de conserve, baze comerciale auto ș.a). Se specializa în elaborarea proiectelor întreprinderilor pentru prelucrarea materiei secundare pentru cooperăția de consum a țării. A emis peste 1000 de proiecte, inclusiv proiectele centrelor comerciale de la Slobozia, Cimișlia, a magazinelor universale de la Grigoriopol, s. Moscovei, a uzinei de producere a pâinii din Florești ș.a. Proiectele filialei erau folosite pentru construcția mai multor obiecte în diferite orașe ale URSS, erau demonstrate la Expoziția Realizărilor Economiei Naționale a URSS⁸⁷⁷.

Центроэлектромонтаж, молдавское управление треста по проектированию в строительстве / Direcția moldovenească a trustului / – elabora proiecte de construcții, efectua construcția caselor de locuit, a căilor ferate, a podurilor, a obiectelor comunale, a construcțiilor acvatică, a celor inginerești etc.⁸⁷⁸.

ЦК ВЛКСМ (Центральный Комитет Всесоюзного Ленинского Коммунистического Союза Молодежи) / Comitetul

Central al ULCT /Comitetul Central al Uniunii Leninist-Comuniste a Tineretului / – organ suprem al comsomolului în perioada dintre congrese. Conducea toată activitatea comsomolului, a organelor locale ale acestuia, reprezenta ULCT în organele de stat și în cele obștești, aproba redacțiile ziarului Komsomoliskaia pravda și ale altor edituri CC al ULCT, distribuia mijloacele bugetului comsomolist și controla executarea acestuia. Era condus de un prim-secretar, de Birou și Secretariat. A existat în perioada 1918–1991⁸⁷⁹.

ЦКК (Центральная Контрольная Комиссия) /Comisia Centrală de Control/. Creată în 1920. Organ superior de control al partidului bolșevic/comunist. Membrii Comisiei erau aleși la Congresul partidului. Scopul: neadmiterea fracțiunilor, a grupărilor, curățirea partidului de persoanele nedemne, îmbunătățirea funcționării aparatului de stat, lupta cu birocratismul, cu luările de mită etc. În regiuni și republici lucrau comisii partinice de control similare. Între 1923–1934 funcționa în comun cu Inspectoratul Muncitoresc-Țărănesc. Din 1934 – Comisia Controlului de Partid de pe lângă CC al PC (b) unional. A existat până în anul 1991⁸⁸⁰.

ЦК КП(б)М (Центральный Комитет Коммунистической Партии (большевиков) Молдавии) / ЦК КПМ / Центральный Комитет Коммунистической партии Молдавии / Comitetul Central al Partidului Comunist (bolșevic) al Moldovei / CC al PC (b)M/ /Comitetul Central al Partidului Comunist al Moldovei/ CC al PCM/ – organ superior și colegial al PC(b)M, care administra toate activitățile partidului în intervalele dintre congresele PC(b)M. Era ales la congres și prezenta dări de seamă pentru activitatea sa în fața acestuia. Se conducea de Programul și Statutul PCUS, de directivele congreselor PCUS și PCM, de deciziile plenarelor CC al PCUS, de hotărârile CC al PCUS. În perioada dintre congrese conducea și controla activitatea organizațiilor orașenești și raionale de partid, efectua selectarea și amplasarea cadrelor, administra activitatea organizațiilor de stat și a celor

obștești. Alegea componența Biroului CC, a Secretariatului, șefii secțiilor CC, președintele Comisiei de partid, redactorii ziarelor și revistelor republicane de partid. Promova în viață politica partidului pentru construcția comunismului, acorda multă atenție creșterii eficienței procesului de producere. Creat prin decizia Congresului I al PC(b)M (8 februarie 1941). După decizia Congresului al XIX-lea al PC(b) din întreaga Uniune (13 octombrie 1952), prin care denumirea partidului comunist s-a transformat din PC (b) unional în PCUS și după modificarea sintagmei PC(b)M în Partidul Comunist al Moldovei, CC al PC(b)M a fost schimbat în CC al PCM⁸⁸¹.

ЦК КПСС (Центральный Комитет КПСС) / Comitetul Central al PCUS / – organul suprem al partidului comunist, care administra activitatea acestuia în perioada dintre congrese. Membrii și candidații în membri erau aleși la congresele PCUS. Exercita conducerea politică, era centrul teoretic și ideologic al PCUS. Se conducea de deciziile congreselor partidului, prezenta rapoarte de activitate în fața lor. Conducea activitatea partidului, se ocupa cu selectarea și amplasarea cadrelor, corecta funcționarea organizațiilor obștești și de stat prin grupele de partid, numea redacțiile ziarelor și revistelor, distribuia mijloacele bugetului partinic, controla îndeplinirea lui, reprezenta PCUS în relațiile cu alte partide. În 1903–1917 – CC al RSDRP; 1917–1918 – CC al RSDRP (b); 1918–1925 – CC al PCR (b); în 1925 –1952 – CC al PC (b) unional; în 1952–1991 – CC al PCUS⁸⁸².

ЦКШ при ЦК ВЛКСМ (Центральная Комсомольская Школа) / Școala Comsomolistă Centrală / – instituție de învățământ superior pentru viitorii lideri comsomoliști. Pregătea candidați la posturile înalte în ierarhia comsomolistă. Funcționa pe lângă CC al ULCT unional. A existat între 1 februarie 1945 – august 1969. A fost transformată în Școala Centrală Comsomolistă⁸⁸³.

ЦНИИТМАШ (Центральный научно-исследовательский институт технологии машиностроения) / Institutul Central

de Cercetări Științifice în domeniul Tehnologiei Construcției Mașinilor / – a fost creat la 30 decembrie 1929 la Moscova. A fost principala instituție științifică a URSS în domeniul elaborării materialelor și proceselor tehnologice în construcția mașinilor. În prezent este Societate pe Acțiuni și are statut de Centrul Științific de Stat și Asociație Științifică de Producție⁸⁸⁴.

ЦПКиО (Центральный парк культуры и отдыха) / Кушинец / **Parcul Central de Cultură și Odihnă / Chișinău** / – astăzi parcul „Valea Morilor”. Suprafața – 114 ha. Fondat în 1951⁸⁸⁵.

ЦРК (Центральная ревизионная комиссия) / Comisia Centrală de Revizie / – funcționa în organele de partid, comsomoliste, sindicaliste ale URSS. Verifica rapiditatea și corectitudinea trecerii dosarelor în organele centrale, starea financiară a lor și a structurilor subordonate acestora. A existat între anii 1919–1990⁸⁸⁶.

ЦУМ (Центральный Универсальный Магазин) / Magazin Universal Central / – întreprindere comercială, aflată în centrul orașului, care propunea cumpărătorilor într-un spațiu (sau câteva, aflate alături) diferite categorii de mărfuri, amplasate prin secții și prezentate într-un asortiment atât de larg, că fiecare secție prezenta un magazin specializat La Chișinău a fost deschis în 1945. Din 1983 – în clădirea actuală⁸⁸⁷.

ЦУП (Центр Управления Полетом) / Centrul de Administrare a Zborurilor Cosmice / – efectuează administrarea complexă a zborurilor aparatelor cosmice pilotate și automate și a stațiilor cosmice. Exercita conducerea operativ-tehnică centralizată asupra complexului de lucrări, legate cu zboruri, prin canalele de telecomunicații pentru transmiterea indicațiilor și programelor⁸⁸⁸.

ЦЭМИ (Центральный экономико-математический институт) / Institutul Central de Economie și Matematică / - a fost creat în a.1963 la Moscova. Se ocupa de problemele funcționării optime a economiei socialiste în baza folosirii metodelor economico-matematice și a tehnicii electronice de calcul⁸⁸⁹.

Ч

ЧПУ (Числовое программное управление) / Administrare numerică de program / – se aplica în industrie pentru administrarea automatizată a mașinilor-unelte⁸⁹⁰.

Швейбытремонт (Фабрика по ремонту швейной техники) / – Fabrica de reparație a tehnicii de cusut⁸⁹¹.

ШВСМ (Школа Высшего Спортивного Мастерства) / – Școala de măiestrie sportivă superioară. Pregătea sportivi de înaltă calificare – candidați în selecționatele URSS și RSSM. ȘVSM-1 a fost deschisă în 1965, ȘVSM-2 – în 1980⁸⁹².

Ширпотреб (Товары широкого потребления) / Mărfuri de larg consum / – mărfuri standard, de calitate nesatisfăcătoare, produse în cantități mari pentru acoperirea necesităților populației⁸⁹³.

ШКМ (Школа колхозной молодежи) / Școala Tineretului Colhoznic / – școală medie pentru locuitorii satelor în anii 1920–1930. Între 1923–1930 – Școala tineretului țărănesc. Între 1923–1934 – școală medie generală sătească în baza școlii primare, termenul de studii 3 ani. A îmbinat studiile generale de 7 ani cu studierea teoretică și practică a agriculturii. În 1934 a fost reorganizată în școală medie incompletă⁸⁹⁴.

Школснаб Наркомпроса / Отдел по снабжению школ Народного комиссариата просвещения МССР / Secția de Asigurare a Școlilor / – unitate structurală a Direcției Școli a Comisariatului Poporului pentru Învățământ al RSSM⁸⁹⁵.

Э

ЭДК (Экспериментальный Домостроительный Комбинат) / – Combinatul experimental de construcție a caselor⁸⁹⁶.

Электромаш / производственно-техническое объединение / ПТО / Electromaș, asociație tehnică de producție / – întreprindere electrotehnică din Tiraspol. Fondată la 9 ianuarie 1959. La 6 ianuarie 1964 devine Asociația tehnică de producție cu aceeași denumire. Produce mașini electrice, protejate de explozii și în executare industrială pentru diferite tipuri de utilaje (pompe, ventilare etc.), folosite în energetică, industria carboniferă, chimică, petrolieră, metalurgică etc⁸⁹⁷.

Электромашина, завод / Electromașina, uzină / – întreprindere industrială, producea diferite modele de veselă și tehnică casnică și agricolă. A fost o uzină de construcție a mașinilor, cunoscută în Moldova, în diferite regiuni ale URSS și peste hotare. Uzina mai producea blocuri motorizate, camere pentru prelucrarea peștelui și cărnii, diferite cărucioare din oțel etc. A fost creată în 1944 cu denumirea de artel „Krasnâi utilișcik”, prelucra metal uzat, producea armatură pentru sobe. În 1956–1959 – artelul „Metallist” (producerea veselei metalice emailate. Din 1959 se reprofilează în producerea mașinilor de spălat și a frigiderelor. În baza secției de frigidere, în 1964 a fost creată Uzina de frigidere. În 1965–1978 a fost reconstruită complet⁸⁹⁸.

Электроснаб (Республиканское бюро по материально-техническому обеспечению электротехнической продукции) / – oficiu republican de aprovizionări tehnico-materiale pentru comercializarea și instalarea producției electrotehnice⁸⁹⁹.

Энергогазоочистка / Специализированное предприятие по проверке и реконструкции газоочистного оборудования / – întreprindere specializată. Îndeplinea lucrări în domeniul

protecției atmosferei. A fost creată în 1977 în baza secției de purificare a gazelor întreprinderii de producție „Iujenergoremont”. Asigura reconstrucția, reglarea, verificarea utilajului de purificare a gazelor, de ventilare a stațiilor termoelectrice și a întreprinderilor, elaborarea documentației tehnice pentru activitatea realizată, elaborarea și implementarea noilor tipuri de utilaj de purificare a gazelor⁹⁰⁰.

Энергосбыт (предприятие по распределению электрической и тепловой энергии населению и организациям) / – întreprindere, care distribuia populației, instituțiilor și organizațiilor energie electrică și termică și asigura colectarea mijloacelor bănești pentru realizarea energiei; se ocupa de achitățile consumatorilor pentru energia folosită, era responsabilă pentru instalarea aparatelor de evidență a energiei consumate, asigura verificării regulate a aparatelor de evidență din partea statului în termene stabilite de Standardul de Stat⁹⁰¹.

Энергостроймонтажсвязь (Трест по строительству, ремонту и модернизации водопроводных и электрических сетей) / – trust. Efectua lucrări de construcție și montaj, construia, repara și moderniza apeductele, construia rețele electrice etc.⁹⁰².

ЭНИМС (Экспериментальный Научно-исследовательский институт металлорежущих станков) /Institutul Experimental de Cercetări Științifice în domeniul Mașinilor pentru Așchiera Metalelor/ – a fost creat la 19 mai 1933 la Moscova. Efectua cercetări științifice și experimentale în domeniul mașinilor pentru așchiera metalelor și al construcției de mașini⁹⁰³.

Ю

Ювелирторг (Бюро по продаже ювелирных изделий, часов, драгоценных металлов и камней) / – oficiu pentru comercializarea produselor de giuvaierie, ceasuri, metale și pietre prețioase⁹⁰⁴.

ЮВМА / Ювмонтажавтоматика (Трест и специализированное монтажное управление) / – trust, direcție specializată de montaj. Producea articole din masă plastică, folosite în construcții⁹⁰⁵.

Югозаготзерно (Всесоюзное объединение по хлебозаготовкам) / Молдавская республиканская контора) / **Oficiul republican moldovenesc** / – asociație unională, responsabilă pentru colectarea pâinii. Creată în 1932. Oficiul republican moldovenesc a fost creat la 30 noiembrie 1940⁹⁰⁶.

Югозандорстрой (Дорожно-Строительный трест Юго-Западной части СССР) / – trustul de construcții. Se ocupa cu construcția, reconstrucția, darea în exploatare a șoselelor, a drumurilor auto, a pistelor de decolare / aterizare ale aerodromurilor, a caselor de locuit etc⁹⁰⁷.

Югозапэлектросетьстрой (Трест по строительству инженерных коммуникаций для водо- и газоснабжения, канализации, ремонту электрооборудования и т.д.) / – trust. Se ocupa cu construcția comunicațiilor ingineresti pentru asigurare cu apă, canalizare, alimentarea cu gaze, reparația utilajului electric, montarea mașinilor industriale și a utilajului, construcția rețelelor electrice locale, lucrări de montaj electric, montarea sistemelor de încălzire, montarea sistemelor de construcție din oțel etc.⁹⁰⁸.

Южэнерголегпром (Республиканское бюро по производству технологического оборудования для легкой про-

мышленности) / – oficiu republican pentru producerea utilajului tehnologic pentru industria ușoară⁹⁰⁹.

Южтеплоэлектромонтаж (Всесоюзный монтажный трест Специализированного строительного управления «Энергомонтаж») / – trust unional de montaj al Asociației Specializate de construcții „Energomontaj” a Ministerului Energeticii și Electrificării URSS⁹¹⁰.

Южтеплоэнергомонтаж (Трест, осуществлявший строительные и монтажные работы в сфере энергетики) / – trust, sectorul Chișinău, direcția moldovenească de montaj. Domenii de activitate: elaborarea și implementarea tehnologiilor de păstrare a energiei, lucrări de construcție și montaj, de reglare și pornire, de reparație, transportare, de diagnostică industrială și control, darea în exploatare a obiectelor energetice și industriale⁹¹¹.

Я

Яйценциентром / Трест по сбору яиц и птиц у колхозов и населения) / Trust / instituție, care se ocupa cu colectarea ouălor și a păsărilor de la colhozuri și persoane private și comercializarea acestora. În RSSM a fost creat la 27 iunie 1946⁹¹².

REFERINȚE:

- ¹ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/737154>
- ² <https://sokrasheniya.academic.ru/28391/%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D1%82>
- ³ https://abbr_rus.academic.ru/222/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B5%D1%88%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81
- ⁴ https://abbr_rus.academic.ru/239/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D1%80
- ⁵ Кишинев. Энциклопедия..., с. 114-115.
- ⁶ <http://www.newmoldova.com/node/1195> Кишинев, Энциклопедия..., с.115. Список абонентов..., с.324.
- ⁷ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/137134/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%BA>
- ⁸ СЭС..., с.17.
- ⁹ https://abbr_rus.academic.ru/328/%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC
- ¹⁰ https://abbr_rus.academic.ru/344/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%B1
- ¹¹ <https://sinonim.org/t/%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B4>
- ¹² Кишинев. Энциклопедия..., с.115.
- ¹³ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/mas/1580/%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BE%D0%B1%D1%81%D0%BB%D1%83%CC%81%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5> Список абонентов..., с.405.
- ¹⁴ https://abbr_rus.academic.ru/375/%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%85%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%B1%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5
- ¹⁵ https://abbr_rus.academic.ru/381/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D1%82
- ¹⁶ https://abbr_rus.academic.ru/386/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B9
- ¹⁷ Кишинев. Энциклопедия..., с.115.
- ¹⁸ Кишинев. Энциклопедия..., с.116.
- ¹⁹ СЭС..., с.20.
- ²⁰ <https://sovdep.academic.ru/45/%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D1%82%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BF>
- ²¹ СЭС..., с.20.

- ²² https://abbr_rus.academic.ru/503/%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BE%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BC
- ²³ https://abbr_rus.academic.ru/505/%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%B1
- ²⁴ <https://sokrasheniya.academic.ru/34423/%D0%90%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82>
- ²⁵ <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B0>
- ²⁶ <https://direct.farm/post/chto-na-samom-dele-proiskhodit-v-pole-meteostantsiya-kak-resheniye-7555>
- ²⁷ https://abbr_rus.academic.ru/518/%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%82
- ²⁸ <https://rg.ru/2022/03/07/aviaciia-dalnego-dejstviia-byla-sozdana-80-let-nazad.html>; <https://www.noo-journal.ru/%D1%8D%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%8F/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B8/%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8F%D1%8F-%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F/>
- ²⁹ <https://gmk.center/news/chto-znachit-azovstal-dlya-gmk-ukrainy-i-mirovoj-ekonomiki/>; <https://tass.ru/ekonomika/16871883>
- ³⁰ Кишинев. Энциклопедия..., с.114.
- ³¹ https://abbr_rus.academic.ru/746/%D0%90%D0%9A%D0%9C
- ³² https://auto.vercity.ru/dictionary_motorist/avtokolonna/?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
- ³³ Кишинев. Энциклопедия..., с.119.
- ³⁴ <https://xn--90ab0ambbpo.xn--p1ai/%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%88%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B0/%D0%B0%D0%BA%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%B6/>
- ³⁵ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/063/299.htm>
- ³⁶ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/062/813.htm>
- ³⁷ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/005/194.htm>
- ³⁸ https://gufo.me/dict/abbreviations_ussr/%D0%90%D0%BB%D1%8E%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%85%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%B1%D1%81%D0%B1%D1%8B%D1%82
- ³⁹ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/005/227.htm>; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/3888/%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%8F>

- ⁴⁰ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/048/187.htm>
- ⁴¹ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/005/349.htm>
- ⁴² <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/005/417.htm>
- ⁴³ СЭС..., с.21.
- ⁴⁴ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/108/241.htm>
- ⁴⁵ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/005/439.htm>; <https://didacts.ru/termin/akademija-pedagogicheskikh-nauk-sssr-apn-sssr.html>
- ⁴⁶ СЭС..., с.21; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...p.600
- ⁴⁷ <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-agitatsionno-propagandistskih-organov-i-uchrezhdeniy-v-sovetskoy-rossii-1920-e-gody/viewer> ;
- ⁴⁸ <http://istoriya-kino.ru/kinematograf/item/f00/s00/e0000167/index.shtml>
- ⁴⁹ <https://juridical.slovaronline.com/340-ARTEL>
- ⁵⁰ <https://spravochnik.ru/definitions/avtomatizirovannaya-sistema-gosudarstvennoy-statistiki-asgs/>
- ⁵¹ https://telecom.academic.ru/752/%D0%90%D0%BF%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%BE-%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%B9%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F
- ⁵² <https://bigenc.ru/c/avtonomnaia-respublika-e7d973>
- ⁵³ Советский Энциклопедический Словарь (in continuare – СЭС). Москва: Советская Энциклопедия, 1982, с.17; <https://www.cleverence.ru/articles/auto-business/avtomatizirovannye-sistemy-upravleniya-cto-eto-takoe-rasshifrovka-naznachenie-funksii-asu/>
- ⁵⁴ Кишинев. Энциклопедия..., с.124-125; Veștile...1990, nr.6-7, art.160, pp.382-383; art.179, p.394.
- ⁵⁵ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/080/353.htm>
- ⁵⁶ <https://www.atomic-energy.ru/AtomMash>
- ⁵⁷ <https://sokrasheniya.academic.ru/5754/%D0%90%D0%A2%D0%9F>
- ⁵⁸ СЭС..., с.17; <https://erpico.ru/o-kompanii/statii/cto-takoye-ATS>
- ⁵⁹ Кишинев. Энциклопедия..., с.125.
- ⁶⁰ <https://krasnodar.ruc.su/about/structure/administrativno-khozyaystvennyy-otdel.php>
- ⁶¹ <http://tashkent.open-museum.net/association/profile/9/>; https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_pictures/230/%D0%90%D0%A5%D0%A0%D0%A0
- ⁶² Кишинев. Энциклопедия..., с.126.
- ⁶³ <https://opzt.ru/news/k-dnju-stroitelja-bam-istorija-samogo-masshtabnogo-stroitelstva-v-nashej-strane/> ; СЭС..., с.102.

- ⁶⁴ Советская Молдавия. ...,с.42.
- ⁶⁵ <https://bdt.spb.ru/o-teatre/>
- ⁶⁶ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/142000/%D0%91%D0%B8%D0%B1%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80>
- ⁶⁷ <http://btvt.info/1inservice/bmd1.htm>
- ⁶⁸ Советская Молдавия. ...,с.44.
- ⁶⁹ <https://sputnik.travel/company/history/>
- ⁷⁰ <https://rostec.ru/news/boevye-mashiny-pekhoty-vchera-segodnya-zavtra/>
- ⁷¹ <https://xn--90aw5c.xn--c1avg/>
- ⁷² <https://mchs.gov.ru/ministerstvo/o-ministerstve/terminy-mchs-rossii/term/2634>
- ⁷³ <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%B1%D0%BE%D0%BC%D0%B6>
- ⁷⁴ <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-organizatsii-izobretatelstva-i-ratsionalizatorstva/viewer>
- ⁷⁵ https://abbr_rus.academic.ru/2150/%D0%91%D0%A1%D0%9C%D0%9F
- ⁷⁶ <http://bse.sci-lib.com/>
- ⁷⁷ <https://xn--h1alcedd.xn--d1aqf.xn--p1ai/instructions/byuro-tehnicheskoy-inventarizatsii-kakie-dokumenty-ono-vydaet/>
- ⁷⁸ <http://roe.ru/catalog/sukhoputnye-vozyka/boevye-bronirovannye-mashiny-/btr-80/>
- ⁷⁹ https://www.vb.kg/doc/352627_terrorizm_zh_semu_zamkami_dlia_ekstremistov_postroili_otdelnyy_blok.html
- ⁸⁰ Кишинев. Энциклопедия..., с.156.
- ⁸¹ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/66438/%D0%91%D0%AD%D0%A1%D0%9C>
- ⁸² Советская Молдавия...,с.90; http://www.knowbysight.info/2_KPSS/04310.asp
- ⁸³ DAOSP. F.51. Inv.22. D.5. FF.15-16; Ibidem. Inv.27. D.4. F.3.: Crearea și consolidarea sistemului de învățământ superior în RSSM. Studiu, documente și materiale. Editor: L.Rotaru. Chișinău: Lexon-Prim, 2021, p.7., Советская Молдавия. Кишинев: Главная редакция Молдавской Советской Энциклопедии, 1982, ,с.90; https://istmat.org/files/uploads/52189/19_sezd_.pdf;
- ⁸⁴ СЭ..., с.257; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/627411>
- ⁸⁵ СЭ..., с.257; <https://sokrasheniya.academic.ru/24289/%D0%92%D0%90%D0%93%D0%9E>
- ⁸⁶ Crearea și consolidarea...p.295;[https://megabook.ru/article/%D0%92%D1%8B%D1%81%D1%88%D0%B0%D1%8F%20](https://megabook.ru/article/%D0%92%D1%8B%D1%81%D1%88%D0%B0%D1%8F%20%D0%B0%D1%82%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%81%D0%B8%D1%8F%20(%D0%92%D0%90%D0%9A))

%D0%B0%D1%82%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%81%D0%B8%D1%8F%20(%D0%92%D0%90%D0%9A)

⁸⁷ http://info.avtovaz.ru/pages/section_5641/5727.html

⁸⁸ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/polytechnic/1131/%D0%92%D0%90%D0%97>

⁸⁹ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/72959/%D0%92%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%82%D1%81%D0%BE>

⁹⁰ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/005/473.htm>; <https://world-nan.kz/blogs/istoriya-vsesoyuznoyi-akademii-selskokhozyayistvennykh-nauk>; <https://world-nan.kz/blogs/istoriya-vsesoyuznoyi-akademii-selskokhozyayistvennykh-nauk>; <https://new.ras.ru/structures/struktura-ran/otdeleniya-po-oblastyam-i-napravleniyam-nauki/otdelenie-selskokhozyayistvennykh-nauk/obshchaya-informatsiya-ob-otdelenii-selskokhozyayistvennykh-nauk/>; Crearea și consolidarea...p.582.

⁹¹ СЭС..., с.257; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/69444/%D0%91%D0%B8%D0%BE%D1%85%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5>

⁹² СЭС..., с.257; https://sankt_peterburg.academic.ru/265/%D0%91%D0%BE%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5_%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%B2%D1%81%D0%B5%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%B5

⁹³ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/79116/%D0%93%D0%B8%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5>

⁹⁴ https://abbr_rus.academic.ru/2479/%D0%92%D0%93%D0%98%D0%9A; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/moscow/1305/%D0%92%D0%93%D0%98%D0%9A>

⁹⁵ <https://rgantd.kaisa.ru/object/157251024>; <http://ershov.iis.nsk.su/ru/node/431403>

⁹⁶ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/006/070.htm>

⁹⁷ Кишинев. Энциклопедия..., с.173.

⁹⁸ Crearea și consolidarea...p.403.

⁹⁹ СЭС..., с.454; https://abbr_rus.academic.ru/2680/%D0%92%D0%97%D0%9F%D0%98

¹⁰⁰ Кишинев. Энциклопедия..., с.162.

¹⁰¹ СЭС..., с.222; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/625495>

¹⁰² Кишинев. Энциклопедия..., с.164.

¹⁰³ СЭС..., с.808.

¹⁰⁴ СЭС..., с.876; <http://www.viniti.ru/viniti-about/about>

¹⁰⁵ DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.22. F.23.

¹⁰⁶ СЭС..., с.254; https://labor_law.academic.ru/109/%D0%92%D0%A0%D0%90%D0%A7%D0%95%D0%91%D0%9D%D0%9E-%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A1%D0%A3%D0%9B%D0%AC%D0%A2%D0%90%D0%A6%D0%98%D0%9E%D0%9D%D0%9D

%D0%90%D0%AF_%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D0%98%D0%A1%D0%A1%D0%98
%D0%AF_%28%D0%92%D0%9A%D0%9A%29
¹⁰⁷ <https://sokrasheniya.academic.ru/47928/%D0%92%D0%9A%D0%A1%D0%A5%D0%A8>
https://abbr_rus.academic.ru/2905/%D0%92%D0%9A%D0%A1%D0%A5%D0%A8;
<https://www.kurgangen.ru/local-finding/New%20History/Komschool/>
¹⁰⁸ СЭС..., с.263; <https://mosgu.ru/about/istoriya/> .
¹⁰⁹ СЭС..., с.233; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/90102>
¹¹⁰ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1052540>
¹¹¹ СЭС..., с.466; <https://sokrasheniya.academic.ru/5478/%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%98%D0%97%D0%A5>
¹¹² <https://www.marketch.ru/history-of-marketing/osnovan-vniiks/>
¹¹³ СЭС..., с.807; https://sokrasheniya.academic.ru/3718/%D0%92%D0%9D%D0%98-%D0%98%D0%9C_%D0%B8%D0%BC_%D0%94_%D0%98_%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B5%D0%B2%D0%B0
¹¹⁴ СЭС..., с.804; <https://sokrasheniya.academic.ru/43199/%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%98%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BC%D0%B0%D1%88>
¹¹⁵ <https://iems.pb.ru/institute/history/>
¹¹⁶ Кишинев. Энциклопедия..., с.342-343.
¹¹⁷ <https://racechrono.ru/stati/10360-ministerstvo-myasnoy-i-molochnoy-promyshlennosti-sssr.html>; <https://rgantd.kaisa.ru/object/160511019>; Список абонентов..., с.363;
¹¹⁸ https://velikaya_otechestvennaya_voyna.academic.ru/412/%D0%92%D0%BE%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0_%D0%92%D0%9D%D0%9E%D0%A1E; Crearea și consolidarea...p.533.
¹¹⁹ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/005/667.htm>
¹²⁰ https://sokrasheniya.academic.ru/16993/%D0%92_%D0%9E
¹²¹ СЭС..., с.234; https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_literature/1100/%D0%92%D0%9E%D0%90%D0%9F%D0%9F
¹²² СЭС..., с.256; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/76342/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5>
¹²³ СЭС..., с.257; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/78214/%D0%93%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2>
¹²⁴ СЭС..., с.257; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/108963>
¹²⁵ https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_synonims/19461/%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82; https://altai-republic.ru/news_lent/news-archive/24256/ https://abbr_rus.academic.ru/5795/%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%BC СЭС..., с.238; DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.14. P.5.

- ¹²⁶ СЭС..., с.239; <https://sokrasheniya.academic.ru/12748/%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3>
- ¹²⁷ СЭС..., с.257; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1761389> ; <https://www.ros-voir.ru/ru/about-page>
- ¹²⁸ СЭС..., с.257; https://abbr_rus.academic.ru/2532/%D0%92%D0%94%D0%9E%D0%9B%D0%9A
- ¹²⁹ СЭС..., с.257; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/294193>
- ¹³⁰ Crearea și consolidarea..., p.7. DAOSP. F.51. Inv.1. D.3. F.66.
- ¹³¹ СЭС..., с.256-257; <https://sokrasheniya.academic.ru/22194/%D0%92%D0%9E%D0%9E%D0%9F>
- ¹³² СЭС..., с.256; [https://dic.academic.ru/dic.nsf/russian_history/9743/%D0%92%D0%9E%D0%9E%D0%9E%D0%9F%D0%98%D0%9A](https://dic.academic.ru/dic.nsf/russian_history/9743/%D0%92%D0%9E%D0%9E%D0%9F%D0%98%D0%9A) <https://voopik.ru/voopiik/>
- ¹³³ СЭС..., с.257; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/124555/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B7%D0%BE%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2>
- ¹³⁴ СЭС..., с.257; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/93590>
- ¹³⁵ СЭС..., с.257; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/131885>
- ¹³⁶ <https://sokrasheniya.academic.ru/6800/%D0%92%D0%BE%D1%85%D0%B8%D0%BC%D1%84%D0%B0%D1%80%D0%BChttps://studfile.net/preview/7241284/page:7/>; <https://remedium.ru/state/gosudarstvennaya-politika-v-farmatsevticheskoy-sfere-v-sssr-v-1930-e-gody/>
- ¹³⁷ https://abbr_rus.academic.ru/3621/%D0%92%D0%9E%D0%A5%D0%A0; <https://rusohrana.su/voenizirovannaya-ohrana/>
- ¹³⁸ Кишинев. Энциклопедия..., с.343.
- ¹³⁹ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/124299/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%8B%D1%88%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B5>; <https://www.boksite.ru/fulltext/1/001/008/093/201.htm>
- ¹⁴⁰ <https://bigenc.ru/c/vzliotno-posadochnaia-polosa-9d5a25>
- ¹⁴¹ <https://www.fips.ru/about/vptb-otdelenie-vsrossiyskaya-patentno-tehnicheskaya-biblioteka/osnovnye-svedeniya-o-vptb.php>
- ¹⁴² <https://cniitmash.com/company-about/timeline.html> ; <https://yandexsearch.yandex.kz/search/?lr=162&rq=1&noyask=1&nrcrd=69280&text=%D0%9D%D0%B0%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%BE-%D0%B8%D1%81%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9+%D0%B8+%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BD%D0%BE-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9+%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82+%D1%8D%D0%BB>

%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D1%85+%D0%B8%D0%B7%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%B9&ento=0oCgpydXc1ODg3NDY4EhBydXc1ODM2Mzg0OmFzc29jGAJ6G9Ch0LzQvtGC0YDQuNGC0LUg0YLQsNC60LbQtQepzCY%3Btheme%3Dmjolk%3Bcollapsed&redircnt=1695596243.1

¹⁴³ Кишинев. Энциклопедия..., с.173.

¹⁴⁴ https://profilbaru.com/ru/%D0%92%D1%8B%D1%81%D1%88%D0%B0%D1%8F_%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B9%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0_%D0%BF%D1%80%D0%B8_%D0%A6%D0%9A_%D0%9A%D0%9F%D0%A1%D0%A1 СЭС..., с. 263.

¹⁴⁵ Кишинев. Энциклопедия..., с.174.

¹⁴⁶ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/766362>

¹⁴⁷ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/005/983.htm>

¹⁴⁸ https://abbr_rus.academic.ru/3757/%D0%B2_%D1%81

¹⁴⁹ http://www.vssk.ru/o_nas.html ; Список абонентов...,с.102.

¹⁵⁰ СЭС..., с.255; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/93362>

¹⁵¹ СЭС..., с.294; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/78525/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9>

¹⁵² <https://sokrasheniya.academic.ru/4576/%D0%92%D0%A1%D0%93%D0%98> СЭС..., с.1201.

¹⁵³ <https://gon1969.livejournal.com/1139079.html>

¹⁵⁴ <https://xn----7sbfc2ac5b8a9an2f.xn--p1ai/history.html>

¹⁵⁵ <https://przrf.ru/about/history/>

¹⁵⁶ СЭС..., с.256; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/766746>

¹⁵⁷ <https://www.chem.msu.ru/rus/history/chemdept-history-2-fnmosch.html> ; <https://www.gazprom.ru/press/news/reports/2023/an-exciting-story/> ; <https://sokrasheniya.academic.ru/6110/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%85%D0%B8%D0%BC%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC>

¹⁵⁸ <https://istmat.org/node/56417>

¹⁵⁹ СЭС..., с.264; https://encyclopediya_prava.academic.ru/1086/%D0%92%D1%81%D0%BD%D1%85 ; <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/007/550.htm>

¹⁶⁰ <https://www.prlib.ru/history/619761>

¹⁶¹ СЭС..., с.257; <https://sokrasheniya.academic.ru/47911/%D0%92%D0%A1%D0%A5%D0%92>

¹⁶² СЭС..., с.233;

https://big_economic_dictionary.academic.ru/6249/%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D0%98%D0%A1%D0%A1%D0%98%D0%AF%2C_%D0%92%D0%9D%D0%95%D0%A8

%D0%9D%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%93%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%AF_%D0%90%D0%A0%D0%91%D0%98%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%96%D0%9D%D0%90%D0%AF_%28%D0%92%D0%A2%D0%90%D0%9A%29

¹⁶³ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/139129/%D0%A2%D0%B5%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9; СЭС..., с.1331;>

¹⁶⁴ СЭС..., с.257; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/76346/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5>

¹⁶⁵ [https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%B2%D1%82%D1%83%D0%B7; Crearea și consolidarea...p.31.](https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%B2%D1%82%D1%83%D0%B7; Crearea și consolidarea...p.31)

¹⁶⁶ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/006/946.htm>

¹⁶⁷ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/768618>

¹⁶⁸ СЭС..., с.260; <https://sovdep.academic.ru/537/%D0%92%D0%A3%D0%A6%D0%98%D0%9A>

¹⁶⁹ СЭС..., с.260; <https://sokrasheniya.academic.ru/4904/%D0%92%D0%A5%D0%A3%D0%A2%D0%95%D0%98%D0%9D>

¹⁷⁰ СЭС..., с.260; https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_pictures/644/%D0%92%D1%85%D1%83%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%81

¹⁷¹ СЭС..., с.264; [https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/94730; Кишинев. Энциклопедия..., с.174.](https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/94730; Кишинев. Энциклопедия..., с.174)

¹⁷² СЭС..., с.256; https://encyclopediya_prava.academic.ru/1095/%D0%92%D1%86%D0%B8%D0%BA

¹⁷³ <https://omck39.ru/blog/istorija/vczsps-rasshifrovka-abbreviatury-i-nem/>; *Viața politică.... pp.17-19; Crearea și consolidarea...p.393;*

¹⁷⁴ https://abbr_rus.academic.ru/4033/%D0%B2_%D1%87

¹⁷⁵ СЭС..., с.256; https://encyclopediya_prava.academic.ru/1096/%D0%92%D1%87%D0%BA

¹⁷⁶ СЭС..., с.256; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/13323/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F>

¹⁷⁷ <https://determiner.ru/termin/vyshhaja-shkola-profsoyuznogo-dvizhenija.html>

¹⁷⁸ СЭС..., с.263; <https://sovdep.academic.ru/4264/%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%B%D0%B0+>

¹⁷⁹ <https://mir24.tv/articles/16451343/posle-raboty-za-partu-kakimi-byli-vechernie-shkoly-v-sssr-i-kto-v-nih-uchilsya>

¹⁸⁰ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/153707/%D0%AD%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5>

%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9 СЭС..., с.1558; <https://www.computer-museum.ru/connect/vei.htm>

¹⁸¹ <https://cyberleninka.ru/article/n/iz-istorii-vysshego-yuridicheskogo-obrazovaniya-v-nizhnem-novgorode/viewer>; <https://edu.glavsprav.ru/profile/838/>; DAOSP RM. Inv.4. D.9. F.172.

¹⁸² <https://bolshoi.ru/about/history>

¹⁸³ <https://museum.gaz.ru/history/gaz-history/> ; <https://agat-gaz.ru/about-company/news/istoriya-stroitelstva-gorkovskogo-avtomobilnogo-zavoda/>

¹⁸⁴ DAOSP RM. F.51. Inv.7. D.27.Р.I. F.19.

¹⁸⁵ Кишинев. Энциклопедия. Гл.ред.А.Тимуш и др. Кишинев: Главная редакция Молдавской Советской Энциклопедии,с.211.<https://lingvostranovedcheskiy.academic.ru/108/%D0%93%D0%90%D0%98>

¹⁸⁶ <https://ateism.academic.ru/22301/%D0%93%D0%90%D0%98%D0%97>

¹⁸⁷ <https://www.maly.ru/pages?name=history>; <https://sistema-stage.ru/objects/gosudarstvennyy-akademicheskyy-malyy-teatr-rossii-4-etap-filial-gamt-na-ordynke/>

¹⁸⁸ https://www.mariinsky.ru/about/history/mariinsky_theatre/

¹⁸⁹ [https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%B2%D1%8B%D0%B9+%D1%81%D0%B1%D0%BE%D1%80;Crearea și consolidarea...p.677.](https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%B2%D1%8B%D0%B9+%D1%81%D0%B1%D0%BE%D1%80;Crearea%20si%20consolidarea...p.677)

¹⁹⁰ <https://meget.kiev.ua/zakon/zakon-o-regulirovanii-gradostroitelnoy-deyatelnosti/statya-41/>

¹⁹¹ <https://bigenc.ru/c/rossiia-zdravookhranenie-sistema-zdravookhraneniia-v-sssr-aptech-noe-delo-007ab6>, <https://www.vedomosti.ru/business/characters/2016/12/06/668336-vizhu-biznes-po-drugomu>; DAOSP RM. F.51. Inv..2.D.9. P.II. P.266.

¹⁹² <https://www.rsl.ru/ru/about/history/>

¹⁹³ <https://determiner.ru/termin/voennaja-prokuratura.html>

¹⁹⁴ <https://gatchina-news.ru/novosti/100-let-otechestvennoj-grazhdanskoj-aviacii/> ; DAOSP RM. Inv..3. D.26. F.254.

¹⁹⁵ <https://sovdep.academic.ru/701/%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B6%D0%B8%D0%BB%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5;https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/040/340.htm>

¹⁹⁶ Кишинев. Энциклопедия..., с.182.

¹⁹⁷ СЭС..., с.294; https://sokrasheniya.academic.ru/46809/%D0%93%D0%98%D0%9D_%D0%90%D0%9D_%D0%A1%D0%A1%D0%A0

¹⁹⁸ https://abbr_rus.academic.ru/4615/%D0%93%D0%B8%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%85%D0%BE%D0%B7

¹⁹⁹ Кишинев. Энциклопедия..., с.182.

²⁰⁰ Кишинев. Энциклопедия..., с.504.

- ²⁰¹ <http://gsfs2008.ru/>
- ²⁰² <http://www.mintorgmuseum.ru/vocabulary/343/>
- ²⁰³ <https://sokrasheniya.academic.ru/41147/%D0%93%D0%B8%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82> ; СЭС..., с.1124.
- ²⁰⁴ <https://shieldandword.mozohin.ru/kgb5491/reserv/gk/gknt.htm> ; Советская Молдавия, 1957, 21 июня; Culegere de legi ale RSS Moldovenești..., 1965, nr.29, art.128, pp.740-741; 1964, nr.1, art.2, pp.5-6; Smochină A. -Op.cit, p.169; Репида Л. Ук.соч., с.253-254.
- ²⁰⁵ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/012/161.htm> ; <https://tass.ru/encyclopedia/person/beriya-lavrentiy-pavlovich>
- ²⁰⁶ https://aif.ru/society/history/chto_takoe_gkchp
- ²⁰⁷ <https://www.mos.ru/mosarchiv/>
- ²⁰⁸ https://abbr_rus.academic.ru/4798/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BE%D0%B1%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5
- ²⁰⁹ https://abbr_rus.academic.ru/4800/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C; DAOSP: RM. Inv..1.D.12. F.78.
- ²¹⁰ https://abbr_rus.academic.ru/4801/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D0%B1%D1%8B%D1%82; DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.12. F.78.
- ²¹¹ https://abbr_rus.academic.ru/4805/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%B7%D1%87%D0%B5%D1%80%D1%80%D1%8B%D0%B1%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC
- ²¹² https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_sp/568/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B-D%D0%BE%D0%B5
- ²¹³ https://abbr_rus.academic.ru/4823/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%8F DAOSP RM. F.51. Inv.13. D.47. F.142;
- ²¹⁴ https://abbr_rus.academic.ru/4837/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%BE; DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.13. F.42; Ibidem. D.38. F.50.
- ²¹⁵ <https://studfile.net/preview/10038394/>
- ²¹⁶ <https://sokrasheniya.academic.ru/11290/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%8F> DAOSP RM. F.51. Inv.13. D.47. F.240.
- ²¹⁷ https://abbr_rus.academic.ru/4894/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B3%D

0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC ; Crearea și consolidarea...p.548.

²¹⁸ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)... с.173; Crearea și consolidarea..., p. 40.

²¹⁹ DAOSP RM. F.51. Inv..2.D.10. P.I. F.237.

²²⁰ https://abbr_rus.academic.ru/4951/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D1%84%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B9; <https://sokrasheniya.academic.ru/36131/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D1%84%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B9>

²²¹ <https://sokrasheniya.academic.ru/27812/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80> DAOSP RM. F.51. Inv.7. D.28. F.89;

²²² DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.66. P.107; Ibidem. Inv.4. D.9. F.219.

²²³ <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/history/2014/02/2014-02-13.pdf>; <http://www.min-torgmuseum.ru/vocabulary/331/>

²²⁴ <http://guides.eastview.com/browse/guidebook.html?bid=102&sid=256665> ; Crearea și consolidarea...p.541.

²²⁵ https://forestry_economic.academic.ru/201/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BE%D0%BE%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B0 <https://sokrasheniya.academic.ru/51358/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BE%D0%BE%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B0>

²²⁶ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.67. F.108.

²²⁷ DAOSP RM. F.51. Inv.14. D.51. F.153; https://www.lvrahivs.gov.lv/apraksti/FPA/LV_LVA_FPA-106-A20.pdf

²²⁸ https://abbr_rus.academic.ru/5089/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D0%B0 DAOSP RM. F.51. Inv.5. D.47. F.99; Ibidem. Inv.9. D.105. F.39.

²²⁹ Crearea și consolidarea...p.248; https://old.bigenc.ru/domestic_history/text/2362958

²³⁰ <https://sovdep.academic.ru/647/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BC%D1%83%D0%BA%D0%B0>;

DAOSP RM. F.51. Inv..1. D.10. F.23.

²³¹ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.54. F.61; https://abbr_rus.academic.ru/5173/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BC%D1%8F%D1%81%D0%BE

- ²³² DAOSP RM. F.51. Inv.13. D.47. F.141; <https://xn----7sbbfsshef0aedydgg4lyb.xn--p1ai/a/%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BC%D1%8F%D1%81%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%BE%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3>
- ²³³ <https://stud.file.net/preview/17129691/page:13/>
- ²³⁴ DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.10. F.25.
- ²³⁵ DAOSP RM. F.51. Inv..11. D.54. F.269.
- ²³⁶ https://abbr_rus.academic.ru/5228/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B1%D1%83%D0%B2%D1%8C%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3 DAOSP RM. F.51. Inv.14. D.51. F.295;
- ²³⁷ DAOSP RM. F.51. Inv..9. D.111. F.138; <https://www.spellsmell.ru/articles/10309-sistema-upravleniya-sovetskoj-parfyumeriei-v-1930-ye-gody/#id-0>
- ²³⁸ <https://sokrasheniya.academic.ru/28476/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D1%82>
- ²³⁹ СЭС..., c.314; https://sokrasheniya.academic.ru/15878/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BF%D1%83%D1%80_%D0%A1%D0%90_%D0%B8_%D0%92%D0%9C%D0%A4
- ²⁴⁰ DAOSP RM. F.51. Inv.4. D.9. F.219; <https://sokrascheniya.ru/glavrezinosbyt>
- ²⁴¹ <https://sokrasheniya.academic.ru/1068/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80%D1%8B%D0%B1%D1%81%D0%B1%D1%8B%D1%82>; DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.69. F.28.
- ²⁴² <https://sokrasheniya.academic.ru/26961/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%81%D0%B0%D1%85%D0%B0%D1%80> DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.59. F.56.
- ²⁴³ <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=34573#YW-vKJpT5Q1tRjaJF> ; Crearea și consolidarea...p.395; DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.28. P.138.
- ²⁴⁴ https://abbr_rus.academic.ru/5380/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%81%D0%BE%D0%BB%D1%8C DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.59. F.54; DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.28. F.73.
- ²⁴⁵ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.66. F.108.
- ²⁴⁶ DAOSP RM. F.51. Inv.13. D.45. F.151.
- ²⁴⁷ https://abbr_rus.academic.ru/5503/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%83%D0%BD%D0%B8%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%B3 ; Crearea și consolidarea...p.548.
- ²⁴⁸ Crearea și consolidarea...p.794.
- ²⁴⁹ DAOSP RM. F.51. Inv..11. D.56. F.183.
- ²⁵⁰ <https://coronavirus-website.ru/stati/3736-glavenergo.html> https://moldelectrica.md/ru/about/system_history

²⁵¹ <https://sytomino.ru/society/safety/istoriya-obrazovaniya-i-razvitie-grazhdanskoj-oborony/>

²⁵² СЭС..., с.944; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/247505>

²⁵³ Crearea și consolidarea...p.131; <https://sokrasheniya.academic.ru/40192/%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%B7>

²⁵⁴ Crearea și consolidarea...p.18

²⁵⁵ DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.20.F.10; Кишинев. Энциклопедия. Редколлегия: Гл.ред. А.Тимуш и др. Кишинев: Главная редакция Молдавской Советской Энциклопедии, 1984 ,с.191.

²⁵⁶ https://abbr_rus.academic.ru/5830/%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%85%D0%BE%D0%B7 <https://www.vivoz-musora.site/regoperatory/gorkomhoz.html> ;

²⁵⁷ <https://hron.ru/news/read/18018>

²⁵⁸ Кишинев. Энциклопедия...,с.206.

²⁵⁹ Кишинев. Энциклопедия...,с.539;

<https://sokrasheniya.academic.ru/8930/%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3>

²⁶⁰ Șevcenco R Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)// HISTORIA EST MAGISTRA VITAE. Civilizație. Valori. Paradigme. Personalități. In onorem profesor Ion Eremia. Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală. Secția editorial-poligrafică, 2019, p.606; <http://www.cnsnb.ru/AKDIL/0024/base/RG/002896.shtm> ; <https://tass.ru/politika/15601847>

²⁶¹ Кишинев. Энциклопедия..., с.210.

²⁶² Culegere...1959, nr.5, p.34; nr.6, p.13; Culegere de legi ale RSS Moldovenești..., 1965, nr.29, art.128, pp.740-741; 1964, nr.1, art.2, pp.5-6; Smochină A. -Op.cit, p.169; Репида Л. Ук.соч., с.253-254; Șevcenco R Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)..., p.596.

²⁶³ Șevcenco R Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p.603; Veștile...1990, nr.6-7, art.178, pp.393-394.

<https://dic.academic.ru/dic.nsf/polytechnic/2272/%D0%93%D0%9E%D0%A1%D0%93%D0%9E%D0%A0%D0%A2%D0%95%D0%A5%D0%9D%D0%90%D0%94%D0%97%D0%9E%D0%A0>

²⁶⁴ <https://fantlab.ru/publisher2208>

²⁶⁵ https://cinema.academic.ru/2769/%D0%93%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82_%D0%A1%D0%A1%D0%A1%D0%A0_%D0%BF%D0%BE_%D0%9A%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D0%B8 ; Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSS Moldovenească între 1961-

1965. În: Sesiunea Internațională de Comunicări Științifice „Științe politice, relații internaționale și studii de securitate” (Sibiu, 29-30 mai 2010). Coordonatori : V.Tabără, S.Scăunaș, Iu.Crăciun, N.Munteanu. Vol.I. 505 p. Sibiu : Editura Universității „Lucian Blaga”, 2010, p.141; *Veștile...*, 1990, nr.6-7, art.178, p.393-394.

²⁶⁶ *Veștile...*1990, nr.4, art.73, pp.226; *Ibidem*, nr.6-7, art.178, pp.393-394.

²⁶⁷ <http://redkayakniga.ru/knigovedenie/item/f00/s00/e0000516/index.shtml> ; DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.8. P.61; Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...p.600; *Veștile...*, 1990, nr.6-7, art.178, p.393-394.

²⁶⁸ Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p.603, 607; *Veștile...*, 1990, nr.6-7, art.178, p.393-394.

²⁶⁹ <https://guides.rusarchives.ru/funds/6/gosudarstvennyy-komitet-sssr-po-pechati-ministerstvo-informacii-i-pechati-sssr-1963-1991>; Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSS Moldovenească între 1961-1965....p.141; DAOSP RM. F.51. Inv.33. D.16. F.8-10, 67; *Veștile...*, 1990, nr.6-7, art.178, p.393-394.

²⁷⁰ <https://sortov.net/uchrezhdeniya/goskomselhoztehnika.html>; Список абонентов Кишиневской городской телефонной сети. Кишинев: Издательство ЦК КПМ, 1980, c.277; DAOSP RM. F.51. Inv.21.D.36.F.180; Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...p. 601; 606.

²⁷¹ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)....c.173, 185; Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p.606; *Veștile...*1990, nr.6-7, art.178, pp.393-394. DAOSP. F.51, Inv.12, D.39. FF.101-102; <http://sport-history.ru/physicalculture/item/f00/s01/e0001151/index.shtml>

²⁷² DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.7. F.71; Viața politică..., p.112; Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990).p.606; *Veștile...*, 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496.

²⁷³ Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p.597, 601; *Veștile...*, 1990, nr.6-7, art.178, p.393-394.

²⁷⁴ Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)..... 2019, p.598; *Veștile...*, 1990, nr.6-7, art.178, p.393-394; <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/012/132.htm>

²⁷⁵ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)....c.173; Crearea și consolidarea..., p.18; <https://bigenc.ru/c/gosplan-sssr-ae1b50> https://abbr_rus.academic.ru/5858/%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD ; https://abbr_rus.academic.ru/17766/%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD

²⁷⁶ <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D0%BA>

- ²⁷⁷ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/012/132.htm> ; Culegere..., 1959, nr.9, art.156, p.4; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...p. 597; 606.
- ²⁷⁸ https://abbr_rus.academic.ru/6131/%D0%B3%D0%BE%D1%81%D1%80%D1%8B%D0%B1%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B7%D0%BE%D1%80
- ²⁷⁹ DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.20. F.52.
- ²⁸⁰ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/012/132.htm> ; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990). ...p. 598-599;601.
- ²⁸¹ <https://investfuture.ru/dictionary/word/gosstrah-sssr> ; DAOSP RM. F.51. Inv..1. D.64. F.169
- ²⁸² <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/012/132.htm> ; Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)...с. 184; Culegere de legi ale RSS Moldovenești..., 1965, nr.29, art.125-126, p.739; nr.30, art.150, p.770; Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSS Moldovenești. 1967, nr.4, art.77, pp.236-238.Veștile...1990, nr.6-7, art.178, pp.393-394.
- ²⁸³ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/79269>; <https://oxiss.ru/articles/golosary/gost-gosudarstvennyy-standart/>
- ²⁸⁴ https://wiki.vesti42.ru/%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D1%8B/%D0%B3%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D0%BE_%D1%81%D1%81%D1%81%D1%80 ; DAOSP RM. F.49. Inv..1.D.4648. P.22-23; *Ibidem*. Inv.17. D.10. F.68; Ведомости...1970, №8, art.133, pp.718-719.
- ²⁸⁵ Crearea și consolidarea...p.203; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1468950>
- ²⁸⁶ <https://historyrussia.org/sobytiya/rovno-100-let-nazad-byt-prinyat-plan-goelro.html>
- ²⁸⁷ <https://sokrasheniya.academic.ru/searchall.php?SWord=%D0%93%D0%9F%D0%A2%D0%A3+&from=ru&to=xx&did=&stypе=0> ; Кишинев. Энциклопедия...,с.428.
- ²⁸⁸ Кишинев. Энциклопедия...,с.212.
- ²⁸⁹ ЭС..., с.119; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/372029>
- ²⁹⁰ <http://www.com-network.narod.ru/gorset.htm> ; https://normative_reference_dictionary.academic.ru/76717/%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D1%81%D0%B5%D1%82%D1%8C
- ²⁹¹ <https://determiner.ru/termin/glavnoe-upravlenie.html>
- ²⁹² <https://www.prlib.ru/history/619302> ; <https://shieldandsword.mozohin.ru/VD3462/structure/gum41.htm> ; DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.76. F.4.
- ²⁹³ <https://guu.ru/%D0%BD%D0%B0%D1%83%D1%87%D0%BD%D1%8B%D0%B9-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BA-%D0%BC%D0%B8%D1%8D%D0%B8-%D0%B4%D0%BE-%D0%B2%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D1%8B/>; https://gufo.me/dict/abbreviations_ussr/%D0%93%D0%A3%D0%A3%D0%97
- ²⁹⁴ <https://economy-ru.info/info/39103/> ; Crearea și consolidarea...p.149.

²⁹⁵ СЭС..., c.307; https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_synonims/33745/%D0%B3%D1%8D%D1%81

²⁹⁶ СЭС..., c.361; <https://sokrasheniya.academic.ru/3371/%D0%94%D0%92%D0%A0>

²⁹⁷ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/786438> ; Crearea și consolidarea...p.666.

²⁹⁸ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/157939/%D0%94%D0%B5%D1%82%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D0%BA>

²⁹⁹ СЭС..., c.412; <https://sokrasheniya.academic.ru/54322/%D0%94%D0%9A%D0%A1%D0%A0>

³⁰⁰ <https://law.kursksu.ru/dobrovolnaya-narodnaya-druzhina/istoriya-dnd-v-rossii/>

³⁰¹ <https://sokrasheniya.academic.ru/44182/%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D1%81%D0%BE%D0%B6> <http://rps.gomel.by/history.html> ; DAOSP RM. F.51. Inv.2. D.10, P.I. F.20

³⁰² DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.24. F.190; <https://urpngt.rospotrebнадзора.ru/osnovnie-napравlenija/organizaciya-deyatelnosti/2774-----19411945-.html>

³⁰³ <https://www.rusprofile.ru/id/11765246>

³⁰⁴ <https://www.alexnews.info/archives/22011>

³⁰⁵ СЭС..., c.414; https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_sp/766/%D0%94%D0%BE%D1%81%D0%B0%D0%B0%D1%84 ; DAOSP RM. F.51. Inv..8.D.35. P.165-166.

³⁰⁶ https://accounting_tax_law.academic.ru/283/%D0%94%D0%A0%D0%A1%D0%A3

³⁰⁷ https://iaoo.ru/fundsdirectory/fond/f_62177?archive=2

³⁰⁸ СЭС..., c.366; https://diffc_ru.academic.ru/1622/%D0%94%D0%A1%D0%9A https://housekeeping.academic.ru/265/%D0%94%D0%90%D0%A7%D0%9D%D0%9E_-_%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%9E%D0%98%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%AB%D0%99_-_%D0%9A%D0%9E%D0%9E%D0%9F%D0%95%D-0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%92

³⁰⁹ https://library.pguas.ru/xmlui/bitstream/handle/123456789/484/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%B0_%D0%9D%D1%83%D1%80%D0%B4%D1%8B%D0%B3%D0%B8%D0%BD_%D0%94%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B5_-%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82_%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0.pdf?isAllowed=y&sequence=1 ;

³¹⁰ <http://www.stroitelstvo-new.ru/drevesina/dsp.shtml>

³¹¹ <https://ceur.ru/library/articles/dtp/item134136/>; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/avto/669/%D0%94%D0%A2%D0%9F>

³¹² Кишинев. Энциклопедия..., c.231; https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_sp/758/%D0%94%D0%BE%D0%BC%D0%B0

³¹³ <https://didacts.ru/termin/detsko-yunosheskaja-sportivnaja-shkola.html>

³¹⁴ СЭС..., c.430; https://normative_reference_dictionary.academic.ru/69202/%D0%A

- 1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D1%87%D0%B8_%D0%95%D0%90%D0%A1%D0%A1
- ³¹⁵ <https://stavropol-tr.gazprom.ru/press/proekt-azbuka-proizvodstva/edinaya-sistema-gazosnabzheniya/?mode=preview>
- ³¹⁶ СЭС..., с.430; <https://sokrasheniya.academic.ru/10691/%D0%95%D0%AD%D0%AD%D0%A1>
- ³¹⁷ <https://xn----lfbkcvl7a.xn--p1ai/soyuz-kommunalnyh-predpriyatij/osnovnye-etapy-stanovleniya-i-razvitiya-zhilishchno-%E2%80%93-kommunalnogo-hozyajstva-rossii.html>; <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%B6%D0%B0%D0%BA%D1%82>
- ³¹⁸ Кишинев. Энциклопедия..., с.247.
- ³¹⁹ Кишинев. Энциклопедия..., с.248.
- ³²⁰ <https://www.pnp.ru/social/kak-sozdavali-zheleznodorozhnye-voyska.html> ; <https://sokrasheniya.academic.ru/23169/%D0%96%D0%94%D0%A0>; Список абонентов...,с.288.
- ³²¹ DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.22. F.25; <https://cyberleninka.ru/article/n/uchastie-dages-tanskoj-zhenschiny-v-obschestvenno-politicheskoy-zhizni-respubliki-v-pervoe-poslevoennoe-pyatiletie-1946-1950-gg/viewer>
- ³²² СЭС..., с.443; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/916149>
- ³²³ <https://sokrasheniya.academic.ru/18043/%D0%96%D0%9A%D0%9Ehttps://electrostal.ru/administratsiya/struktura-administratsii/upravleniye-gorodskogo-zhilishchnogo-i-kommunal-nogo-khozyaystva/> ;
- ³²⁴ СЭС..., с.443; <https://jurisprudence.academic.ru/2215/%D0%96%D0%A1%D0%9A>
- ³²⁵ СЭС..., с.443; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/916152>
- ³²⁶ <https://metallurgicheskij.academic.ru/3175/%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5>
- ³²⁷ <https://kedu.ru/press-center/amp/profgid/zavkhoz/>; Crearea și consolidarea...p.535.
- ³²⁸ https://abbr_rus.academic.ru/8117/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D1%81%D1%8B%D1%80%D1%8C%D0%B5 ; Crearea și consolidarea...p.506; DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.59. P.55.
- ³²⁹ Crearea și consolidarea...p.280; <https://sokrasheniya.academic.ru/17161/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%B7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE>
- ³³⁰ https://vtoraya-literatura.com/pdf/spisok_russkikh_sokrasheny_primenyaemykh_v_sssr_1954_ocr.pdf
- ³³¹ <https://sokrasheniya.academic.ru/13229/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%82%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BE> DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.76. F5.

³³² DAOSP RM. F.51. Inv.24. D.17. F.137.

³³³ Кишинев. Энциклопедия..., с.251.

³³⁴ <https://www.computer-museum.ru/articles/predpriyatiya-i-nii/1178/> Список абонентов..., с.325

³³⁵ СЭС..., с.454; <https://sokrasheniya.academic.ru/1177/%D0%97%D0%92%D0%9F%D0%A8>

³³⁶ <https://sokrasheniya.academic.ru/7629/%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B7%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%B4%D0%B5%D0%BB> ; <https://sokrasheniya.academic.ru/27797/%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%B7%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%82%D0%B4%D0%B5%D0%BB> ; Crearea și consolidarea...p.754.

³³⁷ Кишинев. Энциклопедия..., с.280.

³³⁸ СЭС..., с.846; <https://www.amo-zil.ru/history>

³³⁹ СЭС..., с.474; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/22249/%D0%97%D0%A1%D0%A4%D0%A1%D0%A0>

³⁴⁰ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/90579/%D0%98%D0%BD%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE> ; Crearea și consolidarea...p.483.

³⁴¹ СЭС..., с.466;

<https://sokrasheniya.academic.ru/23557/%D0%98%D0%97%D0%9C%D0%98%D0%A0%D0%90%D0%9D>

³⁴² Советская Молдавия. ...,с.218.

³⁴³ СЭС..., с.785; <https://sokrasheniya.academic.ru/4817/%D0%98%D0%9C%D0%90%D0%A8>

³⁴⁴ СЭС..., с.820; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/82706/%D0%9C%D0%98%D0%A0%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%99>

³⁴⁵ СЭС..., с.492. 500; DAOSP RM. F.51. Inv.4.D.12. P.194. <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/90696/%D0%98%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82>

³⁴⁶ <https://sokrasheniya.academic.ru/14572/%D0%B8%D0%BD%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D1%88%D0%B8%D0%B2>

³⁴⁷ Кишинев. Энциклопедия..., с.258.

³⁴⁸ СЭС..., с.500; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/931942>

³⁴⁹ СЭС..., с.502; <https://sokrasheniya.academic.ru/25067/%D0%98%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%9A%D0%9E%D0%A1%D0%9C%D0%9E%D0%A1> <https://dic.academic.ru/dic.nsf/polytechnic/3480/%D0%98%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%9A%D0%9E%D0%A1%D0%9C%D0%9E%D0%A1>;

³⁵⁰ СЭС..., с.503; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/940848>

³⁵¹ СЭС..., с.504; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/284462>

- ³⁵² Кишинев.Энциклопедия..., с.262.
- ³⁵³ <https://petrsu.ru/structure/433/informatsionnoanalit>
- ³⁵⁴ СЭС..., с.505; <https://sokrasheniya.academic.ru/41030/%D0%98%D0%9D%D0%A5%D0%A3%D0%9A>
- ³⁵⁵ СЭС..., с.505; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/941297>
- ³⁵⁶ СЭС..., с.500; https://research_activities.academic.ru/663/%D0%98%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82_%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F_%D0%BA%D0%B2%D0%B0%D0%B-V%D0%B8%D1%84%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8
- ³⁵⁷ СЭС..., с.1074; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1506612>
- ³⁵⁸ СЭС..., с.1074; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/940654>
- ³⁵⁹ Советская Молдавия. ...,с.218.
- ³⁶⁰ СЭС..., с.1107; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/940663>
- ³⁶¹ СЭС..., с.513; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/932004>
- ³⁶² Кишинев. Энциклопедия..., с.264; DAOSP RM. F.51. Inv..23. D.27. F. 121.
- ³⁶³ СЭС..., с.516; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ogegova/76266> <https://kartaslov.ru/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0-%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B-D%D0%B8%D0%B9/%D0%98%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B-D%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D-1%8B%D0%B9+%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82>
- ³⁶⁴ СЭС..., с.517; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/91515/%D0%98%D1%81%D1%82%D0%BC%D0%BE%D0%BB>
- ³⁶⁵ СЭС...,с.516;https://mostitsky_universal.academic.ru/2181/%D0%98%D0%A2%D0%9A; DAOSP RM. F.51. Inv..3. D.28. P.236; <http://pmem.ru/5022>
- ³⁶⁶ https://old.bigenc.ru/military_science/text/2024814
- ³⁶⁷ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/moscow/3877/%D0%98%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82> СЭС..., с.1330.
- ³⁶⁸ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/143036/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F> СЭС..., с.1396.
- ³⁶⁹ СЭС..., с.500; https://professional_education.academic.ru/1166/%D0%98%D0%9D%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A2%D0%A3%D0%A2_%D0%A3%D0%A1%D0%9E%D0%92%D0%95%D0%A0%D0%A8%D0%95%D0%9D%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%9E%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%98%D0%AF_%D0%A3%D0%A7%D0%98%D0%A2%D0%95%D0%9B%D0%95%D0%99
- ³⁷⁰ СЭС..., с.1421; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/59728/%D0%A4%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B8>
- ³⁷¹ СЭС..., с.1421; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/307762>
- ³⁷² СЭС..., с.1421; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/307766>

- ³⁷³ https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_geolog/5290/%D0%A4%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B8; CЭC..., c.1421;
- ³⁷⁴ CЭC..., c.517; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/23839/%D0%98%D0%A4%D0%9B%D0%98>
- ³⁷⁵ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/moscow/3890/%D0%98%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82 CЭC..., c.1423;>
- ³⁷⁶ CЭC..., c.1574; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/940735>
- ³⁷⁷ https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_geolog/5627/%D0%AD%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B9 CЭC..., c.1551;
- ³⁷⁸ Советская Молдавия. ...,c.219.
- ³⁷⁹ CЭC..., c.525; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1511067>
- ³⁸⁰ https://abbr_rus.academic.ru/9514
- ³⁸¹ Crearea și consolidare..., p.392; <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D1%8C%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5>
- ³⁸² <https://emiclub.ru/kvd-po-mestu-zhitelstva/>
- ³⁸³ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957).....сс 176, 182-183; Monitorul Oficial..., 1991, nr.7-10, art.135-136, pp.86-87; Şevcenco R. Viața politică..., pp.189, 202. . DAOSP. F.51, Inv.12, D.39. FF.101-102; <https://protivpytok.org/sssr/osnovnye-vexi-razvitiya-organov-gosudarstvennoj-bezopasnosti/nkgb> ; <https://protivpytok.org/sssr/osnovnye-vexi-razvitiya-organov-gosudarstvennoj-bezopasnosti/kgb-komitet-gosudarstvennoj-bezopasnosti-pri-sovete-ministrov-sssr-1954-1978>
- ³⁸⁴ <https://usmf.md/ro/scurt-istoric-usmf>
- ³⁸⁵ <https://upsc.md/universitate/istoric/>
- ³⁸⁶ Cozma V.Istoria Universității de Stat din Moldova (1946-1996). Chișinău: FEP „Tipografia Centrală”, 1996, p.478.
- ³⁸⁷ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/031/861.htm> ; <https://sokrasheniya.academic.ru/searchall.php?SWord=%D0%9A%D0%94%D0%A1%D0%9A&from=ru&to=xx&did=&sture=0; Список абонентов...,c.281.>
- ³⁸⁸ DAOSP RM. F.51. Inv..1. D.38. F.2-3; <http://cbd.minjust.gov.kg/act/preview/ru-ru/37771/20?mode=tekst>
- ³⁸⁹ Кишинев. Энциклопедия..., c.388-389.
- ³⁹⁰ Советская Молдавия. ...,c.269.
- ³⁹¹ <https://bizinspect.by/inst/5c1fc5cf37b6871c5c2f5ee9> Список абонентов..., c.355.
- ³⁹² <http://www.newmoldova.com/node/1522>; Кишинев. Энциклопедия...,c.279.
- ³⁹³ Кишинев. Энциклопедия..., c.279.

- ³⁹⁴ <https://www.sssu.ru/Default.aspx?tabid=36>
- ³⁹⁵ Список абонентов..., с.327; Советская Молдавия. ...,с.263.
- ³⁹⁶ Кишинев. Энциклопедия..., с.288.
- ³⁹⁷ СЭС..., с.644; <https://sokrasheniya.academic.ru/20420/%D0%9A%D0%9B%D0%90%D0%9C%D0%9A%D0%9C%D0%A6>
- ³⁹⁸ СЭС..., с.620; <http://www.kmoccpr.narod.ru/>
- ³⁹⁹ <https://sokrasheniya.academic.ru/12832/%D0%9A%D0%9C%D0%A6> Список абонентов..., с.301.
- ⁴⁰⁰ Советская Молдавия. ...,с.260.
- ⁴⁰¹ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)....,с.178; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic al RSSM în 1957-1961..., p.270; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSS Moldovenească între 1961-1965...p.138; Ведомости Верховного Совета МССР, 1965, №32, ст.275, с.828; Crearea și consolidarea..., p. 193, 407; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.150, pp.369-370.
- ⁴⁰² Советская Молдавия. ...,с.269.
- ⁴⁰³ Кишинев. Энциклопедия..., с.296.
- ⁴⁰⁴ Кишинев. Энциклопедия...,с.298; <http://ipot.md/ru/KOLKhOZVINSADPROEKT.html>; <http://ipot.md/ru/Proektnyj-institut-po-zemleustrojstvu.html>
- ⁴⁰⁵ Список абонентов...,с.329; Кишинев. Энциклопедия...,с.298-299.
- ⁴⁰⁶ Советская Молдавия. ...,с.276.
- ⁴⁰⁷ <http://www.newmoldova.com/node/1324> Список абонентов..., с.363; Кишинев. Энциклопедия...,с.184.
- ⁴⁰⁸ Crearea și consolidarea...p.111.
- ⁴⁰⁹ Crearea și consolidarea...p.753; DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.38. P.27.
- ⁴¹⁰ DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.7. F.36; Crearea și consolidarea...p.13.
- ⁴¹¹ DAOSP RM. F.51. Inv..5. D.44. F.228.
- ⁴¹² Список абонентов..., с.342. Кишинев. Энциклопедия...,с.514.
- ⁴¹³ <https://utm.md/despre-utm/scurt-istoric-al-utm/> ; <https://www.admiterea.md/universitatea-tehnica-a-moldovei-invita-la-studii/> ; <https://locals.md/2017/istoriya-kishinyova-tehnicheskiy-universitet-moldovy/>
- ⁴¹⁴ <https://liberti-agro.by/news/krupnyij-rogatyij-skot-opisanie.html>
- ⁴¹⁵ <https://base.garant.ru/16351450/7dc915bc75cffbb81484b76070f99d35/>
- ⁴¹⁶ http://crunt.utm.md/index.php?option=com_content&view=article&id=54:state-agrarian-university-of-moldovanmoldova&catid=30:general&Itemid=49&lang=ro; <https://placeandsee.com/ro/wiki/universitatea-agrara-de-stat-din-moldova>
- ⁴¹⁷ Список абонентов..., с.355.
- ⁴¹⁸ <https://viperson.ru/articles/kultpribor-uchebno-proizvodstvennyy-zavod> Список абонентов..., с.352. Кишинев. Энциклопедия...,с.310.
- ⁴¹⁹ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/179665/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8B>

- ⁴²⁰ <http://www.mintorgmuseum.ru/vocabulary/343/>
- ⁴²¹ <https://excheck.pro/company/9103004564-уукг/>; Списание абонентов..., с.301.
- ⁴²² Списание абонентов..., с.357. Кишинев. Энциклопедия..., с.539.
- ⁴²³ https://military_terms.academic.ru/1041/%D0%9A%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D1%80%D0%BD%D0%BE-%D1%8D%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B-%D1%83%D0%B0%D1%82%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C_%28%D0%9A%D0%AD%D0%A7%29
- ⁴²⁴ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/997869>
- ⁴²⁵ СЭС..., с.707; https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_sp/1337/%D0%9B%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D1%82
- ⁴²⁶ <https://guides.rusarchives.ru/funds/143/maykopskiy-lesotarnyy-zavod-krasnodarskogo-tresta-syrodelnoy-promyshlennosti>
- ⁴²⁷ <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%85%D0%BE%D0%B7>
- ⁴²⁸ https://abbr_rus.academic.ru/11368/%D0%BB%D0%B5%D1%81%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%B1%D1%81%D0%B1%D1%8B%D1%82
- ⁴²⁹ https://nbpublish.com/library_get_pdf.php?id=29624 ; Crearea și consolidarea...p.832
- ⁴³⁰ СЭС..., с.727; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/sie/9774/%D0%9B%D0%98%D0%A2%D0%9E%D0%92%D0%A1%D0%9A%D0%9E>
- ⁴³¹ DAOSP. F.51. Inv..1. D.4. F.8; <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/007/134.htm>
- ⁴³² СЭС...,с.715;https://mostitsky_universal.academic.ru/3055/%D0%9B%D0%A2%D0%9F
- ⁴³³ СЭС..., с.846; <https://www.madi.ru/>
- ⁴³⁴ СЭС..., с.818; https://abbr_rus.academic.ru/11924 <https://sokrasheniya.academic.ru/747/%D0%9C%D0%90%D0%97>
- ⁴³⁵ СЭС..., с.846; <https://mai.ru/common/>
- ⁴³⁶ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)...с.173, 178; Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSS Moldovenească între 1961-1965....., p.138-139; <http://kamensk-obzor.ru/istoriya-v-licah/151-kamensk-avgust-1991g-gk-chp-shturm-gorotdela-kgb.html> ; <https://mrech.ru/infrastructure/mil/uvd/> ; <http://mosopen.ru/goverment/group/6> http://encyklopedia.uw.edu.pl/index.php/%D0%92%D0%9D%D0%A3%D0%A2%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%98%D0%95_%D0%94%D0%95%D0%9B%D0%90
- ⁴³⁷ Șevcenco R.Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p. 601, 606; Culegere...1960, nr.19, p.598; nr.21, p.684; Ibidem, nr.19, pp.684-685; 1962, nr.34, art.113-

- 114, pp.1179-1180; AOSP RM. F.51. Inv.22. D.41. F.46; D.74. FF. 1-60.Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496.
- ⁴³⁸ СЭС..., c.848; <https://bmstu.ru/university-history>
- ⁴³⁹ СЭС..., c.847; <http://mpgu.su/ob-mpgu/nasha-istoriya/>
- ⁴⁴⁰ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1015747>
- ⁴⁴¹ <https://medpribor.pro/> Список абонентов..., c.352. Кишинев. Энциклопедия..., c.329.
- ⁴⁴² Список абонентов..., c.330. Кишинев. Энциклопедия..., c.329-330.
- ⁴⁴³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=2424&lang=ru; Список абонентов..., c.289, 328; Кишинев. Энциклопедия..., c.298; DAOSP RM. F.51. Inv.22. D.12. F.235. Справочник милиционера. Кишинев, 1961, c.10.
- ⁴⁴⁴ <https://industriya-gstz.ru/istoriya%20zavoda> ; <http://fc.gasur.ru/fund/200000038469>
- ⁴⁴⁵ https://russianseattle.com/Goykhman_memories/index.htm
- ⁴⁴⁶ Crearea și consolidarea...p.273; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/858922>
- ⁴⁴⁷ <https://sbis.ru/contragents/1435105113/143501001>; Список абонентов..., c.289.
- ⁴⁴⁸ <http://www.mintorgmuseum.ru/vocabulary/343/>
- ⁴⁴⁹ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)..., c.183; Crearea și consolidarea..., p. 343.
- ⁴⁵⁰ СЭС..., c.784; https://abbr_rus.academic.ru/12458/%D0%9C%D0%96%D0%A1
- ⁴⁵¹ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)... c.173; Viața politică..., p.14; Crearea și consolidarea..., p.180.
- ⁴⁵² <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/24970>; Crearea și consolidarea...p.185; Șevcenco R. Viața politică în RSS Moldovenească (1944-1961). Chișinău, 2007, p.187, 201-202; Idem. Statutul internațional al Moldovei..., p.83; Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)..., c.177; Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1991, nr.7-10, art.79, pp.38-39.
- ⁴⁵³ СЭС..., c.847; <https://www.miigaik.ru/about/history/>
- ⁴⁵⁴ СЭС..., c.847; <https://www.miiit.ru/>
- ⁴⁵⁵ <https://all-pribors.ru/> Список абонентов..., c.353.
- ⁴⁵⁶ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)..., сс 173, 183; DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.12. F.109; Ведомости Верховного Совета МССР, 1969, №1, ст.14, c.45; Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...p.607; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496.
- ⁴⁵⁷ Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...p.597, 613; <https://tatarica.org/ru/razdely/respublika-tatarstan/ministerstvo-bytovogo-obsluživaniya-naseleniya-respubliki-tatarstan>

- ⁴⁵⁸ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)...с.180.
- ⁴⁵⁹ DAOSP RM. F.51. Inv..10. D.54. F.244; Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)..., с.182; Culegere... Ibidem, 1961, nr.10, art.39, p.306; art.50,52, pp.318-319; . DAOSP. F.51, Inv.12, D.39. FF.101-102; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSS Moldovenească între 1961-1965..., p.141; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965 -1990)...p.596, 607..
- ⁴⁶⁰ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957). В: PON- TES... с.183; Idem. Evoluția sistemului politic al RSSM în 1957-1961. În: Conferința științifică internațională a tinerilor cercetători „Republica Moldova în contextul geopolitic contemporan și perspectivele integrării europene”. Ediția a IV-a. Chișinău, 16 aprilie 2010. În: Revista de Istorie a Moldovei, Pontos, 2010, nr.3-4, pp.266, 269.
- ⁴⁶¹ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)...с. 180.
- ⁴⁶² Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)..., сс.173, 183; Şevcenco R Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p.601; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.178, p.393-394.
- ⁴⁶³ <https://cyberleninka.ru/article/n/gosudarstvennoe-upravlenie-kulturoy-v-sssr-mehanizmy-metody-politika/viewer>; . DAOSP. F.51, Inv.12, D.39. FF.101-102; Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)..., с.182-183.
- ⁴⁶⁴ DAOSP RM. F.51. Inv..3.D.14. F.461; . Ibidem. Inv.12, D.39. FF.101-102; Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)... сс.173, 178, 183; Idem. Evoluția sistemului politic al RSSM în 1957-1961....p.269; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p.596. 607-608; Crearea și consolidarea..., p.13, 163; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496.
- ⁴⁶⁵ DAOSP RM. F.49. Inv..1.D.4648. F.22-23; Ibidem. F.51. Inv..1.D.7. F.23. Ibidem. Inv.12, D.39. FF.101-102; Советская Молдавия, 1947, 30 апреля; 1949, 6 августа; 1951, 27 марта; Viața politică..., p.115; Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)... с.184; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic al RSSM în 1957-1961..., p.273; Şevcenco R Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...p.597, 601. 606; Crearea și consolidarea...p.343; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496; <https://klh.mosreg.ru/deyatelnost/lesnaya-enciklopediya/o-lese/lesnoe-hozyaystvo>; https://dlh44.ru/i/u/publishing/2018/iz_istorii_lh.pdf
- ⁴⁶⁶ DAOSP RM. F.51. Inv..25. D.50. F.212; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p.598, 607.
- ⁴⁶⁷ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)..., сс.173, 176-177; 183; . DAOSP. F.51, Inv.12, D.39. FF.101-102; Şevcenco R Evoluția sistemu-

lui politic în RSSM (1965-1990)...p.596. 607; Crearea și consolidarea..., p.13, 163; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496. <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/075/789.htm>

⁴⁶⁸ Șevcenco R. Viața politică...p.15, 112. Idem. Evoluția sistemului politic al RSSM în 1957-1961....pp.266, 269. Idem. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... 2019, p.596, 606.

⁴⁶⁹ Culegere de legi..., 1962, nr.35, p.1201; Ibidem, 1963, nr.3, art.9, p.94; nr.6, art.22-23, pp.216-217; nr.7, art.29-31, pp.258-259; nr.8, art.33-34, p.309; nr.10, art.53, pp.375-376; . DAOSP. F.51, Inv.12, D.39. FF.101-102; Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)....c.177; Veștile..., 1990, nr.9, art.252, p.684; Monitorul Oficial, 1992, nr.3, art.78, p.60.

⁴⁷⁰ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957).... сс.173, 183; Idem. Evoluția sistemului politic al RSSM în 1957-1961...., p.269; Idem. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...2019, p.596; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496. <https://www.agroprod mash-expo.ru/ru/articles/pishchevaya-promyshlennost/>

⁴⁷¹ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)...., с.173; Viața politică..., p.14; Crearea și consolidarea..., p.7; Culegere... 1960, nr.19, pp.684-685; 1962, nr.34, art.113-114, pp.1179-1180; AOSP RM. F.51. Inv.22. D.41. F.46; D.74. FF. 1-60; Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p. 601, 606; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496.

⁴⁷² Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)....c.173, 184; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496; DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.38. F.33; Viața politică..., p.115; Crearea și consolidarea...p.278. <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1388819>

⁴⁷³ Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... 597, .606-607.

⁴⁷⁴ Șevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)..., p.599, 606.

⁴⁷⁵ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)...., с. 180.

⁴⁷⁶ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)... сс.173, 178; Crearea și consolidarea..., p.13.

⁴⁷⁷ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)...., с.173; Viața politică..., p.14; Crearea și consolidarea..., p.93.

⁴⁷⁸ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)...., сс.173, 178; Idem. Evoluția sistemului politic al RSSM în 1957-1961....p.272; Șevcenco R

Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p.599; Crearea și consolidarea..., p.13, 163; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496.

⁴⁷⁹ СЭС..., c.785; <https://lopatin.academic.ru/66852/%D0%9C%D0%98%D0%A1>

⁴⁸⁰ СЭС..., c.846; <https://mgsu.ru/Nam-100-let/Istorich-spravka/>

⁴⁸¹ СЭС..., c.847; <https://sokrasheniya.academic.ru/7687/%D0%9C%D0%98%D0%A4%D0%98>

⁴⁸² СЭС..., c.847; <https://miem.hse.ru/history>

⁴⁸³ СЭС..., c.847; <https://www.miet.ru/page/1128>

⁴⁸⁴ СЭС..., c.846; https://official.academic.ru/12779/%D0%9C%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B0%D1%8F_%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%B0_%28%D0%9C%D0%9A%D0%90%D0%94%29

⁴⁸⁵ СЭС..., c.784; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/107489/%D0%9C%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%BE>

⁴⁸⁶ Советская Молдавия. ...,c.398.

⁴⁸⁷ Советская Молдавия. ...,c.398.

⁴⁸⁸ Советская Молдавия. ...,c.398.

⁴⁸⁹ Советская Молдавия. ...,c.398.

⁴⁹⁰ Советская Молдавия. ...,c.398.

⁴⁹¹ Советская Молдавия. ...,c.399.

⁴⁹² Кишинев. Энциклопедия..., c.411-412; Советская Молдавия. ...,c.399.

⁴⁹³ Советская Молдавия. ...,c.399.

⁴⁹⁴ Список абонентов...,c.165; . Советская Молдавия. ...,c.398.

⁴⁹⁵ Советская Молдавия. ...,c.399.

⁴⁹⁶ Советская Молдавия. ...,c.399.

⁴⁹⁷ Советская Молдавия. ...,c.399.

⁴⁹⁸ Кишинев. Энциклопедия..., c.337.

⁴⁹⁹ Советская Молдавия. ...,c.388.

⁵⁰⁰ <https://vmmt.ru/catalog/> ; Список абонентов...,c.276.

⁵⁰¹ DAOSP RM. F.51. Inv.4. D.11. F.39.

⁵⁰² DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.7. F.34; Ibidem. D.10.F.38; Ibidem. Inv..2.D.10.P.II. F.89; Crearea și consolidarea...p.12, 335; https://old.bigenc.ru/domestic_history/text/4675665; https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_27012/3d0cac60971a511280cbba229d9b6329c07731f7/ https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_synonims/149571/%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7

- ⁵⁰³ Список абонентов...,с.276; <https://rybpromset.com/ua/>
- ⁵⁰⁴ <http://sviazstroy.ru> ; <https://hh.ru/employer/1024500>; Список абонентов...,с.281.
- ⁵⁰⁵ DAOSP RM. F.51.Inv.5. D.42. F.202; Ibidem./ Inv.11. D.58. F.160; <https://af.archive-bryansk.ru/index.php?act=fund&fund=1882>
- ⁵⁰⁶ https://www.archiv.org.lv/apraksti/F/LV_LVA_F202_Prieksv.pdf ; DAOSP RM. F.51. Inv..1. D.7 F.69.
- ⁵⁰⁷ DAOSP RM. F.51. Inv..2.D.10. P.I. F.198;
- ⁵⁰⁸ DAOSP RM. F.51. Inv..12. D.38. F.23.
- ⁵⁰⁹ Кишинев. Энциклопедия..., с.345.
- ⁵¹⁰ DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.22. F.23.
- ⁵¹¹ https://aif.ru/food/fooddontknow/chto_takoe_bakaleya_i_pochemu_ona_tak_nazyvaetsya; Список абонентов...,с.276.
- ⁵¹² <http://www.butreklama.ru/plugins/catttext/catttext.htm> Список абонентов..., с.314.
- ⁵¹³ Кишинев. Энциклопедия...,с.345.
- ⁵¹⁴ <https://www.rusprofile.ru/id/3966452> ; <https://spark-interfax.ru/moskva-krylatskoe/ooo-byt-snab-inn-7731591520-ogrn-1087746490017-1f787a193090414e8ae-f29e78b6cb93a> Список абонентов..., с.299.
- ⁵¹⁵ Список абонентов...,с.267.
- ⁵¹⁶ <https://instanceshop.ru/chto-takoe-trikotazh/> Список абонентов..., с.348. Кишинев. Энциклопедия...,с.346.
- ⁵¹⁷ Список абонентов..., с.321. https://bskvp.ru/index/o_kompanii/0-14
- ⁵¹⁸ Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...p. 604, 606.
- ⁵¹⁹ Список абонентов...,с.268.
- ⁵²⁰ DAOSP RM. F.51. Inv.4. D.41. F.325; <https://lesotara.ru/author/lesotara-ru>
- ⁵²¹ <https://sokrasheniya.academic.ru/39182/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8B%D1%80%D1%8C%D0%B5>; Список абонентов...,с.267.
- ⁵²² <https://sokrasheniya.academic.ru/14686/%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%86%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BC%D0%B5%D1%82> Список абонентов..., с.293.
- ⁵²³ https://abbr_rus.academic.ru/3902 ; <https://www.waste.ru/modules/section/item.php?itemid=433> Список абонентов..., с.293.
- ⁵²⁴ Кишинев. Энциклопедия..., с.346.
- ⁵²⁵ <https://uno.md/ru/galantereya> Список абонентов..., с.396.
- ⁵²⁶ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/79192/%D0%93%D0%B8%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F>

- ⁵²⁷ Кишинев. Энциклопедия..., с.347.
- ⁵²⁸ Кишинев. Энциклопедия..., с.347.
- ⁵²⁹ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/101/037.htm> <https://tryengineering.org/ru/profile/civil-engineering/> ; <http://cahul.md/wp-content/uploads/2021/03/Cartea-1-Memoriu-general-PATR-CAHUL-Dezv-socio-economica.pdf>; Кишинев. Энциклопедия...,с.347-348.
- ⁵³⁰ <http://ipot.md/ru/Moldgiprozem.html>; Кишинев. Энциклопедия...,с.348.
- ⁵³¹ <http://www.gpp2.ru>
- ⁵³² Кишинев. Энциклопедия...,с.348.
- ⁵³³ DAOSP RM. F.51. Inv.23. D.19. F.102.
- ⁵³⁴ Кишинев. Энциклопедия...,с.348.
- ⁵³⁵ DAOSP RM. F.51. Inv..20. D.63. F.54.
- ⁵³⁶ https://moldelectrica.md/ru/about/system_history DAOSP RM. F.51. Inv.23. D.28. F.34.
- ⁵³⁷ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.10. F.20.
- ⁵³⁸ <https://sinonim.org/t/%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%BE%D1%82>; DAOSP RM. F.51. Inv.4. D.13. F.122.
- ⁵³⁹ <http://bzvsp.by/> Список абонентов..., с.332; DAOSP RM. F.51. Inv..4.D.12. P.133.
- ⁵⁴⁰ <https://dorozhniki150.ru/archives/6436>
- ⁵⁴¹ DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.21. F.93; Ibidem.Inv.3. D.26. F.45; Ibidem. Inv.8. D.37. F.333; Кишинев. Энциклопедия...,с.348-349; Crearea și consolidarea...p.12, 14, 163.
- ⁵⁴² <https://rabota.by/employer/1251412>
- ⁵⁴³ <https://www.1cont.ru/contragent/1026103274130> Список абонентов..., с.294.
- ⁵⁴⁴ <https://www.zol.ru/catalogue/show.php?id=26643> Список абонентов..., с.333.
- ⁵⁴⁵ <http://www.kulttorg.grodno.by/> Список абонентов..., с.396.
- ⁵⁴⁶ Советская Молдавия. ...,с.407-408; Veștile...1990, nr.6-7, art.178, pp.393-394.
- ⁵⁴⁷ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.7. F.35; <https://cyberleninka.ru/article/n/lesopromyshlennyu-kompleks-sovetskogo-soyuza-v-gody-pervyh-pyatiletok-problemy-upravleniya-finansirovaniya-lesopolzovaniya/viewer>
- ⁵⁴⁸ <https://2gis.ru/tyumen/firm/70000001030066379?m=65.735028%2C57.10009%2F14.98> ; Список абонентов..., с.294.
- ⁵⁴⁹ <https://mgsu.ru/customer/Podrazdeleniya/NiiSMit/>; <http://oldchisinau.com/forum/viewtopic.php?t=107&start=24>; Кишинев. Энциклопедия...,с.348.
- ⁵⁵⁰ <http://www.obuvtorg.org/> Список абонентов..., с.396.
- ⁵⁵¹ Список абонентов...,с.272; <https://standartgost.ru/org/1-4294965908>
- ⁵⁵² <https://dokipedia.ru/document/5321895> https://www.avito.ru/krasnoyarsk/knigi_i_zhurnaly/albom_zhilyh_domov_usadebnogo_tipa_2051847951<https://meganorm.ru/Data2/1/4293795/4293795098.pdf>; Список абонентов...,с.275.

- ⁵⁵³ Кишинев. Энциклопедия..., с.351-352; DAOSP RM. F.51. Inv..4. D.11. F.98; Ibidem. Inv.17. D.9. F.325.
- ⁵⁵⁴ Кишинев. Энциклопедия...,с.352.
- ⁵⁵⁵ <https://belplem.by/> Список абонентов..., с.334.
- ⁵⁵⁶ <https://dic.academic.ru/searchall.php?SWord=%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%89%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC&from=ru&to=xx&did=&stype=0>; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...p. 603-604; DAOSP RM. F.51. Inv.33.D.15. P.29, 43-46; Veștile...1990, nr.6-7, art.178, pp.393-394.
- ⁵⁵⁷ Список абонентов...,с.268.
- ⁵⁵⁸ Список абонентов...,с.268; <http://www.extra-k.com/>
- ⁵⁵⁹ Советская Молдавия. ...,с.409.
- ⁵⁶⁰ Советская Молдавия. ...,с.409; DAOSP. F.51, Inv.3. D.13. P.I. F.236.
- ⁵⁶¹ Список абонентов...,с.269.
- ⁵⁶² Список абонентов...,с.269; DAOSP RM. F.51. Inv..4.D.12.P.331.
- ⁵⁶³ <https://www.list-org.com/company/2713118> Список абонентов..., с.334.
- ⁵⁶⁴ DAOSP RM. F.51. Inv.12. D.40. F.90.
- ⁵⁶⁵ Советская Молдавия. ...,с.409.
- ⁵⁶⁶ <https://www.list-org.com/company/4749941> Список абонентов..., с.401.
- ⁵⁶⁷ DAOSP RM. F.51. Inv.21. D.36. F.180; Şevcenco R.Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990).. p.601; Veștile...1990. nr.6-7. art.178, pp.393-394.
- ⁵⁶⁸ Кишинев. Энциклопедия...,с.352.
- ⁵⁶⁹ Кишинев. Энциклопедия..., с.352; Veștile...1990, nr.6-7, art.178, pp.393-394.
- ⁵⁷⁰ Список абонентов..., с.326; DAOSP RM. F.51. Inv.4.D.9. P.8.
- ⁵⁷¹ Кишинев. Энциклопедия..., с.352-353.
- ⁵⁷² <https://www.allinform.ru/spb/org2209623.html> Список абонентов..., с.295.
- ⁵⁷³ Кишинев. Энциклопедия...,с.353.
- ⁵⁷⁴ <https://www.stroytransnn.ru/> Список абонентов..., с.401.
- ⁵⁷⁵ DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.10. F.20; Crearea și consolidarea...p.80.
- ⁵⁷⁶ Кишинев. Энциклопедия..., с.353; DAOSP RM. F.51. Inv..1. D.10. F.24; Ibidem. Inv.3. D.32. F.216; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p. 601; Veștile...1990, nr.6-7, art.178, pp.393-394.
- ⁵⁷⁷ <https://www.textiletorg.ru/o-nas/> Список абонентов..., с.396.
- ⁵⁷⁸ <https://www.torgmontag.ru/>
- ⁵⁷⁹ <https://mnto.ru/about/> Список абонентов..., с.358.
- ⁵⁸⁰ <https://torgodezhda-9.relax.by/>
- ⁵⁸¹ Список абонентов...,с.279.
- ⁵⁸² <https://www.torgmontag.ru/catalog/> Список абонентов..., с.315.

- ⁵⁸³ <https://www.trikotag.by/> Список абонентов..., с.394.
- ⁵⁸⁴ Список абонентов..., с.295.
- ⁵⁸⁵ <https://vbankcenter.ru/contragent/1027739930734/>; Список абонентов..., с.296.
- ⁵⁸⁶ Кишинев. Энциклопедия...,с.353.
- ⁵⁸⁷ <https://hoztorg-t.ru/company/> Список абонентов..., с.394.
- ⁵⁸⁸ https://ivanovo.zoon.ru/shops/magazin_tkani_shvejnoj_furnitury_i_pryazhi_stilissimo_na_ulitse_kalinina/
- ⁵⁸⁹ <https://pryazha-furnitura.ru/> Список абонентов..., с.394.
- ⁵⁹⁰ <https://mega-mem.idknet.com/index.files/Page510.htm>; Список абонентов..., с.270; Кишинев. Энциклопедия...,с.353-354.
- ⁵⁹¹ Список абонентов...,с.271; <https://ess11.ru/>
- ⁵⁹² Кишинев. Энциклопедия...,с.354; Список абонентов..., с.321.
- ⁵⁹³ Советская Молдавия. Краткая энциклопедия. Кишинев: Главная редакция Молдавской Советской Энциклопедии, 1982, с.409; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)...p.604; Veștile...1990, nr.6-7, art.178, pp.393-394. <https://www.activestudy.info/organizaciya-proizvodstva-efirnomaslichnogo-syrya/> Список абонентов..., с.336. Кишинев. Энциклопедия...,с.354.
- ⁵⁹⁴ DAOSP RM. F.51. Inv.4. D.13. F. 224; <https://cyberleninka.ru/article/n/obrazovanie-sistemy-gosudarstvennyh-rezervov-v-rossii/viewer>
- ⁵⁹⁵ Кишинев. Энциклопедия..., с.356; <https://vn.com.ua/developers/trest-zhilstroj-1/>; Список абонентов...,с.283-284.
- ⁵⁹⁶ <https://mcc.kz/>
- ⁵⁹⁷ СЭС..., с.847; <https://old.mgou.ru/>
- ⁵⁹⁸ DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.7. F.37; Crearea și consolidarea...p.19.
- ⁵⁹⁹ СЭС..., с.849; <https://www.mosfilm.ru/concern/hystory/>
- ⁶⁰⁰ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1550714>
- ⁶⁰¹ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)... с.185; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic al RSSM în 1957-1961....,p.266; Idem. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990).... p.596; Crearea și consolidarea...p.392; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496.
- ⁶⁰² Кишинев. Энциклопедия..., с.345.
- ⁶⁰³ https://www.facebook.com/marketingbnr/posts/1711429405721205/?locale=hi_IN
- ⁶⁰⁴ СЭС..., с.785; https://abbr_rus.academic.ru/13890/%D0%9C%D0%A1%D0%A1
- ⁶⁰⁵ DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.4.F.60; Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)...., сс 178, 180; Culegere..., 1962, nr.9, art.22-25, pp.350-351; Ibidem, 1965, nr.14, art.64, pp.423-424; Veștile..., 1985, nr.12, art.135, pp.759-760; Ibidem. 1989, nr.8, art.163, p.626; Ibidem, nr.9, art.225, p.749; Veștile..., 1990,

nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496. Crearea și consolidarea..., p.17..
⁶⁰⁶ СЭС..., c.818; <https://www.belarus-tractor.com/company/history/>
⁶⁰⁷ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/agriculture/1799/%D0%9C%D0%90%D0%A8%D0%98%D0%9D%D0%9D%D0%9E>
⁶⁰⁸ Список абонентов...,c.135; . Кишинев. Энциклопедия...,c.345.
⁶⁰⁹ СЭС..., c.784; DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.38.P.30-31.
<https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/107490/%D0%9C%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%BE>
⁶¹⁰ СЭС..., c.848; <https://mipt.ru/about/general/>
⁶¹¹ <https://lingvostranovedcheskiy.academic.ru/347/%D0%9C%D0%A5%D0%90%D0%A2> ;
<https://sokrasheniya.academic.ru/25353/%D0%9C%D0%A5%D0%90%D0%A2>
⁶¹² СЭС..., c.848; <https://www.muotr.ru/university/rector-address/>
⁶¹³ СЭС..., c.848; <https://mpei.ru/sveden/common/Pages/default.aspx>
⁶¹⁴ СЭС..., c.848; <https://mtuci.ru/sveden/common/>
⁶¹⁵ DAOSP RM. F.51. Inv.3.D.14. P.113.
⁶¹⁶ DAOSP RM. F.51. Inv.23. D.27. F.50; <https://www.rusprofile.ru/id/4230097>
⁶¹⁷ СЭС..., c.1357; <http://www.nashi-avto.ru/ru/nami.html>
⁶¹⁸ Список абонентов..., c.338. Кишинев. Энциклопедия...,c.374.
⁶¹⁹ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1059817>
⁶²⁰ СЭС..., c.876; <https://edunews.ru/aspirantura/polezno/nauchno-issledovatelskij-institut.html>
⁶²¹ СЭС..., c.584; <https://cinema.academic.ru/3840/%D0%9D%D0%98%D0%9A%D0%A4%D0%98>
⁶²² <https://www.niiosp.ru/ru/istoricheskaya-spravka-2/>
⁶²³ Кишинев. Энциклопедия..., c.371.
⁶²⁴ <https://prorektor.ru/studentam/nir-nauchno-issledovatelskaya-rabota-opredelenie/>
⁶²⁵ СЭС..., c.1550; https://abbr_rus.academic.ru/14877/%D0%9D%D0%98%D0%AD%D0%98
⁶²⁶ СЭС..., c.876; <https://psychology.academic.ru/3397/%D0%9D%D0%9E%D0%A2>
⁶²⁷ Кишинев. Энциклопедия..., c.163.
⁶²⁸ https://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/25596; СЭС, c.877.
⁶²⁹ СЭС..., c.877; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/mas/80222/%D0%9D%D0%A2%D0%9E> ; ; DAOSP RM. F.51. Inv..10.D.48. P.230.
⁶³⁰ СЭС..., c.877; <https://bigenc.ru/c/nauchno-tehnicheskii-progress-ddda67>
⁶³¹ СЭС..., c.877; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1052773>
⁶³² <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/082/101.htm>; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/40107/%D0%9D%D0%AD%D0%9F>

- ⁶³³ DAOSP RM. F.51. Inv..2.D.9. P.I. F.198; <http://legeasiviata.in.ua/archive/2017/1-2/38.pdf>
- ⁶³⁴ Crearea și consolidarea...p.119.
- ⁶³⁵ <https://www.prilib.ru/history/619097>; DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.76. F.4.
- ⁶³⁶ <https://counterintelligence.academic.ru/515/%D0%9E%D0%92%D0%98%D0%A0> ; <https://dic.academic.ru/searchall.php?SWord=%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%80+%D1%8D%D1%82%D0%BE&from=ru&to=xx&did=es&stype=>; <https://pasportist.com/voprosy/rasshifrovka-ovir.html>
- ⁶³⁷ Crearea și consolidarea...p.286; <https://slovaronline.com/browse/e6b6d1cf-f70b-3266-885c-6ffe477f1764/%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%B7>
- ⁶³⁸ https://dic.academic.ru/dic.nsf/russian_history/2051/%D0%93%D0%9E%D0%A1%D0%A3%D0%94%D0%90%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%9E%D0%99 СЭС..., c.924;
- ⁶³⁹ <https://ua.orgpage.ru/odessa/odestransstroy-oao-212138.html>; <https://ua.orgpage.ru/odessa/odestransstroy-oao-5215470.html>; Список абонентов...,c.281.
- ⁶⁴⁰ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)...., c.179, 183; <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%BE%D0%BA%D1%80%D1%83%D0%B3> ; <https://secretmag.ru/enciklopediya/federalnye-okruga.htm> ; <https://sovdep.academic.ru/2420/%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BA%D0%BE%D0%BC> ; <https://sovdep.academic.ru/2421/%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE> ; <https://guides.rusarchives.ru/terms/90/13846/planirovanie>
- ⁶⁴¹ <https://spmost.ru/loan-for-business/chem-zanimaetsya-otdel-kapitalnogo-stroitelstva-polozhenie-ob-otdele/>
- ⁶⁴² https://www.gazeta.ru/science/2016/06/18_a_8312963.shtml; <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/073/868.htm> ; Cozma V. Op.cit, p.393.
- ⁶⁴³ DAOSP RM. F.51. Inv.7. D.28. F.91; <https://www.prod-expo.ru/ru/articles/bakaleya-optom/> ; <http://www.mintorgmuseum.ru/vocabulary/343/>
- ⁶⁴⁴ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.73. F.38; <http://www.mintorgmuseum.ru/vocabulary/343/>
- ⁶⁴⁵ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/904462>;
- <http://xn--90ahkajq3b6a.xn--2000-94dygis2b.xn--p1ai/politologia/politologia1/pol02.pdf>; <https://kubansad.ru/content/opytно-proizvodstvennye-hozyajstva/>
- ⁶⁴⁶ СЭС..., c.946; <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/084/844.htm>
- ⁶⁴⁷ DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.3.F.70; <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsionnaya-struktura-nomenklaturnoy-raboty-v-belorussskoy-ssr-v-1920-1930-e-gg>
- ⁶⁴⁸ Список абонентов...,c.273.
- ⁶⁴⁹ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/278507/%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%B4%D0%B5%D0%BB>

- ⁶⁵⁰ <https://www.bgp.by/ru/orgpischeprom-ru/> Списание абонентов..., с.300.
- ⁶⁵¹ Списание абонентов..., с.272; Кишинев. Энциклопедия..., с.385.
- ⁶⁵² <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/085/663.htm>; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/117402/%D0%9E%D1%82%D0%B4%D0%B5%D0%BB> ; Crearea și consolidarea...p.677, 772.
- ⁶⁵³ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/217965>
- ⁶⁵⁴ Crearea și consolidarea...p.19.
- ⁶⁵⁵ СЭС..., с.946; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/667864>
- ⁶⁵⁶ <https://uimonvesti.ru/blog/upravlenie-kareroj/otdel-tryda-i-zarabotnoi-platy-fynkcii-i-zadachi/>
- ⁶⁵⁷ https://normative_reference_dictionary.academic.ru/47276/%D0%BE%D1%82%D0%B4%D0%B5%D0%BB_%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8F СЭС..., с.958;
- ⁶⁵⁸ <https://ria.ru/20231005/ugrozysk-1900126046.html> ; https://studwood.net/880877/pravo/osnovnye_zadachi_napravleniya_deyatelnosti_ugolovnogo_rozyska
- ⁶⁵⁹ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/84243/%D0%9E%D0%91%D0%AA%D0%95%D0%94%D0%98%D0%9D%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%90%D0%AF> ; СЭС..., с.924;
- ⁶⁶⁰ DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.26. F.73; <https://arhiva.gov.md/lista-fondurilor-daosp/>
- ⁶⁶¹ <https://fantlab.ru/publisher3087> ; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/1798376> ; Crearea și consolidarea...p.408.
- ⁶⁶² Direcția Arhiva Organizațiilor Social-Politice al RM (în continuare DAOSP RM). F.51. Inv.2. D.9. P.I. F.5.
- ⁶⁶³ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/063/294.htm>
- ⁶⁶⁴ Crearea și consolidarea...p.134; <https://gallicismes.academic.ru/28563/%D0%BF%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3>
- ⁶⁶⁵ <https://secretmag.ru/enciklopediya/chto-takoe-pvo.htm> https://big_medicine.academic.ru/7028/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%97%D0%94%D0%A3%D0%A8%D0%9D%D0%90%D0%AF_%D0%9E%D0%91%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%90 ;
- ⁶⁶⁶ Вехи молдавской государственности. Сборник текстов молдавских конституций. Координатор и научный редактор В.Царанов. Кишинев: SRL Metrompaș, 2000, сс.130-132; http://www.knowbysight.info/1_MOLD/09012.asp
- ⁶⁶⁷ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/mas/80244/%D0%9F%D0%92%D0%A5%D0%9E>
- ⁶⁶⁸ https://yandex.ru/q/question/pdmk_kolonna_chem_zanimaetsia_e934de6d/; Списание абонентов..., с.288.
- ⁶⁶⁹ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/922990>
- ⁶⁷⁰ Кишинев. Энциклопедия..., с.401.

- ⁶⁷¹ <https://wikimeat.ru/%D0%9F%D0%B8%D1%89%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%B1>; <https://skidka02.ru/raznoe-2/optovaya-baza-orenburg.html> DAOSP RM. F.51. Inv.5. D.52. F.217.
- ⁶⁷² https://gufo.me/dict/abbreviations_ussr/%D0%BF%D0%B8%D1%89%D0%B5%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3; Crearea și consolidarea...p.457; DAOSP RM. F.51. Inv.4.D.12. P.65.
- ⁶⁷³ Кишинев. Энциклопедия...с.345.
- ⁶⁷⁴ https://abbr_rus.academic.ru/5858/%D0%93%D0%BE%D1%80%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD ; https://abbr_rus.academic.ru/17766/%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD ; Crearea și consolidarea...p.642.
- ⁶⁷⁵ СЭС..., с.1078; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/366006>
- ⁶⁷⁶ <https://www.eprussia.ru/com/company/2817.htm> Список абонентов..., с.296.
- ⁶⁷⁷ Crearea și consolidarea...p.771.
- ⁶⁷⁸ СЭС..., с.1041, 1066; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/238666>
- ⁶⁷⁹ <https://sovdep.academic.ru/2856/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0>
- ⁶⁸⁰ <https://sovdep.academic.ru/2851/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%82%D0%B4%D0%B5%D0%BB> СЭС..., с.1042;
- ⁶⁸¹ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/955094>
- ⁶⁸² Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)..., с.176; <https://docs.cntd.ru/document/901817684> ; Pași spre maturitate statală. În: Moldova Suverană, 1991, 24 octombrie; Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1992, nr.10, art.312, p.35.
- ⁶⁸³ <http://docs.historyrussia.org/ru/nodes/328847-iz-informatsionnoy-svodki-otdela-partiynnyh-profsoyuznyh-i-komsomolskih-organov-tsk-vkp-b-locale-nil-o-nedostatkah-raboty-po-podboru-i-vospitaniyu-rukovodyaschih-kadrov-iz-mestnogo-naseleniya-v-zapadnyh-oblastyah-ukrainy-locale-nil-5-sentyabrya-1949-g>; <https://guides.rusarchives.ru/funds/37/apparat-ck-kpss-1949-1991-gg> Șevcenco R. Viața politică...pp.132-136.
- ⁶⁸⁴ <https://guides.rusarchives.ru/terms/48/9831/partkomy-promyshlennyh-i-selskih-proizvodstvennyh-upravleniy>. DAOSP RM. F.51. Inv.24. D.27. FF.95.
- ⁶⁸⁵ СЭС..., с.1076; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/244678>
- ⁶⁸⁶ СЭС..., с.1076; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/981438>
- ⁶⁸⁷ СЭС..., с.1076; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/145561>
- ⁶⁸⁸ <https://bigenc.ru/c/prodotriady-199403>
- ⁶⁸⁹ СЭС...,с.1076-1077; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/40107/%D0%9D%D0%AD%D0%9F>
- ⁶⁹⁰ <http://proekt-mebel.com/> Список абонентов..., с.346
- ⁶⁹¹ <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B7%D0%BE%D0%BD%D0%B0>

⁶⁹² Crearea și consolidarea...p.753; DAOSP RM. F.51. Inv..4.D.10. P.222; Ibidem. Inv.7. D.28. f.35.

⁶⁹³ <http://psmkuban.ru/> Список абонентов..., с.302.

⁶⁹⁴ Crearea și consolidarea...p.13; <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/064/367.htm>

⁶⁹⁵ Кишинев. Энциклопедия...,с.427; Список абонентов...,с.273; <https://www.promstroi.md/uslugi-stroitelstvo-moldova> ; DAOSP RM. F.51. Inv..21.D.38. P.207.

⁶⁹⁶ Справочник милиционера, с.71.

⁶⁹⁷ <https://opozhare.ru/pozharnye/pozharno-spasatelnaya-chast>

⁶⁹⁸ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.67. F.109; . http://gako2006.narod.ru/bolshoy_slovar/pticeprom.htm

⁶⁹⁹ <https://dskon.pro/tpost/dzzix7kpx1-otdel-pto-zadachi-funksii-podgotovka-is> ; <http://docs.historyrussia.org/ru/nodes/207027-spravka-promyshlenno-transportno-go-otdela-obkoma-partii-o-rabote-promyshlennyh-predpriyatii-respubliki-ne-raanee-1-dekabrya-1944-g>

⁷⁰⁰ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/124606/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE; СЭС..., с.1085-1086;>

⁷⁰¹ <https://sales-generator.ru/blog/proizvodstvennoe-upravlenie/>

⁷⁰² Кишинев. Энциклопедия...,с.426-427; . <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/892669>

⁷⁰³ https://vlgr.ranepa.ru/about/struktura/podr/pfo/?utm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com

⁷⁰⁴ <https://oboron-prom.ru/pochtovye-yaschiki.html>

⁷⁰⁵ <http://www.el-history.ru/node/426> ; Crearea și consolidarea...p.739.

⁷⁰⁶ <https://alertino.com/ru/487406> ; <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%B7%D0%BE>

⁷⁰⁷ <https://sovdep.academic.ru/1465/%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%85%D0%BE%D0%B7-%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7>

⁷⁰⁸ Crearea și consolidarea..., p.8.

⁷⁰⁹ <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%82> ; <https://sokrasheniya.academic.ru/16738/%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B1%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%82>

⁷¹⁰ https://abbr_rus.academic.ru/17793/%D1%80%D0%B0%D0%B9%D1%84%D0%BE <https://arti.midural.ru/article/show/id/1090>;

⁷¹¹ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/095/484.htm>

- ⁷¹² <https://dic.academic.ru/dic.nsf/politology/2366/%D0%A0%D0%B5%D0%B2%D0%B2%D0%BE%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%82> CЭC..., c.1120;
- ⁷¹³ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/48205/%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%BD%D1%8B%D0%B5> CЭC..., c.1112.
- ⁷¹⁴ <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BC>
- ⁷¹⁵ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/125466/%D0%A0%D0%9A%D0%9F>
- ⁷¹⁶ CЭC..., c.1152; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/mas/80261/%D0%A0%D0%9A%D0%A1%D0%9C>
- ⁷¹⁷ CЭC..., c.1152; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/mas/80262/%D0%A0%D0%9B%D0%9A%D0%A1%D0%9C>
- ⁷¹⁸ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.12. F.79; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/mas/9942/%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%CC%81>
- ⁷¹⁹ <https://sokrasheniya.academic.ru/16020/%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%85%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D1%82> ; CЭC..., c.1149.
- ⁷²⁰ https://humanities_dictionary.academic.ru/5170/%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0; CЭC..., c.1152
- ⁷²¹ https://velikaya_otechestvennaya_voyna.academic.ru/1851/%22%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%81%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B0%D1%88%22 ; CЭC..., c.1153.
- ⁷²² <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=1706>
- ⁷²³ http://unicat.nlb.by/scient/pls/dict/prn_ref?tu=e&qtq=v0&name_view=va_all&a001=BY-NLB-ar673611&strq=l_siz=40
- ⁷²⁴ <https://sokrasheniya.academic.ru/29356/%D0%A0%D0%A1%D0%94%D0%A0%D0%9F%28%D0%B1%29> ; CЭC..., c.1152.
- ⁷²⁵ https://rucompany.ru/company.php?id_company=2076
- ⁷²⁶ DAOSP RM. F.51. Inv.18. D.62. F.228; <https://interpretive.ru/termin/mashinno-traktornye-stancii.html>
- ⁷²⁷ DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.28. F.139; <https://guides.rusarchives.ru/terms/73/11775/rybnaya>
- ⁷²⁸ <https://www.rbc.ru/life/news/6396100f9a79473b3d416f48>
- ⁷²⁹ http://xn--80aaxrpt.xn--24-6kci4amthgkj1f.xn--80asehdb/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%B0/%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F_%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C

⁷³⁰ ЦЭС..., c.1261; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/278938>

⁷³¹ Crearea și consolidarea...p.19; ЦЭС..., c.1261; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/278350>; DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.51. F.69.

⁷³² ЦЭС..., c.1274; <https://bigenc.ru/c/stavka-verkhovnogo-glavnokomandovani-ia-968cf4>

⁷³³ <https://sokrasheniya.academic.ru/19919/%D0%A1%D0%92%D0%9F%D0%A7> ; <https://rybnitsa.org/%D1%80%D1%8B%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%BD-%D0%BF%D0%BE%D0%B6%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%B9-%D0%BE%D1%85%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%8B-%D0%B3/>

⁷³⁴ <https://alvin-almazov.ru/soccer-rus/sdyusshor/>

⁷³⁵ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.12. F.77; <http://sainfo.ru/finance/23/3.html>

⁷³⁶ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.21. F.97; <http://mukomolye.ru/>

⁷³⁷ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.3. F.38; <https://rt-online.ru/p10103716/>

⁷³⁸ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.64. F.182.

⁷³⁹ ЦЭС..., c.1242; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/275638>

⁷⁴⁰ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/134861/%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7>

⁷⁴¹ <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B5+%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B5+%D0%B1%D1%8E%D1%80%D0%BE>; <https://www.if24.ru/chto-v-chertezhe-tebe-moem-svoe-konstruktorskoe-byuro-vs-autsorsing/>

⁷⁴² DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.67. F.111; <https://statistika.archives.ru/funds/74/habarovskoe-kraevoe-mezhhozyaystvennoe-proizvodstvennoe-obedinenie-habarovskskotoprom>

⁷⁴³ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/683903> ; Moldova Suverană, 1991, 24 august

⁷⁴⁴ <https://bigenc.ru/c/sovet-ministrov-sssr-58c8f7> ; Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)// сс.173, 178; Veștile..., 1990, nr.6-7, art.117-125, pp.331-334; art.133, p.341; art.135, p.342; art.143-144, pp.366-367; art.148-149, p.369; art.183-184, p.396; art.191, p.496.

⁷⁴⁵ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/136496/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE>

⁷⁴⁶ <https://www.orgpage.ru/chelyabinsk/smeu-gai-oao-spetsializirovannoe-656845.html>

⁷⁴⁷ <https://secretmag.ru/enciklopediya/chto-takoe-snip-obyasnyajem-prostyimi-slova-mi.htm>

⁷⁴⁸ Viața politică..., p.14; Crearea și consolidarea..., p.3; DAOSP RM. F.49. Inv..1.D.4648. F.22-23

- ⁷⁴⁹ Şevcenco R. Evoluția sistemului politic al RSSM în 1957-1961..., p.266; Şevcenco R. Evoluția sistemului politic în RSSM (1965-1990)... p.596; СЭС..., с.1243; Справочник милиционера. Кишинев, 1961, сс.11-12; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/133993/%D0%A1%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%8B> https://old.bigenc.ru/domestic_history/text/3589701
- ⁷⁵⁰ Кишинев. Энциклопедия..., с.459-460.
- ⁷⁵¹ DAOSPRM.F.51.Inv.1.D.38.F.52-53;<https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/104/089.htm>
- ⁷⁵² <https://sokrasheniya.academic.ru/14757/%D0%A1%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%89> Кишинев. Энциклопедия..., с.464-465. Список абонентов..., с.339.
- ⁷⁵³ Crearea și consolidarea...p.92.
- ⁷⁵⁴ <https://sokrasheniya.academic.ru/24068/%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%B5%D0%BF%D1%82%D0%B8%D0%BA> Список абонентов..., с.301.
- ⁷⁵⁵ СЭС..., с.413; <https://sokrasheniya.academic.ru/33036/%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B8>
- ⁷⁵⁶ <https://lifts.ru/company/history/>
- ⁷⁵⁷ DAOSP RM. F.51. Inv.12. D.41. F.152
- ⁷⁵⁸ DAOSP RM. F.51. Inv..9. D.113. F.183.
- ⁷⁵⁹ DAOSP RM. F.51. Inv.4. D.9. F.173; <https://history.wikireading.ru/175912>
- ⁷⁶⁰ Кишинев. Энциклопедия...,с.503; . <https://fk.archives.gov.by/fond/23055/>
- ⁷⁶¹ <https://kartaslov.ru/%D0%BA%D0%B0%D0%BA-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE-%D0%BF%D0%B8%D1%88%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%8F-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE/%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B0%D1%82%D1%8C> Список абонентов..., с.417.
- ⁷⁶² <http://www.mintorgmuseum.ru/vocabulary/343/>
- ⁷⁶³ <https://standartgost.ru/org/1-4294964647> <https://meganorm.ru/Data2/1/4294846/4294846992.htm> Список абонентов..., с.303.
- ⁷⁶⁴ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.69. F.30; <https://guides.rusarchives.ru/funds/vsesoyuznaya-kontora-po-zagotovke-utiliya-soyuzutil-minlegproma-sssr-1932-1949>
- ⁷⁶⁵ <https://gosarchive.gov35.ru/archive4/funds/57273>
- ⁷⁶⁶ Список абонентов..., с.297.
- ⁷⁶⁷ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/39367> ; <https://rus.team/events/sozdan-soyuzpisatelej-sssr> ; <http://feb-web.ru/feb/kle/kle-abc/ke7/ke7-1101.htm?cmd=p&istext=1>
- ⁷⁶⁸ Список абонентов...,с.290;<http://www.sms-spb.info/>
- ⁷⁶⁹ Список абонентов...,с.273; Кишинев. Энциклопедия...,с.470.

⁷⁷⁰ <https://ssk.dp.ua/company.html>

⁷⁷¹ Список абонентов..., с.274; <http://oaossm.by/index.php/pages>

⁷⁷² DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.59. F.59; https://xn--80aah0car.xn--p1ai/?page_id=1078; <https://cyberleninka.ru/article/n/materialno-bytovye-usloviya-zhizni-i-sluzhby-sotrudnikov-organov-vnutrennih-del-primorskogo-kraya-v-1941-1945-gg/viewer>; https://www.mgau.ru/sciense/journal/PDF_files/3-2013.pdf

⁷⁷³ Список абонентов..., с.304; Кишинев. Энциклопедия..., с.470-471.

⁷⁷⁴ <https://sokrasheniya.academic.ru/45515/%D0%A1%D0%9F%D0%9C%D0%9A>; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/stroitel/2326>; Список абонентов..., с.290.

⁷⁷⁵ https://abbr_rus.academic.ru/20457/%D0%A1%D0%9F%D0%A2%D0%A3

⁷⁷⁶ СЭС..., с.1213; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/131920/%D0%A1%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B5>

⁷⁷⁷ Кишинев. Энциклопедия..., с.472.

⁷⁷⁸ <https://miacugra.ru/o-miats/sovets.php>; http://chel-portal.ru/enc/sovety_trudovyh_kollektivov

⁷⁷⁹ СЭС..., с.1243; https://dic.academic.ru/dic.nsf/russian_history/7222/%D0%A1%D0%9E%D0%92%D0%95%D0%A2

⁷⁸⁰ <https://centr-to.ru/blog/avtoservis/stanciya-tehnicheskogo-obslujivaniya-avtomobilei>

⁷⁸¹ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/106/857.htm>; DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.51. P.55.

⁷⁸² <https://str-i.ru/>; <https://xn----8sbaa0b0a3acch.xn--p1ai/about/>; <https://hh.ru/employer/5751650>; DAOSP RM. F.51. Inv.23.D.14. P.3.

⁷⁸³ <https://www.list-org.com/company/6210883> Список абонентов..., с.329.

⁷⁸⁴ <http://b2hpoisk.ru/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F/%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B9%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%BE%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%BB%D1%8F%D1%86%D0%B8%D1%8F> Список абонентов..., с.296.

⁷⁸⁵ https://towiki.ru/view/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5

⁷⁸⁶ СЭС..., с.1242; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/275650>

⁷⁸⁷ https://webstarco.narod.ru/union/union_ussr.html

⁷⁸⁸ http://www.wehse.ru/cgi-bin/wpg/wehse_wpg_show_text_print.pl?term1302254090; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc1p/44330>

⁷⁸⁹ Кишинев. Энциклопедия..., с.452.

⁷⁹⁰ <https://zerkalo.az/dengi-pahnut-tabakom-privlechenie-inostrannyh-investorov-pomozhet-razvitiyu-tabakovodstva/>

- ⁷⁹¹ СЭС..., с.1326; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/288106>
- ⁷⁹² <https://novostipmr.com/ru/news/20-10-01/90-let-alma-mater-kak-sozdavalsya-i-razvivalsya-glavnyy-vuz> ; <https://ust.upsc.md/istoria-universitatii/> ; <https://ust.upsc.md/istoria-universitatii/> ; <https://mecc.gov.md/ro/content/reforme-le-structurale-edu-catie-cercetare-si-inovare-au-fost-aprobate>
- ⁷⁹³ <https://www.teplomontag77.ru/> Список абонентов..., с.301.
- ⁷⁹⁴ СЭС..., с.1346; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/293970>
- ⁷⁹⁵ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/proverbs/1920/%D0%93%D0%9E%D0%A0%D0%A2%D0%9E%D0%9F> ; <https://sokrasheniya.academic.ru/4589/%D1%80%D0%B0%D0%B9%D1%82%D0%BE%D0%BF> ; Crearea și consolidarea...p.612.
- ⁷⁹⁶ DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.66. F.106; Crearea și consolidarea...p.14.
- ⁷⁹⁷ <https://economy-ru.info/page/036091221216231231240062044249107219196169107102/> ; DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.67. F.110.
- ⁷⁹⁸ <http://fc.gasur.ru/fund/10000062665> Список абонентов...,с.339; DAOSP RM. F.51. Inv..1. D.51. F.53.
- ⁷⁹⁹ Crearea și consolidarea...p.751, 753.
- ⁸⁰⁰ <http://www.mintorgmuseum.ru/vocabulary/343/>
- ⁸⁰¹ <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=35658&d-st=100010#ueihwrTsj8reqEz91> ; DAOSP RM. F.51. Inv.23. D.103. F.5-8; Culegere de legi...1965, nr.29, art.128, 130, pp.740-741, 743; Репида Л. Ук.соч., с.253-254.
- ⁸⁰² <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/140458/%D0%A2%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BE> СЭС..., с.1353;
- ⁸⁰³ <https://2gis.ru/yuzhnosakhalinsk/firm/12385428256602101> <https://sakh-exp.com/> Список абонентов..., с.340.
- ⁸⁰⁴ https://construction_materials.academic.ru/10925/%D0%A2%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D1%83%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%8F ; СЭС..., с.1337.
- ⁸⁰⁵ <https://studfile.net/preview/3887752/>
- ⁸⁰⁶ https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_sp/2682/%D0%A2%D0%AD%D0%A6
- ⁸⁰⁷ <https://kartaslov.ru/%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0/%D0%A3%D0%92%D0%94> ;
- ⁸⁰⁸ <https://vuzopedia.ru/professii/877> ; <https://xn----7sbbfsshef0aedydgg4lyb.xn--p1ai/a/%D0%A3%D0%92%D0%9A%D0%A5> ; <http://elibrary.udsu.ru/xmlui/bitstream/handle/123456789/10934/2013269.pdf?sequence=1> ; Crearea și consolidarea...p.408
- ⁸⁰⁹ <https://rusohrana.su/vevedomstvennaya-ohrana-rosgardii/>
- ⁸¹⁰ Crearea și consolidarea...p.393;
- ⁸¹¹ <https://neftgaz.ru/tech-library/economy/147271-denezhnoe-obrashchenie/>; <https://secretmag.ru/enciklopediya/chto-takoe-udo-obyasnyаем-prostyimi-slovami.htm>

- ⁸¹² <https://sovdep.academic.ru/707/%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B4%D0%B5%D0%BB> ; <https://sokrasheniya.academic.ru/7947/%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BA%D0%BE%D0%B%D1%85%D0%BE%D0%B7> ; Crearea și consolidarea...p.725.
- ⁸¹³ Crearea și consolidarea..., p.5; DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.1. F.11-14.
- ⁸¹⁴ DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.1. F.11-14; Viața politică..., p.15; Crearea și consolidarea..., p.7.
- ⁸¹⁵ ЭС..., с.1404; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/304286>
- ⁸¹⁶ <https://stroymash.by/#> Список абонентов..., с.303.
- ⁸¹⁷ Список абонентов..., с.340.
- ⁸¹⁸ DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.76. F.4; <https://protivpytok.org/sssro/osnovnye-vexi-razvitiya-organov-gosudarstvennoj-bezopasnosti/nkvd>
- ⁸¹⁹ Кишинев. Энциклопедия..., с.500; <https://didacts.ru/termin/uchebno-proizvodstvennyi-kombinat.html>
- ⁸²⁰ <https://fireman.club/inseklodepia/pozharnaya-ohrana/>
- ⁸²¹ DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.6. F.51; Ibidem. Inv.2. D.9.P.I. P.23; Crearea și consolidarea..., p.123. <https://www.alexanderyakovlev.org/fond/issues-doc/1009066>
- ⁸²² Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)... с 173; 182-183; Crearea și consolidarea..., p. 26.
- ⁸²³ Шевченко Р. Политическая система в Молдавской ССР (1940-1957)... с.173; DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.28. F.72; <https://cyberleninka.ru/article/n/prokatno-vozvratnyy-mehanizm-sovetskoj-kinematografii-v-period-zastoya/viewer> https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_fwords/45417/%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F
- ⁸²⁴ Список абонентов...,с.44; DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.10.F.27; Ibidem. Inv.3. D.13.P.II. F.438.;Ibidem. Inv.22. D.15. F.138.
- ⁸²⁵ <http://agrolib.ru/rastenievodstvo/item/f00/s01/e0001677/index.shtml> ; <https://studfile.net/preview/9988705/page:23/>
- ⁸²⁶ DAOSP RM. F.51. Inv.13. D.45. F.182; <http://www.wt.matrixplus.ru/statrивer04.htm>
- ⁸²⁷ <http://www.cawater-info.net/bk/2-1-3.htm>; <https://rybflot.com/home/istoriya-sozdaniya-predpriyatij-i-organizatsij-rybnoj-promyshlennosti-sssr/>
- ⁸²⁸ <https://sokrasheniya.academic.ru/6533/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%B1%D1%81%D0%B1%D1%8B%D1%82>
- ⁸²⁹ <http://honneur.ru/управление-произв-технол-комплектацией.html>
- ⁸³⁰ <http://stroindastri.ru/uslugi/remontno-vosstanovitelnye-raboty173/>
- ⁸³¹ DAOSP RM. F.51. Inv.3. D.22. F.24.
- ⁸³² Șevcenco R. Politica migraționistă a regimului sovietic în RSS Moldovenească (1940-1947). În: Studia Universitatis. Seria Științe Umanistice. Chișinău: CEP USM,

2010, nr.4 (34), p.20; Viața politică..., p.115; . DAOSP. F.51, Inv.12, D.39. FF.101-102; <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/012/139.htm>; <https://chirpo.ru/80let/index.php?id=5>

833 СЭС..., c.1404; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/304342>

⁸³⁴ Crearea și consolidarea...p.287; <https://www.livelib.ru/publisher/47648-gosudarstvennoe-uchebnopedagogicheskoe-izdatelstvo-ministerstva-prosvescheniya-rsfsr-uchpedgiz>

⁸³⁵ Crearea și consolidarea..., p. 392.

⁸³⁶ DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.100. F.93; <http://school99.roovr.ru/shkolnaya-zhizn/2020-god-pamyati-i-slavy/ekspeditsiya-pamyati/partizanskiy-kray/partizanskoe-dvizhenie-ukrainy/>

⁸³⁷ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/sie/18431/%D0%A4%D0%90%D0%91%D0%A0%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%9E> СЭС..., c.1406;

⁸³⁸ СЭС..., c.1415; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/medic2/48953>

⁸³⁹ СЭС..., c.1406; <https://slovaronline.com/browse/1956d603-f015-36a2-bdb6-828951f24ad4/%D1%84%D0%B0%D0%B1%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BC%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%BC>

⁸⁴⁰ СЭС..., c.1407; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/151815/%D0%A8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0>

⁸⁴¹ СЭС..., c.1407; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/304734>

⁸⁴² СЭС..., c.1407; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/151816/%D0%A8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0>

⁸⁴³ https://sankt_peterburg.academic.ru/2375/%D0%A4%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82; СЭС..., c.1422;

⁸⁴⁴ DAOSP RM. F.51. Inv..1.D.3.F.71; http://www.knowbysight.info/2_kpss/00603.asp

⁸⁴⁵ https://sankt_peterburg.academic.ru/2372/%D0%A4%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%BE-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%82 СЭС..., c.1421-1422;

⁸⁴⁶ СЭС..., c.1421; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/144604/%D0%A4%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0>

⁸⁴⁷ СЭС..., c.1421; <https://sokrasheniya.academic.ru/41531/%D0%A4%D0%A2%D0%A2>

⁸⁴⁸ Кишинев. Энциклопедия..., c.514.

⁸⁴⁹ Кишинев. Энциклопедия..., c.515.

⁸⁵⁰ DAOSP RM. F.51. Inv..1. D.3. F.45.

⁸⁵¹ <https://core.ac.uk/download/pdf/71751287.pdf>

⁸⁵² СЭС..., c.1467; https://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/19322

- ⁸⁵³ <https://sokrasheniya.academic.ru/20744/%D1%85%D0%BE%D0%B7%D0%BE>
- ⁸⁵⁴ <https://sovdep.academic.ru/4072/%D1%85%D0%BE%D0%B7%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%87%D0%B5%D1%82> СЭС..., с.1467.
- ⁸⁵⁵ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/146854/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9>; СЭС..., с.1457.
- ⁸⁵⁶ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/146859/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9>; СЭС..., с.1457.
- ⁸⁵⁷ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/63061/%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%8F> СЭС..., с.1482;
- ⁸⁵⁸ <https://ibprom.ru/tsellyulozno-bumazhnyye-kombinaty>
- ⁸⁵⁹ Кишинев. Энциклопедия..., с.520-521.
- ⁸⁶⁰ <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/121/201.htm>; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/62992/%D0%A6%D0%92%D0%9C>
- ⁸⁶¹ Кишинев. Энциклопедия..., с.521-522.
- ⁸⁶² СЭС..., с.1479; <https://rgavmf.ru/sites/default/files/lib/history2015.pdf>
- ⁸⁶³ СЭС..., с.1479; <http://rgada.info/index.php>
- ⁸⁶⁴ СЭС..., с.1479; <http://xn--80afe9bwa.xn--p1ai/ob-arkhive/history.shtml>
- ⁸⁶⁵ СЭС..., с.1479; <http://www.rgakfd.ru/istoriya-arhiva>
- ⁸⁶⁶ Кишинев. Энциклопедия..., с.521.
- ⁸⁶⁷ СЭС..., с.1479; <https://www.rgali.ru/history>
- ⁸⁶⁸ СЭС..., с.1479; <https://sokrasheniya.academic.ru/18235/%D0%A6%D0%93%D0%90%D0%9D%D0%A2%D0%94>
- ⁸⁶⁹ https://humanities_dictionary.academic.ru/5159/%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B3%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B8%D0%B2_%D1%8D%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B8 СЭС..., с.1479;
- ⁸⁷⁰ СЭС..., с.1479; <https://sokrasheniya.academic.ru/38611/%D0%A6%D0%93%D0%90%D0%9E%D0%A0>
- ⁸⁷¹ СЭС..., с.1479; <http://guides.eastview.com/browse/guidebook.html?bid=120&sid=24037>
- ⁸⁷² СЭС..., с.1479; <https://bigenc.ru/c/rossiiskii-gosudarstvennyi-istoricheskii-arkhiv-4cacac>
- ⁸⁷³ <https://sokrasheniya.academic.ru/25697/%D0%A6%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA> ; <http://sainfo.ru/finance/23/2.html> ; https://slova365.ru/cekombank/Crearea_și_consolidarea...p.387; DAOSP RM. F.51. Inv.1.D.10. P.21.
- ⁸⁷⁴ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/es/63064/%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%8F> СЭС..., с.1482.

- ⁸⁷⁵ СЭС..., с.1483; <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/120/632.htm>
- ⁸⁷⁶ https://popular_political_dictionary.academic.ru/2267/%D0%A6%D0%B5%D0%B-D%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%8E%D0%B7 СЭС..., с.1484.
- ⁸⁷⁷ Кишинев. Энциклопедия..., с.504.
- ⁸⁷⁸ https://bbnt.ru/company/5027287945_ooo_tsentr_elektrotehmontaj
- ⁸⁷⁹ <https://sammlung.ru/?p=34523>; <https://guides.rusarchives.ru/funds/29/centralnyy-komitet-vlksm-1918-1991-chast-3>
- ⁸⁸⁰ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/sie/19652/%D0%A6%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%90%D0%AF> СЭС..., с.1482.
- ⁸⁸¹ Crearea și consolidarea..., р.4; Кишинев. Энциклопедия..., с.523; https://istmat.org/files/uploads/52189/19_sezd_.pdf
- ⁸⁸² <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/120/609.htm> ; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/83934>
- ⁸⁸³ СЭС..., с.1482; <https://mosgu.ru/about/istoriya/> .
- ⁸⁸⁴ СЭС..., с.1338; <https://cniitmash.com/company-about/timeline.html>
- ⁸⁸⁵ Кишинев. Энциклопедия..., с.523; <https://visit.chisinau.md/ru/audio/parcul-central/>
- ⁸⁸⁶ СЭС..., с.1482; <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/120/553.htm> ; https://kommynist.ru/%D0%A6%D0%A0%D0%9A_%D0%9A%D0%9F%D0%A1%D0%A1
- ⁸⁸⁷ <http://www.bibliotekar.ru/biznes-24/19.htm> ; <https://liveinmsk.ru/places/doma/tsum> Кишинев. Энциклопедия..., с.525.
- ⁸⁸⁸ https://znanierussia.ru/articles/%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80_%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F_%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%91%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B8 ; <https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/120/525.htm>
- ⁸⁸⁹ СЭС..., с.1483; http://www.cemi.rssi.ru/about/how/?section=about_link
- ⁸⁹⁰ <https://hi-tech.mail.ru/review/100174-chpu-stanok/>
- ⁸⁹¹ <https://addcatalogs.manyweb.ru/review/xn-----elckcbvfaopnedgg0a6bi8dyc.xn--p1ai.html>
- ⁸⁹² Список абонентов...,с.207; Кишинев. Энциклопедия...,с.533.
- ⁸⁹³ <https://clov.net/shirpotreb>
- ⁸⁹⁴ СЭС..., с.1529; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/329550>
- ⁸⁹⁵ Crearea și consolidarea...п.398.
- ⁸⁹⁶ Список абонентов..., с.319. https://abbr_rus.academic.ru/23605
- ⁸⁹⁷ <https://tourismpmr.org/tourist-register/map/?c=27> ; DAOSP RM. F.51. Inv.24. D.6. F.35.
- ⁸⁹⁸ http://electromasina.md/?page_id=43 Список абонентов..., с.359. Кишинев. Энциклопедия...,с.539.

- ⁸⁹⁹ <https://electro-snab.com/#b10350>; Списание абонентов..., с.279.
- ⁹⁰⁰ Списание абонентов..., с.324. Кишинев. Энциклопедия..., с.542.
- ⁹⁰¹ <https://www.energosbyt.by/ru/o-kompanii/obshchaya-kharakteristika> Списание абонентов..., с.324
- ⁹⁰² <https://energostroi.kz/uslugi/> Списание абонентов..., с.304.
- ⁹⁰³ СЭС..., с.804; <https://dic.academic.ru/dic.nsf/moscow/3830/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%BE> ; http://stanki-katalog.ru/st_enims.htm
- ⁹⁰⁴ <http://www.mintorgmuseum.ru/vocabulary/343/>
- ⁹⁰⁵ <https://www.list-org.com/company/134315> Списание абонентов..., с.303.
- ⁹⁰⁶ DAOSP RM. F.51. Inv.1. D.19. F.131; <http://ivanova2209.blogspot.com/p/blog-page.html>
- ⁹⁰⁷ <https://www.kommersant.ru/doc/4937604>; Списание абонентов..., с.288.
- ⁹⁰⁸ <https://www.list-org.com/company/8295349> Списание абонентов..., с.304.
- ⁹⁰⁹ <http://www.yuzhenergo.com/about-company/> ; Списание абонентов..., с.281.
- ⁹¹⁰ <https://companies.rbc.ru/trademark/102608/yutem/>
- ⁹¹¹ <https://www.ua-region.com.ua/ru/00121146> Списание абонентов..., с.304.
- ⁹¹² DAOSP RM. F.51. Inv.4. D.11. F.396; <https://tosno.47lib.ru/Document/1395662468.pdf>

